T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ALTERNATİF MEDYA ÖRNEĞİ OLARAK UÇAN SÜPÜRGE WEB SİTESİ ANALİZİ

Yüksek Lisans Tezi

Mehmet ERDOĞAN

Ankara - 2017

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ALTERNATİF MEDYA ÖRNEĞİ OLARAK UÇAN SÜPÜRGE WEB SİTESİ ANALİZİ

Yüksek Lisans Tezi

Mehmet ERDOĞAN

Tez Danışmanı

Prof.Dr. Sema YILDIRIM BECERİKLİ

Ankara – 2017

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ALTERNATİF MEDYA ÖRNEĞİ OLARAK UÇAN SÜPÜRGE WEB SİTESİ ANALİZİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Sema YILDIRIM BECERİKLİ

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı	**İmzası**
Prof.Dr. Sema Becerikli	.....
Doç.Dr. Melike Aktaş	.....
Doç.Dr. Gökcan Işık	.....

Tez Sınavı Tarihi 01.06.2017

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER i
GİRİŞ 1
I. BÖLÜM: MEDYADA CİNSİYETÇİ SÖYLEMLER 12
1.1. Toplumsal Cinsiyet 12
1.2. Cinsiyetçilik 15
1.3. Medyada Cinsiyetçilik 17
II. BÖLÜM: ALTERNATİF MEDYA VE İNTERNET İLİŞKİSİ 32
2.1. Alternatif Medya 32
2.1.1. Alternatif Medyanın Tanımlanma Sorunsalı 33
2.1.2. Alternatif Medyanın Tanımı ve Onu Alternatif Yapan Özellikleri 39
2.1.3. Alternatif Medya-Ana Akım Medya Karşılaştırması 46
2.1.4. Alternatif Medyanın Tarihçesi 51
2.1.5. Alternatif Medya ve Yeni Toplumsal Hareketler İlişkisi 57
2.2. Yeni İletişim Teknolojileri ve İnternet'in Artan Rolü 62
2.2.1 Yeni İletişim Teknolojileri ve Yeni Medya 62
2.2.2 İnternetin Gelişimi ve Temel Özellikleri 65
2.2.3 İnternetin Getirdiği Olanaklar ve İnternet'e Yönelik Eleştiriler 67
2.2.4. Kadınların Güçlenmesinde Bir Araç Olarak İnternet 72
2.2.5. İnternetin Alternatif Medyaya Katkıları 74
BÖLÜM III: ALTERNATİF MEDYANIN FEMİNİST BİR PERSPEKTİFLE KULLANILMASI 81
3.1. Cinsiyetçi Medyaya Karşı Feminist Alternatif Medya 81
3.2. Alternatif Medyanın Kadınlar Yararına Kullanımına Örnekler 88
3.3. Türkiye'de Feminist Alternatif Medya 93
3.3.1 Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Kadın Gazete ve Dergileri 94
3.3.2 1975 Sonrası: Feminist Medya 96
3.3.3 Türkiye'de Feminist Alternatif Medyaya İlişkin Genel Değerlendirme 103
IV. BÖLÜM: BULGULAR VE DEĞERLENDİRME 105
4.1. Araştırmanın Metodolojisi 105
4.2. Uçan Süpürge ve Web Sitesi 109
4.2.1 Uçan Süpürge'nin Kuruluşu ve Temel Nitelikleri 109

4.2.2. Uçan Süpürge Web Sitesi'nin Kuruluş Öyküsü 112
4.2.3. Uçan Süpürge'nin Alternatif Medya Niteliğini Destekleyen Projeleri 114
4.2.3.1. Yerel Muhabirler Ağı Projesi 114
4.2.3.2. Kadın Filmleri Festivali 115
4.2.4. Maddi Kaynaklara İlişkin Değerlendirme 116
4.3. Uçan Süpürge Web Sitesi'nin İçeriği ve Feminist/Alternatif Niteliği 118
4.3.1. Genel Görünüm ve Web Sitesinde Yer Alan Bölümler 119
4.3.2. Tasarım 126
4.3.3. İçerik Değerlendirilmesi 127
4.3.3.1 Haber Değeri Taşıyan Konular 128
4.3.3.2 Haber Kaynakları ve Haberde Kullanılan Dil 132
4.3.3.3 Uçan Süpürge'nin Sosyal Medya Kullanımı 138
SONUÇ 142
EKLER 149
KAYNAKÇA 164
ÖZET 178
ABSTRACT 180

GİRİŞ

İnternet aracılığıyla yayın yapan ve feminist perspektife sahip"Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği"[1] web sitesinin bir alternatif medya örneği olduğu ön kabulünden hareketle'alternatif medya'nın,medyanın[2] her düzeyinde hâkim olan cinsiyetçiliğe nasıl bir alternatif sunabileceği sorusu bu çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Bu ana konuya uygun olarak çalışmada Uçan Süpürge Web Sitesinin feminist perspektife sahip ve İnternet aracılığıyla faaliyet gösteren bir alternatif medyaörneği olarak ele alınması tezin konusunu oluşturmaktadır. [3]Konunun seçilmesinin arka planındaki temel problem ise medyadaki cinsiyetçiliktir. Zira toplumsal cinsiyet eşitsizliğini üreten kurumlardan biri olan medyada, kadınların insan haklarını ihlal eden çok sayıda örneğe rastlanmaktadır.

Medyada cinsiyetçi eril söylemi destekleyen içerikleri inceleyen ve 1960'lardan itibaren yapılmaya başlanan içerik araştırmaları, "1970'lerin sonuna kadar kadınların büyük oranda anne ve eş olarak temsil edildiğini, buna karşılık

[1] Bundan sonra söz konusu dernek kısaca "Uçan Süpürge" olarak anılacaktır.

[2] Medya sözcüğü genelde "çok kişiye ulaşabilen her türden sözlü, yazılı, basılı, görsel metin ve imgeleri (gazeteler, dergiler, broşürler, afişler, radyo, film, televizyon, İnternet vb.) içeren çok geniş bir iletişim araçları yelpazesi" (Nalçaoğlu, 2005: 52) olarak kullanılmaktadır. "Fakat bu çalışmada (anaakım) medya ile daha çok kitlesel erişim imkânı sağlayan ve cinsiyete dayalı ayrımcılığın yeniden üretilmesinde daha büyük bir rolü olduğu düşünülen iletişim araçları kastedilmektedir" (Erdoğan, 2011: 3). Ancak 'alternatif medya' kültürel ve toplumsal oluşumları da içine alan daha geniş medya tanımı bağlamında değerlendirilmiştir.

[3]Bu tez konusuna aslında 2007 yılında karar vermiştim. O dönemde şu anda olduğu gibi Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nde çalışmaktaydım ve Uçan Süpürge'nin faaliyetlerini yakinen takip etme fırsatım olmuştu. Hem Uçan Süpürge'nin kendisini hem de web sitesini toplumsal cinsiyet eşitliğini yönünde verilen mücadelede çok etkili olduğunu görmekteydim. Konu seçimimde Uçan Süpürge web sitesini bir alternatif medya olarak ele almamın temelinde bu vardı. Ancak tezin yazılması çeşitli sebeplerle ertelendi ve tezin tamamlanma aşamasına gelindiğinde hem Uçan Süpürge web sitesi hem de birçok kadın örgütünün web sitesi eski etkili günlerinde değildi. Ancak ben yine de bu durumun tezin önemini azalttığını düşünmüyorum. Zira Türkiye'de kadın hareketi için yeni medya ortamında yer bulan alternatif medya her zaman önemli bir araç olacaktır. Bu nedenle kadın hareketi ve alternatif medya ilişkisi üzerine yapılacak çalışmalar medyanın cinsiyetçi ortamına bir alternatif arayan ve eşitlikçi bir toplum için medyayı kullanmak isteyen herkese az ya da çok katkı sağlayacaktır.

erkeklerin ancak üçte birinin aile kurumu içinde baba ve eş olarak temsil edildiğini" göstermektedir (Timisi, 1997: 27). Medya, Batı'da kadın hareketinin gelişimi boyunca eleştirilerin önemli "hedeflerinden biri olmuş; kadına çok daha olumlu ve özgürleştirici rol modelleri sunması beklenerek cinsiyetçi kadın temsillerine yer vermesi ve kadın sorunlarına karşı duyarsızlığıyla eleştirilmiştir"(Çelik'ten akt. Erdoğan, 2011: 4).Betty Friedan,kadın ve medya alanındaki ilk çalışmalardan olan "Kadınlığın Gizemi"nde kadın dergilerini incelemiş ve ataerkil yargıları işaret etmiştir(Akt. Atakul 2002: 3). Bu nedenle medya, kadın hareketinin temel alanlarından biri olarak görülmüştür. 1970'lerle birlikte medyada ne gibi değişiklikler yapılabileceği, kadınları yalnızca romantizm ve aile odaklı temsillerle sınırlandıran medya metinlerinin nasıl değiştirilebileceği ele alınmış(Tuchman'dan akt. Atakul2002: 4) ve popüler kültürdekadınların yer alış biçimlerine geniş açıdan bakan ilk kitaplardan olan Gaye Tuchman'ın "Heart and Home" eserinde kitle iletişim araçlarının kınama, sıradanlaştırma ve yokluk aracılığıyla kadınlarınsembolik yok oluşlarına neden olduğunu belirtmiştir (Aziz, 2006: 200).Türkiye'de kadınların iletişim araçlarındaki temsilleri konusunda yapılan çalışmalar 1990'larla başlamıştır. Bu çalışmalarda Türkiye'demedyanın eşitlik mücadelesi için yeni bir savaşım alanı haline geldiği ortaya konmaktadır (Timisi, 1997).

Akademik çalışmaların yanı sırakadın alanında gerçekleştirilen uluslararası konferanslarda damedyaya yer verilmiştir."Toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi için çok büyük önem arz eden ve 15 Eylül 1995 tarihinde Pekin'de yapılan Dördüncü Dünya Kadın Konferansı neticesinde kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu ile belirlenen 12 kritik alandan biri de 'Kadın ve Medya'dır" (KSSGM,

2001; Erdoğan, 2011: 4). Eylem Platformu[4]'nda "medyanın kadınların ilerlemesine çok daha büyük katkıda bulunma potansiyeli belirtilmekle birlikte;kamu ve özel, yerel, ulusal ve uluslararası medya örgütlerinde sıkça rastlanan toplumsal cinsiyete dayalı klişeleştirme tutumunun ortadan kaldırılmasına ilişkin başarısızlığın, medyanın toplumsal cinsiyete duyarlı olmadığını gösterdiği eklenmektedir". Eylem Planı'nda ayrıca "elektronik, basılı, görsel ve işitsel medyada sürekli olarak kadınların olumsuz ve alçaltıcı imajlarına yer verilmesi durumunun değişmesi gerektiği", çoğu ülkedeki elektronik ve basılı medyanın, kadınların farklı yaşamlarını ve değişen dünyada topluma katkılarını dengeli olarak yansıtmadığı", "şiddete yer veren, küçültücü ve pornografik medya ürünlerinin kadınları ve onların topluma katılmalarını olumsuz yönde etkilediği" vurgulanmaktadır. Görüldüğü üzere medyaayrımcılıkla mücadeleye katkı sağlamadığı gibi var olan ayrımcılığı derinleştirmektedir(KSSGM, 2001;Erdoğan, 2011: 4-5).

Medyadaki cinsiyetçi yapıyı dönüştürmek içinfarklı yöntemler görülmektedir. Bunlar genellikle birbirlerinden bağımsız değildir.Medyada cinsiyetçilikle mücadelenin başarılı olabilmesi için ana akım medyada cinsiyet ayrımcılığının izlenmesi ve bunun basın açıklamaları, eylemler gibi yollarla eleştirisinin yapılması, medya çalışanlarına yönelik konuyla ilişkili farkındalık sağlayıcı eğitim programlarının düzenlenmesi gibi yöntemler göze çarpmaktadır. Bununla birlikte,"kadın bakış açısının ne olduğunu göstermek ve aralarındaki iletişimi güçlendirmek için kadınların kendi medyalarını kurmaları da mücadelenin ivme kazanması için gerekli görülmektedir. Tüm bu yöntemler ise, yerel, ulusal ve

[4] Türkiye CumhuriyetiDördüncü Dünya Kadın Konferansı gibi dünya kadınlarının konumlarını güçlendirmeyi amaçlayan uluslararası toplantı sonucunda kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nu hiç çekince koymadan kabul etmiştir (Erdoğan, 2011: 4).

uluslararası düzeylerde kamu organlarının maddi desteğini alan güçlü örgütlenmelerle mümkün olabilmekteve sürekli kılınabilmektedir" (Köker, 1997: 26).

Kadınların seslerinin duyulabileceği ve aynı zamanda yaygın medyada hâkim olan cinsiyetçi dilin dönüştürülmesi için potansiyele sahip olan alternatif iletişim araçları yaratılması ise medyadaki cinsiyetçi yapıyla mücadele için bir diğer yöntem olarak göze çarpmaktadır. Zira ana akım medyadaki ayrımcılık içeren iletişim ortamına karşı "… hak odaklı habercilik üzerine temellenen ve geleneksel ana akım habercilik kodlarıyla yayın yapmayan alternatif medya"(Taylan 2012: 1-2) ön plana çıkmaktadır.Medyanın cinsiyetçi yapısını dönüştürmeye dair temel stratejilere bakıldığında da mevcut medyada reform yapma ile alternatif kurumlar yaratmanın ön plana çıktığıgörülmektedir (Van Zoonen, 2002). Bu bağlamda medyada kadınlar aleyhine var olan durumu tersine çevirmek için iki temel yol görülmektedir: Zoonen'ın da belirttiği (2002) gibi "yaygın medyada reform yapmak ve onun alternatifini yaratmak". Aslında alternatifinin yaratılması da yaygın medyada reform yapılmasının önünü açmaktadır. Çünkü alternatif medyalar yoluyla hem medyadan ne beklendiği ortaya konabilmekte hem de yaygın medyanın eleştirisini yapma imkânı ortaya çıkmaktadır. Buna ek olarak kadınların iletişim önceliğinde yer alması kadınların kendi söylemlerini geliştirmek için önemli bir alan sağlamaktadır (Thopmson vd. 230). "Feminist eleştirinin temel noktalarından biri ve egemen anlayışı değiştirme çabası, kadınlığa ve erkekliğe, kadınlara ve erkeklere, kadına ve erkeğe dair sınıflandırmaların yapılanması ve sınırları üzerine odaklanmıştır"(Davidoff'tan akt. Yanıkkaya, 2014: 49). Bu bağlamda feminist

eleştirinin yapıldığı mecralar önem kazanmaktadır. Böylelikle alternatif medya önemli bir mecra olarak kendini göstermektedir.

Alternatif medyanın önemi Pekin Eylem Platformu'ndadavurgulanmaktadır.Platform'da "Medya ve yeni iletişim teknolojileri içinde kadınların karar alma ve kendilerini ifade etme konumlarına katılımını ve ulaşabilirliğini arttırma" stratejik hedefi altında medya ve reklam şirketlerinin yapması gerekenler arasında "Kadınlara ve kadın konularına ilişkin bilgi yaymak için, uygun olduğunda alternatif medyanın gelişmesini ve bütün iletişim araçlarının kullanılmasını desteklemek ve finanse etmek" sayılmıştır (KSGM, 2001). Ayrıca Pekin Konferansı'ndan sonra hükümet dışı kuruluşların hazırladığı bildirgedeki medya ile ilgili ilk öneri "Kadınların alternatif medyasını güçlendirmek" olmuştur (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 2016: 110).

Ekonomik yetersizlikler, kadınların kendi medyalarını oluşturma ya da oluşturulan medyaların etkin olmasının önünde önemli bir engel oluşturmaktadır. Maddi olanaksızlıklar ve dağıtım sorunları değerlendirildiğinde alternatif medya bağlamında yeni medya ve İnternetön planaçıkmaktadır. Zirabilgisayar merkezli iletişim yüksek oranda merkezi olmayan bir yapıdadır ve çok fazla iletişimi mümkün kılmaktadır: Her bir birey kendi bakışını dolaşıma sokabilir, mesajlar gerçek zamanda alınabildiği gibi saklanabilir, daha sonra da ulaşılabilir ve dağıtılabilir (Kellner, 1999: 103). Atton (2002a: 139)İnternetin alternatif medyaya ilişkin potansiyel katkısından şöyle bahsetmektedir:

> Birçok yorumcu İnternetin gelişinin ifade özgürlüğünü simgelediğine ve basım, dağıtım tekeli üzerindeki kısıtlılıkların sona erdiğini gösterdiğine inanıyor. Ekonomik ve diğer kısıtlılıkların alternatif medyanın kendi izleyicilerine bile ulaşmasını engelleyebileceğini gördük. Bazıları İnternetin bu kısıtlılıkların önünü açmak için araçlar sunacağını iddia edebilir.

> Ekonomik açıdan konuyu ele alacak olursak önü açılacak iki temel kısıtlılık tanımlayabiliriz: Birincisi düşük sermayenin kalitesiz sonuçlara yol açması ve anaakım dağıtıma erişimdeki yetersizlikler ile bağımsız dağıtım için sınırlı fırsatlar. İnternet bu açıdan ele alındığında baskı süresi, dağıtım gibi kavramlar anlamsız kalıyor. Erişim dağıtımın önüne geçiyor.

İnternetin potansiyel katkısını kabul etmekle beraber bunun her zaman gerçekleşmediğini söylemek de mümkündür. "İnternet konusunda genelde iki kutuplu bir tartışma görülmektedir: İnternet özgürlük vaat ediyor diyenlerle, onun eskiye oranla daha çok denetim getirdiğini ve var olan sosyo-ekonomik eşitsizlikleri sürdürdüğünü iddia edenler arasında" (Göker,2007: 205). Mehmet Güzel de İnternetteki gençlik siteleri üzerine yaptığı araştırmasında "İnternetin sunmuş olduğu biçemlerin, kimliklerin ve tüketim hizmetlerinin gençler için özgürleştirme potansiyeli taşımaktan ziyade, onları başat ve gitgide homojenleşen bir küresel tüketim kültürüne eklemlediği" bulgularına ulaşmıştır. Göker ise bu konuda şunları belirtmektedir:

> "İnternet ve genel olarak enformasyon teknolojilerini basitleştirilmiş bir biçimde "iyi" ya da "kötü" kutuplaşması üzerinden değerlendirmek ya da tümüyle bu cepheleşmenin dışında durarak bu tartışmaları eleştirmek tutucu bir konuma işaret etmektedir. İletişim teknolojilerinin yarattığı ve/veya sürdüğü tüm eşitsizliklerin farkında olarak, toplumsal yaşama getirdiği olumsuz görünümleri göz ardı etmeksizin ve aynı zamanda demokratik, eşitlikçi ve özgürleştirici bir araç olarak kullanılma olanaklarını da içinde barındırdığını hatırlayarak, çoğulluğu savunan bir yerde konumlanmak imkânsız değildir" (Göker, 2007: 205).

Göker'in bu yorumuna uygun olarak bu çalışmada da İnternet'in alternatif medyaya –özellikle de cinsiyetçi olmayan bir medya için mücadele bağlamında- katkıları 'iyi' ve 'kötü' kutuplaşmasının dışında kalarak değerlendirilmektedir. Zira "bilişim teknolojileri, kadınlar yararına ve kadınlar için kullanılma olanaklarını sağlar. İnternet üzerinden eğitim gibi olanaklar hem bireysel olarak kadınların hem de kadın sivil toplum örgütlerinin etkinliklerini desteklemekte

veyaygınlaştırmaktadır. Daha da önemlisi kadınların kendi sözlerinin dolaşıma girmesine olanak tanımaktadır" (Zoonen'dan akt. Göker, 2007: 206).

Geleneksel medya interaktif iletişim kanalları oluşturmak açısından sınırlılıklar taşımaktadır. İnternet ise etkileşime verdiği olanaklar başta olmak üzere birçok açıdan alternatif medyaya yeni açılımlar getirmektedir. Bunun yanında alternatif medya kadınların ve kadın hareketinin seslerinin duyulabileceği ve aynı zamanda yaygın medyada hâkim olan cinsiyetçi dil yerine eşitlikçi bir dilin hakim olabileceği bir yapıya sahiptir. Bu nedenlerle çalışmada İnternet ortamında kadın hareketinin bir platformu olarak kullanılan Uçan Süpürge Web Sitesi incelenmektedir. İnternet ile ilgili Türkiye'deki mevcut duruma bakıldığında, farklı düşüncelerin aktarılmasına; bu bağlamda çok sesli bir ortamın oluşmasına katkı sağlama potansiyeli taşıdığı görülmektedir. Özellikle kadın siteleri, kadının hak arayışlarını gerçekleştirdiği ve kadını destekleyen sesleri bir çatı altında toplama eğilimindeki bir yapıya sahiptir. Türkiye'deki kadınların İnternet aracılığıyla bir arada var olabilecekleri bir tartışma ve paylaşım ortamı sağlayan, onların hak ve özgürlükleri konusunda bilinçlenmesini amaçlayan siteler, kadının toplum bilincinin yükselmesinde önemli bir etkiye sahip olabilmektedir (Ural-Kavgacı 2006: 135-137). Bu noktada uçan süpürge web sitesi de bir alternatif medya işlevi görmektedir.

Alternatif medyanın birkadın hareketi platformu bağlamında incelenmesi konusu ülkemizde akademik anlamda fazla ilgi görmemiştir. Bununla birlikte yeni iletişim teknolojilerinin son yıllarda giderek daha etkili olmasıyla yakın tarihlerde alternatif medya ve yeni iletişim teknolojileri üzerine az sayıda da olsa tezler hazırlandığı görülmektedir. Örneğin 2006 yılında tamamlanan bir yüksek lisans

çalışmasında[5] "Türkiye'de İnternet Ortamında Kadın Hakları ve Arayışları" başlığı altında on sekiz web sitesi incelenmiştir.[6]Feminist içeriğe sahip alternatif medya üzerine yapılmış ilk tez çalışması ise Satı Atakul tarafından 2002 yılında tamamlanan ve bir feminist medya örneği olarak "Pazartesi Dergisi"ni ele alan "Popüler Feminist Bir Yayın Deneyimi: Kadınlara Mahsus Gazete Pazartesi" başlıklı çalışmadır. Çalışmada feminist medya örneği olarak Pazartesi Dergisi'nin kuruluş süreci, yaptıkları, sorunları ve katkıları derginin üç ayrı dönemi (popülerden politik olana doğru) çerçevesinde ele alınmıştır. Atakul'un çalışmasında alternatif medya örneği olarak geleneksel iletişim araçlarından biri olan 'dergi' ele alınmışken; bu tez çalışmasında alternatif medya olarak İnternet ortamınınpotansiyelleri ve cinsiyetçilikle mücadeleye kazandırdıkları, katkıları ve olumsuz yanları incelenmektedir. Böylece ana akım medyaya karşı feminist bir direnme pratiği olarak gelişen alternatif medya üzerine çalışmalar yapmanın medyada cinsiyetçilikle mücadeleye katkı sağlayacağı görülmektedir.[7]

Bu tez ile öncelikle alternatif medya üzerine olan bilgi eksikliği giderilmeye çalışılmaktadır. Ayrıcafeministperspektife sahipbir alternatif medya örneği olarak Uçan Süpürge Web Sitesi'nin[8] incelenmesiyle hem İnternetin alternatif medya olarak kullanımı ele alınmış olmakta hem de bir web sitesi örneğinde yeni iletişim teknolojilerinin alternatif medyaya geleneksel iletişim araçlarından farklı olarakhangi

[5]Küreselleşme Sürecinde Kadın, Hatice Ural Kavgacı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi / Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi, 2006.

[6] Son yıllarda alternatif medya üzerine yapılan yayın sayısında artış bulunmaktadır. *Türkiye'de Feminist (Alternatif) Medya: Duvarları Aşmak* ve *'Feminist Alternatif Medya'nın İşleyişi Üzerine*isimli makaleler bunlar arasında yer almaktadır.

[7]İnternetin mücadeleye katkı potansiyelinin yüksekliği de göz önünde bulundurulduğunda Türkiye'deki en etkin alternatif kadın haber sitelerinden Uçan Süpürge Web Sitesinin incelenmesinin önemi de kendini göstermektedir.

[8] Uçan Süpürge ile ilgili yazılmış bir tez olmakla birlikte bu tez alternatif medya bağlamında ele almamıştır.

katkıları sunabileceği ortaya konmaktadır. Bu çalışmanın bir özgün noktası da alternatif medya ve İnternet üzerine yazılan diğer tezlerin aksine bir kadın örgütünün web sitesi incelenerek, İnternet ortamınınalternatif medya olarak medyada cinsiyetçilik ile mücadele çerçevesinde ele alınmış olmasıdır.

Medyadaki cinsiyetçilik aslında çok daha temel bir problem olan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir parçasıdır. Bu nedenle çalışmanın ilk bölümünde toplumsal cinsiyetten başlayarakmedyada cinsiyetçiliğe doğru bir açıklama çerçevesi kullanılmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde öncelikle alternatif medya hem kavramsal olarak hem de çeşitli örneklerle ele alınmaktadır. Ardından yeni iletişim teknolojileri ile İnternetin, alternatif medya ile ilişkisi ve kullanımına potansiyel katkısıincelenmektedir. Üçüncü bölümde ise alternatif medyanın kadınlar yararına ve feminist bir perspektifle kullanım biçimleri ele alınmaktadır. Ayrıca Türkiye'de feminist alternatif medyanın gelişimine ve örneklerine yer verilmektedir.

Çalışmanın son bölümünde iseUçan Süpürge Web Sitesi (www.ucansupurge.org) feminist içeriğe sahip bir alternatif medya olarak incelenmiştir. Bu bağlamda alternatif ve feminist niteliğini sağlayan özellikleri üzerine yoğunlaşılmıştır. Bu çerçevede haber sitesinin kuruluş öyküsü, haber oluşturma süreçleri, genel olarak yer verdikleri konular / temalar, geleneksel medyanın cinsiyetçi yapısına eleştirisi ve buna nasıl bir alternatiflik ortaya koyduğu, üretimlerinin hem içerik hem süreç bakımından alternatif medya olarak tanımlaya uygun olarak gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği incelenmiştir.

Çalışmada temel olarak Uçan Süpürge Web Sitesinin alternatif medyave alternatif medyanın feminist bir işlevle kullanılmasına ilişkin literatürde bahsi geçen niteliklere uygunluğu incelenmiştir. Bu incelemeyi yaparken bağlam alternatif medya literatürünün yanı sıra "medyanın cinsiyetçi yapısına bir alternatif oluşturma" ve"İnternetin yarattığı fırsatların alternatif medyaya sağladığı katkılar" olmuştur.

Bu nedenle medyada cinsiyetçilik, alternatif medya ve yeni iletişim teknolojileri hakkında literatür taraması yapılmış olup Uçan Süpürge Web Sitesi'nin incelenmesi sürecinde ise web sitesinin içeriği analiz edilmiş ve web sitesi editörü ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir.Söz konusu yöntemler çerçevesinde tezin amacı, feminist perspektife sahip bir alternatif medya örneği olarak İnternetin medyada var olan cinsiyetçilik ve onunla mücadele etmede etkisinin ve kadınların seslerini duyurarak yaygın medyada hâkim olan cinsiyetçi dilin dönüştürülmesi için taşıdığı potansiyelinin ortaya konmasıdır.

Bu amacın gerçekleştirilmesinde bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. Bunlardan birincisi çalışmanın, feminist perspektife sahip bir alternatif medya örneği olarakUçan Süpürge Web Sitesi'nin faaliyetleri ile sınırlı olmasıdır. İkinci olarak söz konusu web sitesinde incelenen dönemdeki içerik ve derinlemesine görüşme yapılan çalışanların görüşleri de sınırlılık oluşturmaktadır.Araştırmanın evreni coğrafiolarak Türkiye'dir.Araştırmanın zamanı isebugünkü alternatif medya ortamıdır.

Çalışmanın, farklı ve birden çok boyut içermesi nedeniyle, araştırma süresince farklı gözlem ve veri toplama teknikleri birlikte kullanılmış olup, dolaylı ve birincil veri toplama teknikleri tercih edilmiştir. Uçan Süpürge Web Sitesi, Uçan Süpürge Web Sitesi editörü ile Uçan Süpürge Yerel Kadın Muhabirler Ağı'nda yer alan gazeteciler çalışmaya dâhil edilmiştir. Çalışmada web sitesi analizi ile

derinlemesine görüşme ve e-posta görüşmesi yoluyla veri toplanmıştır. Çalışma ile bir kadın örgütünün web sitesi feminist perspektife sahipbir alternatif medya örneği olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda var olan kısıtlı literatüre katkı sağlaması gibi bir öneme sahip olmaktadır.

Tez çalışmasının Uçan Süpürge ve Uçan Süpürge Web Sitesi ile ilgili araştırma soruları ise şöyledir:

1. "Uçan Süpürge Web Sitesi" feminist perspektife sahip bir alternatif medya olarak değerlendirilebilir mi?
2. Alternatif medya ve kadın iletişim ağı tanımlarına sokulabilecek özellik ve özgünlükleri nedir, alternatifliğini nasıl kurmaktadır?
3. Uçan Süpürge'nin web sitesi dışında alternatif medya niteliğini destekleyecek faaliyetleri/özellikleri nelerdir? Bu faaliyetlerin/özelliklerin ne ölçüde katkısı bulunmaktadır?
4. Web sitesindeki haberlerin ana akım medyada yer alan haberlerden; haber değeri, içerik, üretim tarzı, haber kaynağı, kadınların temsili gibi konularda farklılıkları nelerdir?
5. İçerik üretim sürecine okuyucuları ve/veya ana akım medyada yer bulamayan kişi/konuları dahil etmek için ne gibi yöntemler izlenmektedir?
6. Web sitesi Türkiye'de kadınlara ne kazandırmaktadır? Sınırlılıkları ve olanakları/potansiyeli nedir? Bu potansiyel ne kadar kullanılmaktadır?
7. Uçan Süpürge, ana akım medyanın cinsiyetçi yapısına bir alternatif sunmakta mıdır? Bu bağlamda ana akım medyayı etkileyebilmekte midir?
8. Alternatif medya bağlamında, sosyal medyaUçan Süpürge'ye hangi fırsatları sunmaktadır? Uçan Süpürge bu fırsatları ne ölçüde değerlendirebilmektedir?

I. BÖLÜM: MEDYADA CİNSİYETÇİ SÖYLEMLER

1.1. Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet kavramı, kadın-erkek ilişkilenme biçimlerinin toplumsal süreçlerden etkilenerek ortaya çıktığının anlaşılması üzerine cinsiyet kavramından başka anlamlar içerecek şekilde kullanılmaya başlamıştır(Alkan, 2005: 19). Bu kullanım sonucunda biyolojik özelliklere göndermeye yapan cinsiyet kavramı ile toplumsal ve kültürelbelirlenimlere vurgu yapan toplumsal cinsiyet kavramı ayrılmıştır. Toplumsal cinsiyet kavramlaştırması çerçevesinde "erkeklik" ve "kadınlık"; tarihi, kültürel, sosyalolarak ele alınmıştır (Kimmel, 1993:35).

Neredeyse tüm toplumlarda kadınlar ve erkeklere atfedilen farklı özellikler, roller ve statülerin biyolojik olarak belirlendiğine bu yüzden doğal ve de değiştirilemez olduğuna dair inanç hakim olmuştur. Cinsiyet ile toplumsal cinsiyet arasındaki ayrım bu kavrayışa da karşı çıkış için bir adres olmuştur (Bhasin, 2003: 1). Toplumsal cinsiyet, bugünkü anlamıyla cinsiyetçiliğin toplumsal ve kültürel ilişkilerin sonucu olarak ortaya çıktığı ifade eden Amerikalı feministlerce gündeme getirilmiştir (Scott, 2007: 3). İlk kez[9] Annie Oakley'nin 1972'deki "Sex, Gender and Society" adlı kitabında kullanılmıştır. Oakley, bu çalışmasında cinsiyetten farklı tanımlanmış bir kavram olarak ortaya konan toplumsal cinsiyetin ve cinsiyet rollerinin, kadınlığın ve erkekliğin toplumsal dönüşüme açık davranış ve varoluş biçimleri olduğunu ifade etmiştir. Oakley, cinsiyetin biyolojik olarak toplumsal cinsiyetin ise toplumsal olarak oluşmuş düzlemlerle belirlendiğini ortaya koymuştur (Savran Acar, 2004: 234).

[9] Toplumsal cinsiyet kavramının henüz kullanılmadığı dönemlerde de cinsiyet kavramının biyolojik manasının ötesinde toplumsal ilişkileri ele alan bir biçimde kullanıldığı görülmektedir (Alkan, 2005: 19).

İngilizce'de cinsiyet kelimesine karşılık olarak "*sex*", toplumsal cinsiyete ise "*gender*" kelimeleri kullanımdadır. Türkçede de zamanla bir ayrıma gidilmiş ve"cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kelimeleri kullanılmıştır. Bu alandaki çalışmalar arttıkça iki kavram arasındaki farklılıkların daha çok göz önünde bulundurulmaya başlamıştır"(Yaşın-Dökmen'den akt. Toker-Erdoğan 2010: 9).

Bu iki kavram arasındakifark temel olarak şöyle açıklanmaktadır: Cinsiyet,insanların biyolojik ve fizyolojik yönlerini; toplumsal cinsiyet ise toplumun kadın ve erkeklerden beklentilerini ifade etmektedir. Aynı zamanda toplumsal cinsiyetin, kültürel değerlere, zamana ve yere göre değişiklik göstermesi de bir diğer temel farklılıktır (Outhwaite,2008: 787-791). Oakley'e göre "Toplumsal cinsiyet bir kültür meselesidir, erkek ve kadınların 'eril' ve 'dişil' olarak sosyal sınıflandırılmasına işaret eder… Toplumsal cinsiyet rolünün biyolojik kökeni yoktur, cinsiyet ile toplumsal cinsiyet arasındaki bağlantılar gerçekte hiç de 'doğal' değildir" (Akt.Toker-Erdoğan 2010: 9).

Toplumsal cinsiyet kavramı ile cinsiyet ve cinsiyetler arası ilişkinin karmaşık toplumsal süreçler bağlamında oluştuğu, bu karmaşık toplumsal süreçlerin de biyolojik cinsiyetinçerçeve olarak ele alındığı düzlem ile algılanamayacağıortaya konmaktadır (Bora, 2005: 22). Toplumsal cinsiyet, Butler'a göre ise davranış kalıpları ve beklentilerden ziyade güç ilişkileri başta olmak üzere kadın ve erkek arasındaki ilişkileri yapılandıran bir kavramdır (Butler, 1990). Kavram ile yalnızca kadınlar ve erkekler arasındaki farklar ortaya konmamaktadır. Bunun yanı sıra cinsiyet ilişkilerine ilişkin olarak neredeyse tüm toplumlarda görülen eşitsiz ilişkilere de vurgu yapılmaktadır. Cinsiyet kavramı doğal ve değişmezdir ancak"toplumsal cinsiyet tarihsel-toplumsal süreç içinde oluşan, dinamik ve değişebilir bir yapıya

sahiptir"(Ertürk'ten akt. Aksoy, 2006: 30). Toplumsal cinsiyet kavramı, kadınların ikincil konumlarına gerekçe olarak gösterilen biyolojik açıklamaları kabul etmemektedir. Bilakis bu kavram ile kadınlar ve erkeklerin konumları ve bu konumları ile ilintili olan rollerinsosyo-kültürel olarak üretildiğine dikkat çekilmektedir (Scott, 2007: 11).

Toplumlarda kadınlar ve erkekler "farklı nitelikleri, davranış modelleri, rolleri, sorumlulukları, hakları ve beklentileri olan bireyler haline dönüştürülmektedir"(Bhasin, 2003: 2). Kadınlar ve erkeklerin neleri yapması gerektiği ve neleri yapmalarının hoş karşılanmayacağı gibi hususlar içinde bulundukları kültüre uygun olarak toplumsallaşma sürecinde ve kültürün içinde öğrenilmektedir (Atauz vd, 1999: 1). Doğumdan itibaren bireyler uymaları istenen kurallar ve davranış kalıpları ile karşılaşırlar. Bu kurallar ve davranış kalıplarının bir kısmı erkekler diğer bir kısmı da kadınlar için uygun görülmektedir. İlk yıllarda aile, medya, okul gibi kurumlar buna uygun bir biçimde çocukları yönlendirir. Daha sonra ise bu kural ve kalıplar diğer toplumsallaştırma süreçleri ile pekiştirilerek zamanla bireyin kişiliğinin oluşturan temel bir unsur olur (Connell, 1998: 255; Timisi, 1997: 25).

Toplumsal cinsiyet, zamandan zamana, kültürden kültüre hatta aynı kültür içerisindeki bir gruptan diğerine dahi değişebilecek bir yapıya sahiptir. Bu açıdan kültür gibi dinamik bir kavram olduğu ifade edilebilir (Atauz vd, 1999: 2).

Toplumsal cinsiyet kavramı ile ilgili olarak "kadın erkek eşitsizliğini ya da kadınların ikincil konumunu sorun olarak doğrudan" göstermediğini yönünde eleştiriler de bulunmaktadır. Ancak anlaşılması kolay ve "farklı kesimlerce kabul edilen bir kavram olması, kadın erkek eşitsizliğinin kökeninde toplumsal nedenlerin

yattığına yönelik" vurgusugibi nedenlerle yaygın olarak kullanılmaktadır (Erdoğan, 2011: 13).

1.2. Cinsiyetçilik

Cinsiyetçilik (sexism) terimi "bir yandan cinsiyete dayalı ayrımcılık olarak da kullanılmakta olup erkek egemen toplumda kadınlara yönelik olumsuz tutumların sonucunda kadının sosyal, kültürel, politik ve ekonomik alanlarda erkeğe göre aşağı konumlandırılması olarak tanımlanmaktadır"(Yaşın-Dökmen'den akt. Toker-Erdoğan 2010: 13). Cinsiyetçilik özü itibarıyla kadınlara yönelik ayrımcılıktır. Kadınları erkeklerin aşağısında gören tüm tutum ve davranışları içerir.Ayrıca bunları yeniden üretmek için tüm olanakların kullanılmasıdır.Daha geniş olarak ele alındığında ise cinsiyet fark etmeksizintoplumsal cinsiyete dayalı tüm ön yargıları da içerir (Timisi, 1997: 24).

Toplumsal cinsiyet kavramına bakıldığında,cinsiyetçiliğin temelini bu kavram ve kavrama ilişkin ilişkilenme biçimlerinin oluşturduğu görülmektedir. Zira bu eşitsiz ilişki biçimleri incelendiğinde toplumun bir çok yerinde erkeklerin hakim konumda kadınların ise geride olduğu görülmektedir. Erkeklere yüklenenrol ve sorumluluklara verilen değer, kadınlara yüklenenlere oranla daha fazladır(KSGM, 2008b: 15). "Kadınlar daha az hakka ve daha az kaynağın denetimine sahiptir, erkeklerden daha uzun saatler çalışmalarına rağmen işlerine ya az değer verilmekteya da az ödeme yapılmakta; sistematik olarak şiddete maruz kalmaktadır"(Bhasin, 2003: 5). Bunların sebebi ise aslen kültürel ve toplumsal cinsiyete dayanmaktadır (Bhasin, 2003: 4). Günümüzde toplumların tarihsel süreçte erkek egemen

yaklaşımlaşekillenmiş olduğu artan bir oranda kabul edilmektedir. Erkeklere atfedilen değerlertüm toplum için geçerli olarak kabul edilmektedir.Bu durum tüm karar alma mekanizmalarınada yansımaktadır. Böylelikle, karar alma mekanizmalarıdaha çok erkek üzerinden şekillenmekte, eşitsizliğe yol açılmaktadır (KSGM, 2008a: 15).

Cinsiyetçi işbölümü, cinsiyetin toplumsal olarak yapılandırılmasının merkezinde yer almaktadır (Erdoğan, 2011: 14). Bu nedenle kaynaklı eşitsizliklerinin nasıl korunduğunu ve yeniden üretildiğini anlamak içinbüyük öneme sahiptir (Bhasin, 2003: 28).“Zira toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü, basitçe kadınlar ve erkeklerin toplumsallaşma süreci içinde yerine getirdikleri farklı işlevlerin bir bölümü gibi algılanamaz. Tersine toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü, toplumsal cinsiyetin nasıl belirlenmekte olduğunun gözlemlenebileceği, bu ilişki içinde iktidar ve otorite alanlarının kurgulanma ve işleyiş biçimlerinin ortaya çıktığı özgün bir toplumsal pratiğe işaret etmektedir” (Atauz vd., 1999: 4; Erdoğan, 2011: 15). Ayrıca bu işbölümü erkekleri birincil, kadınları ise erkeklere bağlı bir konuma yerleştirmektedir (Hartman’dan Akt. Alkan, 2005: 41).

Cinsiyetçilik teorik olarak hem kadınlara hem de erkeklere gönderme yapmaktadır. Ancak gerçekliğe bakıldığında,kadınların insan hakları başta olmak üzere çeşitli hak ve fırsatlardan erkeklerle eşit oranda yararlanamamasını göstermektedir. Halihazırdaki tüm göstergeler incelendiğinde debu eşitsizlik açıkça görülmektedir.Göstergelerin dışında, mekânsal bölünmede dahi ayrımcılık kendini göstermektedir. Kadınların mekânları ev ve evinetrafıyla sınırlandırılmıştır. Böylelikle kadınlar genellikle anne ve eş olarak tanımlanmıştır (Alkan, 2005:43). “Ekonomi ya da istihdam ile ilgili istatistiklerde ve başlıca disipliner kavramlarda, ev

içi emeği başta olmak üzere kadınların görünmez kılınması aslında toplumsal bir anlam ve önem vermenin reddidir. Kadınlar ve yaptıkları işler ya görülmemekte ya da değersiz görülmektedir" (Alkan, 2005:45).

Toplumsal cinsiyet ilişkileri dinamik yapısının da etkisiyle sürekli değişmektedir. "Kadınların kamusal alana katılımı ve istihdam oranları giderek artmaktadır." Yine de bu da değişimler, eşitsizliği bertaraf etmemektedir.Eşitsizliklerin bir kısmı gerçekten azalırken bazılar artmıştır. "Örneğin, tam zamanlı çalışan kadınlar ile erkekler arasındaki ücret uçurumu önemli ölçüde daralsa da, yarı zamanlı çalışan kadınlar ile erkekler arasındaki uçurum devam etmektedir" (Outhwaite, 2008: 788-790, Erdoğan, 2011: 16).

Cinsiyetçiliktenolumsuz etkilenenler daha çok kadınlardır. Ancak aslındacinsiyetçilikten tüm toplum olumsuz etkilenmektedir. Bu da cinsiyetçiliğin sadece kadınları ilgilendiren bir mesele değil erkekleri de içine alması gerektiği sonucunu getirir.Cinsiyetçiliğin daha fazla olduğu toplumlar, ekonomi, kültür, eğitim gibi birçok alanda geri kalmaktır. Ancak bunlardan daha önemli olarak demokrasi ve insan hakları açısından da geri kalmaktadır (Aziz vd. 1994: 9).

1.3. Medyada Cinsiyetçilik

Medya kalıp yargıların oluşmasına kritik öneme sahiptir. Cinsiyetçiliğin temel bileşenlerinden olan toplumsal cinsiyet kalıpları da bu kalıp yargılar arasındadır. Bu nedenle medyada, cinsiyetçilik yeniden üretilmekte ve pekiştirilmektedir (Kaypakoğlu, 2004: 93-94). Kadın ve medya konusu ise uzun zaman iletişim araştırmacılarının ilgi alanında yer almamıştır:

> "Anadamar iletişim araştırmacıları yetmişli yıllarda bile kadın konusuyla yeterince ilgilenmediler. Çok az kişi cinsiyet rollerinin nasıl pekiştirildiğini ve sürdürüldüğünü sorguladı. Medyanın bu süreçteki rolü ise kesinlikle sorgulanmadı. İletişim çalışmalarında kuramsal yönelimlerle ilgili genel değerlendirmelerde feminist çalışmaların izine dahi rastlanmamaktadır. Alanın çok satan kitaplarından olan İletişim Kuramına Giriş'in (Dennis McQuail, 1983) ilk baskısında kadın, toplumsal cinsiyet gibi kaygılara ilişkin tek bir gönderme yoktur (Van Zoonen, 2002: 468, Erdoğan, 2011: 17).

Medya, zamanla "toplumun önemli bir sosyalleşme ve uyum mekanizması haline gelmiştir. Cinsiyete dayalı ayrımcılığın medyada ne şekilde üretildiğini görmek için medyanın kadın ve erkeği yer alış biçimleri üzerinde durulması"(Erdoğan, 2011: 17) gerekmektedir. Bu noktada temsil kavramı büyük öneme sahiptir.Temsil, "göstergelerin, anlamlarının yerine geçirilmesi süreci; bir şeyin yerini tutmak, simgesi ya da işareti olmak, onun örneği olarak bulunmak; bir şeyi göstermek, belirgin özellikleriyle yansıtmak; bir şeyin yeniden sunumu" şeklinde tanımlamaktadır (Mutlu, 2004: 278).

Kadınlar hak mücadelesinin yanı sıra egemen kadınlık tanımlamaların karşı sembolik bir mücadelenin de içindedir. Bu nedenle temsil, kadınlar için temel alanlardan biridir (Çelik, 2000: 7). "Medyada yer alan temsiller ise basmakalıp toplumsal cinsiyet rollerini yeniden üretmekte ve onaylamaktadır. Birçok araştırmanın da ortaya çıkardığı gibi medyada erkek ve kadın temsillerinin tek tip ve basmakalıplaştırılmış bir biçimde sunulması, toplumdaki geleneksel ve tutucu eğilimleri desteklemektedir. Çünkü medya ve özellikle televizyon, birçok kişi için gündelik hayatın üstesinden gelinmesinde uyum işlevi görmektedir" (Dorer, 2006; Erdoğan, 2011: 19).

Medyada kadınların temsili ile ilgili yapılan içerik çözümlemelerinin pek çoğunda,kadınların erkeklere göre çok daha az yer aldığı görülmüştür. Van Zoonen'a

göre kadınlar medyada çeşitli klişeler içinde yer almaktadır. Buna göre ya anne, kız evlat, kız arkadaş olarak; ya sekreter, hemşire gibi geleneksel kadın mesleklerinde çalışırken; ya da seks objesi olarak gösterilmektedir. Genellikle genç ve güzeldirler, fakat iyi bir eğitim almamışlardır (Van Zoonen'dan Akt. İmançer, 2006: 50). Kadınlar eğitimli, ekonomik bağımsızlığa sahip olsalar dahi cinselliklerine vurgu yapılarak temsil edilmektedir (Aziz, 2006, 170). "Bununla birlikte, 1980'lerden itibaren medyadagörece daha dengeli ve eşitlikçi bir temsil olduğu görülmektedir. Bu dönemde ortaya çıkmış kendinden emin, çalışan, rasyonel, güçlü ve bağımsız kadın imgelerine de rastlanmaktadır. Ancak bu yeni temsilde kadın, mutlu değildir. Aile ile iş yaşamı arasında kalmaktadır. 1990'lardan itibaren ise güzel, başarılı, aile ve iş yaşamını dengelemiş süper kadın imgesi medyada dolaşıma girmiştir" (Dursun, 2008: 74). "Süper kadın imgesi ise kadınlara çok fazla sorumluluk yüklemekte, kadınların üzerinde baskı oluşturmakta ve cinsiyetçilik içeren söylemi yeniden üretmektedir" (Erdoğan, 2011:20).

"Kapsamlı ve çok boyutlu bir çalışma yapmak için medyada kadınların yer alış biçimlerine, medyanın farklı mecralarına bakılmalı ve bu bağlamda bir sınıflandırmaya gidilmelidir. Medya, sahipliği açısından ticari ve alternatif; yayın biçimi açısından yazılı, sözel, görsel ve elektronik; yayın biçiminde teknoloji kullanılma hallerine göre eski-yeni; içerik ve işlevler açısından popüler-politik; yayın yapılan bölgeye bakarak bölgesel, ulusal gibi düzeylerde sınıflandırılabilmektedir"(Köker 2007'den akt. Erdoğan, 2011: 20). Bu çalışmada medya,geleneksel medya ve yeni medya olarak teknolojik bir çerçevede ayrıştırılmaktadır.

Medyanın belki de en etkili mecrası olan televizyonun belirlediği gündem içinde birtakım temsillerin inşası söz konusudur. Bu temsiller aracılığıyla oluşturulan gündem çerçevesinde toplumda bir sosyal hegemonya alanı oluşturulmaktadır. Yapılan araştırmalar; basmakalıp yargılar, çerçeveleme ve ön plana çıkarma aracılığıyla, çeşitli toplumsal grup ve tabakaların, azınlıkların, yabancıların, bazı meslek gruplarının ve kadınların kitle iletişim araçlarında yanlı ve dengesiz biçimde temsil edildiğini ve sunulduğunu ortaya çıkarmıştır (Karaduman, 2003: 52-53). Feminist çalışmalar, televizyonun kadını sembolik olarak yok sayan, kadınların ev kadını ya da anne olmadıkça önemli olmadıklarını belirten mesajlar yaydıklarını ortaya koymakta ve televizyon programlarında kadının sürekli güçsüz, kendi ayakları üzerinde duramayan, erkeğe bağımlı imgeler aracılığıyla tanımlanmasını kadının sembolik olarak karalanması olarak görmektedir (Akt. Çelik, 2000: 8).

Televizyon ve kadın üzerine yapılan öncü çalışmalardan biri olarak 1986'da yapılan ve önceki 30 yıllık süreç boyunca televizyonun en çok izlendiği saatlerdeki başlıca temaların ve karakterlerin incelendiği bir araştırmanın sonucunda (Lichter'den akt. Steeves, 2005: 136),kadın karakterlerin erkeklerden daha az göründüğü, daha zayıf resmedildiği, eğitimlerinin az olduğu, daha düşük statüdeki işlerde çalıştığı, özel alana yani eve hapsedildiği; erkek karakterlerin ise toplumsal ilişkilerin, dış dünyanın içerisinde göründüğü ortaya çıkmıştır. Tuchman bu durumu televizyonun "sembolik olarak kadınları yok edişi" olarak açıklamaktadır(Van Zoonen, 1994). 1980'lere kadar televizyonlarda görülen karakterler arasında kadınların oranı beşte bir iken, 80'lerle birlikte kadınların sayısının arttığı görülmektedir. Ancak bu artış eşitlikçi temsilleri beraberinde getirmemektedir. Kadınlar "daha çok ev, evlilik, aile gibi konularla ilişkilendirilmekte; daha pasif,

zayıf, etkisiz, destekleyici, kurban, gülünç olarak yer bulmaktadır" (Gauntlett, 2008: 47).

Toplumsal cinsiyet bağlamında 1990'lardan bu yana görece eşit, klişelerin daha az yer aldığıbir temsil görülmektedir. Ancak temelde temsillerdeki ayrımcı yapı sürmektedir. Ana karakterlerin daha çok erkek olması bu durumun örneklerinden biridir (Gauntlett, 2008: 63-64).Zira kadınları temel alan ya da toplumsal cinsiyete duyarlıbir yayıncılık televizyon kanalları için kayda değer konular olarak görülmemektedir.Bu nedenlekadın ve erkeklere ilişkin kalıp yargılarınüretilmesi sürmektedir (Gencel-Bek ve Binark, 2000: 30).

Türkiye'de televizyon,gündem oluşturma ve insanlara bilgi vermekonusunda bir hayli etkilidir. Türkiye'de televizyon programlarına bakıldığında en popüler olanların başında yerli dizilerin geldiği görülmektedir. Yerli televizyon dizilerinde kadınları aile ile konumlandırılmakta ve anne/eş olarak temsil edilmektedir. Dizilerde kadınlar farklı konum ve statülerde olabilmektedir. Ancakbu durum onların çoğunlukla aile odaklı olarak temsil edilmelerini değiştirmemektedir. Dizilerde ev ve aile kadınla özdeşleşirken dışarısı yani kamusal alan erkeklerindir. Bu kalıpların dışına çıkan kadın karakterler bulunsa da genele bakıldığında cinsiyetçi söylem açıkça görülmektedir (KSSGM, 2000).

Televizyon dizilerine bakıldığında diğer medya içeriklerinde olduğu 1990'larla birlikte kadın karakterlerin temsillerinde cinsiyetçiliğin görece azaldığı bir değişim olduğu görülmektedir. Bu değişime göre tamamen erkeğe bağımlıkadın karakterler azalmakta olsa da geleneksel kadın temsilleri de alt metinlerdeidealize edilmektedir (Çelenk ve Timisi, 2000: 34). "Başta öykünün ana kadın karakteri olmak üzere daha mücadeleci, bağımsız, kararlı, azimli ve girişken kadın temsillerine

daha çok yer verilmeye başlanmıştır. Ancak kadın tiplemelerindeki bu değişim kendiliğinden anlatı içerisindeki kadın öznelliğinin güçlenmesi anlamına gelmemektedir"(Cuklanz ve Moorti'den akt. Çam, 2009). Örneğin "Ally McBeal"[10] isimli dizide başrol oyuncusu olan karakter eş arayışında olmasına vurgu yapılan bir kadındır. Oysa bu karakter aslında çok iyi bir avukat olarakkariyer sahibidir. Ancak dizide bu yönüne yeterince vurgu yapılmamıştır (Gauntlett, 2008: 67).

Şerife Çam'ın da belirttiği gibi televizyon dizilerinde kadın dayanışmasının vurgulanmadığı kurgularda güçlü bir kadın öznelliğinin bulunması da zordur. Örneklere bakıldığında da bu dayanışmanın vurgulanmadığı görülmektedir. Zira dizilerde kadınlar zor zamanlarını kendi başlarına ya da kadınların yardımıyla değil güçlü bir erkeğin desteğiyle atlatabilmektedirler (Çam, 2009).

Televizyonda yer alan bir diğer tür olan "Kadın Programları"nda da diğer türlerde olduğu gibi genellikle geleneksel yapı pekiştirilmektedir. Örneğin bu programlarda kadına yönelik şiddet istisnai bir vaka olaraksunulmaktadır. Ayrıcasebepler ön plana çıkarılarak meşrulaştırılmakta ve olağanlaştırılmaktadır (Mater ve Çalışlar, 2007: 168).

Sinema da cinsiyetçiliğin hakim olduğu bir diğer iletişim türüdür. Onaran'ın da (2000: 213) belirttiği gibi bu alandaki araştırmalar, sinemada kadınların pasif bir konumda ya da cinsel objeolarak yer aldığını göstermektedir. Sinemadaki toplumsal cinsiyet rolleri televizyondaki temsillere benzer bir biçimdedir. 59 yabancı sinema filminin ele alındığı bir araştırmada da bu yargı doğrulanmaktadır. Bu araştırmaya göre kadınlar genellikle romantik duygular besledikleri erkeklerle evlenmeyi

[10] Söz konusu dizi "1997 – 2002 yıllarında yayınlanmış ve tüm dünyada çok önemli izlenme oranları yakalamıştır" (Erdoğan, 2011: 23).

düşünmektedir. Bunların dışında kalanlar ise arzu nesnesi olarak filmlerde görülmektedir (Onaran, 2000: 241). İmançer (2006: 49) ise sinemadaki cinsiyetçi yapının farklı bir yönüne dikkat çekmektedir. Buna göreçekilen filmlerdeki bakış açısı filmi çekenler –kameraman, yönetmen vb.- kadın olsa dahi erkek egemen bir bakışa sahip olmaktadır.

Okuma alışkanlıklarının düşük olduğu ülkelerde haberlertoplumu değerlendirmede önemli bir yere sahiptir. Haberler ile ilgili olarak eleştirel bir yaklaşımın gelişmesinde rol oynayan önemli isimlere görehaberler,toplumdaki güç ilişkilerini pekiştirmektedir (İnal, 1996: 68). "Haberin bir üretim sonucunda ortaya çıkan bir mamul olduğu haber-gerçek ilişkisine eleştirel bir gözle bakan kurmacı yaklaşım kapsamındaki görüşlerin ana fikrini oluşturmaktadır" (Danacı Yüce, 2008). Kadınlarla ilgili haberlerde küçümseme veya alay etme gibi yaklaşımlara çok sık rastlanmaktadır.Ayrıca kadınlara ve kadın hareketine ilişkin tüm bilgilergörmezden gelinmekte ya da kalıplara sıkıştırılmaktadır (Rakow ve Kranich, 2002: 516). "Haberin aslın kimin öyküsü olduğunu sorgulayan Fiske'ye göre "haberler sadece erkekler hakkında ve erkekler tarafından üretilmekle kalmaz neredeyse tamamen erkekler tarafından izlenir. Zira haber yalnızca erkekler hakkında ve onlar tarafından oluşturulan bir kurgu değil aynı zamanda erkek gözüyle de oluşturulan bir kurgudur" (Fiske'den akt. Timisi, 1997: 41). Somut olarak bakıldığında ise dünyada kadınlar ancak beş haberden birine konu olabilmektedir. Konu olabildikleri alanlar ise daha çok sanat, sosyal konular, suç, şiddettir (Özbudun, 2007: 73-74). Haberlerde kadın politikacılar yaptıklarından çok karakterlerinden dolayı eleştirilmektedir. Medya fark yaratan kadınları dahi görmemektedir. (Ross, 2004: 154).

Dünyadamedyada toplumsal cinsiyetin yer alış biçimlerini içeren temsilini kapsam ve süre bakımından en önemli vesüreli çalışmalardan biri olan Küresel Medya İzleme Projesi, 1995 yılından beri yürütülmekte olupher beş yılda tekrarlanmaktadır. Televizyon, radyo ve gazete haberlerini inceleyen çalışmanın sonuçları medyada kadınların yer alamadığını ve haberlerin içeriğinin cinsiyetçi yapısını ortaya koymaktadır. Proje kapsamında 2005 ve 2010 yıllarında incelenen tüm haberlerin sadece %23'ünde kadınlara bir konu olarak yer verilmiştir. Kadınlar haberlerde yer alabildiklerinde yaygın geleneksel cinsiyet rolleri çerçevesinde temsil edilmektedirler. Kadınların mağdur olarak yer aldıkları haberler erkeklerinkine oranla iki kat daha fazladır (2005 yılında %8'e %19 iken; 2010 yılında %8'e %18'dir). Çalışmanın Türkiye ayağında[11]ise haberlerde özne konumundakilerin%76'sını erkeklerin, %24'ünü kadınların oluşturduğu ortaya konmuştur. Kadının merkezde işlendiği haberlerde en dikkati çeken ve en yüksek oran %43 ile "ünlüler, doğum günleri, evlilikler, ölüm ilanları v.b." grubunda yer almaktadır (KSGM, 2008b; TBMM, 2012; Belge, 2010).

Bu olumsuz durumun değişmesi ise kolay görülmemektedir. Çiler Dursun'un da belirttiği gibi "toplumsal alandaki cinsiyetçi söylemi yeniden üreten medyadaki cinsiyetçi söylemin hâkimiyeti, yeni bir haber dili ve eleştirel bir haber anlatımı kurarak bugünden yarına kısa bir sürede ortadan kalkabilecek bir şey değildir" (Dursun, 2008: 65). Kadınların kendileri için uygun görülmeyen bir alandaki varlıklarının vurgulanması ya da sıradan haberlerde uzman olarak erkekler kadar kadınlara başvurulması gibi örneklerde olduğu gibi haber medyasında kadınların olumlu temsilleriyle zaman zaman da olsa karşılaşılabilmektedir. Bu tip haberlerin

[11]Çalışmanın Türkiye ayağı 2010 yılında Anadolu Üniversitesi tarafından yürütülmüştür.

sayısının artması Danacı'nın da söylediği gibi "Türkiye gibi kadınların sadece eşit olma değil kimi durumda sadece "varolma" mücadelesi sürdürdüğü toplumlarda, mücadelenin önünü kesmek bir yana ona destek olacak, erkek egemen bakış tarafından içselleştirilmiş kalıpların kırılması yönünde bir farkındalık yaratacaktır" (Danacı-Yüce, 2008: 163-164).

Glasgow University Media Group'un(GMUG) 1980'lerde yaptığı çalışmalara göre medya içeriği bilerek yanlış tanıtmaktadır, medya hâkim ilişkilerin devamını sağlamaktadır. Bunlara ek olarak, haberlerde kadının rolü de erkeği destekleyici olmaktan öteye gitmemiştir; hâkim ideoloji çerçevesinde kadınların çeşitliliği bastırılırken aileyi ön plana çıkaran bir ideoloji üretilmiştir. GMUG'a göre kadının yaşamı erkeğin yokluğunda bahsedilmeye değerdir. Kadın akrabaların geleneksel rolleri; bakıcı duygusal destek ile ön plana çıkmıştır. Bu geleneksel aile modelinin azalışı gerçeği yani kadının ekonomik-sosyal alanda yükselişini bilerek göz ardı etmektedir (Stevenson, 2008: 26-28).

Basılı medyadaki en sık görülen cinsiyetçilik ise alanların net bir biçimde ayrıştırılmasıdır. Siyaset, ekonomi, güncel konular gibi ciddi alanlar erkeklerle özdeşleştirilmekte ve ön sayfalara koyulmaktadır. Kadınlar ile özdeşleştirilen kültür, sağlık, sanat, moda gibi yumuşak konular ise orta sayfalarda ya da eklerde yer almaktadır. Erkeklere yönelik haberlerin gazetenin asli unsuru olduğu düşünülürken kadınlarla ilişkilendirilen haberler daha aşağı bir yerde konumlandırılmakta hatta ve bu haberleri hazırlamakla görevli kadın gazeteciler de aynı yaklaşımdan muzdarip olmaktadır (Timisi, 1997: 8).TBMM'de oluşturulan "Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanmasında Medyanın Rolü" konulu alt komisyon çalışmaları sırasında komisyon uzmanları, yaygın medya sınıflandırmasına giren gazete ve televizyonların Basın

Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü'nün web sitesinde yer alan künyelerini temel alarak bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışma, yönetim kademlerindeki kadınların sayıca düşüklüğünü açıkça ortaya koymaktadır. "Rakamlar incelendiğinde ilk dikkati çeken yalnızca en üst düzeyde değil, bunun bir altındaki kademede de kadınların sayısının çok az olduğudur. Gazetelerde en üst seviyede hiç kadınyokken televizyonlarda bu sayı yalnızca 2'dir. Dikkat çeken bir diğer husus ise künyelerde yer alan diğer sorumlular yani orta düzey yöneticiler açısından kadınların görece yüksek oranlarda olduğudur. Gazetelerde bu oran %21,5, televizyonlarda ise %33,3'tür." (TBMM, 2012). Yazılı basında çalışan personelin kadroları incelendiğinde,2013 yılı Yazılı Medya İstatistiklerine göre gazete ve dergilerde yayın bölümünde çalışanların %35,4'ünü kadınların oluşturduğu görülmektedir (TÜİK, 2014).

Türkiye'de kadınların gazetelerde yer alış biçimleri ile ilgiliilk çalışmalardan biri 1993 yılında gerçekleştirilen "Medya, Şiddet ve Kadın" (Aziz vd., 1994) araştırmasıdır. Bu araştırma ile kadına yönelik şiddet haberlerinde ayrımcılık yapıldığı ve kadınların genellikle daha aşağı konumda temsil edildiği ortaya konmuştur. Kadınların insan haklarını ciddi olarak tehdit eden kadına yönelik şiddet ile ilgili haberler çoğu zaman magazin haberi olarak sunulmuşve şiddet çeşitli nedenlere bağlanarakmeşrulaştırılmıştır. Güncel bir araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Medyada aile içi şiddetin ele alındığı 2008 yılında yapılan çalışmaya göre; kadına yönelik şiddet olgusunu toplumsal sistem ile ilişkilendirebilecek, siyasal yönünü vurgulayacak kavram ve tanımların haber metinlerinde yer alma düzeyi son derece düşüktür (Gencel-Bek vd., 2008).

Kadın dergilerine bakıldığında "genç", "aklı havada", "çocuksu", "yumuşak", "kadınsı", "pasif", "yatak odası", "seks", "bebekler" ve "mutfakla" sınırlandırılmış "bir kadın imajının çizildiği görülmektedir. Bu imaja ilk eleştiri ise Betty Freidan tarafından 1963 yılında yapılmıştır. 1950'lerden itibaren vurgularını ev, güzellik, bir koca bulma gibi hususlar üzerine yapan geleneksel dergilerde günümüzde kadınlar obje olarak"temsil edilmeye devam etmektedir. Bununla beraber,günümüzde bazı kadın dergilerinde erkeklerin cinsel obje olarak yer aldığı da görülmektedir. "Dergilerdeki 'bir erkek bulmak'üzerine yazılan yazıların son 50 yılda pek değişmediği ve çoğu kadının ulaşmasının mümkün olamayacağıbir güzellik idealinin sürekli yeniden üretildiği de gözlemlenmektedir" (Gauntlett, 2008: 196-200; Erdoğan, 2011: 27-28).

Radyoda cinsiyetçilik ise diğer mecralarla kıyaslandığında oldukça azdır. Radyonun ilk yıllarında kadın sesine yönelik bir ayrımcılıkolmuştur. Düşük tonda ve kalın sesin radyoya yakıştığını düşünen yöneticiler, kadın sesini mal ve hizmetlerin tanıtılması amacı ile yeterli bulmamışlardır. Bununla birlikte, Amerikan Kadın Hareketi'nin 1970'lerde özelde televizyon genelde ise tüm medyaya yönelttikleri eleştiriler -hatta başarılı sonuç vermese de yapılan yasal şikâyetler- radyo istasyonları tarafından dikkate alınmış; bunun neticesinde de radyoda, kadınların farkında olunmayabaşlanmıştır. Bununla birlikte diğer mecralara göre daha az olmakla birlikte radyoda da cinsiyete dayalı ayrımcılığa rastlanmaktadır. Kadınların radyodaki görevlerine bakıldığında, genel olarak medyadaki konumlarına benzer bir nitelik taşıdığı görülmektedir. Kadın programcılar, kadınlara yönelik programlar ve çocuk programları hazırlamaklagörevlendirilmişlerdir (Timisi, 1997: 12; Erdoğan, 2011: 28).

İnsanları en çok etkileyen medya mecralarının başında reklâmlar,gelmektedir. "Reklâmın korkunç bir etkileme gücü vardır; reklâm aynı zamanda çok önemli bir siyasal olgudur" (Berger, 2006: 153). Reklâmlar hızlı akan bir yapıya sahip olduğu için diğer mecralardan daha da etkilidir. Ayrıca diğer medya iletilerine göre çok sık karşılaşılmaktadır. Özellikle daha küçük yaşlardaki bireyler için daha etkilidir. Touraine'e göre (2007: 279)reklâmların yarattığı görüntü, 'gerçek' olarak adlandırdığımız görüntülerin önüne geçmiştir.Reklâmlar kısa süreler bir konuyu anlatmak zorunda oldukları için daha kalıpyargısal bir anlatıma sahiptir. Bu yüzdencinsiyetçi temsillerin fark edilmesi kolay olmaktadır. Kadınların reklâmlardaki yer alış biçimleriyle diğer alanlardaki yer alış biçimleri arasında fark görülmemektedir (Bayramoğlu, 2008). Dolayısıyla reklamların cinsiyetçiliği pekiştirici bir rol üstlendiğini söylemek mümkündür.

Reklâmlarda, diğer türlerden farklı olarak kadın ve erkeklerin görünürlükleri sayısal olarak birbirine yakındır. Ancak temsillerin niteliği oldukça dengesizliktir. Kadınlar genç ve erkeklerin arkasında onlara yardımcı konumdayer almakta, yaşlı kadın karakterler temsil edilmemektedir. Reklamlarda ideal bir kadın bedeni de sıklıkla vurgulanmakta ve kadınların bireysel kimlikleriyle özdeşleştirilmektedir. (Timisi, 1997: 40). Reklâmları inceleyen araştırmalara göre erkekler üstün, uzman ve öncelikli kadınlar ise ikincil sınıf, kuvvetsiz, bilgisiz ve pasif olarak konumlanmıştır (Gorschenek, 1994).

Türkiye'de de reklamlarda kadın temsillerine ilişkin çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalar da diğer mecralarda yapılan çalışmalara benzer sonuçlar vermiştir. Araştırmalar sonucunda cinsiyetçi olduğu görülen reklamlarda kadınlar ev işlerine yoğunlaşmakta ve temel görevleri çocuklar ile erkekleri mutlu etmektir.

Şiddet yaşamın doğal uzantısı konumundadır. Kadınlar pasiftir, zayıftır ve itaatkârdır ve doğaları gereği böyleymiş gibi yansıtılmaktadır (Büker ve Kıran, 2000: 284-286;Kadıoğlu 2005: 334).

Yeni medyanın gelişimi göz önüne alındığında, bu ortamda da kadınların temsil ediliş biçimlerinin incelenmesi de en az geleneksel medyayı incelemek kadar önem kazanmaktadır. Ancak yeni medyanın içeriği kadar kullanıcı yapısı da önemlidir. İletişim teknolojilerine erişim açısından kadınlar dezavantajlı gruptur. "Bilgisayar ve İnternet kullanım oranları 16-74 yaş grubundaki erkeklerde %56,1 ve %54,9 iken, kadınlarda %36,9 ve %35,3'tür". Kadınların kullanım oranları geçmiş yıllara göre artmıştır. Ancak erkeklerle arasındaki fark değişmemiştir (TÜİK, 2011; TBMM, 2012: 21). Intel (2009) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre, kadınların "%32,3'ü hiç İnternet kullanmazken, erkeklerde bu oran %10,2'dir. Ayrıca hanelerdeki duruma bakıldığında, %48,4'ünde 'ailenin yetişkin oğlu', %34,6'sında 'baba', %30,3'ünde 'ailenin yetişkin kızı' ve yalnızca %18'inde 'anne' bilgisayar kullanmaktadır" (TBMM, 2012: 21). Uluslararası ölçekli araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmaktadır.OECD tarafından yapılan büyük ölçekli bir çalışmaya göre de iletişim teknolojileri daha çok erkekler tarafından, İnternet ve eğlence amacıyla kullanılmaktadır (OECD: 2005).

Yeni medya ortamındaki içeriğe bakıldığında ise cinsiyetçilik bağlamında geleneksel medya ile paralel olduğu görülmektedir. Örneğin "İnternet için getirilecek en önemli eleştirilerin başında kadınların görsel obje olarak kullanımlarının bir hayli yüksek olması ve haberler başta olmak üzere içeriğin cinsiyetçi olması yer almaktadır" (TBMM, 2012: 22).Birçok ülkenin katılımıyla gerçekleştirilen Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (Programme for International Student

Assessment) araştırmasına göre iletişim teknolojileri daha çok erkekler tarafından, İnternet ve eğlence amacıyla kullanılmaktadır. Bu alandatemel farkelektronik oyunlarda kendini göstermektedir. OECD ortalamasına göre oğlan çocukları, kız çocuklarından iki kat fazla oyun oynamaktadır (OECD, 2005: 40).Elektronik oyunların yapıları ve içeriği erkeklere göre tasarlanmaktadır. Kadınların başrolde olduğu oyun sayısı azdır. Kadın karakterlerin, erkek karakterlerin amaçlarına ulaşmasında aracı rolünde olmalarına, yardıma muhtaç biçimde yer almalarına da sıklıkla rastlanmaktadır(Provenzo'dan akt. Çetinkaya, 2008: 33).Elektronik oyunlarda kadınların nesneleştirilmiş bir şekilde temsil edildiği, erkeklerden daha aşağı konumlarda yer aldığı görülmektedir. Elektronik oyunların gençlerin cinsellikle ilgili hususlar başta olmak üzere ayrımcılığa bakışını olumsuz anlamda etkilediğini göstermektedir (Claro, 2007: 5). Bu oyunlara bakıldığında cinsel şiddet başta olmak üzere kadına yönelik şiddetin doğallaştırıldığı ve meşrulaştırıldığı görülmektedir (Çetinkaya, 2008).

Hem geleneksel medyada hem de yeni medyada toplumsal cinsiyet bağlamında cinsiyet rollerini biçimlendiren kültürel değer ve beklentilerle paralel bir erkek ve kadın imajı temsil edilmektedir. Medyada kadın ve erkeklerin yer alış biçimleri, toplumda var olan toplumsal cinsiyete ilişkin algıların, tanımlarının oluşmasına, sürdürülmesine ya da değişmesine yol açabilir (Kaypakoğlu, 2004: 93-94). Medyadaki kadın temsillerine bakıldığında, bu temsillerde çoğunlukla kadınların ikincil konumda olduğu ve basmakalıplaştığı görülmektedir. Hülya Gülbahar bu durumu şöyle açıklamaktadır:

> … "medya cinsiyet ayrımına dayalı kadın/erkek rollerini pekiştirerek; kadınlara karşı cinsiyetçi ön yargıları yineleyerek; şiddeti özendirip, magazinleştirip erotikleştirerek; haberler ve yorumlarda kadınlara yer vermeyerek, kadınları hayatın tüm alanlarında yok sayarak; değişik alanlara

> ve hatta kadınlara dair konuları işlerken bile, kendi alanında yıllardır mücadele veren, önemli bir bilgi ve deneyim birikimine sahip kadınları ve kadın örgütlerini muhatap almayarak, görüşlerine başvurmayarak ve daha yüzlerce biçimde kadınların insan haklarını ihlal etmektedir (Gülbahar, 2007: 89, Erdoğan, 2011: 32).

Kadınların kitle iletişim araçlarındaki yer alış biçimlerine bakıldığında işgücünün yüzde kırkı kadın olmasına rağmen pek azının burada tanımlandığı, çalışan kadınların bazen kınandığı, diğerlerinin ise sıradanlaştırıldığı; ya korunması gereken "çocuksu bir süs" olarak görüldüğü ya da evin koruyucu hapis ortamına itildiği (Aziz, 2006: 200) anlaşılmaktadır. Cinsellikle ilgili yaklaşıma bakıldığında ise bu konunun ya tamamen yok var sayıldığı ya da yalnızca cinsellikten ibaret obje şeklinde temsiller olduğu görülmektedir (Aziz, 2006: 170). Medyada kimi zaman eşitlikçi temsillere de rastlanmaktadır. Ancak bu temsillerde genel olarak kadınlarla erkeklerin değil; başarıya ulaşmış kadınların erkeklerin eşit olduğu görülmektedir. Yani üstü kapalı olarak da olsa da kadınların erkeklerle eşit olabilmeleri için başarılı olma koşulu dayatılmaktadır. Özetle "erkeklerle rekabet etmek, onlarla eşit olmak isteyen kadınlar mutlaka onlardan 'daha iyi, daha başarılı' olmak zorundadır (Tanrıöver, 2007: 160-161).

Medyada var olan kadın kimliğinin erkek egemen yapı tarafından oluşturulan ve yeniden üretilen kadın kimliklerinin kabul edilmesinde ve şekillenmesinde önemli bir rolü olduğu görülmektedir (Danacı-Yüce 2008: 156). İletişim araçları halihazırda cinsiyetçi olan toplumsal mirası aktarmakta ve erkek egemen ideolojiyi "normal" konumuna getirmektedir (Van Zoonen, 2002: 486).

II. BÖLÜM: ALTERNATİF MEDYA VE İNTERNET İLİŞKİSİ

2.1. Alternatif Medya

Son otuz yılda başat sosyal yargıların dışına çıkanların belirmesiyle alternatif medyanın kullanımı oldukça artmıştır. Yeni iletişim teknolojileri ile halkın da bu mecralara daha fazla ulaşabildiği görülmektedir. Çağdaş sosyal hareketler[12] – feminizm, çevre hareketi gibi- alternatif kamusal alanlar yaratmıştır. Bu bağlamda alternatif medya iki görev üstlenmiştir; birincisi sosyal değişim çabası ve tahakküm biçimlerinin eleştirisi için insanlara araç sağlaması, ikincisi ise kolektif kimlik üretimi ve deneyim-bilgi paylaşımı için araç olmasıdır (Gillet, 2001: 1,2). 1960'lardan bu yana alternatif medya kültürel değişimde de önemli rol oynamıştır. Eskiden muhalif basın olarak düşünülen alternatif medya, geleneksel olarak politik solunu temsil ederek sosyal adalet, kültürel değişim gibi konulara yer vermiş ve feminizm, çevre, savaş karşıtlığı gibi alanlarda önemli bir politik güç olmuştur (Atton'danakt. Dillon ve Mc Keel, 2005).Atton'ın belirttiği şekilde anaakım medyanın içinde değil, karşısında konumlandırılabilecek heterojen bir kültürel form olarak karşımıza çıkan alternatif medyanın; alternatif yollardan ulaştığı, alternatif değerler doğrultusunda kurduğu haberlerin, demokratik bir toplum düzeni için zaruri bir ihtiyaç olduğu söylenebilir (Atton'dan akt. Ulusoy, 2014: 285).

[12]Her tür alternatif medya, toplumsal hareketlerin önemli bir öğesi değildir ya da olmayı amaçlamaz. Ama genellikle önemli bir parçasıdırlar ve bu tür bir durumda hareketin büyük bir güçle devam ettiği ya da duraklatıldığı veya ikisi arasında bir noktada olduğu zamanlarda kamuya, izleyiciye, okuyucuya ve kullanıcılara ilişkin standart araştırmanın varsayımları önemli bir biçimde değişmek zorundadır. Toplumsal hareket medyası durumunda iletişimci ve kullanıcı arasındaki yerleşik ilişki potansiyel olarak geçerli olmadığı gibi, biz de artık sadece durağan televizyon izleyicilerinin, düzenli seyircilerin, alışkanlıklara bağlı kararların, program akışının günlük gazete okuma ritüelinin, arabada radyo dinlemenin ya da barda ya da havaalanında televizyonla oyalanmanın alanında değiliz. Tıpkı alternatif medyanın tanımı gibi, toplumsal hareketler de on dokuzuncu yüzyıl yorumcularının tercih ettiği çete modelinden başlayarak, ABD Sivil Haklar mücadelesinin bazı yönlerinden etkilenen rasyonel aktör modelinden ve 1980'ler ve 1990'lardaki feminist hareket, barış hareketi ve ekolojik hareket okumalarına dayanan "yeni toplumsal hareket" modeline kadar hep indirgemeci tanımlar nedeniyle mustarip oldu (Atton ve Cohen'den akt. Downing, 2014: 30).

Bu bölümde alternatif medya kavramı, tarihi gelişimi, yaygın/ana akım/egemen medya ile temel farklarıele alınmaktadır. Ardından yapısal özellikleri ve burada gerçekleşen metin üretim süreci tartışılarak bir kuruluşualternatif medya yapanların ne olduğunu incelemeden önce tanımlama konusuna bir açıklık getirilecektir. Zira "ana akım medya tarafından gerçekleştirilen içerik, üretim ve sunum faaliyetlerinden bir şekilde farklılaşan çeşitli uygulamaları açıklamak için yurttaş medyası, sivil toplum medyası, halk gazeteciliği, açık yayıncılık, katılımcı medya, etkileşimli gazetecilik, bağımsız medya, muhalif medya, radikal medya, alternatif medya gibi çeşitli kavramlar kullanılmaktadır" (Taylan, 2012: 12)."Özellikle 2000'li yılların başından itibaren, alternatif medya(lar)a ilişkin çalışmalar artmıştır. Ancak her şekilde anaakım medyaya alternatif olarak konumlanmakla birlikte, aralarında niteliksel farklılıklar olan alternatif medyaya öne çıkan özellikleri nedeniyle farklı isimler verilmiştir" (Yanıkkaya, 2014: 51).

2.1.1. Alternatif Medyanın Tanımlanma Sorunsalı

Akademik literatür incelendiğinde, alternatif medyanın genel geçer bir tanımını vermenin oldukça güç olduğu görülmektedir. Zira alanda faaliyet gösteren benzer kuruluşlarla ilgili olarak alternatif medya dışında da tanımlamalar bulunmaktadır. Bunların başında radikal medya gelmektedir. Downing "radikal medya tanımlamasında iki merkezi ögenin altını çizmiştir. Birincisi; modern kültür içinde radikal medyanın sokak tiyatrosundan, duvar yazısına, danslara, şarkılara ve radyo, video, basın ve İnternet gibi yalnızca radikal kullanımları olmayan teknolojilere kadar oldukça geniş aktiviteleri kapsamasıdır. İkinci nokta ise insanların deneyimlerinin oluşum koşullarıyla ilgilidir. Radikal iletişim ortamlarının insanların duygu/deneyimlerinin oluşumunda etkili olan, kültür, toplumsal normlar

ve değerler sistemi, sanat ve dinsel inanışlar ile girdiği ilişkilere dikkat çeken Downing'e göre radikal iletişim araçları bu ortamlara hem aracılık etmekte hem de vesile olmaktadır" (Akt. Kara, 2008: 8).Alternatif medya terimini, her şey başka bir şeyin alternatifi olduğu için oksimoron bulduğunu belirtmiştir. Downing, daha sonra alternatif medyadan daha kesin olduğunu iddia ettiği radikal alternatif medya terimini kullanmıştır (Atton, 2002a: 21).

Sevda Alankuş'a göre, Downing'in "radikal alternatif medya" yaklaşımı "dikey ve yatay olmak üzere iki hareket alanı çizmektedir; birincisi baskıya uğrayanların aşağıdan yukarıdakilere doğru muhalefetleri, diğeri baskıya uğrayanlar arası dayanışma ve destek ağları oluşturmak üzere yatay hareket alanı." Böylelikle 'radikallik' ve 'alternatiflik' vurgularını taşımakta ve aynı zamanda esnek bir kavram olmaktadır (Alankuş, 2008a:206; Kara, 2008: 8).

Atton'ın, (2002a) radikal ile alternatif medyaarasında yaptığımı ayrıma göre radikal medya daha belirli sınırlara sahipken alternatif medya daha esnek ve geniş bir kavramdır. Radikal medya daha çok toplumsal dönüşümü devrimci bir biçimde hedeflemektedir. Alternatif medyanın ise böyle hedeflere sahip olma zorunluluğu bulunmamaktadır. Radikal medya örneklerinin yanı sıra taraftar gruplarından çevreci gruplara kadar farklı alanlardaki örnekler de alternatif medyaya dahildir. Bu yaklaşım ile alternatif medya kavramının radikal medyayı da kapsadığı sonucuna ulaşılmaktadır (Kara, 2008: 7).

Clemencia Rodriguez (2001:20) ise alternatif medya teriminin, hep bir şeylere alternatif olduğu varsayımı üzerine kurulu olduğunu ve bu nedenle ana akım medya ve onların alternatifi olarak ikili düşünmeye sevk edeceğini, bu nedenle alanı daraltacağını ifade etmiştir. Bu çerçevede, alternatif medya yerine yurttaş(ların)

medyası kavramını önermektedir. Alternatif medya yurttaşlık etkileşiminden bahseden Rodriguez,"bağımsız medyanın ancak sıradaninsanların katılımı ve yetkilendirilmesiyle ortaya çıkabileceğini"vurgulamaktadır (Ceyhan, 2009). Chantal Mouffe'un"yurttaşlık"[13] tanımına dayanarak geliştirdiği "yurttaş medyası" kavramında, yaygın medya-alternatif medya ikiliği/karşıtlığı çerçevesinde anlaşılamayacak pratiklerinin farklı ve zengin deneyimlerini ifade edecek bir şekilde kullanmaktadır. Böylelikle "her birinin özgüllüklerini hesaba katan, medya ortamının demokratikleşmesini sağlayacak bütün 'yurttaş' girişimlerini önemli sayan bir anlama çerçevesi oluşmaktadır" (Alankuş, 2008a: 219). Yurttaşların medyası olarak tanımlama ve yapılanma; öncelikle kolektifliği vurgulamakta, ikincisi sosyal kodlara itiraz etmekte, sosyal ilişkileri kurumsallaştırmakta ve kimlikleri meşrulaştırmakta; üçüncüsü ise iletişim pratikleri aracılığıyla topluluğu güçlendirmektedir (Rodriguez, 2001).

[13] Yurttaşlığın radikal demokratik kavrayışı, yurttaşlığı sadece yasal bir kategori olarak ele almaz, bir politik kimlik formu olarak değerlendirir. Bu kimlik, verili değil bir inşa sürecinde oluşturulur. Yurttaşlar günlük politik pratiklere katılarak yurttaşlıklarını günlük temel üzerine oturtmalıdırlar: Yurttaş, liberalizmde olduğu gibi belirli hakların pasif alıcısı ve hukukun korunmasından hoşlanan birisi değildir. Yurttaşlık iktidarı türetme paylaşma kapasitesi hakkındadır. Demokratik yurttaşlık, yurttaşlık için medyanın sağladığı ya da sağlaması gereken kaynakları açıkça işaret eden yollarla tanımlama ile başlar. Demokrasi biçimlerinin çoğul olması gerektiğini öne süren Laclau ve Mouffe, yurttaşlığın geleneksel dar sınırların ötesine geçecek şekilde genişletmek gerektiğini ifade eder (Laclau ve Mouffe, 2008; Couldry, 2001; Rodriguez, 2001).
"Gerek ana akım, gerekse de eleştirel iletişim çalışmaları, -medyanın demokratik işlevleri, alternatif kamusallıklar ve tartışma alanları yaratması bakımından- olumlama ya da eleştiriye dayanan tartışmalarını genellikle geleneksel/yaygın medya ekseninde ve meşru tartışma alanının dâhilinde tutmuş, toplumun ana akımının dışındaki insanların, fikirlerin ve hatta medyanın bulunduğu alan sıklıkla ihmal edilmiştir. Bu bakımdan ana akım medya kurumlarından bağışık olarak üretilen medya çıktılarını içeren alternatif medya, uzunca bir süre iletişim çalışmaları tarafından görmezden gelinmiştir. Geleneksel olarak süregelen eril, cinsiyetçi, ırkçı, militarist ve ayrımcı bir medya ve habercilik dilinin hâkimiyetini kırmak, medyadaki etik, kültürel ve ekonomi politik değerlerin yeniden tanımlanmasını gerektirmektedir. Bütün bunları başka bir şekilde kurmak ise gerek kuram gerekse de pratikler bakımından aslında medyanın ontolojik ve deontolojik olarak yeniden kurulmasını gerektirmektedir. Pek çok araştırmacı başka bir seçenek sunmak ve bu yeniden tanımlama anlayışına kuramsal bir temel oluşturmak üzere alternatif/radikal veya yurttaş medyası için kavramsal ve uygulamaya dönük tanımlar geliştirmek yolunda çaba harcamışlardır" (Couldry, 2003, Downing, 2001, 2003a, 2005 ve Rodriguez, 2001'den özetleyen Taylan, 2012: 11-12).

Sreberny-Mohammadi ve Mohammadi ise alternatif medya/ana akım medya ikiliği yerine küçük ve büyük ölçekli kavramlarını kullanmaktadır:

> "Onlara göre 'küçük ölçekli medya' terimidevlet tarafından işletilen yayın sistemlerinin alternatiflerini tanımlamak için kullanılmakla birlikte bu tanım eksiktir. 'Büyük' ve 'küçük' ölçekli medya arasındaki fark kullanılan teknolojiye değil, teknolojilerin kullanılma şekillerine bağlıdır. Sreberny-Mohammadi ve Mohammadi, toplumdaki siyasal ve kültürel tüm devrimlerin aynı zamanda iletişimle ilgili süreçler olduğunu varsaymıştır. Bu bağlamda, son yıllarda Doğu Avrupa'daki tüm devrimci hareketlerde olduğu gibi İran'daki devrimde de en önemli etkenin küçük ölçekli medyanın çeşitli türlerinin dağılımı ve genellikle elektronik araçlar yoluyla mesaj üretilebilmesi ve bilginin yayılabilmesi olduğunu vurgulamışlardır. Küçük ölçekli medya -özellikle kasetler ve fotokopiyle çoğaltılmış olan broşürler gibi- halk içindeki farklı düşüncelerin yaşayabileceği bir siyasal ortamın oluşmasına, kültürel ağların ve iletişim şekillerinin güçlenmesine ve yayılmasına ve topyekûn seferberliğe varan bir muhalif söylemin desteklenmesine yardımcı olmuştur. Küçük ölçekli medya araştırması bunları, bu çerçeveyi kullanarak ekonomik, siyasal ve kültürel ilişkilerin karmaşık ağına yerleştirmelidir"(Sreberny-Mohammadi ve Mohammadi'den akt. Taylan, 2012: 106).

2006 yılında gerçekleştirilen "İstanbul Uluslararası Bağımsız Medya Forumu"nda da tanımlama konusu ele alınmış olup "Bağımsız mı, Alternatif mi, Sosyal mi? Medyayı hangi kelimeyle tanımlamalıyız?" sorusu üzerine John Downing, sosyal adalet ve değişim kavramlarının farklı anlamlar kazanabileceğini, ana akım medyanın da kendine "bağımsız" diyebildiğini belirtmiş ve "yurttaş medyası" kavramını da önermiştir. Downing, medyanın alttan organize edilmesiyle sosyal hareketin gücünü taşıdığını kaydetmiştir. Ertuğrul Kürkçü ise, bağımsızlık kavramının neyi anlattığının önemli olduğunu; bunun temelde iktidardan/yürütme erkinden ve sermayeden bağımsızlık anlamına gelebileceğine işaret etmiştir: "Bağımsız medya dediğimiz zaman hem kavram netleşir, hem de uğruna mücadeleye değer bir hedefimiz olur" (Örer, 2006).

Couldry ise alternatif medya terimini kullanmakla birlikte, radikal medya ya da Rodriguez'in önerdiği yurttaş medyası terimlerinin de kullanılabileceğini

belirtmiştir. Ona göre tanımlama sorunları, ana akım medyanın ötesinde direnişçi medyaya nasıl eklemlenileceği ile ilgili ikincil bir sorundur; bu nedenle konu üzerine zaman harcamak istemediğini belirtmektedir. Yine de birini seçmesi gerektiğinde ise alternatif medyayı kullandığını; çünkü bu terimin daha geniş bir aralığa gönderme yaptığını ifade etmektedir (Couldry, 2001).

Atton (2002a), Downing'in radikal medya tartışmasını daha geniş birsınıflandırma içinde almış,alternatif medyanın alternatifkarakterini ortaya çıkaranın organizasyon yapısı ve içeriği olduğunubelirtmiş; alternatif kavramını Downing'in aksine yalnızca sosyalve politik hareketlerin ya da direnişle özdeşleşen hareketlerin medyasını tanımlamak için kullanmamıştır. Kavramın içine elektronik iletişimin melez biçimleri, alternatif hayattarzımagazinleri, fanzin[14] yayıncıları, şiirlerin küçük basımları, kurguromanların yayıncıları da dahil edilmiştir. Atton'ın tanımladığı haliyle alternatif medya, radikalmedyadan oranla daha geniş bir alanı içermektedir. Atton'a göre alternatif ya da radikal medya bütün "ötekiler"in heterojen sesini tam olarak duyuran çok sesli metin olarak değerlendirilebilir. Radikal,genellikle devrimci sosyal değişikliklerle ilgilenen bir tanımlama iken alternatif daha çok genel bir kullanım içindir. Geçtiğimiz on yılda gelenek ve

[14]"Fanzin terimi, özellikle 1930'larda doğan ve 1970'lerde tam olarak yaygınlık kazanan, genellikle bir kişi tarafından yazılan, basılan ve dağıtılan amatör yayınları anlatmak üzere kullanılmaktadır. Fanzin kelimesi fan-zine'in (fan magazine - hayran dergisi) kısaltılmış halidir, bir diğer isimlendirme de "fantasy magazine" (hayal dergisi) şeklinde yapılmıştır. Fanzinler sürekli ve düzenli yayımlanma amacı olmaksızın çıkan, yazarının hayal gücünü yansıtan, genellikle satış/kâr amacı taşımayan, dergi ile broşür arası bir tür amatör basılı medyadır. Her türlü materyal kullanılarak oluşturulabilen fanzinler tek sayfalık olabileceği gibi birbirine zımbalanmış, iğnelenmiş çok sayıda sayfadan da oluşabilmektedir. Fanzinler geleneksel olarak el yazısı, daktilo, kolaj, çizim, fotokopi gibi farklı yollarla çoğaltılabilmektedir. Fanzinler genellikle müzik, spor, siyaset, edebiyat, sanat, sinema, bilim kurgu ya da çeşitli kültürel faaliyetler gibi belirli ilgi alanlarına yönelik olarak yayımlanmıştır"(Öktem'den akt. Taylan, 2012: 99-100). "Duncombe gibi fanzinleri ve fanzinlerle ilişkili kuramsal yaklaşımları tartışan araştırmacılara göre, fanzinleri ana akım geleneksel medyaya bir destek ya da karşı çıkış olarak konumlandırmak mümkündür. Fanzinleri ana akıma karşı direnme ya da eklemlenme açısından konumlandıran yaklaşımlar, fanzinlerin değişken ve kişisel hayal dünyasını yansıtan yapılarını ortaya koymuştur"(Duncombe'den akt. Taylan, 2012: 99-101).

pratikler alternatif sözcüğünün daha çok tercih edildiğini göstermektedir(Atton, 2002a: 9-10).

Alankuş ise yukarıda bahsi geçen kavramlaştırmaları batı kaynaklı bulmakta ve Batı dışında kalanların Güney Amerika ülkelerinden, Hint Yarımadası ile Afrika kıtası ya da Ortadoğu gibi farklı gelişmişlik ve siyasal, tarihsel, kültürel koşullara sahip coğrafyaları işaret ettiği düşünüldüğünde, buralardaki "başka"[15] medya türlerini kapsayacak genellikte bir kavram ve kuram geliştirmenin zorlukları ve problematik yanları olduğunu belirtmektedir. İlgili teorik tanımlama çabalarının bir diğer sorununun da teknolojik gelişmelerin her türlü sınırı alt üst ettiği bir yüzyılda, yaygın medya ile çeşitli adlarla anılan medya arasındaki sınırların da belirsizleştiğinin gözden kaçırılıp bu iki grup medyanın bir karşıtlık ilişkisi içerisinde görülmesi olduğunu; bu anlamda "ötekilerin" kendilerini ifade etmelerinin neredeyse yegâne kanalı olan medyalarının yaygın medyadan farklı yanlarının, böylelikle gerekliliğinin vurgulanmaya devam etmesi gerektiğini ifade etmektedir (Alankuş, 2008a: 178 -179).

Özetle bu çalışmada konu edilen medya biçimine ilişkin olarak "alternatif medya", "radikal medya", "yurttaşların medyası", "bağımsız medya" gibi çeşitli tanımlamalar bulunmaktadır. Ayrıca bu tarz bir kavramlaştırmanın zorunlu olarak düalizme yönelmesi eleştirilen bir husustur. Tanımlamanın zorlukları ve problemleri

[15] "Alankuş, alternatif medyanın çok farklı isimlerle adlandırıldığını vurgulayarak alternatif medyayı küresel medya ortamını temel alarak tartışır. 'Öteki medya' adı altında kavramsallaştırdığı alternatif medyayı liberal demokrasi anlayışıyla yetinmeyip, başka bir demokrasi arayışının peşinden gidenler için olmazsa olmaz bir 'beşinci gücü' oluşturduğunu vurgular. Öteki medyayı, karşıt kamular, radikal demokrasi ve yeni toplumsal hareketlerle olan ilişkisellikleri içinde sınırları ve imkânlılıklarını tartışır… 'Başka' medyanın gündelik hayatın bütün eşitsiz ilişkilerini sorgulayarak politik alanların çoğalmasını sağladığı ölçüde demokrasinin genişlemesini ve derinleşmesini sağlamak gibi bir rolü var…Yapısı ya da iddiası gereği 'başka' medya seslerini duyurmayanların seslerini eşdeğerlilikle duyurmalarını, böylelikle birbiriyle ve hegemonik çoğunlukları konuşmayı ve anlaşmayı saptadıkları ölçüde, siyasal alanın sınırlarını yukarıdan aşağıya bir itkiyle çizilmesinde özellikle işlevseldir " (Alankuş'tan akt. Taylan, 2012: 13-14).

olsa da bu olguyu anlatmak için bir kavramlaştırma faydalı bulunmaktadır. Her tanımlama kendine özgü farklılıklar içerse de bu kavramlarla işaret edilmek istenen temel çerçevenin benzer olduğu görülmektedir. Bütün bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde,her biri makul gerekçelerle bu kavrama "alternatif" terimler bulmak için çeşitli çabalar yürütmüş olsa da daha geniş bir alana göndermede bulunması sebebiyle "alternatif medya"[16]teriminindaha çok tercih edildiği görülmektedir (Payne,2009: 194). Bu nedenle çalışmada bu kavram tercih edilmiştir.

2.1.2. Alternatif Medyanın Tanımı ve Onu Alternatif Yapan Özellikleri

Daha önce de belirtildiği gibi "alternatif medya"nınkavramı, sınırları, kapsamı gibi konularda uzlaşıya varılamamış ve bu konulardaki tartışmalar devam etmekte olsa da farklı tanımlama çabaları da bulunmaktadır. Chomsky' alternatif medyayı,medya kartellerinin ve devletin kontrol etmediği, vatandaşların kontrol ettiği medya olarak ele almaktadır (Atton, 2002a:10-14).Mutlu(2004:21-22), ise"alternatif medyayı yerleşik ve kurumsallaşmış siyaseti açıkçareddeden, bunların tanımlanmış sınırları dışında kalan siyasal ve toplumsal öğretileri temsil eden veya ona meydan okuyan 'köktenci (radikal)' veya 'yeraltı' iletişim araçları olarak da adlandırılan kitle iletişim biçimleri" olaraktanımlamaktadır.Alternatif medya,güvenilir habercilik anlayışını temel alan,ana akım medyanın dışında, burada yer almayan bilgileri aktaran, yerel haberleri de içerebilen, ana akım medyayamuhalif olmaktan çekinmeyecek bir medya kanalı olarak da tanımlanabilir (Karaca'dan ve Mutlu'dan akt.Mete, 2008:53). Waltz ise alternatif medyayı yaygın olarak bulunabilen ve tüketilebilen kitle medya ürünlerine alternatif olan ve/veya

[16]Alternatif medya teriminin daha çok tercih edilip edilmediğini ölçmek için internet temelli araştırma motoru *Google* kullanılarak 10 Aralık 2016 tarihinde bir araştırma yapılmış olup "*radical media*" 210.000, "*alternative media*" ise 509.000 arama sonucuna ulaşılmıştır.

onlara karşı bir pozisyon edinen her türlü medya biçimi olarak tanımlamaktadır (Taylan, 2012: 194-208).

Downing, "alternatif medyayı anlamak için bu medyanın toplulukları inşa etmek, desteklemek ve harekete geçirmekteki rolünü anlamanın önemli olduğunu ortaya koymuştur. Downing'in radikal olarak betimlediği medya türlerini tanımlamak için sıklıkla 'topluluk medyası' veya 'demokratik medya' terimleri de kullanılmaktadır. Downing ise bunların kullanışsız adlandırmalar olduğunu ifade etmektedir"(Downing'den akt. Taylan, 2012: 101).

Alternatif medya,"çeşitli grupların kendi güçlerinin farkına varmaları için yeni alanlar yaratan karşı-hegemonik bir güç görevi de görmekte ve bu grupların daha geniş bir kamusal alanda kendi ihtiyaç ve amaçlarını" aktarmalarını sağlamaktadır (Taylan, 2012: 115). Bilgi ve iletişim ile ilgili süreçlere dair iki farklı eleştiri anlayışı aynı zamanda alternatif medyayı sınıflandırmada da kullanılmaktadır. Birincisi burada da bahsi geçen karşı-hegemonya olarak eleştiridir. Diğeri ise perspektifist olarak tanımlanmaktadır. Alternatif medya bu eleştiriye göre şekillendirildiğinde içeriğin uzmanlar ya da profesyoneller tarafından tekelleştirilmesini reddeden, medyaya ilişkin profesyonellik tanımlarını yeniden oluşturan ve medyanın yalnızca çoğunluğa değil her türlü 'öteki'ye de açılmasını sağlayan bir yapıya sahip olması beklenecektir. Karşı hegemonya eleştirisi çerçevesinde şekillendirildiğinde ise alternatif medya daha çok ana akım medyanın sistemin ideolojik aygıtı gibi çalışmasını ifşa ederek –geniş anlamıyla- muhalif eleştirinin oluşturulmasını sağlamaya çalışacaktır (Işık, 2015: 73).

Alternatif medyayı, topluluk medyası olarak ele alan Rodriguez (2001) de benzer bir biçimde alternatif medyanın sadece karşı enformasyon gücüolarak

değil,bunun yanında sıradan insanların bireysel hayatlarını, sembollerini vedillerini de kullanmalarına fırsat vermesini sağladığını belirtmektedir. İnsanların kendileri ile ilgili şeyleri ilk kez gördüklerinde bu deneyimin onlar için büyük bir önem atfetmesi, insanların buna ilgisinin demokratik iletişim ve dengesiz bilgi akışıyla ilgili tüm okunanlardan daha önemli bir deneyim olduğu görülmüştür. Bir kadının izlediği mutfağın, kendi mutfağı olduğuna inanamaması ve "mutfağımın bu kadar güzel olabileceğini hiç düşünmemiştim" demesi buna örnek olarak gösterilebilir.

Alternatif medyanın tanımlanmasına ilişkin sorunların yanı sıra, alternatif medya olma iddiasındaki bir inisiyatifin gerçekten bu tanımlamaya uygun olup olmadığını belirlemek de başka bir zorluk olarak kendini göstermektedir.Öncelikle Dagron'un da belirttiği gibi bu konuda mükemmel bir model bulunmamaktadır; bütün deneyimler kendine özgüdür ve bu deneyimlerin başka bir zaman/yer için uygun olup olmayacağı belirsizdir.Dagron'a göre, iletişim örnekleri koalisyonlar inşa etmenin sürecine dair örneklerdir. Bu bağlamda alternatif ve katılımcı medya, insani değerler ile kültür, din ve inanç çeşitliliğinin savunulmasında her zaman olduğundan daha fazla bir öneme sahiptir. Ancak alternatif medyanın bir model olarak sunulan imgesi ile alanda gerçekleşenler genelde çok uyuşmamaktadır. Alternatif medya akademik dünya için zorlu bir alandır; çünkü net ve cevapların kolay bulunduğu bir alan değildir. Bir medyanın kendisine katılımcı ya da alternatif demesiyle gerçekten öyle olup olmadığını değerlendirmek önemlidir. Bu değerlendirmede söz konusu medyanın etkisinin de ele alınması gereklidir: İnsanlar ya da topluma faydalı mı? Gerçekten etkili mi? Bir radyo programı bir milyon kişiye ulaşıp standart bir mesaj ve dile mi sahip olsun yoksa 100 radyo on biner insana farklılıklarıyla birlikte mi

ulaşsın? (Dagron, 2001). Bu soruların kesin bir cevabı bulunmamaktadır. Bu da model oluşturmayı zorlaştıran bir durumdur.

Alternatif medyanın alternatifliğini ortaya koymak için cevaplanması gereken bazı sorular bulunmaktadır: Kim kontrol ediyor? Özerk/kolektif mi? Öyleyse kime karşı sorumlu? Politik organizasyon mu? Politik ise yalnızca bir propaganda kâğıdı olmaktan nasıl kaçınabilir? Medyanın kontrolü sorunu, sosyal yaşamdaki demokrasi sorununun küçük bir temsilcisidir ve aynı zor sorulara cevap vermek durumundadır. Alternatif medya, kitle iletişiminin gönderen-alıcı iletişim modelini mi amaçlamaktadır yoksa iki yönlü bir iletişimi mi? Bu iletişim nasıl sürdürülebilecektir? Bu sorular da henüz tam anlamıyla cevaplanamamıştır (Brack ve Raboy'dan akt. Rodriguez, 2001: 15-16).

Alternatif medya organizasyonlarından biri olan Z'nin kurucularından Michael Albert bir medya organizasyonunu, alternatif medya yapanın ne olduğu sorusuna cevap aradığı makalesinde (Albert,1997) soruya verilen hakim cevabın kendilerini böyle tanımlamaları olduğunu belirtmekle birlikte bunun çok anlamlı olmadığını;soruya daha mantıklı bir cevabın spesifik özellikler olması gerektiğinin altını çizmektedir. Bu spesifik özellikler ise "yönlendirici bir amaç olarak kârı ve artı değeri reddetmek, gelir kaynağı olarak reklamları azaltmak veya tümüyle sona erdirmek, geniş ve seçkin olmayan izleyici/okuyucu kitlelerine ulaşmak, işbölümü, ödüllendirme normları ve karar alma süreçlerinde toplumsal cinsiyet, ırk ve sınıf hiyerarşilerini sarsan yapılar geliştirmek" olarak sıralanmaktadır. Ayrıca alternatif medya organizasyonunda çalışanların"kendi tercihlerini geliştirecek, ortaya koyacak ve gerektiğinde etkili şekilde savunacak bilgisi, güveni, zamanı ve güvencesi olması" ilkesi önemli bir yer tutmalıdır. "İzleyiciler/okuyucularla ilişkiler, kurumlarda

uyulmaya çalışılan değer ve normlara uygun olmalı, onları geliştirmelidir. Başka alternatif medya projeleriyle ilişkiler destekleyici nitelikte olmalıdır" (Albert, 1997).

"Alternatif yayımlar 1970'li yıllarda Kraliyet Komisyonu'nunilgisini çekmiş"(Harcup'den akt. Ceyhan, 2009); 1977 yılında söz konusu komisyon alternatif basın için aşağıdaki tanımlama ilkelerini önermiştir:

- Küçük azınlıkların fikirlerini alternatif olarak yayımlama,
- Geniş kesimlerin inançlarına muhalif fikirleri açıklama,
- Gazete bayilerinden ulaşılabilir yayınların konularıdışındaki olayları da gündeme alma (Atton, 2002a: 12).

Alternatif yayınlar konusunda güncellenen bir bibliyografya olan*Alternatives in Print* (Basımda Alternatifler) kitabının editörleri ise şu kriterleri belirlemiştir:

- Yayıncı ticari olmamalı; motivasyonu kâr değil, fikirler olmalı;
- Yayınların konusu temel olarak sosyal sorumluluk ve/veya yaratıcı ifade üzerine odaklanmalı;
- Son olarak yayını çıkaranlar kendilerini alternatif olarak tanımlamalıdır (Atton, 2002a: 13).

Chris Atton (1999) ise alternatif medya için bir tipoloji oluşturmuştur.Zira kendisini alternatif olarak tanımlayan ve alternatif medyaya ilişkin bazı koşulları yerine getiren her yayının alternatif medya olarak kabul edilmesi kavramın alanını çok fazla genişletecektir. Atton'a göre temel kriterler izleyici/okur ile etkileşim ve ana akım medyanın aksine kolektif işbölümüne dayanan örgütlenme olmalıdır.Süreç açısından ise yatay ağların gelişimi; sosyal ilişkiler, roller ve sorumlulukların

yeniden tanımlanması; dağıtım için ise alternatif kanallar oluşturma gibi hususları ön plana çıkarmaktadır (Atton, 2002a: 27). Ayrıca alternatif medyanınokuyucuların, diğer okuyucuların yaşanmış deneyimlerine erişimini sağladığını vurgulamaktadır (Atton, 2002a: 153).

"Alternatifmedya, ana akım medya tarafından temsil edilmeyenmuhaliflere temsil sağlaması ve sosyal, siyasal reform taraftarlığıile de tanımlanmıştır"(Haas'tan akt. Ceyhan, 2009). Alternatif medyayla ilgililiteratürde kilometre taşı olarak John Downing'in 1984tarihli *Radical Media* (Radikal Medya) çalışması ele alınmaktadır (Haas, 2004: 116). Bu çalışmadaalternatif medya, yayıncılık ve basılı ürünlerle sınırlanmıştır. Ancak kitabın 2001 tarihligözden geçirilmiş baskısında radikal medya formları genişletilmiş; 18. ve 19 yy. işçişarkılarını, grafitileri, sokak tiyatrolarını, posterleri alternatif medya ürünleri olarak nitelendirmiştir. "Downing'e göre, alternatif medya yalnızca ne söylediğiyle değil, nasıl organizeolduğuyla da farklılaşmaktadır. Downing, alternatif medyanın karşıt kamuyu[17]dolaşıma soktuğu fikirlerle oluşturduğunu söylemekle beraber karşıt kamunun yarattığıatmosfer sayesinde de radikal medyanın var olabileceğini" (Ceyhan, 2009) belirtmiştir. Zira radikal medyayı alternatif kılan sosyal ve politik değişim için sahip olduğu potansiyeldir. "Downing, radikalmedyayı sosyal hareket medyası olarak tanımlamıştır ve sosyal hareketlerle ilişkiselliğiiçinde teorik bir çerçeveye oturtmuştur. Dolayısıyla alternatif medya/radikal medya, çalışanlarını sosyal hayatın çoklu gerçekliğini vurgulamayönünde teşvik etmeli; partizan olsa daasla bir partiye ya da elit bir azınlığa ait olmamalı; sosyalliği ve yaratıcılığıyla kurumlar üzerinde

[17] "Downing, Alman Kluge ve Negt'den aldığı karşıt-kamu kavramını radikal medya teorisinin içine yerleştirir. Karşıt kamu, karşı hegemonik anlatıların kendini ifadelendirme alanı haline gelebilir. Downing, alternatif medyanın karşıt kamuyu dolaşıma soktuğu fikirlerle oluşturduğunu söylemekle beraber karşıt kamunun yarattığı atmosfer sayesinde de radikal medyanın var olabileceğini belirtir." (Akt. Ceyhan, 2009).

olmalıdır" (Ceyhan, 2009). Downing, hiyerarşi dışı, radikal politik gündemle birlikte genellikle kolektif organizasyona vurgu yapmıştır. Ona göre radikal alternatif medya için ortak olan şey birilerinin kurallarını çiğnemesidir. Alternatif medya örneklerindeki aktivistler, asla saf tüketici ya da okuyucu değildir; yapımcı, organizatör ve/veyayazar olmaları yönünde cesaretlendirilmektedir(Atton, 2002a: 29, 88, 155).

Bunların yanı sıra,sivil toplum medyaları da alternatif medyalar olarak değerlendirilmektedir. Bunu olanaklı kılan başlıca söylemleri; ırkçılık karşıtlığı, savaş karşıtlığı, cinsel ayrımcılık karşıtlığı, yoksulluk ve küresel sömürü karşıtlığı, kültürel ve siyasal çoğulculuk yanlılığı gibi özellikleridir. Bunlar aynı zamanda ana akım medyanın temel sorunları arasında yer almaktadır (Köse, 2007: 177). Sivil toplum medyaları, Alankuş'un da belirttiği gibi "sivil örgütlerle/hareketlerin sahipliğiyle var olan ya da arkasında örgütlü bir kamusal destek bulunan, böylelikle çoğunlukla ticari nitelik taşımayan medya kuruluşları"dır(Alankuş, 2003: 109). Çoğunlukla zarar etme pahasına da olsa gerçekten söyleyecek önemli sözleri olan, sorumluluk bilinci yüksek kişilerce gönüllülük ve özveri esasına göre bir yayıncılık anlayışı sürdürmektedirler (Köse, 2007: 176).

Alternatif medya, muhalif ve altüst edici olanlar kadar özgül topluluk çıkarlarına da odaklanmayı sağlayan alternatif sesler için alanlar yaratmaktadır (Silverstone'dan Akt. Atton, 2002a: 1). Tim O'Sullivan'a göre, alternatif medyanın temel amacı olarak radikal sosyal değişim kavrayışını ortaya koymaktadır. Bu kavrayış toplumdaki değişimin savunuculuğunu veyahiç değilse geleneksel değerlerin eleştirel olarak tekrar değerlendirilmesini içermektedir (Tim O'Sullivan'danakt. Atton, 2002a: 15).

Michael Traber ise alternatif medyanın amacını daha eşit sosyal, kültürel ve ekonomik alanlara doğru değişiklik olarak ele almaktadır. Ona göre kitle medyası, basit erkek ve kadın rolünü dışlayarak yerlerine zengin ve güçlü olanlarını koyar. Alternatif medya ise kitle medyasından farklı haber değerlerine sahip; fakirler, dışlanmışlar, muhalifler ve sıradan işçi, kadın, genç ve çocukları haberlerinde ana özneler olarak değerlendirmektedir (Atton, 2002a: 6).

Sonuç olarak üzerinde tam olarak anlaşılan bir tanımı olmayan alternatif medyanın ana hatlarıyla neleri içermesi gerektiğine yönelik çeşitli fikirler öne sürülmüştür. Bunlar içerisinden; ana akım medyada sesini duyuramayanlara yer vermesi, kâra odaklanmaması, içerik üreten ile izleyici/okuyucu arasında geleneksel mesafelerin olmaması, içerik üretim sürecinde hiyerarşinin ve işbölümünün makul seviyelerde olması gibi hususlar ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmada da ön plana çıkan bu hususlar temel alınmaktadır.

2.1.3. Alternatif Medya-Ana Akım Medya Karşılaştırması

Alternatif medya, anaakım medyada hâkim olan temsil pratiklerinin aksine "alt kültürlerin ve toplumda öteki olarak konumlandırılanların kimlik politikalarını, değerlerini, sözlerini ifade eden metinleri dolaşıma sokmaktadır" (Binark ve Gencel-Bek, 2007:186). Alternatif medya,"neo-liberal çağın tek meşru gerçeği haline getirilmeye çalışılan baskın küresel/totaliter görüş karşısında git gide yok olmaya yüz tutan alternatif ve farklı seslere duyulan gereksinmenin bir ürünüdür. Ayrıca küresel medyanın tüm dünyada meşrulaştırmaya çalıştığı haber içeriklerinin aslında egemen konumdaki kesimlerin ideolojilerini ve dünya görüşlerini doğallaştırıp sunduğu yönündeki genel inanışa bir alternatiftir" (Köse, 2007: 234-235).

Alternatif medya, ana akım medyadan farklı olarak toplumsal anlamda değişimin yanındadır veelitleri değil, tüm yurttaşları sürece dâhil etme arayışındadır.Ayrıca içerik ve biçimde yenilik yapma vaadini içinde barındırmaktadır. Bu bağlamda içeriğin yanı sıra haber üslubu ve kurumsal işleyiş de dikkate alınmaktadır (O'Sullivan'dan akt. Taylan, 2012: 47).

Öte yandan alternatif medya, karşıt hegemonik potansiyelinin yanı sıra üretim ve dağıtım ağlarını da ana akım medyanın dışında kurumsallaştırabilme kapasitesinesahiptir(Atton, 2002).Ayrıca alternatif medya, kitle medyası gibi insanların ne düşüneceğini değil, ne hakkında düşüneceklerini ortaya koymaya çalışmaktadır (Dillonve Mc Keel, 2005).

Alternatif medyayı ana akım "medya kuruluşlarından ayıran önemli farklardan bir diğeri habercilik ile izleyici algılaması arasındaki ilişki konusunda göze çarpmaktadır" (Mete, 2008: 54). Alankuş (2001), "ana akım medya ile alternatif medya arasındaki habercilik ve izleyici algılaması farklılığını şöyle belirtmektedir: Ana akım medya kuruluşlarının izleyici algılayışları, çevresinde olup bitenlere karsı pasif olan güçsüz ve etkisiz izleyici modeline göre oluşturulmuştur. Buna karşın alternatif medya kuruluşları yalnızca haber vermekle yetinmeyip herhangi bir sorun ya da konu hakkında okuyucusunu/izleyicisini bilgilendirip, bilinçlendirerek onları kendilerini ilgilendiren sorunlarda harekete geçirici bir örgütlenmeye teşvik etmektedir. Dolayısıyla ana akım medya kuruluşları, izleyiciyi pasif görmekte ve onların ezilmiş hallerini bu yüzden meşrulaştırmaktayken alternatif medya kuruluşları izleyicisini bilgilendirip, bilinçlendirerek onların aktif olarak harekete geçmesini sağlamaktadır."

Ana akım medyaya genellikle zengin sermaye grupları sahiptir ve yurttaşların medyadan beklentilerinin dışında kendilerinin ayrı bir gündemi bulunmaktadır. Bunun sonucunda bu medyada çalışanların, yazılacak/söylenecek şeyler içerisinde nelerin uygun olduğunu bildikleri ve bunu kabul ettikleri için doğrudan bir baskı olmasa bile "sınır"ların dışına çıkmadıkları görülmektedir. Chomsky'ye göre ana akım medyadan önemli kişiler sıklıkla "bana kimse emir veremez, ne yazacağıma sadece ben karar verebilirim" gibi cümleler kullanmaktadır. Chomsky, bunun yanlış olmadığını zira o kişilerin zaten söylemeleri gereken şeyleri söyleyecekleri için o mevkilerde bulunduğunu ifade etmektedir (Chomsky, 1997).

Alternatif medyayı ana akım medyadan ayıran bir diğer farklılık,çalışanların gelir düzeylerine ilişkindir. Alternatif medya çalışanları arasındaki gelir farklılıklarının az olması ilkesi bulunmasına rağmen, ana akım medyada böyle bir durum söz konusu değildir. Karar alma süreçleri de bir diğer ayrım noktasıdır. Ana akım medyada hiyerarşik bir yapı bulunmakta iken alternatif medyada hiyerarşi mümkün olan en alt seviyededir ve karar alma araçları katılımcı ve demokratiktir(Albert, 1997).

Haber değeri açısından da bu iki medya arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Geleneksel habercilik anlayışı içerisindeki ana akım medyada "ötekilerin" haber değeri yoktur ve bu değere sahip olabilmek için ya sınıf, cinsiyet, etniklik atlamış olması ya da başlarına olağan üstü olaylar gelmesi gereklidir. Ayrıca ana akım medyanın reyting/çok satılma/çok dinlenme kaygılarıyla her anlamda ortalamayı sunan standart beğeniyi yakalayan ve yeniden üreten, dinleyicisini, izleyicisini, okuyucusunu ortalama bir yayına mecbur bırakan anlayışı da alternatif medya ile önemli bir farkı ortaya koymaktadır (Alankuş,2008a: 189-190).Atton'ın

belirttiği şekilde anaakım medyanın karşısında konumlandırılabilecek heterojen bir kültürel form olarak karşımıza çıkan alternatif medyanın; alternatif yollardan ulaştığı, alternatif değerler doğrultusunda kurduğu haberlerin, demokratik bir toplum düzeni için zaruri bir ihtiyaç olduğu görülmektedir (Atton, 2002a:9-11; Ulusoy, 2014: 285).

Alternatif medyadaki fikirlerin ifade ve yayımlanma fırsatların çokluğu da ana akım medyadaki durumdan köklü bir biçimde ayrılmaktadır. Ana akım medyada okuyucuların erişimi editöre mektuplar seviyesindeyken, alternatif medya demokratik, katılımcı bir ruhla okuyucuların sıklıkla makalelerle ve editoryal süreçte görev aldıkları hatta editörün kendisi olarak da katkı verebildikleri bir yapılanmaya sahiptir. Bu bağlamda ana akım medya, demokrasinin temel prensiplerinden olan katılım noktasında yetersizdir (Atton, 2002a: 155).

Bir önemli fark da ticari yaklaşım açısındandır. Ana akım medya için maddi hususlar ön planda iken, alternatif medya için ticari konuların önemi düşüktür. Ana akım medya, açık olarakgücün ve hâkim görüşün sözcüsü durumundadır. "Ticari kaygıları olmayan alternatif medyanın ise ifade özgürlüğünü sınırlandırıcı herhangi bir kısıtlamada bulunması beklenmez. Bu yüzden habercilik algılayışı, olaylara siyasal, ekonomik ya da simgesel seçkinlerin ciddi haber kaynağı olarak görüldükleri ana akım medyanın bakış açısına karşılık, öncelikle olaylara sıradan yurttaşın, halkın gözünden bakmayı gerektiren sivil bir inisiyatifi temel almaktadır. Bu bağlamda, alternatif medya kanalları -radyo, TV, gazete ve web sitesi- ortak bir yaklaşıma sahiptir: Yurttaşa kulak vermek ve demokrasi savunusu yapmak. Yine alternatif medya örnekleri, sözü değişimin aktörlerine vermiştir. Sivil toplum, sendikalar,

işçiler, köylüler bu değişimin aktörleri olarak görülmektedir" (Köse'den akt. Mete, 2008: 54).

Alternatif medyanın önemi egemen medya gücüne karşı bir meydan okuma olarak değerlendirildiğinde, alternatif medyayı ticari kitle medyasının üretiminden dışlanan halkın medya üretimine katkı sağlayabileceği yegane araç olarak nitelendirmek mümkündür (Couldry'den akt Atton, 2007). Couldry, "Bourdieu'dan aktardığı sembolik güçkavramını kendi alternatif medya kavramsallaştırmasının içine yerleştirmekte ve sembolik güçkavramından da yararlanarak alternatif medyayı daha geniş bir kapsamda,gündelik hayat pratiklerine ilişik bir halde hâkim medyanın gücüne, sembolik sınırlarına ve hiyerarşilerine karşı koyan bir güç olarak ele almaktadır" (Taylan, 2012: 37-38). "Latin Amerikalı iletişimcilere benzer bir biçimde alternatif medyanın karşı dengeleyiciyönüne dikkat çeken Couldry'ye göre medyanın kendisi mekânda organize olmuş sosyalbir süreçtir. Bu çerçevede,diğer türden sosyal süreçler, medyanın üretiminin daha fazlakapsayıcı ve demokratik formlarına meydan okuyabilecektir. Bu meydan okumayla alternatifmedya,ana akım medyanın geleneksel temsillerine zıt gerçeklikleri inşaa edebilir" (Atton,2007:21; Ceyhan, 2009).

Sonuç olarak haber değerinden ticari yaklaşıma, üretim sürecinden çalışanlarının konumuna kadar birçok alanda alternatif medya ile ana akım medya arasında köklü farklar bulunmaktadır. Bu çalışmada alternatif medya örneği olarak ele alınan www.ucansupurge.org'un alternatifliği de bu köklü farklar göz önünde bulundurularak sorgulanmaktadır.

2.1.4. Alternatif Medyanın Tarihçesi

Alternatif medyanın tarihçesini ele alırken önemli bir zorlukla karşılaşılmaktadır. Şöyle ki "ana akım medyanın kurumları ve bağlantıları dışında üretilen medyaürünlerini kapsayan alternatif medya, uzunca bir süre iletişimçalışmaları tarafından görmezden gelinmiştir. Tarihi 19.yüzyıla kadargiden modern iletişim araştırmaları, radikal/alternatif yayınlarla çok erkendönemlerde karşılaşmış olmasına rağmen bu yayınların sistematikolarak incelemesi oldukça yenidir" (Ceyhan, 2008: 55)."Waltz'a göre, tarihte her resmi açıklamaya karşı kralla dalga geçen popüler maniler/halk şarkıları olmuştur ve Batı'da ilk ortaya çıkışından itibaren basın statükoya meydan okumuştur. Alternatif basın, Angela Philips'in de işaret ettiği gibi, diğer bütün medya biçimlerinden çok daha önce toplumsal ve siyasal açıdan kıyılarda olanlara bir ses sağlamıştır"(akt. Yanıkkaya, 2014: 50).

18. yüzyılda "özellikle İngiltere'de Amerikan ve Fransız devrimlerinin, işsizliğin, şehirleşmenin ve erken sanayi devriminin etkisiyle oluşan sınıflar doğrultusunda okuyuculuk artmaya" başlamıştır (Conboy'dan akt. Ceyhan, 2008: 55). Buna paralel bir biçimde Atton'a göre, ana akım medyanın karşıt gücü olarak alternatif medyanın ne zaman ortaya çıktığı sorusunun cevabı için18. yüzyıl sonlarına gidilmesi ve İngiliz yeraltı basınındaki radikal gazetelere bakılması gerekmektedir (Atton, 2002a: 2). 1800'lüyılların ilk yarısında ise endüstriyel devrim neticesinde Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve İngiltere'de işçilerin sesini duyurma amacıyla çıkarılan yayınlara da rastlanmaktadır. 1800'lü yılların ilk döneminde Philadephia, New York ve Boston eyaletlerinde faaliyet gösteren işçi basını, işçilerin sesini duyurmaya çalışmış, ücretlerin ve çalışma koşullarının iyileştirilmesini amaçlamıştır. Bu ilk yayınların en fazla ele aldıkları tema, işgücü ve

çocuk emeği olmuştur. Bununla birlikte, yine ABD'de 1800'lüyılların başında kölelik karşıtı yayınlara da rastlanmaktadır (Streitmater'danve Ostertag'denakt. Ceyhan,2008: 75).

ABD'de 1800'li yılların ortalarından itibaren yükselen bir kadın hareketinden söz etmek mümkündür. Bu kadın hareketi Lily ve Revolution isimli iki önemli gazete yayınlamıştır. Bu gazetelerin kadınların bilinçlenmesi ve örgütlenmesine yardımcı olduğu görülmektedir. 19. yüzyılda ABD'de dikkati çeken diğer alternatif medya örnekleri ise etnik kökenli ve gelişen işçi sınıfı ile ilgili yayınlardır. 20. Yüzyılın ilk yarısında ise yoksulluk gibi konuları hedef alan aktivistler odak noktası olmuşken daha sonra ağırlıklı olarak basılı medyadayer alan alternatif projeler daha çok görülmüştür(Downing'den akt. Taylan, 2012: 118-120).

Alternatif medyanın çeşitlenmesi ise Vietnam Savaşı (1955-1975) sırasında gerçekleştirilen muhalefetin de etkisiyle güçlü bir yeraltı basınınınortaya çıkması ile başlamıştır (Hobsbawm'dan akt. Ceyhan, 2008: 76). 1960'lardaki yeraltı basınını, 1970'lerde yükselen fanzinler takip etmiştir. Ayrıca "1970'li yılların, Avrupa'da, Latin Amerika ülkelerinde, ABD, Avustralya ve Kanada gibi çok sayıda göçmen nüfus ile yerli halklardan oluşan çok-etnikli ülkelerde çeşitli din/mezhep gruplarının, etnik/yerli toplulukların, savaş karşıtlarının, pasifistlerin, feministlerin, çevrecilerin radikal medya, paralel veya yeraltı basın, topluluk radyoları, özgür radyolar gibi adlarla anılan yerel/alternatif/sivil medya örnekleri için altın yıllar olduğu görülmektedir" (Alankuş, 2003: 111-112). "1970'lerin sonundan itibaren kapitalist demokrasilerin yeni liberal yayıncı oluşumlar ile karşılaşmaları ve enformasyon akışının ulusal sınırları aşan kârlılığı ulus-aşırı sermaye hareketlerinin gücünün bu alanda varlığını göstermesine yol açmıştır. Bu süreçte kitap, gazete, dergi, radyo

hatta televizyonun geleneksel kitle iletişim araçları olarak nitelenmesine neden olacak şekilde yeni iletişim araç ve ortamları belirmiştir"(Splichal'den akt. Terkan, 2010: 41-42)."1980'li yıllarla birlikte ortaya çıkan özelleştirme ile deregülasyon dalgaları ve yeni sağ siyasal politikalar içerisinde bunların birçoğu ekonomik nedenlerle varlıklarını sürdürememiş;ya ortaya çıktıkları ülkelerdeki kamusal ve ticari nitelikli basın/yayın anlayışı üzerinde önemli izler bırakarak ortadan kaybolmuş, ya da radikalliklerini kaybederek ulusal medya pazarına eklemlenmişlerdir" (Alankuş, 1998).

1990'larla birlikte ise yeni toplumsal hareketler ve yeni iletişim teknolojileri alternatif medyayı önemli ölçüde etkilemiştir. Alankuş'un da belirttiği gibi yeni toplumsal hareketlerin kazanmış oldukları özellikler, yeni iletişim teknolojilerinin göreli olarak ucuzlayıp, yaygınlaşması gibi gelişmeler ile birleştiğinde söz konusu hareketler ile başka medya ortamları birlikte dönüşüp güçlenmektedir (Alankuş, 2008a: 186; Atton, 2002a: 133-134).[18]

Bu bölümde son olarak 1990'larla birlikte yeniden güçlenen alternatif medyanın bu yeni dönemindeki ön plana çıkan örnekleri hakkında bilgi verilecektir. Böylelikle hem tarihçesi tamamlanmakta hem de alternatif medya ile ilgili kuramsal

[18]UNESCO tarafından 1980 yılında Nobel ödüllü Seán MacBride başkanlığında oluşturulan "Study of Communication Problems" isimli komisyon tarafından çağdaş toplumların iletişim sorunlarının ele alındığı, kitle iletişimi ile haberlere vurgu yapan ve yeni teknolojilerin ortaya çıkışını göz önünde bulunduran MacBride raporu olarak da bilinen "Many Voices One World" isimli bir rapor hazırlanmıştır (UNESCO, 1980). "Bu rapor doğrultusunda eşitsiz iletişim akışını dengeleme konusunda ulus devletlerin başarısız kalması iletişimin demokratikleşmesi tartışmalarını farklı bir yöne kaydırmıştır. Yeni sosyal hareketler ve taban organizasyonları, iletişimin demokratikleşmesi sürecinde yeni anahtar oyuncular olarak görülmüştür" (Rodriguez, 2001:7-8). "Özellikle Latin Amerikalı pek çok iletişimci alternatif medyanın, ulus-ötesi iletişimdeki eşitsizliklere ve kültürel emperyalizme karşı dengeleyici bir potansiyele sahip olabileceğini düşünmüşlerdir. Bu bakış açısıyla alternatif medya, yeni iletişim düzeniyle savaş zemini olarak algılanmış ve alternatif medyanın hegemonik bir güç olabileceği düşünülmüştür" (Rodriguez, 2001:14).

olarak ortaya konan yaklaşımlar somutlaştırılmaktadır. Burada ele alınan örneklerden ilki Indymedia'dır.

Uluslararası anlamda en etkili alternatif medya örneklerinden biri olanve daha çok Indymedia olarak bilinen "Independent Media Center," 1999SeattleDünya Ticaret Örgütü protestoları[19] sırasında doğmuştur. Medya aktivistlerinin sıkı olmayan bir koalisyonu, toplumsal hareketleri organize eden bir grup, açık kaynak bilgisayar tasarımcıları gibi kesimlerin oluşturduğu topluluk, ana akım medyanın eylemcilerin küresel sosyal adalete yönelik farklı bakış açılarını yeterince temsil etmediğini ifade etmiş ve Bağımsız Medya Merkezi'nin bu farklı bakış açılarını temsil etmek üzere hayata geçmesini sağlamıştır.150 gönüllü haftalık eğitim programlarını, sokak protestolarını ve kültürel etkinliklerini haberleştirmiştir. Bu çalışmalar arasında günlük gazete, radyo kanalı, ulusal bir radyo ağı ve belgesel/video projesi de içermiştir. Bunlarla beraber bilgisayar programcıları, "açık kaynak kodlu" bir tasarımla yeni ve güçlü bir web sitesi olan "indymedia.org"u kurmuştur. Web sitesi,7/24 erişime açık olan forumları sayesinde İnternet erişimi olan herkese istedikleri metin, fotoğraf ve video içeriğine dünyanın herhangi bir yerinden katkı verme imkânı sağlamaktadır. Indymedia web sitesi kısa sürede tüm dünyadan bir buçuk milyon ziyaret almıştır.Indymedia, İnternet aracılığıyla web sitesine haber

[19]Öteki adıyla "Battle in Seattle" şöyle özetlenmektedir: "Dünya Ticaret Örgütü 1999'da Seattle'da bir toplantı tertip etmişti. Tarımdan tekstile, ilaç sanayiinden konfeksiyona kadar dünya çapında uygulanan mal, hizmetler ticareti gibi konularda belirleyici rol üstlenen devasa organizasyonu protesto etmek isteyen bir grup genç internet üzerinden örgütlenerek aylar öncesinden eylem planlamaya başlamıştı. Güvenlik güçleri bundan haberdardı fakat tepkinin klasik bir tepki olacağını, kısa sürede bastırabileceklerini düşünüyorlardı. 30 Kasım geldiğinde polisin ve valinin beklemediği çapta büyük bir eyleme giriştiler. Organizasyonun yapılacağı salona giden yolları yaratıcı tekniklerle kapadılar ve sesleri önce kente, sonrasında dünyaya yayıldı… Valilik olağanüstü hâl ilan etti, sokağa çıkma yasağı uygulandı. Barışçıl protesto fikriyle eylemi kurgulayan, işçilerinin de desteğini alan esas büyük kitle hem polis şiddetini hem de gösterici şiddetini engellemeye çalıştı… 99 Seattle'ı farklı yapan neydi? İnterneti, haberleşmeyi aktif kullanan ilk büyük eylemlerden biri olmaları elbette önemli bir neden fakat resmin bütünü değil. 99 Seattle'ı farklı yapan barışçıl protestolara yeni bir boyut katmasıydı." (Özdemir, 2013).

içeriği eklemek yoluyla herkese "kendi medyası olma"[20]imkanını tanımıştır (Downing, 2011: 267-270; Taylan, 2012: 110-111). "Günümüzde altı kıtada kitlesel uzlaşı temelli karar verme mekanizmaları gibi radikal demokratik kurallara göre işleyen 150'nin üzerinde Indymedia sitesi bulunmaktadır. Indymedia, bu bakımdan pek çok ülkeye özel alt siteler şeklinde örgütlenerek yerel ve küresel enformasyon için alternatif dağıtım kanalları açmaktadır. Bu kanallar, yerel topluluklar ve radikal muhalif hareketler bakımından da yeni medya temelli örgütlenmeleri için özendirici olmuştur. Bazı yerel topluluklar o derece etkin yeni medya örgütlenmeleri geliştirmiştir ki bu medya girişimleri bazı durumlarda insanlar arasındaki yüz yüze iletişimin yerini almıştır"(Taylan, 2012: 97-98). Ancak Indymedia'nınyarattığı etkiye karşın son derece yoksul ve gönüllü emeğe bağımlı konumda olduğu eleştirisi de yapılmaktadır (McChesney, 2006: 285).

FAMAS ise alternatif medya projeleri ve kurumlarının yanı sıra alternatif medyayı destekleyen bireylerden oluşan bir federasyondur. FAMAS yayıncılar, film şirketleri, izleme grupları gibi yapımcı kuruluşları; alternatif kitapçılar gibi dağıtım kuruluşlarını; yazarlar, film yapımcıları, karikatüristler, muhabirler, araştırmacılar gibi yapımcı bireyleri ve alternatif medya tüketicilerini kapsamaktadır. FAMAS'ın kurumsal ve bireysel üyeleri sadece kendi gündemlerini değil; başka hususlarda da birlikte çalışmayı taahhüt etmektedir. Bunlar arasında alternatif medyanın ne olduğu ve neden desteklenmeye değer olduğunu gösteren eylemler, farklı grupların birbirlerinin çabalarına karşılıklı katkılar vermesi, olumlu sosyal dönüşümler için ana akım medyayı kullananlara yardım yer almaktadır. FAMAS'ın bütün kurumsal üyeleri "çalışanlar ve gönüllüler arasında sınıf, toplumsal cinsiyet, cinsiyet, ırk,

20 Indymedia'nın bir sloganını burada hatırlatmakta fayda bulunmaktadır: "Medyadan nefret etme! Medya ol!" (Downing, 2014: 40).

etnisite veya başka kültürel kimlikler dolayısıyla oluşan, güçlendirme veya çalışma hayatı kalitesindeki farklardan kaynaklanan hiyerarşik bölünmeleri" azaltmayı taahhüt etmektedir. FAMAS üyesi kuruluşlar bir kolektif şeklinde çalışmayı, işler arasında çok sayıda rotasyon gerçekleştirmeyi, dengeli iş bileşenlerini önemsemektedir. Ücretler arasındaki farkı azaltmak ve ödüllendirmede "adil bir mantığı güvenceye almak bütün FAMAS üyesi kuruluşların amacıdır. Ayrıca FAMAS'a üye kurumlarda çalışanlar örgütlenmeleri ve eylemleriyle ilgili kararlar alırken bu kararların neticelerinden etkilendikleri oranda kararlara katılım göstermektedir" (Albert, 1997).

Atton "Alternative Media" çalışmasında bu döneme ilişkin olarak üç örneği ön plana çıkarmaktadır. Bunlardan ilki olan ve Britanya'da yayın yapan "Do or Die" onlarla sadece spesifik bir konu için çalışan diğer insanlardan katkılar alarak desteklenmektedir. Emeğin çok az bölündüğü kuruluşta bir sorunla ilgili olan herkesin çözüm sürecinde de yer aldığını görülmektedir.Hemen herkes bir şeylerin yazılması, çıktıların alınması, grafiklerin yapılması gibi şeylerden sorumludur. Başka bir alternatif medya örneği olan Squall, haber veriş tarzının ve tasarımının ana akım medyadakine eşit olarak kabul edilmesini umduklarını belirtmektedir. Fakat çok fazla görev paylaşımı, bu tarz bir profesyonalizme engel olmaktadır. Zira her biri çok az tanımlanmış rollere sahip tam anlamıyla gönüllü bir kadro ile dergi yürütülmektedir.Alternatif medya ruhuna uygun olarak Squall'da da geniş bir yazarlar havuzu bulunmaktadır; ancak Atton bu grubun kapalı bir grup olmamakla birlikte özellikle yeni yazarların editoryal grup tarafından dikkatlice seçilmekte olduğu vurgulamaktadır. Atton'ın ele aldığı alternatif medya örneklerinden SchNEWS ise 1994 yılında İngiltere'de Brighton'da haftada bir tek yapraklık çevre

ve toplumsal meseleler ve mücadeleler ile ilgili yayınlanmaya başlanan (ve hala da yayınlanmaya devam eden) doğrudan eylem odaklı tamamen gönüllüler tarafından çıkarılan anarşizan bir yayındır. Katkı vermek isteyen herkese açıktır.Aktivist yazarın alternatif medya aracılığıyla yetkilenen başka bir ilave sosyal aktör olduğu görülmektedir. Zira SchNEWS'de yazı işleri kolektifi üyeliği için şüphesiz olarak kanıtlanmış bir yazım yeteneğindense aktivist olmak daha önemli görülmektedir.Atton, kendi seçtiği 50 kadar Schnews okuyucu mektupları üzerine yazdığı kısa yorumlarda okuyucularına göre yayının temel erdemlerinin; dürüstlük ve güvenilirlik, gazetenin çıkartılmasında hiçbir para kazanma amacı olmaması ve protesto eylemleri ile muhalif kültürel faaliyetleri ilgilendiren bir enformasyon ağı oluşturması olduğunu öne sürmektedir (Atton, 2002a: 88-128; Downing, 2014: 24-25).

2.1.5. Alternatif Medya ve Yeni Toplumsal Hareketler İlişkisi

İnsanların bir kısmının"ortak bir amaç etrafında, uzun veya kısa bir zaman dilimi içinde bir araya gelmesi; ortak bir kimlik ve faaliyet yaratmasıyla oluşan toplumsal hareketler, demokrasinin kurumsallaşmaya başladığı ilk dönemden itibaren, politikayı ve demokrasiyi yoğun olarak etkilemiş; özellikle kadın, işçi ve gençlik hareketlerinde olduğu gibi bireylerin ve toplumun özgürlük alanını genişletmek için çeşitli işlevler yüklenmişlerdir" (Sanlı,2005: 12)."1960'ların sonlarında ise dünyada açıkça gözlenebilen derin ve dramatik bir dönüşümsöz konusu olmuştur. 1960'ların sonu ve 1970'lerin başındaki sivil haklar, ifade özgürlüğü veöğrenci hareketleri; 1970'lerdeki kadın, barış ve çevre/ekoloji hareketleri ve 1980'lerle yaygınlaşan nükleersilahsızlanma hareketlerinin niteliğindeki farklılıklar köklü dönüşümün göstergeleri olarakdeğerlendirilmektedir.

Yayılan ve derinleşen modernitenin farklı unsurlarının neden olduğusorun ve bunalımlar karşısında çeşitli amaç ve aktörlerle ortaya çıkan bu toplumsal hareketler,'yeni toplumsal hareketler' olarak kavramlaştırılmıştır" (Topal Demiroğlu, 2014: 135).

Yeni toplumsal hareketler," 'farklılıklarından' kaynaklanan sorun ve taleplerini 'eski' sınıf hareketleri içinde yeterince ifade edemeyen birey ve grupların oluşturduğu hareketlerdir" (Göker, 2010).Yeni toplumsal hareketler kuramı siyasal hareketlerin yanında kültürel ortamın önemi üzerinde ısrarla durmuştur."Yeni Toplumsal Hareketler" terimi "muhtemelen klasik Marxizmle özdeşleştirilen proleter devrimci toplum hareketinin yerine geçen çeşitli kolektif hareketler dizisi anlamına gelmektedir" (Buechler'den akt. Taylan, 2012:107).Özellikle "1968 tarihi toplumsal hareketler tarihinde bir kırılma noktasıdır. Kendinden önceki hareketlere birçok yenilik getirirken, farklı konuları, örgütlenme anlayışlarını, ilkeleri, değerleri toplumun gündemine getirmiştir" (Çetinkaya, 2008: 50).

Downing de toplumsal hareketleri üç ana sınıflandırma içinde tanımlamaktadır (2001: 24)."İlki devlet ve/veya ekonomik kurumların baskısına tepki olarak toplumsal gerilimin bir şiddet patlaması olarak karakterize edilebileceği halk ayaklanmasıdır. İkincisi, ekonomik veya sosyal değişimi başlatmak için devletin kurumlarını hedefleyen strateji ve taktikler kullanan ve dikkatle organize olmuş gruplara dayalı hareketleri tanımlayan rasyonel aktör modelidir. Bu model, değişimi sağlamak için siyasal kurumları zorlayıcı taktikler olarak grevler, oturma eylemleri, boykotlar ve gösteriler gibi örgütlü eylemlere odaklanmaktadır. Üçüncü sınıflandırma, bu hareketleri belirli bir toplumdaki daha geniş kültürel değişimler açısından inceleyen 'yeni toplumsal hareketler' kuramıdır. Buradaki odak noktası

devlet tarafından yerine getirilen hesaplanmış maddesel sonuçlar üzerine değil, baskı altındaki bir grubun bireysel üyeleri arasındaki ilişkileri inşa etme, böylece statükonun kısıtlamalarından bağımsız, alternatif yaşam tarzlarını keşfedebilen alt kültürler yaratma üzerinedir" (Downing'ten aktaran Taylan, 2012:103).

Yeni toplumsal hareketler, "genel olarak 'endüstriyel toplumdan''post-endüstriyel topluma', 'örgütlü kapitalizmden''örgütsüz kapitalizme' geçişin sonucu olarak ortaya çıkmış, geçmişin nesnel sınıf çıkarlarına dayalı olarak hareket eden işçi sınıfı hareketlerine karşılık, merkezine dağıtım meselesiyerine kültür, kimlik, özerklik, nitelikli yaşam meselelerini koyan hareketler olarak ele alınmaktadır" (Coşkun, 2007: 134-135).

Yeni toplumsal hareketleri "yeni" yapan ise çoğu kuramcının bu hareketleri yeni toplumsal ve kültürel mekânlardan söz açan zıtlaşmaya dayalı kolektif davranışlar çerçevesinde anlamlandırmasıdır. Şöyle ki bizzat kendi var oluşları aracılığıyla dünyayı adlandırmanın farklı bir biçimini önerdikleri ve hâkim kültürel kodlara sembolik bir temelde meydan okudukları düşünülmüş; pazarlığa tabi olmayan talepleri uzlaştıran yeni kimlikler yarattıkları, evrimleşen kolektif öğrenme süreçlerini ifade ettikleri ya da genel çözülmenin sonucu olarak paylaşılan yeni deneyimleri ve ortak sorunları kristalleştiren yeni toplumsal eklenmeler oldukları ileri sürülmüştür. Bu ve benzer şekilde yeni toplumsal hareketlere atfedilen kapsamlı anlam, bu hareketlerin yeni anlamlar, yeni toplumsal yaşam ve eylem biçimleri yaratma kapasitelerinin farkına daha fazla varılmış olmasından kaynaklanmıştır (Outhwaite, 2008: 797). Bu hareketleri yeni yapan başka hususlar da vardır. Örnek olarak sınıf temelli bir hareket anlayışının reddedilerek gücü ele geçirmekten çok sivil toplumu hareketlendirmeye çalışması gösterilebilir. Bu bağlamda, siyasal alan

tamamen terkedilmese de ağırlığın sosyal alanda olduğu açıktır. Ayrıca hareketliliği olumsuz etkileyeceği düşüncesiyle katı örgütsel yapılara ve kurumsallaşmaya olumsuz gözle bakmakta ve bütüncül bir politika geliştirmekten ziyade küçük alanlarda ve birçok yan konu üzerinde çalışmaktadırlar (Kovancı, 2001).

Taylan ise alternatif medyayla toplumsal hareketler arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için Alberto Melucci ve Manuel Castells'inyaklaşımlarını ön plana çıkarmaktadır. Bu değerlendirmede Castells'inII. Dünya Savaşı sonrası toplumdaki dönüşümleri sağlayan temel dinamiğin teknolojilerdeki gelişmeler ile kapitalizmin yeni birikim düzeninin birlikte oluşturduğu yeni bir yapı olduğu yaklaşımı dile getirilmektedir. Bu bağlamda toplumsal hareketleri oluşturan ana unsur bu yeni yapı içerisindeki bireylerin yaşamlarına, çalışma koşullarına ve etraflarına ilişkin bir kontrol sağlayamadığı düşüncesidir. Zira bu düşünce, bireylerin hayata ilişkin bir küskünlük hissetmelerine yol açmaktadır. Tüm toplumsal hareketlerin birbirinden farklı ve her birinin kendi kültürel, toplumsal ve siyasal bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir.Bu hareketler arasında başarılı olarak adlandırılabileceklerin başında çevreci hareket gelmektedir. Castells'e göre bu durumun temel sebebi ana akım medya ile sağlam ilişkiler kurarken yeni iletişim teknolojilerine de uyumlu bir davranış geliştirilmesi olmuştur. Bu uyuma örnek olarak İnternetin[21] bir örgütlenme aracı olarak kullanılması gösterilmektedir. Melucciise"toplumsal hareketlerin İnternet kullanımıyla özel olarak ilgilenmese de, İnternetin, toplumsal hareketlerin mensupları arasındaki iletişim ağını, özellikle dayanışma ilişkilerini ve ortak kimliği koruma görevi için en önemli şey olduğunu"belirtmiştir. Ayrıca küresel medya sisteminin tüm dünyada kuralları

[21] İnternetin toplumsal hareketlerdeki kullanımı iki şekilde olmaktadır: İnternet'in araçsallaştırılması ve İnternetin toplumsal hareketlerin bir alanı haline gelmesi (Işık, 2015: 99).

koyduğunu,"medyada kullanılan dile karar verdiğini, yayınlanacak programları ve yayımlanacak yazılı materyalleri seçtiğini ve düzenlediğini, popüler kültür piyasasıyla ilgili hükümler verdiğini, bilgisayarların, diğer bilgi ve iletişim teknolojilerinin dilini kontrol ettiğini ve insanların akıllarını ele geçirdiğini öne sürmüştür. Melucci'ye göre toplumsal hareketlerin, sembolik kuralları alternatif bir şekilde kullanarak ters yüz etme gücü vardır" (Taylan, 2012: 107-112).

Downing ile Atton, alternatif medyayı toplumsal hareketlerle iç içe ele almışlardır. Toplumsal hareketler ile alternatif medya ilişkisi özellikle 1980'li yıllardan sonra daha belirgin hale gelmiştir. Alternatif medyanın toplumsal hareketlerbünyesindeki etkinliklerle yakından ve organik bir ilişkisi vardır. Alternatif medya ve yeni toplumsal hareketler arasındaki ilişkinin niteliği çoğu zaman iki ayrı olgunun birbirleriyle bağlantılı oluşlarından çok, bağlantı noktalarının kaybolduğu derin bir birlikteliği yansıtmaktadır. Alternatif medya ana akım medyada temsil edilemeyen sosyal gruplara temsil imkânı sunmaktadır. Alternatif medyanın yarışmacı olmayan doğası, onu organizasyonun içinden sosyal organizasyonun ağını oluşturucu bir güç haline getirmiştir. İletişim, sosyal organizasyon ağının yaratılmasındaki en önemli oluşturucu öğedir. Yeni toplumsal hareketlerin yarattığı örgüt yapısı; birbirlerini destekleyen, ortaklaşa karar alan, doğrudan eylemi takım halinde yürüten ve doğrudan demokrasinin geçerli olduğu organizasyon yapılarıdır. Alternatif medya, bu örgüt yapısının içinde yer almakta ve doğrudan eylem tarzı kolektif hareketi desteklemektedir. Medya sözcüğü dar anlamında kullanılarak söylenilirse, en az iki yüzyıllık bir tarihi olan alternatif medya ile muhalif toplumsal hareketler arasında her zaman yakın bir ilişki bulunduğu görülmektedir. Son yıllarda bu ilişki daha da yakınlaşmıştır. Zira aktivist ve gazeteci arasındaki ayrım bir hayli

incelmiş; olayların ilk elden aktivist tarafından anlatıldığı bir haberleştirme dönemi başlamıştır (Atton, 2002a: 2; 2002b, 491-505;Downing, 2001: 39).

Alternatif medya, "yeni toplumsal hareketlerle bir nedensellik ilişkisinden daha çok diyalektik bir ilişki içerisindedir. Alternatif medyanın hiyerarşik olmayan örgütlenme yapısı, anlık ve amaçsal grup oluşumlarını kucaklayan amatör ruhu, sivil toplum çıkarına faaliyet göstermesi yeni toplumsal hareketlerin eylem felsefesiyle kesişmektedir. İnternetin sunduğu imkânlarla bu kesişim, coğrafi sınırları aşmayı başarmaktadır. Bu bakımdan alternatif medyanın azınlığın/yerelin sesini/sorununu küresel gündeme taşıdığını ve yeni iletişim teknolojilerinin yeni ve çok daha örtük iktidar alanlarının oluşumuna destek verme potansiyelini" aşması için yeni fırsatlar sunduğunu söylemek mümkündür(Törenli, 2007; Taylan, 2012: 120).

2.2. Yeni İletişim Teknolojilerive İnternet'in Artan Rolü

2.2.1 Yeni İletişim Teknolojileri ve Yeni Medya

1800'lü yıllardan başlayarak "yaşanan hızlı toplumsaldeğişmeler, günümüzde toplumsal yaşamın her alanında baş döndürücü bir hıza ulaşmıştır" (Tatlıdil, 1998: 5-6).Bu hızlı gelişmeler bilgi toplumunu ortaya çıkarmıştır. "Bilgi toplumu, bilişimteknolojilerinin ve iletişimin her geçen gün artarak önem kazandığı bir toplum tipi olma niteliğine sahiptir"(Roszak'tan akt. Ege, 2004:43). "Tarihsel süreçte bilgi toplumu, 1950'lerde ve 1960'larda özellikle Amerika Birleşik Devletleri, Japonya ve Batı Avrupa ülkeleri gibi nispeten daha gelişmiş ülkelerde bilgi teknolojilerinin giderek artan bir ivmeyle kullanılmaya başlanması ile ortaya çıkmış bir aşamadır. Bilginin ve bilgi teknolojilerinin sanayi, hizmet, tarım gibi ana sektörlerin yanında

eğitim, sağlık ve iletişim gibi alanlarda da kullanılabilir hale gelmesi bu aşamanın en temel özelliği olarak değerlendirilmektedir"(Dikkaya ve Özyakışır'dan akt. Çinar, 2013: 6).

Bilgi teknolojilerinin iletişim alanında kullanımının doruk noktası yeni medya ve yeni iletişim teknolojileridir. "Yeni iletişim teknolojileri dendiği zaman kabaca İnternet ve diğer sayısal teknolojiler (mobil teknolojiler dâhil) anlaşılmaktadır"(Nalçaoğlu, 2008).Yeni medya terimi ise gazete, televizyon ve radyo gibi geleneksel araçların yerini alan yeni biçimleri anlatmak için kullanılmaktadır. Bunlar arasında web sayfaları, bloglar, podcastler gibi birçok biçim yer almaktadır. Bilgisayar merkezli iletişim, yüksek oranda merkezi olmayan bir yapıdadır ve çok fazla iletişimi mümkün kılmaktadır. Her birey, kendi bakışını dolaşıma sokabilme imkanına sahip olmuştur. Ayrıca siber iletişim, mesajların gerçek zamanda alınabildiği gibi saklanabildiği, daha sonra da ulaşılabildiği ve dağıtılabildiğibir iletişim türüdür.Bu bağlamda, yeni medya ve İnternet özellikle maddi olanaksızlıklar ve dağıtım sorunları gibi durumlarda daha da öne çıkmaktadır. Teknolojideki tüm bu dönüşümlerin ise bireylerin bilginin pasif tüketicileri olmaktan çıkarak katılımcı toplumun yükselişinde katkı sağlayacağıdeğerlendirilmektedir (Kellner 1999: 103; Tapscott, 2009: 114).Bilginin ve bilgi teknolojilerinin böylesine yoğunluklu kullanımı,hem üretimin ve verimliliğin kısa sürede artmasını sağlamış hem de yeni teknolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmelerinde önünü açmıştır[22] (Aktan ve Tunç, 1998).Yeni medya, bilgi akışının skalasını ve hızını artırmıştır. Yurttaşlar daha fazla bilgiye ulaşabilmektedir. Bilgisayar temelli iletişim, spesifik tartışma gruplarına

[22]"Kim İnternetin ya da gerçek süper bilgisayarlara dönüşmekte olan ince cep telefonlarının ulaştığı boyutlara şaşırmıyor ki? Medya ve iletişim sistemi çok da tahmin edilemeyen biçimlerde dönüşüyor" (McChesney, 2006: 280).

özel tartışma ortamları oluşmasına katkı sağlamış ya da basım/dağıtım gibi masrafları minimize ederek yeni olanaklar getirmiştir (Bryan vd., 1998).

Timisi'ye göreise

> "Önceki devrimlerden farklı olarak bu devrimde enformasyon üzerine çalışan teknolojiler yani yeni iletişim teknolojileri merkezdedir. Mikroişlemciler, kablo televizyon, fiber optik kablolar, uydu yayıncılığı, teletekst, e-posta, video konferans, e-sohbet ve İnternet gibi çok geniş bir alanı içinde barındıran bu teknolojik devrim bilgisayar, telekomünikasyon ve mikroelektronik alanında meydana gelen gelişmelerin sonucudur"(Timisi, 2003:80-81).

Yeni iletişim teknolojilerine ilişkin bir diğer husus, "birey için uygun zamanda mesaj gönderme veya alma yeteneklerine" sahip olmalarıdır. "Aynı andalık gerekliliğini ortadan kaldırmışlardır. Bunların yanı sıra, etkileşim, içerik, kontrol, yapı, zaman ve iletim kanalları gibi alanlarda yeni medya geleneksel medyadan ayrılmıştır. Bu ayrımla birlikte dijital takipçiler, yeni medyanın içerisinde rol almaya başlamıştır" (Geray, 2002:19).

Zaman, mekân, sosyal, politik, kentsel, kırsal birçok şeyin derin bir biçimde etkilendiği dönüşümün temelinde,yukarıda da belirtildiği gibi bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişimi yer almaktadır. İnternetin gelişiminin iseifade özgürlüğünü simgelediğine ve basım/dağıtım tekeli üzerindeki kısıtlılıkların sona erdiğini gösterdiğine yönelik bir yaklaşım bulunmaktadır."Bireyler artık küresel ve yerel olarak örülmüş, birbiriyle bağıntılı ağ toplumu içinde yaşamaktadır" (Binark ve d., 2009: 25).Ağ toplumu ve İnternetin, basım/dağıtım üzerindeki kısıtlılıkları sona erdirdiğigöz önüne alındığında; İnternetin baskı süresi, dağıtım gibi kavramları anlamsız kılarak geleneksel medyanın kısıtlılıklarının önünü açmak için araçlar sunduğu görülmektedir (Castells, 2005;Atton 2002a: 139;Bryan vd., 1998: 1).

İnternet dışında, "teknolojiye dayalı olarak şekillenen bilgi toplumunun arkasındaki en temel itici güç bilgi ve bu bilgiyi işleyerek sunan ve bunu kolayca erişilebilir kılan bilgisayarlardır. Bilgi çağında bilgisayarlarla birlikte istenilenbilgileri istenildiği süre kadar depolayabilen, bunları işleyebilen ve bu bilgileri kullanarak yeni bilgiler üretebilen bilişim teknolojileri toplumun hizmetine sunulmaya başlanmıştır"(Şanaslan'dan akt. Çinar,2013: 7).

Bu anlatılanlar çerçevesinde politikanınartık büyük oranda görsel ve işitsel medya,İnternet gibi yeni iletişim teknolojileri kanalıyla müzakere edildiği ifade edilebilir. Muhalif grup ve hareketler egemen politik güçlere karşı gerçekçibir alternatif geliştirmek için çabalarını daha geniş kitlelere aktarmak zorundadır. Bu bağlamda tüm muhalif aktivist ve entelektüeller,toplumsal ve siyasal süreçlerde daha etkin bir rol oynamak için yeni iletişim teknolojilerinden yararlanmalı vebunun için kendilerini bu yeni elektronik ortamla barışık tutmalıdırlar (Kellner,2004: 720-721)."Yüz yüze iletişime içkin olan iktidarın sembolizmi, yeni bilgisayarlı iletişimde henüz dilini bulamamış görünse de bilgisayarlı iletişim, iletişim sürecindeki iktidar oyunlarının tersine çevrilmesi yönünde bir fırsat sunmaktadır".Bu noktada üzerinde önemle durulması gereken husus ise"yeni iletişim teknolojilerinin, mevcut politik mücadelenin yerine geçmesine izin vermeden bu mücadeleye katkı sağlayacak bir destek mekanizması olarak kullanılmasıdır" (Göker, 2007: 245-246).

2.2.2 İnternetin Gelişimi ve Temel Özellikleri

Günümüzde "geleneksel kitle iletişim araçlarının önüne geçen İnternet, gündelik yaşamı ve kültürel alanı hızlı bir şekilde dönüştürmektedir. Nitekim İnternet yeni zamanların en etkili iletişim aygıtı olarak nitelendirilebilir" (Güzel, 2007: 183).

Bu bağlamda, ele alınacak en etkili mecranın İnternet olduğu değerlendirilmekte olupçalışmanın bu bölümünde İnternetin gelişimi ve farklı özellikleri ele alınmaktadır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde "yaşanan hızlı gelişim temel dayanağını, 1960'lı yıllarda, Amerika'da tüm askeri birimleri güvenilir bir sistemle birbirine bağlamak, üniversiteler, araştırma kurumları gibi organizasyonlar arasında bilgi alışverişini güvenli, hızlı ve ucuz bir ağla birleştirmek amacıyla kurulan Advanced ResearchProjectsAgency (ARPANET)'den almaktadır" (Uysal Tunç, 1996:7; Kara,2006)."Zaman içinde ARPANET'in gösterdiği başarı ve ihtiyaçların artması sonucu, ARPANET ikiye bölünmüş ve ortaya IP (İnternet Protocol) terimi çıkmıştır. İkiye ayrılan parçalar birbirleri ile bu protokol üzerinden haberleşmeye başlamış ve bu parçalar sayesinde bilgi alışverişi dev boyutlara ulaşmıştır. 1989'da Avrupa Nükleer Araştırmalar Merkezi'nde (CERN) World Wide Web (www)geliştirilmesi, İnternetin gelişmesinde diğer bir önemli dönüm noktasıdır. Bu gelişme İnterneti multimedya için uygun bir platforma dönüştürmüş, diğer taraftan da ticari kullanıma hazır hale getirmiştir" (Kara,2006: 19).

İnternet "kendine özgü olanaklarından dolayı sadece mevcut kitle iletişim araçlarından çıkan enformasyonun yayılmasına olanak veren bir araç olarak kalmamış, aynı zamanda enformasyonun yeniden üretildiği ve yeni biçimlerde sunulduğu bir ortam haline gelmiştir"(Bardoel'den akt. Kara, 2006).İnternet'i tanımlayan bir diğer öge ise anındalık ve sürekliliktir. Bir yandan küresel ölçekte akan enformasyon, toplumsal ve kültürel ifade biçimlerinde beklenmedik bir biçimde zamansal bir anındalık yaratmaktadır. Diğer yandan zamanın bir iletişim ortamında birleştirilmesi zamansal bir kolaja neden olmaktadır (Timisi, 2005: 95).

İnternet'e ilişkin olarak bu çalışmanın kapsamı içinde yer alan diğer husus ise "İnternetinsınırları, hiyerarşileri ve hegemonik iktidar odaklarını aşan yapısıyla ve interaktiflik özelliğiyle sivil topluma yeni bir iletişim biçimi sunmuş olmasıdır. İnternet aracılığıyla insanlar birbirlerini görmeden eyleme geçme kararı alabilmekte, birbirlerini görmeden konuşabilmektedir. Tek tuşla aynı anda binlerce kişiye elektronik posta aracılığıyla ulaşabilme, sivil toplum aktivistleri açısından yeni bir kamusallığın habercisi olmuştur"(Erdoğan Tosun'dan akt. Terkan, 2010: 42).Enformasyon çağını tüm hızıyla yaşadığımız bugün, kitle iletişim araçları sayesinde dünya ülkeleri birbirlerine inanılmaz ölçüde yaklaşmıştır. Karşılıklı işaretleşmelerle başlayan iletişim İnternet ile doruğa ulaşmıştır. Artık her işyerinde ve evlerde bir bilgisayar bulunmakta, İnternet sayesinde de insanlar evlerinden çıkmadan birçok ihtiyaçlarını giderebilmektedirler. Basılı yayın organlarının yerini sanal organlara bıraktığı günümüzde, insanlar artık haberleri bile gazetelerden ziyade sanal haber portallarından öğrenir hale gelmişlerdir (Şimşek, 2006: 65).

2.2.3 İnternetin Getirdiği Olanaklar ve İnternet'e Yönelik Eleştiriler

Yeni medyanın İnternet özelinde izlerkitleye/yurttaşlara sağladığı olanakların başında, kolay erişime sahip olması ve enformasyona erişimdeki yeterliliği öne sürülmektedir. "İnternetin kendi iç örgütlenmesi ve bu anlamda göreceli de olsa bağımsızlığı, yurttaşlara ifade özgürlüğü konusunda önemli olanaklar sunması, siyasal katılımın artması ve sivil toplumun genişleyerek küreselleşmesi türünden unsurlar, İnternetin dünya halklarına sağladığı önemli katkılar" olarak irdelenmektedir (Timisi'den akt. Dağtaş, 2007: 110-111).Bu bağlamda yeni iletişim teknolojilerinin ve yeni medyanın, özellikle İnternetin çok çeşitli seslerin olduğu bir yer olarak, eşitliğin yaşama geçirilmesinde önemli bir potansiyele sahip olduğu

değerlendirilmektedir (Thompson vd., 2005: 217- 219).Basılı gazete okuru, para karşılığı aldığı gazete ile yetinmek zorunda ikenİnternet kullanıcıları evrensel düzeydeki online yayınlara rahatlıkla ulaşmaktadır.İnternet, geleneksel yayıncılıktaki coğrafi sınırlamaları ortadan kaldırmıştır. Görece sansürsüz ve özgürlükçü yapısı, 24 saat erişim, arşiviningeniş ve kolay ulaşılır olması; istenilen haber, makale ya da resmin çıktısını alıp saklayabilmenin de mümkün olması gibi özellikler önemli artıları olarak değerlendirilmektedir(Kara,2006: 29).

İnternetin bir diğer özelliği ise diğer iletişim ortamlarını kendinde barındırabilecek bütünleşmiş (*entegre*) bir araç olmasıdır. Şöyle ki İnternet, diğer tüm medya biçimlerini kendi içinde barındırabilmektedir. "Radyoyu, televizyonu, gazeteyi,dergiyi, mektubu, kısa mesaj imkânını, telefonu ve akla gelebilecek bütün iletişim türlerini vearaçlarını bünyesinde" barındırabilmektedir (Atabek, 2005: 74; Özüpek, 2010: 197).

İnternetin bir başka olumlu tarafı da, sahiplik müessesesini yeniden düşünmeyi gerektirecek birtakım yeni yapılar ortaya çıkarması olarak görülmektedir. İnternet medyaya yeni bir anlayış getirmiştir. Klasik bir sahiplik mekanizması bulunmamaktadır. Normal mülkiyet ilişkileri işlese de olağanüstü büyük yapısıyla, herkesin paylaşımlar yapabildiği internetin sahibi yoktur(Atabek, 2005: 69-76).

"İnternet, teknik özellikleri aracılığıyla diğer iletişim teknolojilerinden ayrılarak,zaman ve mekân sınırlarını aşarak birey-birey ve birey-grup iletişimine izinvermektedir." Günlük hayatta yaşanan çok sayıda ilişki tarzı,İnternetin yardımıylabaşka boyutlara taşınmakta, fiziksel mekân vetoplumsal ilişkilerle olan paralelliği sayesinde"sanal mekân, sanal gerçeklik, sanal cemaatler vekimlikler gibi

yeni kavramlar hayatımıza girmektedir."Zira İnternet, sanal topluluklar ve kimliklerolu̧turabilmektedir(Kılıçbay, 2005: 28-30).

Yeni iletişim teknolojilerinin "eş zamansızlık" özelliği "aynı andalık" gerekliliğini ortadan kaldırmaktadır. Zira İnternet hem senkron (eşanlı) hem de asenkron (başka-anlı) bir niteliğe sahiptir. "İstenilen anda, istenilen zamanda karşıdaki bireyle mekân ve zaman olarak 'aynı andalık' gerekmeden mesaj alışverişi yapılabilmektedir"(Eren'den akt. Mete, 2008: 26). Bu da iletişimi çok kolaylaştıran bir husus olarak görülmektedir.

İnternetin bir katkısı da siyasal katılım alanındadır.Zira İnternet,insanların örgütlenmesi, birlikte hareket edebilmesi ve kamuoyu oluşturabilmesini sağlayacak biçimdekatılımcı demokrasiyi destekleyen çok sayıda araç barındırmaktadır. Bunlar arasında elektronik forumlar, 'blog'lar, elektronik posta, internet siteleri yer almaktadır (Mete, 2008: 40).

Öte yandan, İnternetinanlatılan pozitifpotansiyelinin yanında aşırı bilgi yükü, belirliliklerin azlığı gibi problemleri de taşımaktadır. Enformasyon bolluğu bilgiye ulaşma özgürlüğü olarak görülebilse de bilginin aşırılığı aranılan bilgiye ulaşılamamasına, yani bir anlamda bir özgürlüksüzlük alanına da dönüşebilmektedir (Köse, 2007: 275-276).İnternet'e bakıldığında karşılaşılan bilginin fazlalığı öyle bir durum oluşturmaktadır ki adeta organizmalar artık daha fazla enformasyonu kabul edemez haldedir. Nalçaoğlu (2008: 84) bu durumu "şekerci dükkânından gizlice şeker aşırmanın hazzının yerini şeker fabrikasında kapalı kalma anlamsızlığı almıştır" diyerek açıklamaktadır. Kara'ya göre ise İnternet gibi sonu olmayan bir alanda, milyonlarca bilgi arasından seçim yapıyor olmak doğal olarak beraberinde birtakım avantaj ve dezavantajları da getirmektedir (Kara,2006: 25). Adeta sonsuz

bir bilgi kaynağı olarak kabul edilen bir ortamda, İnternet olmadığı takdirde çok zor ulaşılacak, ulaşılması günler hatta haftalar alacak bilgilere İnternet aracılığıyla kısaca ve kolaylıkla ulaşılabilmektedir. Ancak bu avantajın yanında gerçekten ihtiyaç olunan bilginin yanı sıra buna benzer sayısız bilgi olması ve asıl aranan bilginin kaçırılabilmesi de bu bilgi bolluğunun dezavantajlı tarafını oluşturmaktadır.

İnternet ile ilgili bir diğer sorun İnternetin toplumsal talep, denge ve gerginlikleri içinde barındırmamasının düşünülemeyecek olmasıdır (Subaşı, 2005: 109).Preston'a göre, teknolojik gelişme kendi başına umut vermese de politik irade ve sosyal hareketlilik umut kaynağı olarak kendini göstermektedir(Akt. Atton, 2003: 4). Güzel'e göre ise İnternetin sunmuş olduğu kimlikler ve tüketim hizmetleri özgürleştirme potansiyeli taşımamakta aksine bireyleri başat ve gitgide homojenleşen bir küresel tüketim kültürüne eklemlemektedir (Güzel, 2007: 201).

Kellner'a göre,demokrasi için gereken şartlardan biri olarak yurttaşların bilgiye ulaşımı konusunda İnternetin avantajlar getirdiği açıktır. Fakat Aslı Tunç'un çalışmasında temel argüman olarak aldığı gibi İnternet tek başına baskıcı hükümetlere demokrasi getirmekten çok uzakta olup ancak demokratik idealleri yaymak için bir araç olarak kullanılabilir. İnternetin demokrasi sürecindeki etkisine olumsuz gözle bakanlar ise öncelikle İnternet üzerindeki bilgilerin güvenilirliği ve geçerliliği üzerine tartışmalar yürütmekteve bu kadar fazla verinin yurttaşların karar alma aşamasını ve katılımını yaralayacağını savunmaktadır. İnternetin topluluk ruhunu zedelemesi ya da yurttaşlığın enerjik yapısını geleneksel demokratik süreçlerden çekerek içini boşalttığını ve böylesine büyük bir enerjiyi boşa harcadığı iddiaları da kötümser yaklaşımlardandır. Bir diğer bakış açısına göre ise İnternetin statükoya karşı koyacak gücü yoktur. İnternet, güçlü olanın fikirlerini ifade ettiği ve

demokratik sürece katılım gösterdiği bir platformdur. Reklam gelirleriyle ayakta durarak çoktan statükonun bir parçası olmuştur (Tunç, 2005: 139-142).

İnternet'e ilişkin eleştirilerden biri de İnternet'e dair eşitsizliklerdir. Başaran'a görebu bağlamda iki tip eşitsizlik bulunmaktadır;birincisi farklı ülkeler ya da aynı ülke içindeki farklı sınıflar arasında İnternet'e erişim noktasında yaşanan eşitsizliklerdir.İnternet'e bağlanma kişisel bir bilgisayar, telefon hattı, modem, işlem maliyetlerini ödeyebilecek insanlarla sınırlıdır. İkincisi ise İnternet üzerinde akan bilgiye ilişkindir. Web sitelerinin %96'sı en zengin 27 ülkeye aittir.İnternetin ABD'de gelişmesi coğrafi olarak aynı bölgede olan ülkelerin bile öncelikle ABD'ye bağlantı kurması ihtiyacını getirmiştir. Bunun dışında içeriğin %68,3'ü İngilizce'dir. İngilizce bilmekfiili olarak önkoşula dönüşmüştür(Başaran, 2005: 36-49; Subaşı, 2005: 107).Bunlar da doğal olarak bilgiye ulaşmada bir eşitsizlik yaratmaktadır.

Görüldüğü üzere,İnternetinkendisine ve aynı zamanda demokrasi yayma potansiyeline ilişkin iki taraflı bir tartışma sürmektedir. Sayısal uçurumun[23], yoksulluk veeğitimsizliğin büyük bir sorun olduğu düşünüldüğündeİnternet'in doğrudan demokratikleşmeyi sağlayacak bir öge olduğunu değerlendirmek çok da doğru görülmemektedir. Yine de İnternetin bu süreçte önemli bir demokratikleşme potansiyeli taşıdığını da göz ardı etmek mümkün değildir(Göker, 2007: 244-245).

Nalçaoğlu'na (2008) göre,İnternet iyi mi kötü mü sorusunda önemli olan İnternetin nasıl ve hangi amaçla kullanıldığıdır.Daha önce de belirtildiği gibi Göker İnternetin ve diğeryeni teknolojik gelişmelerinoluşturduğu, ya da sürdürdüğü eşitsizlikleri göz önünde bulundurmak ve bunları göz ardı etmeyerek; demokratik,

[23] "Sayısal uçurum" kavramı bilgi ve iletişim teknolojilerine ulaşım ve bu teknolojilerin kullanımına ilişkin olarak sosyal ve ekonomik eşitsizlikleri anlatmaktadır. Kavram, ülkeler, bireyler, haneler, işletmeler, coğrafi bölgeler ve en çok da farklı sosyo-ekonomik seviyeler ile diğer demografik alanlar arasındaki eşitsizliği göstermek için kullanılmaktadır (Norris, 2001: 5-8).

eşitlikçi ve özgürleştirici bir araç olarak kullanılma olanaklarını da içinde barındırdığının hatırlanmasını ve çoğulluğu savunan bir yerde konumlanmayı önermektedir (Göker 2007: 205). Bu yaklaşım,İnternetin "iyi" ya da "kötü" özellikleri üzerine değerlendirme yapmanın yanı sıra konunun farklı açılarını ele alan tartışmaları da değerlendirmeye yardımcı olmaktadır. Örneğin "İnternet'e toplumsal sermaye ağları olarak bakıldığında,İnternet'i kullanan toplulukların mücadelesinin, sürekli yeniden üretilen kimliklerin meydan okumasının ve -hatta makro bir bakışla- demokrasideki dönüşümün izini sürmek mümkün olacaktır. Nitekim Kellner'a göre İnternet çağında, demokrasi için yeni meydan okumalar ve yeni kriz olasılıkları doğuran yeni siyasal iletişim biçimleri ortaya çıkmaktadır. Yeni kamusal alanlar oluştukça, yeni politik aktörler öne çıkmakta, siyasal haber ve tartışmaların doğası değişmekte, politika ve demokrasi bir dönüşüm geçirmektedir" (Kellner, 2004: 717).

2.2.4. Kadınların Güçlenmesinde Bir Araç Olarak İnternet

İnternet, kadınlar yararına ve kadınlar için kullanılma olanaklarına sahiptir. Zira bilişim teknolojileri, "İnternet üzerinden eğitim gibi olanaklar hem bireysel olarak kadınların hem de kadın sivil toplum örgütlerinin etkinliklerini desteklemekte ve yaygınlaştırmaktadır. Daha da önemlisi kadınların kendi sözlerinin dolaşıma girmesine olanak tanımaktadır" (Van Zoonen, 2002). Her ne kadar iletişim teknolojileri alanı hegemonik örüntüler ve toplumsal cinsiyet ideolojisi ile biçimlenmiş olsa da kadınlar için özgürleşme ve kendini gerçekleştirme olanaklarına da sahip olduğu göz ardı edilmemelidir (Van Zoonen 2002: 15, 35). Örneğin "kadına yönelik şiddete karşı 1998 yılından bu yana Kadın Sığınakları ve Danışma/Dayanışma Merkezleri Kurultayı adıyla düzenlenen etkinliğin örgütleyicisi olan bir grup kadın tarafından 2000 yılında kurulan Kadın Kurultayı e-grubu'nun e-

posta ağı" (Göker, 2007: 209) "hem bilgi alışverişi hem gündem oluşturma hem de sorunlara çözümler bulmak için" (Terkan, 2010) müzakere alanı olmuştur. Kadın Sığınakları ve Danışma/Dayanışma Merkezleri Kurultayı örneğinde, kadınların 1980'lerden itibaren oluşturduğu çerçeve, bir taraftan kurumsal düzeyde kendini göstermiş diğer taraftan farklı kadın örgütlerinin bir araya gelmesiyle birlikte değişik bakış açılarını içeren bir tartışma zemininin oluşmasının önünü açmıştır (Yılmaz, 2008: 544-545). Başka bir örnek olarak da 1992 ABD seçimleri verilmektedir. Bu seçimler sırasında birçok feministin web siteleri kurduğu, e-posta grupları gibi siber iletişimin çeşitli olanaklarını mücadelelerini dolaşıma sokmak için kullandığı, kadın adayların desteklendiği kampanyalar yürütüldüğü ve bunların neticesinde hiç olmadığı kadar çok kadın adayın seçildiği bir seçim olmuştur (Kellner, 1999: 108).

Bu bağlamda kadınların İnterneti kullanmalarının kendilerini güçlendirme için oldukça yararlı olduğu söylenebilir. Web sitelerine girerek İnterneti kullanmak kadınların güçlenmeleri için katkı sağlayacaktır. Ancak bu anlamda daha büyük katkı web sitelerinin hazırlanmasında da yer almaları halinde olacaktır. Kadınların yeni iletişim teknolojilerinin kullanmaları önünde bir takım engeller bulunmaktadır. Bunlar arasında maliyet, bilgisayar okur-yazarlığının eksikliği, teknoloji kullanımı konusundaki özgüven eksikliği, genel olarak alana ve alanın getirdiği olanaklara ilişkin bilgi eksikliği yer almaktadır (Terkan, 2010: 44).

İnternet, bir alternatif medya türü olarak oldukça yeni bir toplumsal olgu olmakla birlikte kadınların kendilerini daha rahat ve doğrudan ifade edebilme olanağı sağlamasına bir hayli yardımcı olmaktadır. Bu çerçevede yüz yüze iletişime içkin olan iktidarın sembolizmi, yeni bilgisayarlı iletişimde henüz dilini bulamamış

görünse de bilgisayarlı iletişim, iletişim sürecindeki iktidar oyunlarının tersine çevrilmesi yönünde bir fırsat sunma potansiyeli taşımaktadır (Terkan, 2010: 35).

2.2.5. İnternetin Alternatif Medyaya Katkıları

Yeni iletişim teknolojilerinin "alternatif/radikal medyaların yaratılmasında kullanımı ile birlikte, yerel hareketler küresel bir ağ üzerinde uluslararası dayanışmayı örgütlemiştir. İnternet, tüm medyaları içeren en güçlü iletişim aygıtı haline gelmiştir. Giderek ticarileşmesine rağmen İnternet,muhalifler için etkili bir biçimde kullanabilecekleri ve fazla maliyetli olmayan bir iletişimsel alan olarak hizmet etmeye başlamıştır"(Çoban, 2009: 55-58). Teknolojik gelişmelerle "umutlanan alternatif medya arayışları, yaşanan başarısızlıklarla ümitsizliğe kapılsa da 1990'lardan itibaren İnternet teknolojisi ile yeniden ümitlenmiş gözükmektedir"(Atabek'ten akt. Mete, 2008: 53). "1990'ların başlarından itibaren söyleyecek sözü olanların, kendilerini ifade edebilmeleri açısından daha önce olmayan göreli olarak da ucuz bir imkân olan İnternet, alternatif kullanımların hizmetine sunulmuş" (Alankuş, 2003: 111-112) ve "alternatif medyanın en önemli araçlarından biri olarak yerini almıştır."Ortalama politik tartışmaların dışında kalanlar açısından İnternet, alternatif ve muhalif medyaya dünya çapında erişim imkânı sağlayarak içinde oldukları yalıtılmışlığa karşı bir çare sunmuştur (McChesney, 2006: 280).

İnternet başta olmak üzere yeni medyanın gündelik yaşamın vazgeçilmez unsuru haline gelmesiyle birlikte ortaya çıkan bir diğer olgu da iletişim teknolojilerinde yöndeşme[24] olgusudur. Bu yenilik, alternatif medyanın gelişebilmesi

[24]Yöndeşme; bilgisayar, görsel-işitsel medya, telekomünikasyon gibi sektörlerin teknolojik ve ekonomik olarak birleşmesi, yeni ürünler ve hizmetler meydana getirmesi, farklı iletişim

için de uygun bir zemin oluşturmaktadır. Bu bağlamda "yurttaş haklarını destekleyen, barış yanlısı olan, cinsiyetçi olmayan ve toplumsal eşitsizliklerin giderilmesine yönelik mücadele veren iletişim ortamı ve iletişim özgürlüğü içinİnternetin katkı potansiyeline işaret etmek mümkündür" (Binark, 2007:22-24). "Teknolojik gelişmelere paralel olarak, globalleşen ticari ve kamusal yayıncılık karşısında ise yerel ve bağımsız dolayısıyla da alternatif medya olanaklarının yine teknolojik gelişmeler sonucu artacağı rahatlıkla öngörülmektedir"(Atabek, 2005).Ayrıca İnternet teknolojisinin etkileşimi ön plana çıkaran özellikleri de alternatif medyaya önemli katkılar sağlamaktadır. Zira alternatif medya için de kritik öneme sahip olan "etkileşime olanak vermekte, kullanıcı okuduğu/izlediği/dinlediği metinle ilgili yorum veya eleştiri yapabilmektedir.Bu da okurun metnin oluşumuna doğrudan etkide bulunmasını sağlamaktadır"(Bayhan'dan akt. Mete, 2008: 24-25).

İnternetin alternatif medyaya katkı sağlamak üzerekullanıldığında yayıncılıkta fırsat eşitliğine yönelik önemli katkılar sunduğu da görülmektedir. "Geleneksel medya ortamında büyük holdinglerin baskın olduğu pazarda günlük bir gazete çıkarmak hemen hemen olanaksızken, İnternet ortamında online bir gazete çıkarmak geleneksel medyaya göre oldukça kolaydır. Sermaye açısından bakılacak olursa,İnternet üzerinden alternatif bir medya kanalı oluşturmak için çok büyük bir sermayeye ve altyapıya ihtiyaç yoktur. İyi bir bilgisayar sistemi ve yazı işleri kadrosu ile dünyanın her yerine online yayın yapılabilmektedir" (Karaduman'dan akt. Mete, 2008: 57).

Nalçağoğlu'na (2008) göre ise alternatif medya içeriği sunmak isteyen birtakım gönüllü, ısrarlı, biraz da inatçı kişiler/gruplar ile bunları izlemeye teşne

platformlarının temel olarak benzer türde hizmetleri taşıyabilmesi olarak tanımlanmaktadır(Geray 2002: 19).

izleyici/dinleyiciler olsa da sadece bunların varlığıve İnternetin kendi başına alternatif medyaya sağladığı fırsatların belirtilmesi onun iyi bir şey olması bakımından yeterli değildir.İnternet gazeteciliğinin temel problemleri arasında bu mecrada yer alan haberlerin ya da bilgilerin güvenilirliği yer almaktadır. Sunulan bilgilerin tazeliği de ciddi bir sorundur. Bir web sayfasında yeterli güncelleme yapılamaması halinde bu web sitesine yönelik ilgi ve güvenilirlik de azalacaktır. Buna ek olarak, eleman yetersizliği de kimi zaman yaygın medya mecralarından derleme yapılmasına yol açmakta ve bu da web sitelerinin alternatif olma özelliğinin yerini yaygın medyanın kopyası olmaya bırakmasına yol açabilmektedir (Köse, 2007: 353).

Bu eksiklere rağmen en fazla alternatif medya olma özelliğini taşıyan mecralardan birinin İnternet siteleri olduğu görülmektedir. Bu sitelerde, ideal habercilik ölçütlerinin ne olması gerektiğine ilişkin önemli ipuçları da sunulmaktadır.Üstelik haberler taze, hızlı, daha az maliyetli ve okuyucuyla karşılıklı iletişime olanak veren bir niteliğe sahiptir. İnternet, alternatif olanaklar açısından diğerleriyle karşılaştırıldığında daha üstün konumdadır. Örneğin İnternet, okuyucu/izleyici ile etkileşimli bir yayıncılık sağlayabilmektedir. Ya da daha geleneksel alternatif medya örnekleri, sınırlı okur sayısıyla adanmışlara hitap ederken İnternet'ten herhangi biri faydalanabilmekte, başka bir şeyi araştırırken bile "alternatif" bilgilere ulaşabilmektedir. Şu anda İnternet'e ilişkin teknolojiler açısından henüz erken bir dönem olsa da bu olanakların yakın bir gelecekte, eski medya geleneklerinin olumsuzluklarını aşabilen bir perspektifle daha güçlü bir şekilde kullanılabileceği beklenebilir. Ancak bu dönüşüm, sadece teknolojik değil, politik bir bağlamı da içermelidir(Köse, 2007: 353-357). "Ana akım kamusal alanda,

alternatif basın organlarının ayakta kalabilmesi, birkaç gazetecinin kahramanca çabaları sayesinde mümkün olmuştur. Azınlık medyası da benzer koşullarla karşı karşıyadır. Bu açıdan, en ilgi çekici alan, hayli yüksek derecede ifade özgürlüğünün ve farklı seslerden oluşan bir çeşitliliğin mevcut olduğu İnternet (kişisel bloglar, interaktif siteler vb.) ve özellikle de "sosyal medya" olarak adlandırılan alandır. Bu nedenle, demokratikleşmenin yeni mecrayla gelen başlıca iki faydasının altını çizmek önemlidir. Bu yeni mecra, medya içeriğinin üretiminde vatandaş katılımını arttırmakta ve ana akım medyanın filtrelerinden geçmesi imkânsız tartışmalı haberlerin veya siyasi açıdan muhalif görüşlerin üretilebildiği alternatif bir alan sunmaktadır" (Elmas ve Kurban, 2011: 9).

İnternet, alternatif medyaya olanak sağlayan nitelikleriyleenformasyonun farklı sunulmasının yanı sıra "egemen/küresel medyanın kaçınılmaz biçimde tabi olduğu röntgenci ve reklamcılıkla gizli anlaşma yapmayı reddetmesiyle"(Fouilhoux'den Akt. Köse, 2007: 270) önemli bir yere sahiptir.İnternetin alternatif medya ile sivil ve özgürlükçü iletişime yaptığı katkılar ise şöyle sıralanmaktadır:

- İnternet teknolojisi ile birlikte öncelikle kamusal tartışmanın ve ifadenin sınırları genişlemiştir.
- Kimileri için soğuk bir toplumsallık alanını simgelese de İnternetin eylemci bir yönü vardır ve farklı taleplerikamuoyu baskısına dönüştürme potansiyeline sahiptir. Bunlar düşük maliyetli ancak etkili kampanyalar yoluyla yapılmaktadır.

- Etkileşim ve sorumluluk paylaşımı ilkelerini hayata geçirme olanağı sunmaktadır.
- Sanal ortamda yeni karşılaşma ve dayanışma arayışlarına zemin hazırlamaktadır.
- Genellikle kamu yararı ve gazetecilik kodlarına bağlılığı ön plana çıkarıcı, sorumluluğa dayalı bir habercilik anlayışına vurgu yapmaktadır.
- Kamuoyu oluşturmanın en kolay ve masrafsız yoludur (Köse,2007: 271,272).

İnternetin yeri geldiğinde alternatif medya işleviyle küresel bir direnç ortamı dahi yaratabilmesi sebebiyle sahip olduğu potansiyeligösterme açısından,Meksika hükümetinin baskıcı yönetimine başkaldırmayı hedefleyen Zapatista hareketinin[25] dünyaya yayılma öyküsü, son derece iyi bir örnek oluşturmaktadır. İnternet tek başına toplumsal ve siyasi değişimi hedefleyen uluslararası hareketin tek başına ateşleyicisi olarak kabul edilmemektedir. Bununla birlikte İnternet, birbirinden uzak birey ve toplulukların tek bir hedefe doğru ilerlemesine, yapıcı bir tartışma platformu yaratılmasına, başarılı stratejilerin bir mekândan diğerine taşınmasına ve haberlerin hızla paylaşılmasına önemli katkı sağlamaktadır (Kılıçbay, 2005:28; Tunç, 2005:150-152).

[25] Küreselleşmeye karşı en etkili ve uzun süreli direniş ilk olarak Zapatista hareketi tarafından gerçekleştirilmiştir. Meksika devriminin köylü devrimci lideri Zabata'nın adını taşıyan Zabatista hareketi, Meksika'nın Çipas bölgesinde yaşayan Kızılderili yoksul köylülerin ve yerlilerin taleplerini taşımaktadır. Zabata zamanından kalan köylülerin kazanılmış haklarının neoliberal politikalarla tasfiye sürecine girmesine karşı geniş, kitlesel bir etki alanı oluşturmuş durumdadır. Dünya düzeninde ise bu hareket barışçılığı ve yerel kimlik ve kültürlerin korunmasını temsil etmektedir. Zapatista hareketi, internetin de yardımıyla davalarını bütün dünyaya duyurmayı başardı ve geniş kesimlerin desteğini aldı. Onları destekleyenler de teknolojinin de yardımıyla geniş eylemlergerçekleştirebileceklerini görmüştür (Ural Kavgacı, 2006).

Yeni iletişim teknolojileri, alternatif medya için sağladığı fırsatlar ileana akım medyada duyulamayan farklı seslerin duyulmasını sağlamıştır. Özellikle İnternet alternatif medyaya önemli fırsatlar yaratmıştır. Bu fırsatların neticesinde alternatif medyanın yaygınlaşması sürmektedir(Mete, 2008: 50). "İnternet, yatırım maliyetlerinin görece ucuzluğu, esnek temsil yeteneğiyle meşruiyet sorununu aşması ve teknolojik olarak frekans gibi kısıtlara bağlı olmaması nedeniyle alternatif gazeteciliğin önünde yeni ufuklar açmıştır. Tarihsel olarak, ne zaman yeni bir teknoloji medya üretimini eskisinden daha ucuzlatsa bu alternatif medya için de olumlu bir etki yaratmıştır" (Waltz'tan akt. Taylan, 2012: 95).

Yeni iletişim teknolojilerinin alternatif medya için bir fırsat oluşturmasının 1990'larla öne çıktığı görülmektedir. Ancak bu durum görece yeni bir olgu olsa da özellikleİnternet yüksek sayılarda alternatif medya örneklerine ev sahipliği yapmıştır. Bu alandaki ilk örneklerin, 1980'li yıllarda ABD ve İngiltere'de ortaya çıktığı görülmektedir. 1990'larda ise e-posta grupları, online tartışma platformları bir hayli ilgi çekmiştir. Bu ilk deneyimlerde lezbiyen kadınlar, çevreciler, öğrenciler, küresel aktivistler gibi ana akım medyada yer alma şansı çok fazla olmayan gruplar dikkat çekmektedir. İnternet ortamında beliren alternatif medya örneklerinin yanı sıra basılı yayınların da İnternet'te yer almaya başlaması da kritik öneme sahiptir. Bunu ilk gerçekleştirenler anarşist yayınlar olmuştur (Taylan, 2012: 95-100).

Sonuç olarak, ortaya çıkışından günümüze çok kısa bir süreç geçmiş olsa da İnternet üzerinden yayın yapan alternatif medya örneklerinin toplumsal hareketlerle sıkı ilişki içerisinde olarak onlara büyük olanaklar sağladığı, ana akımda sesini duyuramayanlar için çok iyi bir araç olduğu ve giderek geliştiği açıkça görülmektedir.

BÖLÜM III: ALTERNATİF MEDYANIN FEMİNİST BİR PERSPEKTİFLE KULLANILMASI

3.1. Cinsiyetçi Medyaya Karşı Feminist Alternatif Medya

Küresel medyanın tekelleşmiş yapısı ve belirli grupları görmezden gelen niteliğine bakıldığında, alternatif medyanın farklı bakış açılarınıgörünür kılmada önemli bir rol oynadığı ortaya çıkmaktadır (Thompson vd. 2005:221). Bu bağlamda alternatif medya örnekleri, çevre hareketlerinden etnik ayrımcılığa, gelir adaletsizliğinden kentleşme sorunlarına kadar birçok alanda kendini göstermektedir. Ana akım medyada kendine yeterince ve uygun bir yer bulamayan kadın hareketi için de alternatif medya oldukça kullanışlı bir araç olma imkânı sağlamaktadır. Köker (1997: 26) de "farklı kadınlık tahayyüllerinin yayın yoluyla dolaşabilmesinin ön koşulunun, farklı olanlara eşit söz söyleme imkanlarının oluşturulabilmesinden ve alternatif medya örgütlenmelerinin ve kuruluşlarının varlığının tanınmasından geçmekte olduğunu ifade etmektedir."

Alternatif medyanın, alternatif kamusal alanları sürdürebilme ve alternatif değerler yaratmadaki kritik önemi dikkate alındığında, alternatif medyanın feministlerin kendi medya çıktılarını geliştirmeleri için sağladığı yararı göz ardı etmek mümkün değildir (Choi vd., 2006: 68).Feminist medya ile ilgilenen akademisyenler de medya deneyiminde alternatif mevzilerin önemini vurgulamıştır(Mitchell, 1998:74).

Kitle iletişim araçlarının kadınlar tarafından ve feminist bir anlayışla kullanılması olarak da tanımlanan feminist medya temel olarak iki işleve sahiptir: Bu araçların birincil ve içsel işlevi feminist hareket içinde yer alan kadınlar arasında

iletişimi ve bilgi akışını sağlamaktır. Kadın dayanışması ile birlikte kadınlık kimliğinin tartışıldığı, başta demokrasi ve yurttaşlık olmak üzere farklılık ve çoğulculuk temeline dayalı olarak güncel sorunların kadın bakış açısı içinde yeniden ele alınıp değerlendirildiği açık bir forum yaratmak bu araçların varlık nedenini oluşturmaktadır. Feminist medyaların dışsal işlevi ise kadınları da aşacak biçimde geniş toplumsal kesimler arasında feminist iddiaların geçerliliğine yönelik bir kamuoyu oluşturulmasına yardımcı olmaktır. Bu süreç kadın hareketlerine ilişkin enformasyonu yaymak, hâkim iletişim araçlarına bu konularda başvuracakları bir kaynak oluşturmak ve var olan kurumları kadınlar lehine zorlayarak kadınları etkileyecek hertürlü politika üzerinde bir baskı grubu oluşturmak gibi genel amaçları içerir(Marshall'dan akt.Atakul 2002: 8-9).

Choi vd. kadınların alternatif medyası ile feminist medyayı aynı anlamda kullanmaktadır. Kadınların alternatif medyasının Kore'de ataerkiyle mücadele yönünde bir taahhüt olduğunu belirtmektedir. Bu şekilde tanımlanan medyada kadınların yaşamına ilişkin alternatif kavrayışlar yer almakta ve kadınların politik, sosyal ve kültürel hedeflerini geliştirmeye katkı sağlamaktadır (Choi vd., 2006:67). Başka bir yaklaşıma göre ise alternatif kadın medyasının,alternatif medya olmanın gerekliliklerinin yanı sıra öncelikle kadınlar için adalet istemesi, kadınların toplumsal konumlarının yükseltilmesini hedeflemesi gerektiği ifade edilmektedir. Kadınların yaygın medyada seslerini genellikle duyuramadıkları ve farklı görüşlerini kamusal tartışmaya açamadıklarından hareketle onlarla toplum arasında bir köprü vazifesi görmeli ve böylece kadınların görüşlerine alan yaratmalıdır. Ayrıca kadınlar için bir bilgi kaynağı niteliğine sahip olmalıdır(Thompson vd., 2005:217-228).

Feminist medyayı alternatif medya olarak ele alırken "kadın medyası"ndan farkını da belirtmek gerekmektedir. Zira 'feminist üretim kadınlar tarafından olmalı' denebilse de 'kadınların ürettiği her şey feminist olacak' yorumu kesinlikle yapılamaz. (Mitchell, 2004: 162). Yanıkkaya, kadın medyası ve feminist medya ayrımını kadın hareketi ve feminist hareketler arasındaki ayrıma dayandırarak yapmıştır. Buna göre öncelikle feminist hareket ile içinde kadınların yer aldığı ancak doğrudan doğruya kadınlar için hak talebinde bulunmayan hareketler arasında ayrım yapılmaktadır. Bu bağlamda kadınların var olan düzenle uyumlanmasına yönelik yayınlarla, düzende değişiklik talep eden, toplumsal cinsiyet rollerini tartışan, yasal, kültürel, siyasal ve toplumsal haklar talep eden hareketleri ve bu hareketlerin mecraları olarak işlev gören medyayı ayırmak gerekmektedir. Çocuk bakımı ve eğitimi, geleneksel kadınlık rollerine uygun becerilerin geliştirilmesi gibi konulara vurgu yapan ve bu geleneksel rollerin dönüşümü ile ilgili hususlar önermeyen, kadınlara yönelik medya ya da kadın medyası olarak adlandırılan medyaların feminist ya da alternatif medya olarak değerlendirilmesi güçtür. Yalnızca toplumsal olanla ilgilenen, siyasal bir taleple ortaya çıkmayan bir hareketin ve dolayısıyla bu hareketle bağlantılı olan medyanın bu anlamda feminist bir yapıda kurulmuş olduğunu iddia etmek mümkün görünmemektedir. Eşitsiz toplumsal yapıyı eleştiren ve bu yapının değişmesini talep eden yayınlar ise feminist medya olarak adlandırılmakta ve alternatif medya içerisinde konumlandırılmaktadır (Yanıkkaya, 2014: 60-61).

Linda Steiner ise bir araç olarak medyanın, kadın hareketine yardımcı olmak amacıyla kullanımının başarıldığını vurgulamış; dünya ölçeğindeki medyaları incelemiş ve kadınların alternatif medyasının karakteristik özelliklerini tanımlamıştır.

Buna göre üretim süreçlerinin çoğuna kadınların dahil olmasını ve üretim deneyiminin farkında olmalarını; feminist amaçlara yardımcı olmak için faaliyet göstermelerini; kâra odaklanmayarak adanmış, spesifik ve küçük bir izleyici grubunu amaçlamalarını ve genellikle 1-2 kadınla işlemelerini veya okuyucu/izleyici katılımın cesaretlendirildiği bir kolektif olarak faaliyet göstermelerini temel özellikler olarak saymıştır (Mitchell, 2004).

> Alternatif medya tanımlarına bakıldığında, feminist medyanın ilk olarak ortaya çıktığı dönemlerden itibaren hem kadın hareketi ve feminist hareketler ile bağlantısı üzerinden hem kullandığı dil ve örgütlenme biçimleri açısından hem politika üretilen mecralar olmasından hem de içerikleri nedeniyle var olan medyada yer verilmeyen, konu edilmeyen, edilse de erkeklerin bakış açısıyla sunulan toplumdaki kadınlık durumuna ilişkin sorunlara odaklanan medya olarak farklı bir yerde konumlandığı görülmektedir. Feminist medya bu nedenle başlangıcından itibaren alternatiftir. Hem dünyada hem de Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemleri ile birlikte Cumhuriyet'in ilanından sonra Türkiye toplumunda kadın medyasına bakıldığında kadınların taleplerinin kadınlar tarafından dile getirilmesinin arka planında yer alan örgütlenmelerle ilişkileri daha önemli hale gelmektedir. Feminist medyanın kimi örnekleri doğrudan kadın örgütlerinin yayın aracı olarak işlev görürken, kimileri de organik bir bağları olmamasına karşın kadın örgütlenmelerinden isimlerin yazılar yazdıkları ya da kadın örgütlenmelerinin etkinliklerini duyurdukları mecralar olarak işlemiştir. Bu nedenle toplumsal hareketler, kadın örgütleri ve feminist medya arasında son derece yakın bir ilişki olagelmiştir (Yanıkkaya, 2014: 55).

Smith'e göre, kadınların feminist medya projesi oluşturmasında iki önemli faktör bulunmaktadır. Hem kitle iletişim araçlarının kadınları temsil biçimlerine tepki hem de kadın hareketinin yer alış biçimlerine duyulan tepki. Bu bağlamda ana akım medyada feminizmin yıkıcılığının ön plana çıkarıldığı, bireyselleştirme ve küçümsemeye sıklıkla rastlandığı görülmektedir. Van Zoonen'ın Hollanda basınında yaptığı araştırmaya göre medya, eşitlikçi hareketi meşru görürken feminist hareketi sapkınlık/ayrılıkçılık olarak görmektedir. Kadınların kendi alternatif medyalarına yönelmelerinin bir sebebi de tıpkı ana akım medya gibi 60'ların alternatif medyasında da cinsiyetçi tutum ve uygulamaların yaygın olması olarak görülmektedir (Timisi, 1997).

Kadın hareketinin kendi alternatif medyaları aracılığıyla bir zemin oluşturma çabasının 1970'lerle birlikte çok artığı görülmektedir.[26] Bu yayınların sınıf sorunlarından anneliğe kadar çok geniş bir yelpazede olduğu ve benzer sorunları yaşayan kadınlar arasında köprü işlevi görerek bir anlamda örgütlenme işlevi gördüğü anlaşılmaktadır. Yayınların arka planına bakıldığında, tıpkı kadın hareketinin çok merkezliliği gibi parçalı ve özellikli yayın anlayışına sahip oldukları görülmektedir (Köker, 1997:29).

Feminist üretim, tıpkı genel olarak alternatif medyada olduğu gibi yapımcının rolünün gizemini ortadan kaldırmalı, yapımcı ve tüketici arasındaki sınırları yok etmelidir. Bir ürün asla doğası gereği feminist olmaz, yapımcı ve tüketici tarafından paylaşılan bilince dayanarak bu sıfatı kazanabilir. Bu özelliklerin yanı sıra feminist medya tutkulu, taze, yeni ya da en azından ilgi çekici olmalıdır. Yoksa feministler tarafından bile takip edilmeyebilir (Mitchell, 2004: 162).

D. Allen (1976), feminist medya içeriği ile ilgili üç temel prensip belirlemiştir. Birincisi, insanlara saldırgan bir dil kullanmamaktır. Herkesin fikrinin değerli olduğu ilkesiyle eğer bir yayın ya da konuşma ile ilgili olumsuz bir tespit varsa bu sadece raporlanarak aktarılmalı ve her okuyucunun kendisinin konuyla ilgili değerlendirme yapması teşvik edilmelidir. İkinci prensip daha gerçekçi bilgi verilmesidir. Bilgiye dayanmayan çıkarımlar uygun görülmemelidir.Mümkün olduğu takdirde verilen bir konuya ait tüm bilgiler de sunulmalıdır. Üçüncü prensip ise insanların kendi adlarına konuşma fırsatı yaratmaktır. Kalıp yargılardan uzak, daha doğru ve gerçekçi bilgiye sahip bir mecra olmanın yolu insanların kendi dahil

[26] "ABD'deki sayısal artış bu durumu örneklemektedir: 1971'de kadın özgürleşim hareketinin yazılı yayınlarının sayısı 100'ün üzerindeyken, 1973'de her eyaletteki yayın sayısı 130'un üzerine, 1976'da ülke çapında 5000'nn üzerine çıktı" (Köker, 1997: 29).

oldukları olaylarla ilgili mutlaka kendi sözlerinin dolaşıma girmesini sağlamak olarak düşünülmektedir. İnsanların sahip olduğu bilgilerin medyada yer alması için bir tercümandan ziyade onlara fırsat verilmesininönemli olduğu değerlendirilmektedir. Allen bu üç prensibin yaşama geçirilememesinin aynı zamanda kadınların ana akım medyada en çok şikayet ettiği hususlar olduğunu ifade etmektedir.M.L. Allen (akt. Walker, 2010:815)ise feminist medya[27] için karakteristik özellikler belirlemiştir. Bu 8 özellik medyanın tüm biçimlerinde görülmektedir (Allen, 1998). Bu özellikler şunlardır:

- Kadınların kendileri için konuşmalarına fırsat verilmesi,
- Haberleri oluştururken saldırgan bir dil kullanmamaları ve kullanılan dilin dönüşmesine çalışmaları,
- Nesnel olma iddiasının yerine medyanın değişim aracı olarak etkin kullanımını hedeflemesi,
- Hiyerarşinin oldukça az olması,
- Ana akım medyadaki rekabet ilkesini işbirliği ile değiştirmeleri,
- Kadınlar için açık bir forum oluşturmaları,
- Ana akım medyanın kadınlara düşmanca yaklaşımlarının farkında olmaları,
- Ana akım medyada işe yaramaz olarak değerlendirilen bilgilere yer vermesi.

[27] Orijinal metinde kadın medyası (women's media) terimi kullanılmıştır. Ancak kadın medyası ve feminist medya (ya da kadınların alternatif medyası) arasında daha önce aktarılan ayrım dikkate alındığında anlatılan türün aslında feminist medya olduğu anlaşılmaktadır.

Feminist medya ile ilgili bu özelliklerin yanı sıra kimi eleştiriler de yer almaktadır. Eleştirilerden biri de genellikle potansiyel sempati gösterecek kişileri yabancılaştırmakta, kendi konu ve izleyicisine aşırı yoğunlaşmakta ve bir nevi kendini gettolaştırmakta olmasıdır(Steiner'dan akt. Mitchell, 2004: 162-164). Ayrıca alternatif medyaya yöneltilen pazardaki marjinal pozisyonu, geniş izleyicilere ulaşmadaki başarısızlığı gibi eleştiriler doğal olarak feminist medya için de geçerlidir. Ancak feminist medya üzerine yapılacak değerlendirmeler; izleyici sayısı, kârlılığı ya da sürekliliği gibi alanlar üzerine değil; dolaşıma soktukları prensip ve değerler, kadınları güçlendiren vizyona sahip olup olmamaları üzerine temellenmelidir. Tıpkı genel olarak alternatif medyada olduğu gibi kolektif üretim süreci, sıradan kadının duyulmayan sesi, izleyici/okuyucu katılımı bu tür medyaların işlevini yerine getirip getirmediğini anlamak için daha önemlidir[28] (Choi vd., 2006: 66-78).

Konuya ilişkin olarak hangi tanımlama kullanılırsa kullanılsın hem medyadaki cinsiyetçiliğe hem de genel olarak toplumda kadınların konumlarına ilişkin itirazın yer alabildiği alternatif medya olarak tanımlanabilen ama aynı zamanda feminist/eşitlikçi içeriğe sahip bir medyadan söz etmek mümkündür. Bu türe ilişkin olarak kadınların alternatif medyası, alternatif kadın medyası, feminist medya, feminist alternatif medya gibi pek çok farklı kavram literatürde kullanılsa da ve söz konusu kavramlar farklı ince ayrımlara sahip olsa da aslında birbirlerine çok paralel anlamlar taşımaktadır. Nitekim konuya ilişkin literatür incelendiğinde, kavramların birbirinin yerine geçecek şekilde kullanıldığı görülmektedir. Örneğin

[28] Örneğin feminist webzine'ler diğer feminist medya gibi kadınlığın alternatif versiyonlarını ifade etmekte ve deneyimlemektedir. Kadınlar arasındaki bağları geliştirmektedir; başka bir şekilde temsil edilmeyen seslerini duyurmaktadır (Choi vd., 2006: 66). Bu açıdan feminist alternatif medya işlevini iyi bir şekilde yerine getirmektedir.

Caroline Mitchell"Kadınların Alternatif Radyosu"nu anlattığı makalesinde, "feminist medya", "kadınların alternatif medyası" gibi ifadeleri buşekilde kullanmaktadır. Bu çalışmada da bahsi geçen kavramlar birbirlerinin yerine geçecek şekilde kullanılmaktadır. Ancak özü itibarıyla kastedilen alternatif medyanın eşitlikçi ve feminist bir işlevle, cinsiyetçi medya pratiklerini ters yüz eder şekilde kullanılmasıdır.Bu bağlamda"var olan siyasaların değiştirilmesi, yeni siyasaların yürürlüğe girmesi, ana akım medyada cinsiyet ayrımcılığının takibi ve bunun yüksek sesle eleştirisinin yapılması, medya çalışanlarının eğitilmesi gibi alanların yanı sıra kadın bakış açısının ne olduğunu göstermek ve aralarındaki iletişimi güçlendirmek için kadınların kendi alternatif medyalarını kurmaları ile ivme kazanacağı öne sürülmektedir" (Mitchell, 2004).

3.2. Alternatif Medyanın Kadınlar Yararına KullanımınaÖrnekler

Feminist medya üretimi, feminist akademisyenler tarafından yeni yeni ilgi çekmeye başlamış olsa da kadın hareketinin tarihi feminist kolektif kimliklerin oluşturulmasında aktivist medyanın merkezi rolünü ortaya koymaktadır (Binark ve Gencel-Bek, 2007: 191).Alternatif medyaya feminist odaklı araştırmalar kadınların ana akım medyadaki temsillerle mücadele etmek amacıyla feminist değerlerin hem üretim hem de içerikte merkezde olduğu yeni medya biçimlerini ortaya koymaktadır (Mitchell, 1998:75). Bu çerçevede çalışmanın bu bölümünde feminist içerikli alternatif medya örneklerinden bazıları hakkında bilgi verilerek bu yeni biçimler işaret edilmektedir.

Dünyanın ilk kadın dergisi Almanya'da 27 Şubat 1779'da ErnestineHofmann'ın çıkardığı FürHamburgsTöchter (Hamburg kentinin kızları için) adını verdiği ve aynı yılsonundakapanmak zorunda kalan dergisidir"(Akkent, 2013).1800'li yılların ikinci yarısında ise ABD'de *Revolution* ve*Lily* gibi kadınların oy hakkı başta olmak üzere kadın haklarını savunan yayınlar ortaya çıkmıştır. Bu yayınlarda kadınların bakış açılarınave kavrayışlarına yer veren öyküler de yer almıştır. *Revolution* 4 yıl,*Lily*ise 10 yıl devam etmiştir. Ancak bu kısa sürelere rağmen kadınların mücadelesine katkı sağlamışlardır (Downing'den akt. Ceyhan, 2008: 75)."1858'de feminist bir grup kadın tarafından çıkarılan *English Woman's Journal*, İngiltere'nin kadınlar tarafından kadınlar için çıkarılan ilk dergisidir.Mayıs 1888'de Lousia Lawson, Avustralya'nın bir kadın tarafından yayımlanan ilk kadın dergisi *The Dawn*'ı çıkarmıştır. 1895'de Rosa Sonneschein ilk Amerikan Yahudi kadın dergisi The American Jewess'i yayımlamıştır" (Akkent, 2013).Ancak feminist içerikli alternatif medya aslen 1970'lerle yaygınlaşmaya başlamıştır. "1960'ların gençlik hareketi gibi, alternatif yayınlar için önemli bir itici güç 1970'lerde feminizm akımından gelmiştir. 1970'li yıllardan itibaren gelişen feminist muhalefet egemen medyadaki söylem ve örgütlenme yapısını eleştirerek, alternatif içerik ve örgütlenme yapısı oluşturmaya çalışmıştır" (Ova ve Yıldız'dan akt. Ceyhan, 2008: 114-115). "1970 yılında New York'ta *Rat* dergisinin bir sayısı, cinsiyetçi içerikli bir dergi kapağını protesto için kadınlar tarafından çıkarılmıştır. Bunun ardından *Rat* dergisi bir daha erkekler tarafından yönetilmemiştir. *Oz* dergisi de kadın özgürleşmesinin gelişimini özel bir sayıyla gündemine almıştır. 1971 yılında *Oz* dergisinden Marsha Rowe ve Frendz dergisi editörü Rosie Boycott, kadınlar için *Spare Rib* adlı yeni bir alternatif dergi yaratmışlardır. Kısa sürede 30 bin tiraja erişen bu yayın, bağışlarla

ayakta kalmış ve medyada kadın özgürleşmesinin zirve noktasını oluşturmuştur. Aynı dönemde İngiltere'de de *Shrew* ve *Women's Report* gibi yayınlar çıkmaya başlarken, *Spare Rib* kolektif bir yapıya dönüşmüş, hiyerarşik yapılar ortadan kalkmış ve kararlar ortaklaşa yapılan toplantılarda alınmaya başlamıştır"(Phillips'den akt. Taylan, 2012: 78-79).

Daha sonra "sosyal içerikleriyle dikkat çeken diğer yayınlar arasında olan İngiliz hayat kadınları kolektifi çerçevesinde yayınlanan *Women on the Waves,* İngiltere'nin ilk eşcinsel programı olan *Gaywaves*ileBrixton'da anarşist bir kitapevinden yayınlanan radikal siyaset içerikli *The Message*gibi programları olan 'Londra Açık Radyo'su (LOR), 1980'de Topluluk İletişimi Grubu[29] (Comcom) tarafından Londra'da topluluk yayıncılığını desteklemek amacıyla kurulmuştur.İngiltere'de 1990'ların başında kadın radyoları da yayına başlamıştır." Bristol'de yayın yapan *Fem FM,*kadınların topluluk radyosu örneği olupİngiltere'deki ilk kadın radyo istasyonudur. Kadın odaklı radyo programları için alan yaratmıştır. İstasyon, kadınların güvenle öğrenebilecekleri, farklı yaş, kültür ve etnik kökenden 250 kadının deneyim ve kendine güven kazanacakları bir ortam yaratmıştır. "Bu radyoyu kadın çalışanların da çoğunlukta olduğu *Brazen Radio, Elle FM* ve *Venus FM* gibi istasyonlar izlemiştir. Bu radyolar yalnızca feminist içeriğe odaklanmamış, aynı zamanda kendi radyo programlarını yapmaları için kadınlara eğitim vermişlerdir. İrlanda'da ise 1987 yılında ilk lisanssız yerel kadın radyo istasyonu olan *Women's Sceal Radio*, Galway'de yayına başlamıştır" (Coyer, 2007: 22-25; D'Arcy, 2000: 169-171;Mitchell, 1998:79; Taylan, 2012: 86-88).

[29] Bkz. http://www.comcom121.org/clearing/aboutus.htm

Riot Grrrl ise "1990'larda oldukça etkin olan ve halen alternatif kültürler üzerinde etkisini sürdüren bir punk-feminist harekettir. 1990'ların başında ABD'de özellikle müzik piyasasında var olan erkek egemenliğini kırmak ve kadın müzik gruplarının birbirini desteklemesi için bir ortam oluşturmak amacıyla kadın müzisyenler tarafından başlatılmıştır. Hareketin etkinlikleri arasında yer alan çeşitli çalışma atölyelerinin sonunda birçok fanzin çıkarılmıştır. Bu fanzinler arasında hareketle aynı adı taşıyan *Riot Grrrl*[30]de vardır" (Wikipedia, 2015).

Hindistan'da *Kali for Woman*isimli kadın örgütü, yayınevini bir alternatif medya gibi kullanmaktadır. Asya'nın en önde gelen yayınevlerinden birine sahiptir. 1984'de Asya'da *Kadın ve Medya* kitabıyla başlangıç yapan yayınevinin kitapları çeşitli dillere çevrilerek uluslararası ölçekte satılmıştır. Yine Hindistan'daki bir diğer kadın örgütü, *Jagori,* kadın hareketine mesajlar taşımak için farklı araçları kullanarak broşürler ve posterler üretmiştir.Filistin'de *Filistinli Kadınlar Birliği*diğer örgütlerle etkileşim içinde Filistin toplumundaki kadının basmakalıp rollerle temsil edilmesini ortadan kaldırmayı amaçlayan televizyon ve radyo programları yapmıştır. Şili'de *Fempress,* adlı örgüt medya ve İnternet için feminist makaleler ve radyo programları hazırlamıştır. *Suriye Kadın Birliği, Arap Kadınının Dergisi*'nin yanısıra *Sinema Klubü*'nün çalışmalarını desteklemiştir (Binark ve Gencel-Bek, 2007: 188).

Başka bir örnek isekendini feminist İnternet dergisi olarak tanıtan ve bir feminist medya projesi olan "*Kibrit Çöplü Kızlar*"dır.Ana işlev ve hedeflerinden biri, Litvanya'daki feminist hareketi güçlendirmektir. Bir dergi tarzında İnternet'te alan açmak, kadınların fikir, inisiyatif ve bilgiyi daha etkin bir şekilde paylaşmasını sağlamış; kuşaklar arası diyaloga zemin ve içerik sunmuş, Litvanya'daki feminist

[30] Konuya ilişkin daha ayrıntılı bilgi almak için bakınız: http://zinewiki.com/RiotGrrrl

hareketlerin birbirini daha iyi anlamasına yardımcı olmuştur.İkinci olarak marjinal kadın gruplarını güçlendirmeyi de hedeflemiştir.Üçüncü olarak proje aynı zamanda Litvanya toplumunda, bilhassa gençlik içinde toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcı, sömürücü ve baskıcı tutum ve pratikleri değiştirmek için farkındalık yaratmış, halkı eğitmiştir (Awid, 2015).

Özgün ve başarılı bir alternatif medya olan Feminist Uluslararası Radyo Denemesi(*FIRE*) irdelenmeyi hak eden bir örnek teşkil etmektedir. FIRE'ın özelliklerine bakıldığında, aslında feminist alternatif medyanın sahip olması gereken özellikleri de ortaya çıkmaktadır. FIRE, Kosta Rika'da İnternet üzerinden İspanyolca ve İngilizce yayın yapan ilk feminist radyo istasyonudur. Radyo istayonunda birbirinden farklı temalar – eğitim,sanat, çevre vb.- toplumsal cinsiyet bağlamındayayınlanmaktadır. Ayrıca kadınlarla ilgiliaktiviteler vetoplantılara ilişkin özel yayınlara da rastlanmaktadır. Radyoçok sayıda ülkede yayınlanmaktadır. FIRE'ın ele alındığı bir çalışmada "küresel medyanın tekelleşmiş ve belirli gruplara kulağını tıkamış haline bakıldığında alternatif medyanın çeşitli bakışların sesini duyurmada önemli rol oynadığının görüldüğü" belirtilmiş ve bu çerçevede FIRE "alternatif kadın medyası" olarak tanımlanmıştır. Alternatif kadın medyası olarak tanımlanması "kadınlar için adalet ve sosyal değişiklik istemesine,kadınların toplulukta sesinin duyulmasını sağlamasına vefeminist, gelişmeci ve alternatif bakışlara yer veren önemli bir kaynak olmasına" bağlanmaktadır. Buna ek olarakinteraktiflliği temel alarak kadınların fikirleri ve sesleri için bir araç olduğu; kadınlar ve izleyiciler arasında bir köprü oluşturduğu ve bireyleri cesaretlendirdiği vurgulanmaktadır (Thopmson vd., 2005: 221-228).

Dünyanın çok farklı bölgelerinden feminist alternatif medya örnekleri incelendiğinde her bir örneğin kendine has özellikleri olmakla birlikte bir önceki bölümde anlatılan ve akademik metinlerde ortaya konan niteliklere paralel olduğu görülmektedir. Zira yukarıda yer alan örneklerin birçoğukadınları politik, sosyal ve kültürel alanlarda geliştirmeye çalıştığı, kadınların toplumsal statülerinin daha iyi bir konuma gelmesi için uğraştıkları, kadınların seslerini genellikle duyurmaya yardımcı oldukları, var olan düzeni eleştirdikleri ve değişimi isteyen yayınlar oldukları görülmektedir.

3.3.Türkiye'de Feminist Alternatif Medya

Türkiye'de alternatif medyanın "en önemli ayaklarından biri feminist medyadır. Batı'da 1970'lerden itibaren yükselen kadın hareketlerinin etkisiyle, Türkiye'de 1980'lerden itibaren feminist hareket ve bu hareketin çıkardığı yayınlar, askeri rejimin neredeyse hemen ardından yaygınlaşmaya ve farklı gruplar içinde örgütlenen kadınların özgürleşme deneyimlerini aktarmaya başlamıştır" (Taylan, 2012: 195).

Türkiye'de kadın örgütleri var olan cinsiyetçi ve ayrımcı medyayı "eleştirerek dönüştürmeye çalışmanın yanı sıra, çok zor olan bir işe girişerek kendi medyasını kurmaya da çabalamaktadır"(Gencel-Bek ve Binark, 2000: 44). Özellikle bir çalışma alanı olarak ticari medyada kadın çalışanın yerinin, karar mekanizmalarından bu denli uzak olarak belirlenmesi nedeniylekadın sözünün dolaşımı açısından bu çabaların ve alternatif feminist yayıncılığın önemi giderek artmaktadır (Köker, 1997: 34).Çalışmanın bu bölümünde giderek önemi artan feminist alternatif medyanın

Türkiye'deki örnekleri ele alınmaktadır. Öncelikleİlk feminist alternatif medya niteliğini tam olarak taşımasalar da kat edilen mesafe ve gelinen noktayı daha iyi anlamak için kadınmedyasının Osmanlı dönemindeki örneklerine yer verilmektedir. Ardından 1975 sonrasında feminist ve alternatif niteliği taşımaya başlayan medya örneklerisunulacaktır. Çalışmanın son bölümünde ise Türkiye'deki feminist alternatif medyaya ilişkin genel bir değerlendirme yer almaktadır.

Cumhuriyetin kuruluşu ile 1975 arasında alana ilişkin bir durgunluk olduğu için bu bölüme ilişkin ayrı bir bölüm bulunmamaktadır. Bu durgunluk döneminde çıkan dergilerin çoğu ev işleri, moda, el işleri gibi konuları kapsamaktadır. Bu nedenle bunların cinsiyetçilik karşıtı olduğunu iddia etmek güçtür. Bu duraklama dönemi, II. Dünya Savaşı, büyük ekonomik buhran gibi sebeplerle tüm batıda da görülmüştür (Yanıkkaya, 2014: 66).

3.3.1 Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Kadın Gazete ve Dergileri

"Kadın dergiciliği kadınların kendi sözlerini dile getirmelerinin en yaygın ve geleneksel aracıdır" (Köker, 1997: 36). Bu nedenle döneme ilişkin ilk örnekler de kadın dergileridir."İlk sayısı 1 Mayıs 1845'te çıkan veRum dergisi olan Kypseli, aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu'nda yayımlanmış ilk kadın dergisi de olmuştur. Bu dönemde bir kadın editörün çıkardığı ikinci kadın dergisi, aynı zamanda Osmanlı'nın ilk Ermeni kadın gazetecisi olan ElbisGesaratsyan'ın 1862 yılında yayımladığı Gitar olmuştur. Gitar'ı1886'da yazı kadrosu da kadınlardan oluşan ve bir Müslüman kadının çıkardığı ilk dergi olan Şukûfezar takip etmiştir" (Çakır, 2011).

Kadınlar Dünyası dergisi ise benzerlerinden farklı bir konumda bulunmaktadır. Bu nedenle Osmanlı döneminde yayınlanan diğer dergilerden ayrı bir

yerde tutmak gerekmektedir. Zira bu dergi örgütlü bir yapının ürünüdür. Üstelik hem içeriğe hem de içeril üretenlere bakıldığında feminizm vurguları dikkati çekmektedir. Bu bağlamda Kadınlar Dünyası'nı ilk feminist alternatif medya örneği olarak değerlendirmek mümkündür (Yanıkkaya, 2014: 62-64). Derginin kuruluşunda kısa sonraki gelişmeler şöyle özetlenmektedir:

> "Kadınlar Dünyası Dergisininkuruluşundan kısa bir süre sonra, derginin yazı kurulunu oluşturan kadınlar tarafından 28 Mayıs 1913'te Osmanlı Müdâfaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti'nin de(Osmanlı Kadın Haklarını Savunma Derneği) kurulması, dile getirilecek taleplerin örgütlü yürütülmesi isteğine işaret etmesi bakımından önemlidir. Örneğin çalışma hakkı talebinin 5 Aralık 1913'te Telefon İdaresi'nde (Posta-Telgraf Nezareti) yedi Müslüman kadına ilk kez memurluk hakkı kazanılmasıyla sonuçlanması ya da yüksek eğitim hakkı talebinin 12 Eylül 1914'te İnas Darülfünunu'nun (kadın üniversitesi) açılmasını sağlaması gibi başarılara, dergi ve derneğin lobi çalışmalarını koordineli olarak yürütmesiyle ulaşılmıştır. Bu dönemde çıkan dergiler ele alındığında; dergilerin kadın sahiplerinin/editörlerinin özel (kısıtlı) servetleri ile çıkarılmaları, dergilerde kadınlara kendilerini ve taleplerini ifade etme olanağının verilmesi, kadının konumu ile ilgili eleştirilerin dile geldiği tartışma platformu oluşturmaları, kadınlara kendi gelirlerini kazanma yolları yaratılması vb. yayınlandıkları zamanın kurallarına karşı koyan tutumların bu dergilerin ortak özelliği olduğu görülmektedir.Yukarıda bahsi geçen Kadınlar Dünyası Dergisi için de bu özelliklerin geçerli olduğunu söylemek mümkündür" (Akkent, 2013).

Bu ilk yayınların çoğunda yazarların makaleleri ile birlikte kadınlardan gelen mektuplarda yer almaktadır. Bu mektuplarda kadınlar ilk isimleriyle ya da mahlaslarıyla yazmaktadırlar. Bu dikkat çekici durumun örneklerine 1980 sonrası feminist alternatif medyada da rastlanmaktadır.Diğer dikkat çekici özellik ise tüm yazıların birinci tekil şahıs kullanılarak yazılmasıdır. Henüz 'kişisel olanın politik olduğu', dönem itibarıyla doğrudan dile getirilmemiş olsa da yazarların kullandıkları dil tercihi, kişisel deneyimlerin ve gündelik hayatta karşılaşılansorunların ve zorlukların kamusal kılınması ve çözüm aranması ihtiyacının bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Yanıkkaya, 2014: 62-64).

3.3.2 1975 Sonrası: Feminist Medya

1975 sonrası döneme bakıldığında ise ilk olarak 1975 yılında İlerici Kadınlar Derneği'nin yayın organı olan Kadınların Sesi Dergisi'nin çıkmaya başladığı görülmektedir.Dergiye dönemin diğer sosyalist ve devrimci kadın örgütleri tarafından feminist olması nedeniyle eleştiriler yöneltilmektedir. 1976'da ise Ka-De-Fe (Kadın Dernekleri Federasyonu Yayını) ve ardından Kadınların Sesi, Kadın Dayanışması ve Bülten gibi sol muhalif çizgide yayınlar çıkarılmaya başlanmıştır.1978'de yayınlanmaya başlayan Kadınca ise zamanla feminist taleplerle özellikle de kadının kendi bedeni ve cinselliği üzerindeki talepleri de içeren bir anlayışla çıkarılmaya devam etmiştir (Yanıkkaya, 2014: 67-69).

1980 Darbesi sonrası dönemde ise feminist alternatif yayıncılığın hızlandığı görülmektedir. "İlk feminist bilinç yükseltme grupları 1981'de oluşturulmuş, 1983'te ise ilk yasal feminist örgütlenme feministler tarafından kurulan Kadın Çevresi olmuştur" (Taylan, 2012: 196). 1982'de İstanbul'da YAZKO adındaki yayın kooperatifi tarafından Gazeteciler Cemiyeti'nde düzenlenen sempozyumla "feminizm" kamuoyu önünde ilk kez açıkça savunulmuştur.YAZKO,1983 yılında feminist kitapların Türkçeye çevrilmesi yanında Somut adında bir dergi çıkarmıştır. Bu dergide toplumsal konuları kadın bakış açısıyla ele alan kadınların yazılarına bir sayfa ayrılmıştır (Kırkpınar, 1999: 302)."1980'lerden sonra feminist hareketin içinde yer alan farklı gruplarca çıkarılan, bir alternatif medya kavrayışına ve ana akım medyaya ilişkin eleştirel yaklaşıma sahip dergiler, bu dönemde kayda değer muhalif medya örnekleri arasındadır" (Taylan, 2012: 196). Bu dergiler arasında "Feminist, Sosyalist Feminist Kaktüs, Mavi Çorap, Eksik Etek, Rosa, Pazartesi" sayılmaktadır (Köker, 1997: 34-35).Bu dergilerden bazılarına aşağıda yer verilmektedir. Ayrıca

İslamcı feministler kavramının da gündeme gelmesini sağlayan "Bihter, Mektup, Kadın ve Aile, Bizim Aile" gibi "Müslüman Kadın" dergileri de bu dönemde yayınlanmaya başlamıştır (Yanıkkaya, 2014:73).

1980'li yıllarda kurulan ve kısa adıyla KÇ (Kadın Çevresi Yayıncılık Hizmet ve Yayıncılık Şirketi)feminist kadınların kurduğu ilk tüzel kişiliktir. KÇ feminist kitap çevirileri yapmış, söylemsel alanda feminist politik tavır, kendine ait bir dil üretme noktasında bir adım daha ilerlemiştir. KÇ içinden kadınlar, Feminist adlı dergiyi çıkarmışlardır.1980'lerden sonra gelişen yeni feminist hareketin sadece "kadın konuları" üzerinde yoğunlaşan bağımsız dergilerden biri olanyayıncılarının kendilerini feminist aktivistler olmanın yanı sıra sosyalist olarak tanımladığı Sosyalist Feminist Kaktüs dergisi, ideolojik olarak sosyalist bir çizgide yer alsa da okuyucu kitlesi olarak homojen bir özellik taşımamaktadır. Mayıs 1988'de ilk sayısı yayınlanan Sosyalist Feminist Kaktüs dergisi", iki ayda bir olmak üzere, toplam 12 sayı yayınlanmıştır. En son sayısı Eylül 1990'da çıkmış olan dergide; okuyucu mektuplarına, kadın hareketi pratiklerine, röportajlara, başka ülkelerdeki kadın mücadeleleri ve feminist hareketlere, kadınların yaşamlarından tanıklıklara yer verilmiştir. Sosyalist Feminist Kaktüs dergisinin röportaj konuları arasında ağırlıklı olarak feminizm ve kadın hareketi işlenmiştir. Bu konuda Türkiye dışındaki kadın hareketlerini izlemek ve bilgilenmek amacıyla Batılı feministlerle de röportajlar yapılmıştır. Ayrıca kadınların kadın olmaktan kaynaklı sorunları, kadının siyasetteki yeri, kadın örgütlenmesi, kadın hakları, kadın bedeni gibi konular derginin diğer röportaj konularını oluşturmuştur. Kadınların kaleminden çıkan siyasi içerikli bir diğer dergi olan Mektup dergisi ise yayın hayatına 1985 yılında başlamış ve yayınlanmaya halen devam etmektedir. Bu dergide, çok genel olarak kadının eş, anne

ve yuva kurucu yani kadının özel alandaki rolünün diğer tüm rollerin üstünde olduğu vurgulanır. Ancak aynı zamanda dergi, bu özel alandaki rollerin belli yönlerine eleştirel bakabilmeyi de başarabilmiştir(Güngör, 2015; Terkan, 2010: 39; Yanıkkaya, 2014: 70-74;Yılmaz 2008: 529-530).

Bunların yanında, kadın gruplarının çıkardıkları fotokopi dergiler de "alternatif medya" olarak adlandırılmayı hak etmiştir. Zira bu dergilerde sadece içerik değil, yazan/okuyan ayrımı silikleştirilmeye çalışılarak tüm bir üretim sürecinin alternatif bir biçimde yapılanması yönünde çaba harcanmıştır. Örneğin Perşembe Grubu'nun Yeter isimli dergisinin okuyucularının önemli bir bölümü aynı zamanda derginin yazarı olduğu bilinmektedir.

Bu dönemde çıkan feminist alternatif medya ürünleri, kampanyaların hazırlanıp duyurulmasının ve konuya ilişkin stratejilerin tartışılmasının aracı olmuştur. Örneğin, 1987 yılında yapılan "Kadınlar Dayağa Karşı" kampanyasında Feminist dergisi çok etkin olarak yerini almıştır.[31] Ancak bu dönemdeki yayınlar süreklilik arz etmemiştir. Türkiye'de feminist hareketin yazılı örnekleri 1990'lı yıllarda birer birer ortadan kalkmıştır (Köker, 1997: 35; Ovadia, 1987).1990'lardan bugüne kadar geçen sürede ise feminist hareketteki farklılaşma ve çeşitlenme feminist medyaya da yansımıştır. Çok sayıda örnek bu dönemde yerini almıştır (Yanıkkaya, 2014: 79). Bu örneklerden biri de 1997 yılından beri çıkmakta olan Bağımsız Kadın Gazetesi, Kazete'dir.Kadınların eşit ve özgür bir dünyada yaşamaları yolundaki mücadelesinin daha görünür kılınması için kadın hak ve özgürlükleri konusunda kamuoyu oluşturarak, sorunların çözümüne katkı sağlamak vekadınların kendi aralarında veya üyesi oldukları sivil toplum örgütleri arasındaki

[31]"Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası Bildirisi" için bknz. http://bianet.org/kadin/medya/10139-dayaga-karsi-dayanisma-kampanyasi-bildirisi-1987

iletişimi sağlayacak, görüşlerini özgürce ifade edebilecekleri bir platform oluşturmakamacıyla çıkarılmaya başlanmıştır (Kazete, 2015). Bu döneme ilişkin bir başka örnek ise Pazartesi dergisidir. Dergi ataerki karşıtı feminist içeriği, söylemi, formu, kaynak yaratma biçimleri gibi birçok açıdan önemli bir alternatif medya örneği olarak nitelendirilebilir. Kadın Kültür ve İletişim Vakfı'nın yayın organıolan Pazartesi dergisi 1995 Mart ayında çıkan deneme sayısıyla yayın hayatına başlamıştır. "1980 sonrası Türkiye'deki kadın hareketi içerisinde yer almış bir grup kadının uzun süren tartışmaları sonrasında çıkan dergi feminist kadın haberciliği yapma iddiasını devam ettirmektedir. Pazartesi dergisi, 106 sayı boyunca aylık dergi olarak sürdürdüğü yayın hayatını, artık iki aylık dosya seçkiler halinde sürdürmeye karar vermiş olup güncel habercilik yapacağı alanı da web sitesi olarak belirlemiştir"(Atakul, 2002; Demir'den akt. İlhan,2014:7). Bu döneme ilişkin bir diğer önemli örnek ise 1996 yılında Ankara'da bir grup kadın tarafından kurulan Uçan Süpürge tarafından çıkarılanUçan Haber dergisi ve Uçan Süpürge Web Sitesidir.Ancak konu son bölümde ayrıntılı olarak irdelendiği için bu bölümde ele alınmamaktadır.

2000'li yılların feminist medyası genel olarak değerlendirildiğinde, daha önceki dönemlere göre sayıca az, ancak farklı mecralarda kendine yer bulma seviyesine bakıldığındageçmişin aksine daha sürekli bir yapıya büründüğü görülmektedir.Bunun yanında"gittikçe muhafazakarlaşan toplumsal yapı içerisinde Türkiye genelinde örgütlenmelerle bağlantılar kurmalarına, projeler yoluyla büyük kentlerin dışındaki kadınlara ulaşmalarına, kadın emeğine ve kadınların siyasal yaşama katılmalarına yönelik örgütlü mücadelelerde bulunmalarına karşın feminist hareket marjinal kalmaya devam etmektedir. Yalnızca feminist meselelerin

tartışıldığı mecralar değil; aynı zamanda barış medyası olarak da işlev gören feminist medya bütün kazanımlara ve çabalara karşın hala sınırlı sayıda kadına ulaşabilmektedir" (Yanıkkaya, 2014: 94).

Bu dönemin önemli örneklerinden biri ise 2006 yılından bu yana yayın hayatına devam eden Amargi dergisidir.Dergi, 3 ayda bir yayımlanan feminist teori ve politika dergisidir (Wikipedia, 2015). Amargi, okurlarının aynı zamanda yazarları da olmasını istemektedir. Akademik ve uzun yazılardansa deneyime dayalı ve soruları olan yazıları tercih etmektedir. Bu özellikleri alternatif ve feminist medya için ortaya konan sınıflandırmalara paralellik oluşturmaktadır. Amargi kendisini şöyle anlatmaktadır:

> "AMARGİ, Sümercede özgürlük ve anaya dönüş anlamına geliyor. Biz, bir grup kadın Türkiye'de bir araya gelerek oluşturduğumuz özgürlük arayışımıza bu ismi verdik. Şimdilik yolculuğumuz İstanbul, Adana ve Antakya'da devam ediyor. Yaratmaya çalıştığımız bu filizi siz de büyütmek, renklerine yeni renkler katmak, yeni filizler dikmek isterseniz gelin. Etkinliklerimize katılabilir, çalışma gruplarımızın veya komisyonlarımızın toplantılarını izleyebilir, arşivimizi, kütüphanemizi karıştırabilir veya sadece bir çayımızı içip sohbet edebilirsiniz. Elimizden geldiğince çalışmalarımızı yansıtmaya çalıştığımız bu siteyi gezerek feminizme dair Türkiye'de geliştirmeye çalıştıklarımızı öğrenebilirsiniz. Biz Amargi'de hiyerarşi kurmadan örgütlemeye çalışıyoruz. İsteyen her kadın kendi belirlediği biçimlerde bu çalışmanın geliştirilmesine katkıda bulunabilir"(Amargi, 2012).

2006 yılından beriyayın hayatına devam eden Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar, dört ayda bir çıkan elektronik, hakemli bir dergidir. Bu derginin özelliği internet üzerinden yayınlanmasıdır. Bu, aynı zamanda İnternetinalternatif medyaya katkısını göstermesi açısından çok iyi bir örnektir. Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar, toplumsal hiyerarşileri feminist bakış açısından ele almakta ve bu yolla cinsiyet eşitliğine katkı sunmayı hedeflemektedir. Yayın politikasıgereği kültürlerin ve kimliklerin çeşitliliğini gözeten; anti-militarist ve demokratik bir çizgiyi benimseyen Feminist Yaklaşımlar feminist aktivizm ile feminist teorinin

buluşabileceği bir zemin oluşturmayıhedeflemektedir. Bu hedef doğrultusunda, format konusunda sınırlandırmayagitmeyen dergi, kadınların farklı alanlardaki becerilerini dikkate alarak makale, söyleşi, öykü, şiir, karikatür vb.değişik ifade biçimlerinin geliştirilmesini desteklemeye özen göstermektedir(Yanıkkaya, 2014: 85-86; Feminist Yaklaşımlar, 2016).

Bu döneme ilişkin bir diğer örnek ise 2006 yılında açılan ve Feminist Kadın Çevresi'nin İnternet sitesi olan feminisite.net halen yayında olmasına karşın sitede yer alan içeriğinaylık ya da haftalık olarak güncellenmediği dikkat çekmektedir. Sitede düzensiz aralıklarla yazılar yer almaktadır. Kendilerini şöyle tanımlamaktadırlar:

> "90'lı yılların başlından beri İstanbul'daki kadın hareketi içinde faaliyet gösteren Feminist Kadın Çevresi (FKÇ) kültür ve sanat alanında çalışma yürüten feminist kadınlardan oluşan bir kadın inisiyatifidir. Feminisite ile FKÇ içinde geçmiş yıllarda yapılmış olan veya hali hazırda yürütülen çalışmaların kamusal alana taşınarak paylaşılmasını amaçlıyoruz. Feminisite ile Türkiye ve dünya gündemindeki olaylara, sanata, kültüre, edebiyata, hukuk ve siyasete …kısacası kadınların var olduğu alanlara feminist bir bakış açısıyla yaklaşmaya çalışıyoruz. Bu bağlamda Feminisite'de toplumsal cinsiyet alanında katkı sunacak tüm çalışmalara açığız" (Feministe, 2012).

Kadınlarla Mor Bülten ise Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği tarafından Şubat 2006'dan beri düzenli olarak yayınlanmaktadır."Kadınlarla Mor Bülten, yıllar içinde yaygınlaşarak ülke çapında uygulanmaya başlanan Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı'nın (KİHEP) dayanışma ağı içerisinde yer almakta, onlarca farklı ilden KİHEP eğiticileri, katılımcıları ve diğer KİHEP çalışanları arasında iletişim ve dayanışmayı daha canlı kılmak" amacını taşımaktadır. Mor Bülten'de kadınlar "sadece haberlerini, deneyimlerini, duygu ve düşüncelerini değil, aynı zamanda yolladıkları resim ve öykülerle de kendilerini özgürce ifade" edebilmektedir(Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği, 2015).Mor Çatı

Sığınma Vakfı'nın yayınladığı Mor Çatı Bülten ise Temmuz 2010'da yayınlanmaya başlamış oluperkek şiddeti ve kadın cinayetleri ile şiddete karşı yürütülen kampanyalara yer vermektedir (Mor Çatı, 2012).

Türkiye'deki en etkin alternatif haber sitelerinden Bianet ağının bir parçası olan Bianet Kadının Penceresi ise alternatif kadın medyası örneği olarak "kadınlar için, kadınlardan yana hazırlanan Kadının Penceresi'ni haftada en az bir kez ziyaret edin" sloganıyla uzun bir süre İnternet ortamında yayınlanmıştır (Bianet, 2002; Bianet, 2016; Köse 2007, 354-355).

Bu örneklerin yanı sıra yalnızca İnterneti kullanan bir sivil toplum kuruluşuyla doğrudan ilişkisi olmayan Reçel, CinsoMedya ve 5Harfliler de 2016 yılı itibarıyla bir hayli okuyucuya sahip örnekler olarak kendini göstermektedir. Reçel, bir web blog olarak birçok konuda makalelere yer vermektedir. Kendilerini "kadınların ve bilhassa Müslüman kadınların; gündelik deneyimlerine, toplumsal meseleleri algılayışlarına, ilgilerine, meraklarına, dertlerine, umutlarına, kaygılarına, mücadelelerine dair kendi sözümüzü söyleyeceğimiz bir mecramız olsun istedik" (Reçel-blog, 2016) cümlesiyle tanımlamaktadır. CinsoMedya (Cinsiyetçi Medya Takip)"medyadaki cinsiyetçiliği teşhir etmek ve okurlarını da bu çabaya dahil etmek amacıyla kurulmuş cinsiyetçilik karşıtı bir mücadele platformudur. 2014 Mart ayından beri yayındadır. Cinsiyetçilikle derdi olan kadın ve erkeklerden oluşan bir ekip tarafından çıkarılmaktadır" (CinsoMedya, 2016). 5Harfliler ise kadın gündeminin peşinde, bağımsız bir internet sitesidir. "5Harfliler 2012 yazında, 'kadın gündemini' sadece diyet, güzellik sırları ve ilişki tavsiyelerine indirgeyenlere inat, kadın gündeminin bir kadının ilgilenebileceği her şey olduğu fikrinden yola çıkarak" açılmıştır (5Harfliler, 2016).

3.3.3 Türkiye'de Feminist Alternatif Medyaya İlişkin Genel Değerlendirme

Osmanlı döneminden itibaren az ya da çok feminist perspektifesahip alternatif medya örneklerinin kadınların kendi haklarını savunmak, var olan toplumsal, siyasal, ekonomik, yasal ve kültürel yapının ayrımcı uygulamalarını ve zihniyetini sorguladığı, eleştirdiği, bu yapıda dönüşüm talep etmekte olduğu görülmektedir. Ayrıca yaygın medyada "haber değeri" görmeyen sıradan ve gündelik konuların tartışmaya açılması, feminist politikalar üretilmesi, hem yazar-okuyucu ayrımının hem de geleneksel hiyerarşik yapının ortadan kaldırılması gibi alanlara da odaklanmıştır. Bu bağlamda Osmanlı'dan günümüze feminist medyanın tarihine ve kadın hareketi ile ilişkisine bakıldığında toplumda hakim olan ataerkil yapıyı eleştirdiği görülmektedir. Ayrıca bu ataerkil yapıyla şekillenen toplumsal cinsiyet ilişkilerini değiştirmeyi ve dönüştürmeyi de hedeflemişlerdir. M. L. Allen'ın sıraladığı kadın iletişim ağlarının bileşenlerini sağlamakla ve seslerini yükseltmekle kalmadıkları, aynı zamanda toplumsal bir baskı grubu olmaya çalıştıkları ve feminist politikaların tartışıldığı mecralar oldukları da görülmektedir. Bunların yanında farklı niteliklere sahip olsalar dafeminist medya örnekleri toplumsal cinsiyet temelli şiddet gibi temel sorunları değerlendirmek üzere basın açıklamaları, yürüyüşler, paneller, toplantılar gibi araçları kullanarak hızlı bir müdahale geliştirebilmektedir (Yanıkkaya, 2014: 95).

Sonuç olarak, Osmanlı'dan başlayarak "yazılı basından dergilere, radyodan televizyona ve yeni medyaya kadar toplumda baskın siyasal vekültürel düşünceye karşı çıkan radikal/muhalif medya girişimlerinin her zaman var olduğunu söylemek mümkündür" (Taylan, 2012: 205). Bununla birlikte hâkim güç yapılarınasöylemlerine itiraz eden medya girişimleri tarih boyunca bastırılmıştır.

Buna karşın, Türkiye'de gelinen noktada bu çalışmanın konusu olan feminist medya da dâhil olmak üzere alternatif ve muhalif medya örnekleri, yerleşik iktidar ve güç yapılarının egemen söylemlerinin taşıyıcısı konumundaki ana akım medyaya karşı meydan okumayı sürdürmektedir (Taylan, 2012: 205). Ancak bu karşı çıkış, "Türkiye'de karşı kamuların ve etnik, kültürel toplulukların (...) karşı/öteki medya anlamında kalıcı ve yaygın medyaya alternatif erişilebilirlikte örnekler yaratmaları" (Alankuş, 2008b: 133) durumunda anlam kazanabilecektir.

IV. BÖLÜM: BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

4.1. Araştırmanın Metodolojisi

Kadınlar, ana akım medyada seslerini duyurabilmeleri ve sorunları daha görünür hale getirebilmeleri önündeki engelleri aşabilmek için kendi alternatif medyalarını da kendileri oluşturmak durumunda kalmıştır. Kadınlar, alternatif medya aracılığıyla ve oluşturdukları farklı örgütlenme biçimleriyle mücadelelerini sürdürmüşlerdir. Bu çalışma, "Uçan Süpürge Web Sitesi"nin bir alternatif medya örneği olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Ana inceleme nesnesi olarak Uçan Süpürge Web Sitesi ele alınmış[32]; ayrıca Uçan Süpürge'nin feminist bir alternatif medya niteliği taşıyan ya da bu niteliği destekleyen diğer faaliyetleri[33] de değerlendirilmiştir. Çalışmada Web sitesi incelenirken, yapılan çözümlemeler sadece ana sayfa ile sınırlı tutulmamıştır. Ana sayfada yer alan ana bölümler ve bu bölümlerin içinde yer alan konular da araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmanın konusu web sitesine ilişkin olarak estetik, görsel çekicilik ve tasarım boyutlarıyla doğrudan ilişkili olmadığı için bu boyutlara dair görece sınırlı bir inceleme gerçekleştirilmiştir[34].

Çalışmada "sosyal olanın bilgisinin, insanların kendi ifade ve anlatılarından derlendiği bir araştırma özelliğine sahip" (Kümbetoğlu, 2008: 38) olan nitel

[32]Bu kadın örgütünün İnternet sitesinin seçilmesinin sebepleri arasında sadece bir kadın örgütü olmayıp kadınlar arasındaki iletişimi sağlamada önemli bir iletişim merkezi gibi hareket etmesi, projeler ortaya koyması ve kadına yönelik ayrımcılık sorununu toplumsal bir sorun olarak algılaması yer almaktadır. "İnternetin kadınların verdiği mücadelede önemli bir araç olduğu görülmektedir. Uçan Süpürge, kadın sorunlarını gündeme getirme ve çözümler üretmede yaptığı çalışmalarla ön plana çıkan bir kadın örgütü olmanın yanı sıra Türkiye'deki kadın örgütleri arasında İnternetin alternatif bir medya olarak etkili bir şekilde kullanımı noktasında da ön plana çıkmaktadır" (Terkan, 2010: 52).

[33]Yanıkkaya (2014: 82) Uçan Süpürge'nin tamamını feminist alternatif medya olarak değerlendirmiştir. Bu açıdan Uçan Süpürge'nin web sitesi dışındaki faaliyetlerinin de incelemeye değer olduğu anlaşılmaktadır.

[34] Zira "Bir web sitesi logolar, semboller, resimler ve yazılar gibi birbirinden farklı formatta bir çok öğeyi içinde barındırdığından site içeriğinin tamamını incelemek çok karışık, zaman alıcı ve yorucu bir işlemdir" (Şahin Başfırıncı, 2008: 60).

araştırma teknikleri kullanılmıştır. Betimleyici bir niteliğe sahip olan araştırma aşaması iki ayak üzerine oturtulmuştur. Araştırmanın ilk ayağı ve temel veri kaynağı Uçan Süpürge Web Sitesi'nin incelenmesidir. Söz konusu web sitesi, 5 Aralık 2016 tarihinde incelenmiştir. İnternet ortamı ve bu ortamda dolaşan metinler niceliksel ve niteliksel içerik çözümlemesinden, anlatı çözümlenmesi ya da konuşma analizi gibi değişik yöntemler ile incelenebilmektedir(Binark, 2007: 35). Bu çalışmada ise haber ve köşe yazılarından (Dönmez, 2009) müziğe (Yenen, 2016) kadar farklı alanlardaki nitel çalışmalarda kullanılmakta olan niteliksel metin analizinden yararlanılmıştır. Bu analiz alternatif medya ve alternatif medyanın kadın hareketi tarafından ve/veya feminist bir perspektifle kullanılmasına ilişkin ortaya konan kuramsal bilgiler kullanılarak oluşturulan aşağıdaki çerçeve yardımıyla gerçekleştirilmiştir:

- Haber Değeri: Ötekilerin; ana akım medyada bulunmayan kişi ya da konuların yer almasına ilişkin bakış açısı,
- İçerik Üretenin Rolü: İçerik üreten ile izleyici/okuyucu arasında geleneksel mesafelerin olmaması,
- Haberin Konusu: Sıradan insanların kendi bireysel hayatlarına yer verilip verilmeme,
- Feminist Perspektif;
    - Kadınlar ile toplum arasında bir köprü vazifesi görmek,
    - Kadınlar arasında iletişimi ve bilgi akışını sağlamak,
    - Kadınlar için bir bilgi kaynağı olmak,

- Geniş toplumsal kesimler arasında feminist iddiaların geçerliliğine yönelik bir kamuoyu oluşturulmasına yardımcı olmak
- Kadınların toplumsal konumlarının geliştirilmesini hedeflemek.

Çalışmanın ilk ayağında web sitesi analizi üç farklı boyutta gerçekleştirilmiştir.Web sitesine ilişkin incelemenin ilk boyutunda web sitesinin tamamı ve bölümleri bir bütün olarak ele alınarakyukarıda bahsi geçen kategoriler çerçevesinde değerlendirilmiştir. Web sitesi analizinin ikinci boyutunda ise son bir yıl içerisinde yayınlanan 'Kadın Haberleri'nin ele aldığı konular sayısal olarak ortaya konmuştur[35]. Bu değerlendirmede yer alan kategorilerPekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu ile belirlenen 12 kritik alandan faydalanılarak oluşturulmuş ve böylelikle yukarıda yer alan Feminist Perspektif'in ne ölçüde sağlandığı incelenmiştir. Web sitesi analizinin üçüncü alt incelemesi isehabercilik anlayışınınitel olarak somutlaştırmak amacıyla seçilmiş iki haberin incelemesi ile gerçekleştirilmiştir. Bu analizin çerçevesini ise kullanılan kaynaklar, haber değeri anlayışı ve haberin dili oluşturmaktadır.

Çalışmanın ikinci ayağında ise Uçan Süpürge Web Sitesi editörü ile bir derinlemesine görüşme ve Yerel Kadın Muhabirler Ağı'ndan üç gazeteci ile de e-posta aracılığıyla[36] görüşme gerçekleştirilmiştir. Derinlemesine görüşmede

[35]"Niteliksel tasarımda …araştırma konusunu/sorununu desteklemek için sayısal veriler kullanabilir" (Erdoğan, 2012: 113).

[36]E-posta ile görüşme ve bu bağlamda İnternetin nitel araştırmalar için de kullanılmaya başlanması literatüre yeni girmiş bir yöntem olarak dikkat çekmektedir. İnternetin kullanıldığı 3 ana araç olduğu görülmektedir: Çevrimiçi eşanlı görüşme, çevrimçi eşanlı olmayan görüşme ve sanal odak grup. Özellikle 2003 yılından itibaren yapılan çalışmalara bakıldığında e-posta görüşmesinin nitel

yöntemsel olarak ucu açık bir soru formu ışığında görüşme gerçekleştirilmiştir. Soru formunun oluşturulmasında bu çalışmanın araştırma sorularından ve konuyla ilgili geçmiş çalışmalardan (özellikle Taylan, 2012'den) yararlanılmıştır. "Derinlemesine görüşme tekniğinin kullanılma nedeni, az sayıdaki kişiden çok detaylı bilgi oluşturulmak istenmesi ve araştırma sorununa ilişkin yüzeysel bilginin değil; sorun alanındaki kişilerin görüş, düşünce, fikir, bakış açısı ve deneyimlerinin daha önemli olduğunun düşünülmesidir… Araştırılan konuya odaklanan, bu konu etrafında bireylerin görüş, düşünce ve değerlendirmelerini bir araya getirerek veri oluşturmanın amaçlandığı etkin bir tekniktir" (Kümbetoğlu, 2008: 71). Elde edilen veriler, çözümlenerek yazılı hale getirilmiştir. Yazılı hale getirilen veriler, Uçan Süpürge'nin faaliyetleri ile ilgili incelemeler çerçevesinde elde edilen bilgiler çalışmanın amaçları çerçevesinde yorumlanarak sunulmuştur. Yorumlama aşamasında ise yukarıda belirtilen çerçeve göz önüne alınmıştır. Görüşme bulguları ayrı bir bölüm olarak değerlendirilmemiş ve feminist perspektifli alternatif medya niteliğini ortaya koymak üzere oluşturulmuş bölümlerin içerisine sayısallaştırılmaya gidilmeden belirlenen kategoriler doğrultusunda iletişim kurulan kişilerin kendi ifadelerine de sıklıkla yer verilerek aktarılmıştır. İletişim kurulan kişilerin kimliklerinin saklı tutulması amacıyla çalışma boyunca bir kod kullanılmıştır.

araştırmalar için uygulanabilir bir araç haline geldiği görülmektedir. Denscombe'nin çalışmasına göre çevrimiçi araştırmalar ile elde edilen cevapların kalitesinin geleneksel metodlarla yapılanlarla çoğunlukla aynı olduğu görülmektedir. E-posta ve yüzyüze görüşmeleri değerlendiren çok sayıda araştırma da aynı sonucu vermiştir. Hatta e-posta ile yapılan görüşmelerde sorulara daha fazla odaklanıldığı ve daha detaylı değerlendirildiği de ileri sürülmektedir. E-posta görüşmelerinin yüzyüze görüşmeye göre artıları ve eksileri olduğu görülmekte olup mümkün olduğu takdirde karışık yöntemlerin daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Ancak e-posta ile görüşme zamansal, coğrafi ve finansal kısıtlılıklar olduğu durumlarda uygulanabilir bir alternatif olarak değerlendirilmektedir (Meho, 2006; Opdenakker, 2006).

Çalışmada G1-G4 aralıklarıyla belirtilen kodlar, görüşme gerçekleştirilen kişileri temsil etmektedir.

Çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bunlardan birincisi çalışmanın feminist perspektife sahip bir alternatif medya örneği olarak Uçan Süpürge Web Sitesi'nin faaliyetleri ile sınırlı olmasıdır. İkinci olarak söz konusu web sitesinde incelenen dönemdeki içerik ve derinlemesine görüşme yapılan çalışanların görüşleri de sınırlılık oluşturmaktadır. Araştırmanın evreni coğrafiolarak Türkiye'dir. Araştırmanın zamanı isebugünkü alternatif medya ortamıdır.

4.2. Uçan Süpürge ve Web Sitesi

4.2.1 Uçan Süpürge'ninKuruluşu ve Temel Nitelikleri

Uçan Süpürge, 1996 yılında Ankara'da bir grup kadın tarafından kurulmuştur. Kuruluş amacı şöyle açıklanmaktadır;

> Kadın kuruluşları ve kadın hareketine duyarlı kişiler arasında iletişim, işbirliği ve dayanışmayı arttırmak, onların deneyimlerini genç kuşaklara aktarmak, ulusal ve uluslararası bir iletişim ağı oluşturmak olarak belirlenmiştir. Kendini 'iletişim merkezi' olarak tanımlayan Uçan Süpürge, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını, kadınların güçlenmesini ve eşitsizlikten kaynaklı sorunların çözümüne katkıda bulunmayı hedeflemektedir. En önemli etkinliklerinden biri Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali'dir. Uçan Süpürge'nin dergisi Uçan Haber ise yayın hayatına 1998 yılında başlamıştır. İlk yıllarda iki aylık periyotlar halinde ve 'bülten' formunda yayımlanan Uçan Haber, zamanla sayfa sayısını arttırıp ele aldığı konuları derinlemesine inceleyerek 'dergi' halini almıştır. Uçan Haber, 2007 yılının başından bu yana özel sayı olarak yayımlanmaktadır. 'Kadın ve Medya' başlıklı özel sayısıyla 24. kez basılan Uçan Haber, iki yılda bir de İngilizce olarak yayımlanmaktadır. Derginin yanı sıra, kadın örgütlenmesi, uluslararası sözleşmeler, iletişim eğitimi gibi birçok konuda yapılan atölye çalışması, eğitim ve seminerlerin sonucunda hazırlanan kitaplarla birlikte sinemayla ilgili yayınlar da faaliyetleri arasında yerini almaktadır. Diğer yandan Uçan Süpürge'nin 14 Şubat 2002'de açılan www.ucansupurge.org adresindeki web sitesi, toplumsal cinsiyete duyarlı habercilik yapan, Türkiye ve dünyadan kadın haberleri, yazı ve röportajlara yer veren bir platform oluşturmuştur. Uçan Süpürge'nin alternatif medya

> özelliklerini taşıyan etkinliklerinden bir diğeri ise yerel kadın muhabirler ağını kurmuş olmasıdır. 2003 yılında kurulan bu kadın haber ağı, yereldeki kadın haberlerinin gündeme taşınması, kadınların kendi haberlerini yaparak taleplerini ve önceliklerini görünür kılması amacıyla kurulmuştur. Böylece gönüllü muhabirlerden oluşan alternatif bir kadın haber ağı örgütlenmesi ortaya çıkmıştır (İlhan, 2014).

Kuruluşundan günümüze kadar yaptıkları faaliyetlere genel olarak bakıldığında feminist perspektife sahip bir alternatif medya örneği olarak ele oldukça uygun olduğu görülmektedir. Örneğin "kadın hareketine duyarlı kişiler arasında iletişim, işbirliği ve dayanışmayı arttırmak" tam da feminist işleve uygun bir yaklaşımdır. Bunun yanı sıra bu çalışmada ayrıca ele alınan film festivali, yerel kadın muhabirler ağı ve web sitesinin yanı sıra bülten olarak başlayıp dergi olarak devam eden 'Uçan Haber' de Uçan Süpürge'nin alternatif medya niteliğini desteklemektedir.

Uçan Süpürge'nin kuruluşundan bu yana yürüttüğü projeler arasında kadınların sorunlarını, taleplerini ve ihtiyaçlarını ortaya çıkarmaya çalışan Bölge Toplantıları düzenlenmiş, aralarında TRT'de de yayınlanan çeşitli televizyon ve radyo programları hazırlanmıştır. Sonuç olarak, medyanın bütün mecralarını kullanan ve sürekliliği olan bir alternatif feminist medya olmuştur (Yanıkkaya, 2014: 81-82).

Uçan Süpürge'nin misyon, vizyon ve değerleri şu şekilde belirlenmiştir:

> "Misyon: Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlenmesine yönelik feminist düşünce, eylem ve politikaların yaygınlaşması için çalışmak, bu alanın bilgisini özgün araştırmalar ve görsel işitsel materyallerle zenginleştirmek, ulusal ve uluslararası örgütlenme girişimlerinde bulunmak ve bu girişimlere destek vermek.
>
> Vizyon: Toplumsal cinsiyet eşitliğinin hayatın her alanında sağlandığı, kadınların güçlendiği, herkes için adil bir dünyaya kavuşmak amacıyla değişim yaratmak.
>
> Değerler:

- Uçan Süpürge cinsiyet demokrasisine ve kadının insan haklarına inanan, her ortam ve durumda şiddetsizliği savunan bir kadın örgütüdür. Kadın hareketinin birikimlerinin farkında ve bu mirası sürdürmede ısrar eder.

- Uçan Süpürge, kurumsal yapısını ilgilendiren stratejik kararları yatay hiyerarşiye göre örgütlenmiş insan kaynağıyla birlikte alır. Ayrıca, başka uzmanlıklardan da yararlanmak üzere gönüllü insan kaynağı geliştirmeye çalışır.

- Uçan Süpürge'de her çalışanın işleyiş ve kararlarda söz hakkı vardır. Her çalışan, ilgili alanda kendini geliştirme fırsatı bulur ve yeni ilişkiler kurma yönünde yüreklendirilir.

- Ekip çalışması, sorumluluk bilinci, yaratıcılık ve öncülük ve inisiyatifli gönüllülük olmazsa olmazdır.

- Uçan Süpürge, gerek kurumsal bilgi birikimi gerekse tek tek çalışanlarının yapabilirlikleriyle sınırları zorluyor olsa da, mütevazı bir kuruluştur. Farklı alanlardan deneyimlere açıktır, farklı kadınları kucaklayıcı bir tavrı vardır.

- Uçan Süpürge, kadın hakları savunusunu temel hak ve özgürlükler savunusundan ayrı düşünmez. Bu nedenle, toplumun tamamında görülen ve görülebilecek olan hak ihlallerine, ayrımcılığa ve şiddete karşı da sesini yükseltir.

- Uçan Süpürge kadınların insan haklarını ve toplumsal cinsiyet eşitliğini savunurken aynı zamanda savaşsızlığı, sürdürülebilir yaşamı, tüm canlıların yaşam hakkını savunur. Sivil toplum etiğini de gözetme gayreti içindedir" (Uçan Süpürge, 2016).

Görüldüğü üzere Uçan Süpürge toplumsal cinsiyet eşitliğini temel alan bir dernek olmanın yanında temel hak ve özgürlüklere önem gösteren, farklı deneyimlere kucak açma iddiasını taşıyan, dikey bir hiyerarşiye sahip olmayan, her çalışana işleyiş ve kararlarda söz hakkı tanıyan bir yapıya da sahiptir. Web sitesi içeriğine geçmeden önce Uçan Süpürge'nin kendi oluşumuna bakıldığında da alternatif medya üzerine olan literatüre ve de M.L. Allen'ın daha önce sayılan kadın iletişim ağları bileşenlerine uyumlu olduğu görülmektedir.

4.2.2.Uçan Süpürge Web Sitesi'nin Kuruluş Öyküsü

Uçan Süpürge İnternetin henüz yaygınlaşmaya başladığı dönemde, bir kadın derneği için erken sayılabilecek bir tarihte web sitesi açma girişimlerine başlamıştır:

> … "Tek bir bilgisayar vardı, internet ise saatliydi. Yeni kurulmuş bir kadın örgütü için fazla mı lükstü acaba kesintisiz internete erişim ve kendi web sitesine sahip olmak? O zaman için evet... Teknoloji henüz bugünkü kadar yaygın ve delirmiş değildi. O günlerden bugünlere çok şey değişti. Kadınlar durmadan çalıştı, üretti, ürünü yeniden emeğe, emeği yine ürüne çevirdi. Yani yokluktan devrim yaptı! Artık Süpürge'de onlarca bilgisayar, kablolu ve kablosuz internet bağlantısı var. En önemlisi de, tam 8 yıldır kesintisiz olarak yayın yapan bir web sitesi var: www.ucansupurge.org" (Doğan, 2009).

Web sitesinin açılma aşamasında destek sağlayan Ülkü Sayılan, yapılan toplantılarda web sitesi açmanın profesyonel bir destek gerektirdiğini, böyle bir altyapının o dönemde kolay sağlanamayacağını belirterek farklı bir öneri getirmiştir:

> "Önerim özetle şöyle idi: TR-NET ile bir sponsorluk anlaşması yaparak onların web sitesinde KADIN başlığı oluşturulması ve Uçan Süpürge'nin içerik sağlayıcı olarak desteği karşılığında ücretsiz web sitesi hosting (web sitesi barındırma) ve dial-up (çevirmeli bağlantı) ile internet erişim hizmeti alınması anlaşması yapılarak geçecek 1 yıllık süreç içerisinde ise Uçan Süpürge tarafı için; yaşayan bir web sitesine kavuşma ve dahi web sitesi nasıl yapılır öğrenme, artıları eksileri ihtiyaçlar belirleme yöntemi ile bir proje yazılması gibi başlıkları içeren 1 yıllık programın kesinleştirilmesi ve bu minvalde o proje kapsamında kadın network'ünün kurulması yönünde idi. Böylece; Türkiye'de kadına yönelik içerik sağlayan ve bir STK tarafından üretilen yegane sayfa olacağı ve dahi diğer tüm STK'lerin web sitelerini de altında host edebileceğini de eklemiştim"(Sayılan, 2009).

Kabul gören bu yaklaşımın ardından web sitesinin açılışı 14 Şubat 2001 tarihinde gerçekleştirilmiştir:

> Açılış için 14 Şubat 2001 günü Esat Caddesi'nde konuşlanmış olan British Council binası seçildi ve canlı yayınla açılış yapıldı. Açılış sonrası ise daha bir festivaldi! Sayfanın bir koordinasyon, bir iş bölümü içinde hayata geçirilmesi ve canlı tutulmasının arkasında harcanan zaman, emek, tartışmalar, aksiliklerle daha önce de dediğim gibi projenin hemen her aşamasında sayılamayacak kadar çok ve farklı insan emeği var. Ayrılıklar, kopmalar anlaşmazlıklar da olmadı değil hani. Üretim her zaman beraberinde kopmaları da getirir elbette… O zamanlar site haftada bir kez güncellenmekteydi. Her cumartesi-pazar geçen haftanın dökümü yapılır, haberler önce toplanıp sonra ayıklanır, sonra yayına

> hazırlanır, görseller tedarik edilir ve bütün bir pazar gecesi sabaha kadar çalışılarak yeni bir sayfa oluşturulurdu. Her pazartesi sabahı yeni haberler, yazı ve röportajlarla dolu bir www.ucansupurge.org olurdu. Sitenin zavallı editörü olarak bende, siteyi güzelleştirip yeni bir haftaya hazırlayan Uğur'da ise kırmızı gözler… Her pazartesi hiç uyumadan gittiğim üniversitedeki odamda uyuyakaldığım olurdu. (Doğan, 2009)

Görüldüğü gibi web sitesinin haftada bir kere güncellendiği dönemde dahi yoğun bir emek harcanmış ve birçok alternatif medya örneğinde görüldüğü gibi 'profesyonel' bir içerik oluşturabilmek için gönüllü ve amatör bir ruhla çalışılması gerekmiştir. Zaman içinde, "haber"in doğası gereği sitenin güncellenmesinin haftada bir yerine her gün yapılması isteği devreye girmiştir. Bu hem daha kolay hem de daha doğru bir yol olarak görülmektedir. Yerel Kadın Muhabirler Ağı da özgün ve hiçbir yerde okunamayacak haberlerle haber havuzunu besleyecektir. Doğan'a göre bu süre çok da öğreticidir: "Ben cinsiyetçiliğin ne olduğunu, toplumsal cinsiyet diye bugün artık dilimizden düşürmediğimiz o çok önemli kavramın ne ifade ettiğini, medyanın nasıl bu kadar 'erkek' olabildiğini bu süreçte öğrendim. (İddiam şu ki, 'toplumsal cinsiyet' farkındalığı geliştirmenin ilk adımı medyayı takip etmek.) Bir kadın örgütünün dışarısıyla en önemli bağının böyle bir araç olduğunu da sitenin editörü olduğum günlerde kavradım." (Doğan, 2009).

Uçan Süpürge Web Sitesi'nin gelişimine ilişkin G-1'in görüşleri ise şöyledir:

> Web sitemizi 2002 yılında kurduk; o zaman kadınlar arasında internet okuryazarlığı bugünkü kadar yaygın değildi ama işte bu yayılmayı hızlandırmak için bu site bir araçtı! Kadınların haberleşebilmesi, gündemi izlemesi, gündem yaratması, kampanya örgütlemesi, ortak bir savunu dili geliştirmesi ve kendi yapabilirliğine dair özgüven geliştirmesi için bir platform sunmuş olduk. Yıllar içinde yüzlerce kadınucansupurge.org için haber, yazı, röportaj üretti ve sayısız kadın bu içeriklere bir tıkla ulaştı. Bu egzersiz zamanla pek çok kadının internetle ve bilgisayarla daha çok ilişkilenmesini ve böylece dünyaya açılmasını sağladı.
>
> Gönüllü olmak istiyorlar, katkı sağlamak istiyorlar. Böylelikle bir ağ oluyor. Bir grup da eşitsizlik ortamında bunalan ve paylaşım yapmak

> isteyen insanlar oluyor. Çok daha fazla kadın internet okuryazarı haline geliyor. Kadınlar sadece çevrelerini değil dünyayı da takip edebiliyor. Bu şekilde bir etkileşim oluyor. Ekonomik bir girdi de sağlayabiliyor; ürettikleri şeyleri satıyor. Artık hiçbir şey saklanamadığı için; kadınlar her şeyden haberdar ve haklarını öğrenme ve başka kadınlarla dayanışma sağlayabiliyor. Görece ücretsiz. Var bir fatura ama gazete gibi değil.

4.2.3.Uçan Süpürge'nin Alternatif Medya Niteliğini Destekleyen Projeleri

4.2.3.1. Yerel Muhabirler Ağı Projesi

Yerel Kadın Muhabirler Ağı 2002'de kurulan web sitesine içerik sağlamak, sesini duyurarak bunu aktarmak ve alternatif kadın medyası yaratmak hedefiyle Mart 2003'te başlayan bir projedir. Örneğine sıklıkla rastlanmayan özel bir projedir. Web sitesinin geçmişinde iyi bir kaynak olarak yer almıştır. Alternatif kadın medyasının farklı örneklerinden olarak değerlendirilecek yerel kadın muhabir ağı sayesinde, Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde kadınlarla ilgili gelişmeler hakkında bilgilenilebilmektedir. (Ural-Kavgacı, 2006: 205).2003 yılından beri bu ağın editörlüğünü yapan Doğan (2007: 218-219) yerel kadın muhabirler ağı projesi ya da alternatif kadın haber örgütlenmesinin esas olarak ana akım medyada kadının yanlış ve eksik temsiline bir itiraz olarak doğduğunu, kadının ikincil konumunu pekiştiren, taciz tecavüz ve her türlü şiddet olaylarında kadına bakışını ve yaklaşımını eleştiren üçüncü sayfa haberlerinin ya da kadınların arzu nesnesi olarak sunulduğu arka sayfa güzellerinin kadınları anlatmadığına inandıkları için yola çıktıklarını belirtmektedir:

> 2016 itibarıyla, hepsi aktif olmamakla birlikte, bu ağda kayıtlı 600'den fazla gönüllü kadın muhabirimiz vardı, Türkiye'nin 47 ilinden ve aralarında Finlandiya, Brezilya, ABD, Malta'nın da bulunduğu dokuz ayrı ülkeden. Yaygın ve özgün bir çalışma bu. 2017 itibarıyla bu ağı güçlendirecek adımlar atacağımızı ve mevcut birikimi yeniden yapılandıracağımızı belirtmek isterim. Gazeteciliğin hakları ihlal ederek değil hakları gözeterek yapılması gereken bir iş olduğunu bu ağda hep birlikte öğrendik. Bu tarih, bir birikim, bir gelenek oluştu burada. Kendi dilimizi kurduk ve geliştirdik. Kendini haberle ifade etmek isteyen kadınlara kapılar sonuna kadar açık. Bu ağ ayrıca, yerelde savunuculukta da çok işe yaradı, muhabirlerimizin varlığı kentsel hizmetlerden yerel siyasete katılıma kadar birçok konuda toplumsal cinsiyet eşitliğini yerelin

> gündemine taşıdı ve orada tuttu. Bu bence çok önemliydi. Muhabirlerimiz birer baskı gücü oluşturabildiler.

Alternatif medyanın, yerelin sorunlarını ve gündemini daha geniş kitlelere taşıması için yeni fırsatlar sunduğu, ülkenin yerel haberlerini de içerebildiği belirtilmiştir. Diğer taraftan, alternatif medya için farklı haber kaynakları önemli bir yere sahiptir. Bütün bunlar değerlendirildiğinde Yerel Kadın Muhabirler Ağı Uçan Süpürge Web Sitesi'nin alternatif medya olma niteliğini destekleyen önemli bir projedir. Projenin içinde yer alan kadın muhabirler de bu önemi doğrulamaktadır.

4.2.3.2. Kadın Filmleri Festivali

Uçan Süpürge,"her yıl bahar aylarında düzenledikleri Kadın Filmleri Festivali ile ilgili olarak ana akım medyada yer alarak kendini duyurmaktadır" (Binark, 2000).

> "Türkiye'nin 1998 yılından bu yana her yıl gerçekleştirilen, ilk kadın filmleri festivali olan Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali'nin organizasyonu Uçan Süpürge tarafından yapılmaktadır. Festival, Türkiye'den ve dünyadan kadın yönetmenlerin uzun, kısa, belgesel ve animasyon filmlerinin belirli başlıklarda izleyiciye sunulduğu ve bu çerçevede panel, söyleşi ve sergilerin düzenlendiği uluslararası bir organizasyondur. Film gösterimlerinin yanı sıra festival kapsamında filmleri gösterilen yerli ve yabancı yönetmenler, basın mensupları, festival yöneticileri, sinema eleştirmenleri Ankara'da ağırlanmaktadır. Her yıl gerçekleştirdiği etkinliklerle daha geniş kitlelere hitap etmeyi amaçlayan festival, 6. yılında (2003) Uluslararası Sinema Eleştirmenleri Federasyonu (FIPRESCI) tarafından değerlendirilen bir Uluslararası Uzun Film Yarışması Bölümü ekleyerek daha da zenginleşmiştir. Yarışmalı bölüm, Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivalini FIPRESCI jürisine sahip dünyadaki ilk Kadın Filmleri Festivali konumuna da getirmiştir. Ayrıca 6. senesinden itibaren festival, sinemaya her alanda emek vermiş kadınları hatırlatmak ve bu emekleri unutturmamak adına "Uçan Süpürge Onur Ödülü" ve "Bilge Olgaç Başarı Ödülleri" adı altında ödüller vermeye başlamıştır. Festivalin amacı sinema sanatının çarpıcı dilinden yararlanarak toplumsal cinsiyete ve kadın sorunlarına ilişkin tartışmaları yaygınlaştırmak olarak belirlenmiştir. Diğer amaçlar arasında ise dünyanın farklı yerlerinden kadın yönetmenlerin filmlerini izleyici ile buluşturmak; Türkiye'nin kadın sinemacıları ile yabancı sinemacıların bir araya gelerek ortak proje üretmeleri için gerekli ortamı hazırlamak; kadının statüsünü yükseltmek için kurumsal çabaların arttırılmasını sağlamak yer almaktadır" (Uçan Süpürge, 2016).

Uluslararası Sinema Eleştirmenleri Federasyonu (FIPRESCI) tarafından değerlendirilen bir Uluslararası Uzun Film Yarışması Bölümü'nün varlığı festivalin önemli bir yere sahip olduğunu açıkça göstermektedir. Festivalin amacı ise feminist perspektife sahip bir alternatif medya niteliğine uygun olarak toplumsal cinsiyete ve kadın sorunlarına ilişkin tartışmaları yaygınlaştırmaktır. Ayrıca dünyanın farklı yerlerinden kadın yönetmenlerin filmlerini izleyici ile buluşturarak bir anlamda kadın yönetmenler ile toplum arasında köprü vazifesi görmektedir. Bütün bunlar değerlendirildiğinde Film Festivalinin hem kayda değer bir öneme sahip olduğu hem de Uçan Süpürge'nin alternatif ve feminist niteliğini destekleme özelliğine sahip olduğu görülmektedir.

4.2.4. Maddi Kaynaklara İlişkin Değerlendirme

Sandoval, "pek çok örnekte de görüleceği üzere, alternatif medyanın hem ticari kaynakları kullanması hem de içerik düzeyinde eleştirelliğini korumasının mümkün olduğunu savunmaktadır. Sonuçta alternatif medya olmak bu bakımdan, kapitalist kitle medyasının reddini sadece içerik düzeyinde değil, aynı zamanda ekonomik ürün biçimi (ticari olmayan ürünler) ve üretim süreçleri (katılımcı üretim süreçleri) dolayımıyla da gerektirmektedir. Eğer alternatif medya dar kapsamlı olmaktan sıyrılmak ve özgürleşimci toplumsal dönüşümlere yön vermek istiyorsa üretim ve dağıtım için yeterli finansal kaynaklara sahip olmak zorundadır" (Taylan, 2012: 60-61).

Uçan Süpürge'nin maddi kaynaklarına bakıldığında ise ağırlıklı olarak projeler ile faaliyetlerini sürdürdüğü, büyükelçilik gibi kurumlardan bağışlar gelse de bağışların oldukça limitli olduğu anlaşılmaktadır. Tek neden olmasa da parasal

sorunların da etkisiyle Uçan Süpürge'nin web sitesinin çok iyi yönetilemediği görülmektedir. Gerekçe gösterilen ikinci husus olan insan kaynağı kapasitesiyle ilgili nedenler de kısmen maddi kaynaklarla ilintilidir (G-1). Düzenli bir maddi kaynağa sahip olamama konusu, kurumsallaşmayı olumsuz yönde etkileyecektir. Ancak diğer taraftan bağımlı bir ekonomik yapı da alternatif olma iddiasını önemli yönde zedeleyecektir. Zira G-1 de bağımsız fonlar aracılığıyla faaliyetleri sürdürmenin alternatifliği kolaylaştırdığını ifade etmektedir. Yine de cüzi miktarlar da olsa düzenli ya da en azından planlanabilecek bir gelire sahip olmak etkinlik/bağımsızlık dengesini zedelemeyecektir. Kaynak sorunu yan faaliyetleri de olumsuz etkileyebilmektedir. "Kaynak sorunu olduğunu biliyorum ama ilk kurulduğu dönemlerde olduğu gibi farklı kentlerde yerel medya eğitim seminerlerinin yine yapılması gerekiyor. Yerelde Uçan Süpürge kadın STK'ları tarafından, hangi kesime ait olursa olsun, ciddiye alınıyor. Bu nedenle Uçan Süpürge daha güçlü olabilir. Bunu sağlamak için de yerel muhabirlerle iletişimini daha da güçlendirmeli" (G-2).

Maddi kaynaklar önemli bir yere sahip olmakla birlikte, yeni iletişim teknolojilerinin de katkısıyla düşük maddi kaynaklarla önemli başarılar da elde edilebilmektedir. "Güç ilişkilerinden arınabilen ve bağımsız habercilik yapabilen platformların yetersiz maddi kaynak ve türlü baskılara rağmen bunu nasıl başardıklarını görmek asıl şaşırtıcı olan. Çünkü bence imkansız olan imkanlı hale geliyor" (G-1).

4.3. Uçan Süpürge Web Sitesi'nin İçeriği ve Feminist/Alternatif Niteliği

Bir web sitesinin "oluşturulmasında ve yönetiminde amaç, kullanıcılara yararlı bir hizmet sağlamak ve kuruluşun hizmetlerini duyurmak için uygun bir pencere açmaktır" (Al ve Bahşişoğlu, 2000: 309). Web sitelerinin "içerik, biçim ve işlevlerine yönelik olarak yapılan nitel değerlendirmelerde genellikle bazı temel özellikler öne çıkmaktadır. Web sayfalarını içerik bakımından değerlendirmede, genel olarak beş ana ölçüt ele alınmakta ve bunlar basılı materyallerin değerlendirmelerinde de kullanıldığı için "geleneksel değerlendirme ölçütleri" olarak adlandırılmaktadır: Doğruluk, yetkinlik, yansızlık, güncellik ve kapsam." Diğer taraftan, bu ölçütlerin genel geçer bir niteliğe sahip olduğunu söylemek de güçtür. "Bu ölçütlerin yanında, siteye ulaşılabilirlik, genel görünüş, kullanım kolaylığı, teknik özellikler ve etkileşimlilik gibi kıstaslar da ön plana çıkabilmektedir" (Gürcan'dan aktaran Taylan, 2012). Ahmet Taylan, web sitelerinin incelenmesine ilişkin kategorilerin alternatif medya örneklerini incelemek için çok kullanışlı olmadığını ifade etmektedir. Bu bağlamda Bianet'i incelediği doktora tezinde (2012) bir nitel analiz modeli ortaya koymuştur. Bu analizde beş başlık bulunmaktadır: Genel Görünüm, İçerik, Tasarım, İşlevsellik ve Kullanıcı. Bu yaklaşım göz önünde bulundurularak tez çalışmasının bu bölümünde web sitesi Genel Görünüm, Tasarım ve İçerik başlıkları altında değerlendirilmiştir. Ardından web sitesinde yer alan bölümlerin içeriği daha detaylı irdelenerekweb sitesinin feminist ve alternatif niteliğine etkisi/katkısı gibi hususlar ön plana çıkarılmıştır. Bu incelemede niteliksel metin analizi yöntemi kullanılmıştır. Öncelikle Kadın Haberleri bölümü bir bütün olarak ele alınmış ve burada son bir yıl içerisinde yer alan haberlerin konularının ağırlığı/sıklığıaraştırılarak haber değeri taşıyan konular ortaya çıkarılmıştır.Ardından

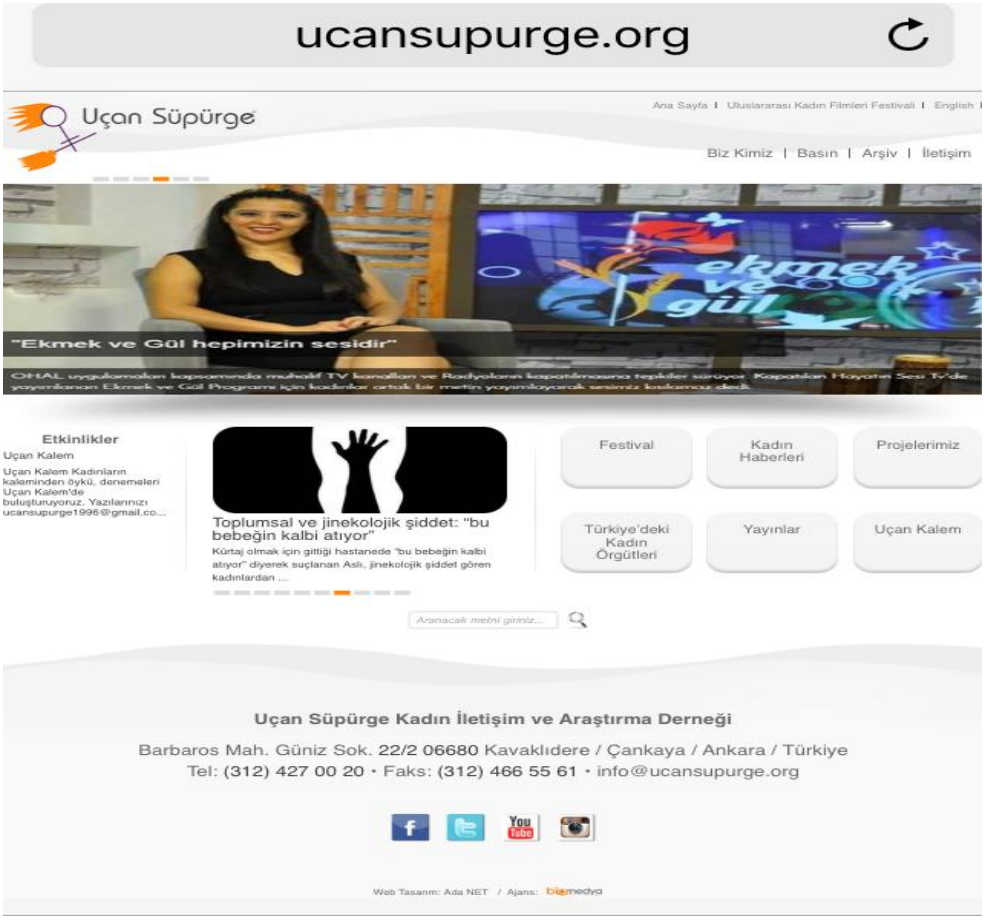
biri Kadın Haberleri diğeri Arşiv/ Muhabirler Ağı bölümünde yer alan, seçilmiş iki haber incelenerek haberlerde kullanılan dil analiz edilmiştir. Her iki bölüm için de bir etkinlik hakkında bilgi veren bir haber yerine özgün bir konuyu ele alan haberin seçilmesine dikkat edilmiştir.

4.3.1. Genel Görünüm ve Web Sitesinde Yer Alan Bölümler

Sowards'a göre bir web sitelerinde bağlantılar sayfa içinde görülebilecek düzenli bir planda yerleştirilmelidir. Bağlantıların erişebilir olması ve sayfalar arasındaki bağlantılara geçişin hızlı olması kullanıcı için kolaylık sağlamaktadır. Çalışmayan bağlantılar web sitesinin yetkinliğine zarar vereceğinden kullanıcılarda olumsuz bir yargı oluşturmasına yol açar (Akt. Taylan, 2012). Bu çerçeveden Uçan Süpürge Web Sitesine bakıldığında öncelikle bağlantıların sayfa içerisinde rahat görülebileceği, düzenli bir plana ve sade bir ana sayfaya sahip olduğu görülmektedir. İlk bakışta tüm siteye hakim olmayı sağlayan bir görünüm, kullanımı kolaylaştırmaktadır. Sol en üstte kurum logosu, sağ en üstte ise ana sayfaya, kadın filmlerifestivali ve İngilizce web sayfasına yönlendirme linkleri bulunmaktadır. Sağ üst sekmede "Biz Kimiz", "Basın", "Arşiv" ve İletişim" bölümleri yer almaktadır. Web sitesinin orta bölümünde büyük fotoğraflar eşliğinde haberlere ulaşılmaktadır. Bu haberler otomatik olarak kaymaktadır. Sol alt bölümde "Etkinlikler" başlığı, onun sağında ise orta menüdeki haberler bölümüne benzer bir biçimde ama daha küçük bir formatta kayan öykü ve denemeler bulunmaktadır. Öykü ve denemeler ile Etkinlikler bölümü daha sonra içeriği değerlendirilecek olan "Uçan Haber" ile bağlantılıdır. En sağda ise Uçan Süpürge'nin web sitesinde ön plana çıkarmak istediği konu/bölümlere ilişkin 6 kutu bulunmaktadır: Festival, Kadın Haberleri, Projelerimiz, Türkiye'de Kadın Örgütleri, Yayınlar ve Uçan Kalem. En aşağıda

iletişim bilgileri ve sosyal medya bağlantıları görülmektedir.Uçan Süpürge Web Sitesi'nin genel görünümü aşağıdaki gibidir:

Şekil 1 : Uçan Süpürge Web Sitesi Ana Sayfası

Görüldüğü üzere web sitesi, aranan bilgilere kolay ulaşılabilen bir görüntüye sahiptir. Ancak diğer taraftan dinamik bir format sunmamaktadır. Ayrıca orta bölümde yer alan ve ekranın önemli bir kısmını kaplayan haberlerin üzerine tıklandığında açılmaması, bu haberlere ancak "Haberler" bölümüne girerek ulaşılması önemli bir eksikliktir. Ayrıca giriş sayfasında yer alan bu büyük haber bölümündeki fotoğrafların çözünürlüğünün de bir hayli düşük olması web sitesinin daha kalitesiz bir görüntü çizmesine yol açmaktadır. Böylelikle yukarıda bahsedilen web sitesi değerlendirme kriterlerinden olan güncellik, teknik özellikler ve

etkileşimlilik hususlarında olumsuz bir tablo ortaya çıkmış olmasına rağmen bu hususların düzeltilebileceği düşünülmektedir.

Web sitesinin neresinde hangi bölümlerin yer aldığı kadar bu bölümlerin içeriği de bir hayli öneme sahiptir. Bu çerçevede, sağ üst bölümde yer alan "Biz Kimiz" bölümünün altında üç alt bölüm bulunmaktadır: Kurumsal, Uçan Süpürge Ekibi ve Tüzük. Buradan Uçan Süpürge'nin temel değerleri ile ilgili bilgiye, çalışanların kimliğine ve derneğin tüzüğüne ulaşılmaktadır. Birçok kurumun, projenin web sitesinde olduğu gibi "Basın" bölümünde de Uçan Süpürge'nin faaliyetlerine ilişkin medyadan haberler yer almaktadır. İletişim bölümünde ise Kurumun açık adresi, o adresin haritadaki konumu, telefon ile faks numaraları ve e-posta adresi bulunmaktadır. Uçan Süpürge Web Sitesi'nin en önemli bölümlerinden biri ise "Arşiv"dir. Bu bölümde belirli alt başlıklar altında çok sayıda haber ve bilgiye ulaşılmaktadır. Bu başlıklar ise şöyledir:

- Adalet Kazanı
- Siyaset
- Demir Leblebi
- İnsan Hakları
- Eğitim
- Çalışma Yaşamı
- Sivil Toplum
- Yaşam
- Kültür ve Sanat
- Medya
- Muhabirler Ağı
- Çocuk Gelinler
- Haberler

Bu bilgi ve haberler, hem Uçan Süpürge'nin geçmiş faaliyetlerine ilişkin bilgiler sunmakta hem de kadınlar tarafından yapılan çalışmalar hakkında haber sahibi olunabilmektedir. Aynı zamanda bu bölüm aracılığıyla kadının hakları konusunda verilmiş olan mücadelenin ve bu bağlamda gerçekleştirilmiş olan eylemlerin tarihine de ulaşılabilmektedir. Böylece web sitesi, kadınlar ile gerçekleştirilen bu çalışmalar arasında bir köprü görevi görmektedir. Bu bölümde kadınlarla ilgili farklı alanlarda yapılmış çalışmalara ulaşılmaktadır. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) bünyesinde faaliyet gösteren Çorum Kadın Girişimciler Kurulu'nun, girişimci özellikleri taşıyan iş kadınları için düzenlediği Kadın Girişimciler İşbirliği Zirvesi'nin Çorum'da yapılacağı bilgisi, mevsimlik işçilerin zorlu koşullarını anlatan bir haber, Mimarlar Odası Ankara Şubesi ve Kaos GL Derneği'nin düzenlediği "Kent ve Mekan Ekseninde Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları" başlıklı panele ilişkin bilgi gibi çok farklı alanlardan bilgilere ulaşılmaktadır. Bu içeriklerin ortak özelliği ise bu bölümde yer alan diğer çoğu içerik gibi alternatif medyanın tipik özelliklerinden olan, alternatif sesler için alanlar yaratması, ana akım medya tarafından temsil edilmeyen muhaliflere temsil sağlaması ve sosyal alanlara ilişkin değişim istemesi (Silverstone'dan Akt. Atton, 2002a: 1; Haas, 2004:115) gibi konuları karşılamasıdır. Ayrıca M.L. Allen'ın kadın iletişim ağları tipolojisinde yer alan ana akım medyada bulunamayacak bilgiyi ortaya çıkarma özelliğini de karşılamaktadır. Haberler alt başlığı altında ise genel olarak kadın hareketinden çeşitli bilgiler bulunmaktadır. Bunlar arasında kadına yönelik şiddet, diğer kadın örgütlerinin gerçekleştirdiği çalışmalar, erken evlilikler gibi konular ön plana çıkmaktadır. Ancak bu bölümün 2011 yılından beri güncellenmediği de dikkati çekmektedir. Özetle Arşiv bölümünün bu haliyle arşivlik

bir değeri olduğu, bunun kadınlara ve kadın hareketine çok önemli bir katkı sağladığı görülmekle birlikte güncelliğin sağlanmaması da önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir.

Web sitesinin sağ alt bölümünde yer alan kutularda 6 özel bölüm olduğu görülmektedir. Bu bölümlerden ilki "Festival" başlığını taşımaktadır. Burada kastedilen Uluslararası Kadın Filmleri Festivali'dir. Festival bölümüne tıklandığında bir alt bölümde değil yeni bir web sitesine yönlendirme yapılmaktadır.[37]

"Kadın Haberleri" ise Arşiv bölümünün altında yer alan Haberler bölümünden farklı olarak güncel haberleri içermektedir. Burada Hindistan'da şeker kamışı tarlalarında çalışan kadınlardan 11 Ekim Dünya Kız Çocukları Gününde yapılan etkinliklerin duyurulmasına kadar çok farklı alanlardan farklı kadınlık durumlarına ilişkin haberlere ulaşılmaktadır. Daha önceki bölümlerde olduğu gibi buradaki haberler de ana akımda medyada kolaylıkla görülemeyecek niteliktedir. Bu bağlamda Uçan Süpürge Web Sitesi'nin feminist ve alternatif niteliğini en çok sağlayan bölümlerin başında Kadın Haberlerinin geldiği görülmektedir. Buradaki haberlerin içeriği ise daha sonra ele alınmaktadır.

"Projelerimiz" bölümünde Uçan Süpürge tarafından gerçekleştirilen ya da Uçan Süpürge'nin içinde yer aldığı projeler hakkında bilgiler yer almaktadır. Bu projeler Bal Arıları Mühendis Oluyor, Kadınların Postası, Benim Madam Curie'm, Gölge Meclis Projesi, Gölge Meclis Kırşehir, Çocuk Gelinler, Kırmızı Kalem Medya İzleme, Aynı Çatı Altında, Kim Gitti/Geride Ne Kaldı?, Kavşak, NIVEA Anadolu Projesi, Erken Evlilikler, Patikalardan Yollara, İlk Adım, Köprüler Kuruyoruz ve Merhaba Komşu'dur. Projelerle ilgili bilgilerin temel düzeyde tutulduğu

[37]Festival ile ilgili bilgi için bknz. S118.

görülmektedir. Daha detaylı bilgi için varsa projenin web sitesinin linki verilerek yönlendirme yapılmaktadır. Ancak "Benim Madam Curie'm" örneğinde olduğu gibi biten projelerin web sitelerinin zamanla kullanılamaz hale geldiği de bilinmektedir. Bu nedenle daha detaylı bilgilerin olması içeriği zenginleştirecektir. Geçmişte yapılan projeler hakkında bilgi verilmesi, kadın iletişim ağlarının özelliklerinden biri olarak alanla ilgili bir kaynak oluşturulmasına iyi bir örnektir.

"Yayınlar" bölümünde ise Uçan Süpürge'nin ürettiği tüm yayınlara ulaşmak beklense de burada yalnızca "*Yakından Bakmak: Çocuk Gelinler 10. Yıl Kitabı*" yer almaktadır. Sadece bir içerik için bir kutu/bölümün varlığının web sitesinin ciddiyetini azaltma riski bulunmaktadır. Bu nedenle ya buraya daha fazla içerik eklenmeli ya da buradaki içeriğin başka uygun bir yere taşınarak bu bölümün kaldırılması daha uygun olacaktır.

"Türkiye'de Kadın Örgütleri" bölümü kadın örgütlerinin kuruluş amaçlarının, etkinlik alanlarının ve iletişim bilgilerinin yer aldığı bir veri tabanı niteliğine sahiptir. Uçan Süpürge, "bu veri tabanı içindeki bilgilerle Türkiye'de kadın haklarını savunmak, kadın sorunlarına dikkat çekerek bunlara çözüm üretmek amacıyla bir araya gelen kadınların dernek, vakıf, grup, inisiyatif, girişim, şirket, kooperatif ve platform gibi değişik adlar altında oluşturdukları örgütlenmeleri tanıtmayı" hedeflemiştir. Bu rehberin arka planında ise önce 2002 yılı sonunda gerçekleştirilen "Türkiye'deki Kadın Örgütleri Veri Tabanı Projesi" ve 2009 yılında gerçekleştirilen "Türkiye'de Kadın Örgütleri Haritalaması ve İhtiyaç Analizi" başlıklı projeler bulunmaktadır. Bu bölümde Türkiye'nin tüm illerindeki kadın örgütlerinin bilgilerine yer verilmektedir. Alternatif kadın medyalarının kadınlar ile toplum arasında bir köprü vazifesi görmesi, kadınların görüşlerine alan yaratması, kadınlar için bir bilgi

kaynağı niteliğine sahip olması gereği (Thompson vd., 2005: 217-228) göz önüne alındığında bu bölüm de kritik bir öneme sahiptir.

Uçan Kalem ise Kadın Haberleri'nin yanı sıra kadınların kaleminden çıkan öykü, deneme ve farklı türlerdeki yazıları bir bölümde bir araya getirme isteği sonucu doğmuştur. Kişisel blog sayfalarında ya da dergi ve internet portallarında yayınlanan ve hiç yayınlanmamış yazıların Uçan Süpürge'ye iletilmesi istenmektedir. Uçan Kalem, kadınların yazdıklarının daha görünür olması ve kendi yazma kapasitelerini görmeleri için bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Rodriguez (2001) alternatif medyanın "aynı zamanda sıradan insanların kendi bireysel hayatlarını, sembollerini ve dillerini de kullanmalarına olanak sağlaması gerektiğini" ifade etmektedir. Uçan Kalem ile hem bu husus gerçekleştirilmiş olmakta hem de alternatif medya niteliklerinden olan okur ve yazar ayrımının azalmasına da uygun bir nitelik ortaya konmaktadır. Ayrıca M.L. Allen'ın kadın iletişim ağları tipolojisinde yer alan "kadınların kendileri için konuşması" ve "kadınların kendileri hakkında konuşmaları" hususlarını karşılamak için uygun bir ortam oluşturduğu da açıktır.

Uçan Süpürge Web Sitesi içerisinde yer alan bölüm ve bilgiler itibarıyla uygun bir alternatif medya aracı olma potansiyeli taşımakla birlikte güncellik problemleri olumsuz bir tablo çizmektedir. G-1'in bu konudaki görüşleri şöyledir:

> Web sitemizi 2002 yılında kurduk; o zaman kadınlar arasında internet okuryazarlığı bugünkü kadar yaygın değildi ama işte bu yayılmayı hızlandırmak için bu site bir araçtı! Kadınların haberleşebilmesi, gündemi izlemesi, gündem yaratması, kampanya örgütlemesi, ortak bir savunu dili geliştirmesi ve kendi yapabilirliğine dair özgüven geliştirmesi için bir platform sunmuş olduk. Yıllar içinde yüzlerce kadın ucansupurge.org için haber, yazı, röportaj üretti ve sayısız kadın bu içeriklere bir tıkla ulaştı. Bu egzersiz zamanla pek çok kadının internetle ve bilgisayarla daha çok ilişkilenmesini ve böylece dünyaya açılmasını sağladı.Uçan Süpürge'nin web sitesi hem bir haber sitesi hem de kurumsal vitrinimiz olarak var oldu; fakat son yıllarda bu aracı çok iyi

> yönetemiyoruz. Bunun da parasal nedenleri olduğu kadar, insan kaynağı kapasitesiyle ilgili nedenleri de var.Fakat bu boşluk büyümesin diye sosyal medyada aktifiz.

Bu satırlardan Uçan Süpürge web sitesinin sadece bu kuruluş için değil birçok kadın için de yararlı bir geçmişe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ancak gelinen durumda yalnızca sosyal medyada aktif olmak Uçan Süpürge'nin varlığını etkin bir biçimde sürdürmesi için katkı sağlasa da daha çok tamamlayıcı bir unsur olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Bu bağlamda hem kalıcılığı hem de kurumsal vitrin kimliği düşünüldüğünde web sitesinin daha etkili bir konuma gelmesi bir hayli önemlidir.

4.3.2.Tasarım

Web sitelerinin tasarımı, web sayfalarının sunulmasını sağlayan programlamadır. Web sitelerinin tasarımında görünüş ön planda olduğu için tasarım,teknolojinin kullanıldığı bir üretim faaliyetidir. "Bir web sitesinin oluşturulması aşamasında kullanıcıların ilgisini çekebilecek ve birbirine uyumlu renklerde seçilmiş bağlantılar, yazılar ve arka plan kullanılmalıdır. Renk kullanımı ve sayfa tasarımında temel amaç bir web sayfasının okunabilir olmasıdır. Aynı durum grafik, fotoğraf ve tablolar için de geçerlidir. Haber siteleri gibi sayfaların tasarımı, barındırdığı içeriği amaca uygun bir şekilde kullanıcıya sunması ve okunurluğu" kolaylaştırması açısından öneme sahiptir(Sowards'tan akt. Taylan: 2012).

Uçan Süpürge Web Sitesi'nin tasarımı oldukça sadedir. Sitenin tasarım, teknik altyapı ve sistem yönetimi hizmetleri Ada Net İnternet ve İletişim Hizmetleri adlı özel şirket tarafından verilmektedir. Web sitesi daha çok metin içerikli olup grafik ve şekillere fazla yer verilmemiştir. Ana sayfadaki metinlerde genellikle

Courier New tipi yazı karakteri tercih edilmekte ve 12 punto kullanılmaktadır.

Tasarımın bir diğer ayağı ise çekiciliktir. Uçan Süpürge Web Sitesi beyaz renk ağırlıklı bir tasarıma sahip olduğu, hareketli tasarım unsurlarını fazla içermediği ancak görsel unsur olarak orta bölümde büyük fotoğrafların kullanıldığı görülmektedir. Bunlar web sitesinin sade yapısına uygundur. Ruffini (akt. Karataş, 2003)'ye göre de "beyaz veya açık pastel artalanlar herhangi bir site için en iyi renk" kullanımıdır.

Web sitesi tasarımının önemli bir ayağı da kullanıcı kolaylığıdır. "Kullanıcı kolaylığı işlevi, bir İnternet sitesinde yer verilen site haritası, arama motoru, arşiv gibi bölümler aracılığıyla site içindeki verilere erişimde kolaylık sağlamaktadır" (Taylan, 2012). Uçan Süpürge Web Sitesi'nin ana sayfası bilgiye ulaşmada önemli bir kolaylık sağlasa da bir site haritası bulunmaması önemli bir eksikliktir. Ayrıca arama motoru bulunmasına rağmen çalışmamaktadır. Arşiv bölümü ise 2012 öncesine ulaşmak için faydalı olsa da 2012 sonrası bu bölüm güncellenmemiştir.

4.3.3. İçerik Değerlendirilmesi

Van Zoonen'ın (2012) da belirttiği gibi ana akım medyanın cinsiyetçi yapısı ile mücadele stratejilerinden biri de alternatif medyalar oluşturmaktır. Uçan Süpürge'nin bu bağlamda ana akım medyada cinsiyetçi yapıya da bir karşıtlık yaratma niteliğine sahip olup olmadığının tespiti de önemlidir.

"Uçan Haber"bölümü bir anlamda bu karşıtlığı sağlamaktadır. Zira burada ana akım medyada pek rastlanmayan kadın hikâyelerine/denemelerine yer verilmektedir. "Kadın Haberleri" bölümünde de kadınlara ilişkin ana akım medyada kendine yer bulamayacak ya da çok sınırlı yerler bulabilecek haberlere/olaylara odaklanıldığı görülmektedir. Ancak aynı zamanda burada kullanılan dil, haberi

oluşturma süreçleri ve haber kaynaklarının tespiti de bu cinsiyetçi yapı ile mücadelede önemlidir. Zira yalnızca ana akım medyada yer bulamayan haberlere eğilmek, kendiliğinden alternatif bir dil yaratmayı sağlamaz. Bunu sağlamak için neler yapıldığının ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. G-1 Uçan Süpürge'nin alternatifliğini şu şekilde değerlendirmektedir:

> Tanımlama meselesine çok girmiyoruz. Toplumsal cinsiyet bakış açısıyla hak haberciliği de diyebiliriz kadın odaklı alternatif medya da. Ama özü itibarıyla alternatiftir çünkü egemen medyanın dili ve bakış açısıyla seslenmez okuruna. Anaakım haber yapma biçimini benimsemez, bilakis, onu eleştirir ve hak temelli bir yaklaşımla o biçimin yerine doğrusunu koyar. Alternatiftir çünkü kışkırtmaz, maniple etmez, sloganlaştırmaz, süslemez, soslamaz, ticari kaygısı olmadığı için yağmalamaz, ihlal etmez, gasp etmez… Ezilenlerin, güçsüzleştirilmişlerin, ihmal edilmiş ve/veya gözden çıkarılmışların yanındadır. Kadınların, çocukların, yaşlı, engelli, mülteci, LGBTİ'lerin, ötekileştirilmiş tüm etnik ve kültürel kimliklerin yanında durarak haber yapar. (G-1)

Uçan Süpürge'nin kendisini tanımlama biçiminin, alternatif medyada olması gereken nitelikler ile oldukça uyumlu olduğu görülmektedir. Alternatifliğe ilişkin olarak kendilerini tanımlama biçimleri önemli olsa da yeterli değildir. Bu bölümde Uçan Süpürge'nin haber değeri konusundaki yaklaşımı, haber kaynakları ve kullanılan dil bağlamında ne ölçüde alternatif olduğu değerlendirilmiştir. Ayrıca web sitesini tamamlayıcı niteliğe sahip sosyal medya hesaplarına da değinilmiştir.

4.3.3.1 Haber Değeri Taşıyan Konular

Haber niteliği, ana akım medya ile alternatif medya arasındaki önemli farklardandır. Geleneksel habercilik anlayışı içerisindeki ana akım medyada "ötekilerin" haber değeri yoktur ve bu değere sahip olabilmek için ya sınıf atlamış olması ya da başlarına olağan üstü olaylar gelmesi gereklidir (Alankuş,2008a: 189).Traber'e göre ise ana akım medyadan farklı olarak alternatif medya

haberlerinde fakirler, dışlanmışlar, muhalifler ve sıradan işçi, kadın, genç ve çocuklar ana özneler olmalıdır (Atton, 2002a: 6).

Bir yerel medya kuruluşunda çalışan G-2, zaman zaman haber değeri sorunundan etkilenmekte ve bu durumlarda Uçan Süpürge ona yeni bir açılım getirmektedir. "*Önce kendi çalıştığım kuruluşta değerlendirdiğim haberleri Uçan Süpürge'de değerlendirdiğim bir biçimde çalıştım. Ancak çalıştığım kurumlarda yayınlayamadığım haberleri Uçan Süpürge'ye gönderdiğim de oldu."*Uçan Süpürge için haber değerinin ne olduğu ise şöyle aktarılmaktadır:

> Uçan Süpürge'de editörün perspektifi; cinsiyetçi, homofobik, militarist, ırkçı olmayan; yaşamın sürdürülebilirliği ve canlı yaşam hakkını ve şiddetsizliği savunan her haber yayınlanabilir haberdir. Bu nedir; her haberde bu haberde kadınları ilgilendiren ne var; herhangi bir haber olabilir; iklim de savaş da. Sadece kadınlar değil diğer tüm güçsüzler: çocuk, LGBTİ, etnik kimlik, hak ihlali güçlenme ve başarı öyküleri. Bütün bu kesimlerin söyledikleri, kazanımları hak ihlalleri bizim habercilik anlayışımız…
>
> … biz kadınlar, oluşturduğumuz ağlarda, okumayı/duymayı istediğimiz haberleri üretiyoruz. Yani kadın kimliğini yok saymayan, kadın bedenini tecime elverişli hale getirmeyen ve bunu sürekliliği olan bir kâr aracına dönüştürmeyen, kadınları ikincilleştirmeyen, herhangi bir cinsi/türü diğerine üstün kılmayan bir habercilik pratiği bizimki. Oysa anaakım medyada, daha önce de dediğim gibi, yazdığı habere inanan ve gerçekten o haberde hak bakışlı bir fayda gözeten gazeteciler çok az. Onların dışında kalanlar kendi haberlerinden önce alternatif medyaya bakıyorlar sabah ilk iş. Üretim süreçlerinde yer aldığınız her iş, size değiyordur. Kadın medyası bence bu mantıkla işler. Yani örneğin ben bir ev içi şiddet haberi yapıyorsam, şiddetle mücadelenin yollarını ve başvuru mekanizmalarını da görünür kılmalıyım ki bir gün ben de şiddetten zarar gördüğümde bu bilgi/belgeden yararlanabileyim. Bu motivasyon bizi savsaklamaktan uzaklaştırır ve empati geliştirir. Çünkü biz haberi yapan olarak aynı zamanda o şiddet mağduru kadının ta kendisiyiz.

Görüldüğü gibi ana akımda yer bulamayan 'ötekiler'e ait konular ya da yine ana akım medyada 'haber değeri' görmeyen sıradan ve gündelik olaylar Uçan Süpürge'de 'değer' bulabilmektedir. Diğer taraftan ana akım medyada yer alabilecek konular da farklı açılardan değerlendirilmektedir. Bu çerçevede Uçan Süpürge'nin

“Kadın Haberleri” bölümünde yer alan haberler incelendiğinde;yukarıda anlatılanlara uygun olarak bu haberler arasında trans bireylerin yaşadıkları şiddet, Rio Olimpiyatlarının kente olumsuz etkileri, bilim, teknik ve teknolojiye odaklanarak kız çocuklarının güçlenmelerine olanak sağlanması çabaları gibi ana akımda haber değeri taşımayacak içeriklerin yer aldığı görülmektedir.

Uçan Süpürge görüldüğü üzere haber değeri taşıyan konular açısından ana akım medyada kendini bulamayanların sesi olmaktadır. Atton’ın alternatif medya tipolojisinde yer alan (2002a) “gazete bayilerinden ulaşılabilir yayınların konuları dışındaki olayları da gündeme alma” ve “yayınların konusu temel olarak sosyal sorumluluk olmalı” özellikleri bağlamında Uçan Süpürge’nin web sitesinde çok iyi örnekler sunulmaktadır.

Uçan Süpürge Web Sitesi’nin Kadın Haberleri”bölümünde bu bağlamda bir analiz gerçekleştirilmiştir. Bu inceleme ile son bir yıl içerisinde yer alan36 haber[38] ele alınmıştır. Öncelikle Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu ile belirlenen 12 kritik alandan faydalanılarak bir yönerge oluşturulmuştur. Böylelikle bu bölümdeki haberlerin hangi alanlarda olduğu ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca bu haberlerin feminist medyanın temel işlevlerinden olan “kadınlar arasında iletişimi ve bilgi akışını sağlaması”, “güncel sorunların kadın bakış açısı içinde yeniden ele alınıp, kadın hareketine ilişkin enformasyonu yaymak”, “hâkim iletişim araçlarına bu konularda başvuracakları bir kaynak oluşturmak” gibi özellikleri karşılayıp karşılamadığı da görülmektedir. Söz konusu haberlerin konu dağılımı aşağıdaki gibidir:

[38]Bir haber birden fazla kategoriye girebildiği için toplam sonuç 36 rakamından daha fazladır.

Tablo 1 : Kadın Haberleri Bölümündeki Haberlerin Dağılımı

Konu	**Sıklık**
Kadına Yönelik Şiddet (6'sı cinsel şiddet olmak üzere)	10
Kadın ve Hukuk	8
Kadın ve Ekonomi (istihdam, yoksulluk, kayıt dışı istihdam, meslek seçimi vb.)	5
Kız çocukları	4
LGBTI	3
Kadın Hareketi/Örgütlenmesi	3
Kadın ve Medya	3
Kadınlar ve Teknoloji/Sanat/Edebiyat	3
Kadın ve Politika	1
Diğer (Doğrudan kadın / toplumsal cinsiyet alanında olmayan, gündemle ilgili daha genel hususların yer aldığı haberler)	4

Görüldüğü üzere, içeriklerin neredeyse tamamı kadınlara ilişkindir. Daha önce bahsedilen 'kadın medyası' ile 'feminist medya' ayrımına uygun olarak çocuk bakımı ve eğitimi, geleneksel kadınlık rollerine uygun becerilerin geliştirilmesi gibi kadınların var olan düzenle uyumlanmasına yönelik yayınlara yer verilmediği; toplumsal cinsiyet rollerini ele aldığı; yasal, kültürel, siyasal ve toplumsal meselelerle ilgili konuların yer aldığı görülmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında kadınların en temel problemlerinden biri olan kadına yönelik şiddetin sayıca en fazla haberde konu edilmesi de feminist bir içeriğe sahip olmanın göstergesi olarak ele alınabilir. Ayrıca feminist alternatif medyanın temel işlevlerinden olan kadınlar arasında iletişimi ve bilgi akışını sağlamak üzere kadın hareketi ve örgütlenmesine ilişkin 3 haber olması da önemli bir detaydır. Haber konularının çok farklı alanlarda olması "kadın alanında başvurulacak bir kaynak oluşturmak" özelliğine de katkı sağlamaktadır. Zira Pekin Deklarasyonu ve Eylem

Platformu ile belirlenen 12 kritik alanın neredeyse tamamı farklı sayılarda da olsa Kadın Haberlerinde yer almıştır[39].

4.3.3.2 Haber Kaynakları ve Haberde Kullanılan Dil

Ana akım medyanın haber kaynakları, siyasal, ekonomik ya da simgesel seçkinler olmakla birlikte alternatif medya olaylara sıradan yurttaşın, halkın gözünden bakmayı gerektiren sivil bir inisiyatifi temel almaktadır. Bu bağlamda, alternatif medya kanalları insanların sesini duymakta ve böylelikle de demokrasiye katkı sağlamaktadır(Köse'den akt. Mete, 2008: 54).

Uçan Süpürge'nin haber kaynaklarından ilki günlük medya takibidir.Anaakım medyada kadınlarla ilgili toplumsal cinsiyet çerçevesinden bakmayı gerektiren konuların olup olmadığına bakılmaktadır. Bu haberler medyadan çekilip tekrar işlenmektedir. İşlemenin nedeni haberleri toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifine uygun hale getirmektir. Özel bir haberse her muhabirin kendi imzası ile yayınlanmaktadır. Yerel Kadın Muhabirler Ağı da bunun için iyi bir kaynak olarak görülmekle birlikte bu kaynağa ilişkin bir duraklama süreci olduğu da görülmektedir. G-1, haber kaynağı konusunda şöyle düşünmektedir:

> Bence Uçan Süpürge'deki toplumsal cinsiyet temelli haberciliğin en ayırt edici özelliği, haberi üretenin kim olduğu sorusunda gizli. Haberci olabilmek için eğitimli, kentli, yabancı dil bilen vb. olmak bizim için kriter değildir. Tek beklentimiz, toplumsal cinsiyet bakış açısını bir yerinden yakalıyor mu? Okuma yazma bilmeyen, hatta araçlarımızın yayılma dili olan Türkçeyi bilmeyen bir kadın da muhabirimiz olabilir. Bilgiyi kaynağından almanın pek çok yaratıcı yöntemi var. Söz söyleyenlerin birtakım araçlara ve imkânlara erişebilenler olması bir ayrımcılık yaratıyor. Oysa okumak/bilmek istediğim haberi ben yazacağım diyen her kadının kullanabileceği bir web platformu oluşturmak bu ayrımcılığı gideriyor. Diplomasız, deneyimsiz, sertifikasız da olsanız kendinizi yazıp çizerek ifade etme hakkınız var. Uçan Süpürge'nin web sitesi ve yıllarca yayın yaşamını sürdüren dergisi Uçan Haber hep bunu yapmaya çalıştı. Haber

[39] İncelenen haberler içerisinde yer almayan alanlar ise 'Kadın ve Çevre', 'Kadın ve Silahlı Çatışmalar' ve 'Ulusal Mekanizmalar'dır. 'Kadın ve Eğitim' ile 'Kadın ve Sağlık' alanları başlık olarak yer almasa da dolaylı olarak bu konulara yer verilmiştir.

> okuryazarı kadınlar da yetişti buradan. Kadın hareketleri tarihinde bir yeri elbette var. Bir başka ve çok önemli özelliğini de yine bu noktada anmalıyız: 2002'de kurulan web sitesine içerik sağlamak ve yerelin sesini duyarak bunu yapmak üzere 2003'te kurduğumuz Yerel Kadın Muhabirler Ağı halen örneği olmayan özel bir projedir.

Haber kaynakları açısından bakıldığında Uçan Süpürge'nin alternatif medya anlayışına uygun olarak 'sıradan' insanların sesine kulak verdiği görülmektedir. Ayrıca bilgiyi kaynağından almaya çalışmakla kalmayıp Yerel Kadın Muhabirler Ağı aracılığıyla bu kaynağı da zenginleştirmeye çalışmaktadır.

Ana akım medyada yer alan haberlere ilişkin önemli bir eleştiri de metinleri oluştururken kullanılan dilin saldırgan ve cinsiyetçi bir içeriğe sahip olmasıdır. Bu bakımdan, alternatif ve feminist bir projenin metinlerde kullandığı dil de önem kazanmaktadır. Bu dilin dönüşmesi konusunda bir takım çabalar gerektiği de açıktır:

> Bunlardan önce, örneğin yerel gazeteler evlere girmez, dükkanlarda ve devlet kurumlarında kalırdı, dolayısıyla kamusal alandaki erkekler tarafından takip edilirdi. Ulusal medyada ise haberler gibi bilgilenme/gündem içeriklerindense özel alana dair iletişimle kadınları etkilemeye çalıştılar. Bugün artık politik refleksleri daha seri bir ortamda yaşıyoruz ve kadın yurttaşlar olarak daha fazla başlığı aynı anda takip edip tepki verebiliyoruz. Bu yine de kadınların medyayı etkin kullanabildiği anlamına gelmiyor. Halen haber medyasının mutfağı da vitrini de son derece eril ve kadınlar medyada temsil edilmiyor. Böylece toplumda yerleşik olan cinsiyetçilik medyanın diliyle daha çok kaynaşıyor. Bir yerde kadınlar temsil edilmiyorsa orada toplumsal cinsiyete duyarlı bir dil yeşermez ve barınamaz. Anaakım medya cinsiyetçi olduğu kadar ırkçı ve homofobik de. Bu dilin dönüşmesi için Uçan Süpürge'de uzun yıllardır eğitimler yapıyor, yayınlar çıkarıyoruz. En son 2016 yılında "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Eleştirel Haber Okuryazarlığı El Kitabı"nı hazırladık ve yayımladık. Bu kitapta birkaç örnekle cinsiyetçi dile mecbur olmadığımızı ve kavramların alternatiflerinin olabileceğini gösterdik. Yirmi yıldır uğraşıyoruz, halen 'bayan' yerine 'kadın' demeyi öğretemedik. Cinsiyetçilik bir direnç ideoloji aynı zamanda! (G-1).

Bu dili dönüştürmek için Uçan Süpürge tarafından yerel medya eğitim seminerleri düzenlenmiştir. Uçan Süpürge'nin haber kaynaklarından Yerel Kadın

Muhabirler Ağı'nda yer alan kadınlar bu eğitimlere katılmış ve bu eğitimlerden oldukça faydalandıklarını ifade etmiştir.

> Üç şekilde faydası oldu. İlk katıldığım seminerlerde haber dilimi kadın bakış açısı ile oluşturmam bakımından fayda gördüm. Sonraki süreçte haber dili ve kadın bakış açısı konusunda zaten kendimi geliştirmiş olduğum için, yeni insanlarla tanıştım ve onların deneyimlerinden faydalandım. Ayrıca, farklı kentlerdeki kadın çalışmaları ve o kentlerin kadına bakışları ile ilgili bilgi edinme şansım oldu. Üçüncü ve son faydası ise bu eğitimler sayesindeyerelin zorluklarına karşı nefes almamı sağladı ve benim gibi düşünen insanları/kadınları görmekten dolayı rahatladım.(G-2)

> Katıldım ve çok faydalı oldu. Muhabirlik öncesi blog da yazıyordum ama haber dili nasıl olmalı konusunda yeterli bilgiye sahip değildim onu öğrendim, tüm bunlar beni çok geliştirdi. (G-3)

> Eğitim seminerleri anaakım medyayı/haberciliği sorgulamamı sağlayarak toplumsal cinsiyet bakış açısı ile haber yapmama, kullandığım dile özen göstermeme, haberi kadın odaklı ele almama ve hak temelli bir anlayışla muhabirlik yapmama yardımcı oldu. (G-4)

Uçan Süpürge'nin ürettiği haberlerde kullandığı dilin,yukarıda bahsedilen çalışmaların da katkısıyla toplumsal cinsiyete duyarlı olması konusunda özen göstermesi önemlidir. Ancak bunun yanı sıra ana akım medyada yer alan cinsiyetçi dili dönüştürmek için yapılanlar da önemli görülmektedir. G-1, ana akım medyadan alıp da işlenen haber ilebir anlamda cinsiyetçisöylemi tartışmaya açmış olduklarını belirtmiştir. Kendi düzenledikleri metin ile bu eleştiri ortaya konmakta ve haber dilinin nasıl olması gerektiği de gösterilmiş olmaktadır. Bununla da yetinilmemekte; bazen bir haberden dolayı tepki geliştirilebilmekte ve basın açıklaması gibi yöntemlerle bu eleştiri dillendirilmektedir. Bu bağlamda ana akım medyayı da bir şekilde etkiledikleri ifade edilmekle birlikte bunun çok sık olmadığı da kabul edilmektedir. Ana akım medyayı etkileme konusunda G-1'in görüşleri şöyledir:

> Elbette var. Çünkü anaakım medyanın güvenilirliği büyük ölçüde ortadan kalktı artık. Yurttaşlar olarak doğru bilgiyi yalnızca alternatif medyadan edinebiliyoruz. Bu, bir yönüyle daha bilgili ve bilinçli bir yurttaş ağının genişlemesine etki ediyor. Bir yönüyle de anaakım medyayı dönüştürmesi

> beklentisi var; fakat bu konuda bir gazeteci olarak umutvar değilim. Çünkü medya sahipliği, çarşıda herhangi bir dükkan sahipliğinden farksız; daha çok bağıran, daha çok hassasiyetleri kaşıyan, daha çok reklam yapan daha çok kazanıyor. Siyasette, ekonomide veya egemen sektörlerdeki skandallar haberden ve yurttaşların haber alma hakkından önce geliyor. Bilgi kirliliği inanılmayacak düzeyde. Medyayı bu hale getirenlerin gazeteciliği bilmediğini söyleyerek onları masumlaştıramayız; bilseler de yapmıyor veya yapamıyorlar. Alternatif medyanın sürekli gelişen ve çeşitlenen platformlarından öğrenecekleri çok şey var. Biliyorum ki aslında gayet kirli ve yanlış gazetecilik yapanların her sabah gündemi görmek için baktıkları ilk adresler, alternatif haber kanalları. Bu hiç şaşırtıcı değil çünkü asıl haber burada, plazada değil. Güç ilişkilerinden arınabilen ve bağımsız habercilik yapabilen platformların yetersiz maddi kaynak ve türlü baskılara rağmen bunu nasıl başardıklarını görmek asıl şaşırtıcı olan. Çünkü bence imkansız olan imkanlı hale geliyor. Bence bütün bunların toplamıyla anaakım haber ve eğlence medyasını cezbediyoruz; fakat dönüşmelerini sağlayamıyoruz. Çünkü alternatif olanı marjinal olarak görüp azınlığa düşmekten korkuyorlar.
>
> Biz Uçan Süpürge'de yazdığımız, söylediğimiz ve gösterdiğimiz her mesajın hem sermaye medyası hem alternatif medya için kayda değer bulunduğuna eminiz.

Kadınların çoğunlukla, gazetelerin üçüncü sayfalarında cinayet, tecavüz gibi şiddet haberleriyle, ya da arka sayfalarda "arzu nesnesi" olarak sunulması temsil alanını daraltmakta ve kadınları belli kalıplar içine hapsetmektedir. Ana akım medyanın; kadınlara karşı ayrımcılığın dokusunu sıklaştıran, eşitsizliği ve şiddeti yeniden üreten ve kadının "ikincil" konumunu pekiştiren tavrına karşı bir tavır alınan Uçan Süpürge'nin web sitesinde yayınlanan haberlerde gerek haber değeri gerekse haberde kullanılan dil açısından buna dikkat edilmektedir. Uçan Süpürge'nin özgün tarafı ise kadın bakış açısıyla haber yapmak, kadınların sesini duymak ve haber kaynağı olarak alternatif kadın medyası yaratmak hedefleriyle kurulan Yerel Kadın Muhabirler Ağı'nı da kullanması olmaktadır. Bu ağın çıkış noktasının ana akım medyada kullanılan dil ile kadınların yanlış ve eksik temsilinden duyulan rahatsızlık olduğu görülmektedir.

Uçan Süpürge Web Sitesinde yer alan haberlerin haber kaynakları ve kullanılan dile ilişkin olarak yukarıda bahsedilen ilkelere uygun olup olmadığını değerlendirmek üzere seçilen 2 habereilişkin niteliksel metinanalizi gerçekleştirilmiştir. Söz konusu haberlerin tam metni EK-4'te yer almaktadır.

Arşiv/Yerel Muhabirler bölümünden seçilen haber "*Ekmeği Taştan Çıkartmak*" başlığını taşımaktadır (EK-4a). Gaziantep'e 20 km uzaklıktaki bir köyde yaşayan kadınların istihdam mücadelesinin anlatıldığı haber, haber değeri açısından bakıldığında 'sıradan' insanların hikâyesi olduğu ve ana akım medyada ulaşılabilen konuların dışında bir konuyu ele aldığı açıkça görülmektedir. Ayrıca kadın sorunlarını gündeme taşıma amacına da uygun bir haberdir. Haber kaynağı olaraksa feminist ve alternatif medyanın ilkelerinden "kadınların sesini duymak" ile "sıradan yurttaşın, halkın gözünden bakmayı gerektiren" bir yaklaşıma sahip olduğu da görülmektedir. Zira bu haberde kadınların kendileri için konuşmalarına fırsat verilmiş ve sözleri haberde yer almıştır. Ayrıca Yerel Kadın Muhabirler Ağı'nın bir üyesi tarafından haberleştirilmesi de haberin ilk elden anlatılması yaklaşımına da uygundur. Kullanılan dile bakıldığında ise öncelikle toplumsal cinsiyete duyarlı olan ve saldırgan olmayan bir dil kullanıldığı görülmektedir. Kadınları belli kalıplara hapseden yaklaşım burada yer almamaktadır. Haberin üslubu dikkat çekmektedir. Haberde standart haber dili yerine öyküsel ve içten bir dil kullanıldığı görülmektedir. Haberin sunumu da sadece konunun anlatılması şeklinde değildir. Ele alınan konunun odağı istihdam/yoksulluk olmakla birlikte konu, eğitim soruna da bağlanmaktadır. Bilindiği üzere eğitim eksikliği başta olmak üzere çeşitli sebeplerle yoksulluk, kadınları daha olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda haberin, kadın bakış

açısıyla, kadın odaklı ve feminist amaçlara uygun bir biçimde yapılandırıldığı anlaşılmaktadır.

Kadın Haberleri bölümden seçilen haber ise "*Kampüs Cadıları'nın Kalemleri Kadınların Postası'nda*" başlığını taşımaktadır (EK-4b). Haber ile üniversiteli kadınların yurtta, kampüslerde, sınıfta ve sokakta karşılaştıkları sorunlara karşı ve kadına yönelik her türlü taciz, tecavüz ve şiddete karşı bir araya gelme ve dayanışma amacıyla 2012'de oluşturulan Kampüs Cadıları'nda yer alan kadınlarla yapılan söyleşi aktarılmaktadır. Konu itibarıyla"ana akım medyada yer alan konuları dışındaki olayları da gündeme alma ilkesinin" bu haberde de yer aldığı görülmektedir. Ayrıca küçük bir grubun fikirlerinin yayınlanmasına yardımcı olunmaktadır. Ayrıca ped kutusu oluşturmak gibi ana akım medyada önemsiz olarak görülecek konuların bu haber de yer alması da alternatif niteliğine önemli bir katkıdır. Haberi Uçan Süpürge'nin bir çalışanı oluşturmuş olup haber metninde kadınların sesini duymak ilkesi tam olarak gerçekleştirilmektedir. Ayrıca haber metninde 'sıradan' yurttaşın gündelik sorunlara odaklanıldığı görülmektedir. Kadınların kendileri için konuşmalarına fırsat verilmiş ve haber metninde daha çok kadınların kendi ağızlarından aktarım yapılmıştır. Haberde kullanılan dile bakıldığında saldırgan ve cinsiyetçi olmadığı ve toplumsal cinsiyete duyarlı olduğu görülmektedir. Ana akım medyada yer alan eşitsizliği ve şiddeti yeniden üreten ve kadının "ikincil" konumunu pekiştiren yaklaşım yerine farkındalık yaratmaya, kadınlar arasındaki dayanışmaya, örgütlenmeye ve kadınların güçlenmesine vurgu yapan bir dil kullanıldığı görülmektedir. Bu bağlamda "feminist amaçlara yardımcı olmak için faaliyet" niteliğine de uygun bir haberdir. Ayrıca bu haberde Kampüs Cadılarının Ana akım medyada "kadınlar kampüste erkeği dövdü" başlıklarıyla yer

almasına ilişkin olarak "kadınların neden tepki verdiğinin altı silinerek olay magazinleştirilmiş, kadınlar saldırgan ve şiddet dolu yansıtılmıştı" eleştirisi ile ana akım medyada kullanılan dilde neye itiraz edildiği de açıkça ortaya konmaktadır.

4.3.3.3 Uçan Süpürge'nin Sosyal Medya Kullanımı

Sosyal medya herkesin üretici olabilmesini sağladığı için alternatif medyaya yönelik önemli katkı potansiyeline sahiptir. Facebook[40], Twitter[41] ve hatta Youtube[42]'da bireyler iletişim sürecine katılmakta; sorular sormakta, cevaplar paylaşmaktadır. Facebook'taki fotoğraf, video paylaşımı gibi birçok bileşen, bireylerin kendilerini farklı şekillerde sunmalarını sağlamakta; böylelikle de iletişimin geleneksel formlarının kısıtlılıklarının bir adım önüne geçilmektedir (Savulescu & Vitelar, 2012; Wittkower, 2010:235; Shih, 2009: 26).

---

[40] "Facebook, insanların başka insanlarla iletişim kurmasını ve bilgi alışverişi yapmasını amaçlayan bir sosyal paylaşım sitesidir. 4 Şubat 2004 tarihinde Harvard Üniversitesi öğrencisi Mark Zuckerberg tarafından kurulan Facebook, öncelikle Harvard öğrencileri için kurulmuştur. Üniversitelere yayılmaya başladıktan sonra, finansman, medya gibi noktalara odaklanılarak Facebook'un güçlendirilmesi amaçlanmıştır. 2016 yılı itibarıyla Alexa istatistiklerine göre dünyanın en fazla ziyaret edilen üçüncü sitesidir. SimilarWeb istatistiklerine göreyse en popüler web sitesidir. Kullanıcılar diledikleri ağlara; liseleri, çalışma yerleri ya da yaşadığı yerler itibarıyla katılım gösterebilmektedirler" (Wikipedia, 2016a).

[41] "Twitter, bir sosyal ağ ve mikroblog sitesidir. Kullanıcılarına tweet adı verilen en fazla 140 karakterlik metinler yazma imkânı veren Twitter, çeşitli araçlarla daha etkin kullanılabilen yeni nesil bir iletişim aracıdır. Kullanıcılar tarafından atılan tweetler herkes tarafından görülebilir. Ancak kullanıcılar attıkları tweetleri sadece kendi takipçilerinin görebileceği şekilde sınırlandırabilir. Kullanıcılar diğer kullanıcıların tweetlerine üye olabilirler. Üye oldukları kişi veya kurumların takipçi sayısını ve bunların kimleri takip ettikleri görebilirler. Tüm kullanıcılar Twitter'ın websitesi aracılığıyla tweetlerini gönderebilir ve alabilirler. Kullanıcılar Twitter'ın websitesine uyumlu harici uygulamalar (akıllı telefonlar gibi) veya belirli ülkelerde erişilebilen kısa mesaj servisi tarafından giriş yapabilirler. Twitter, sosyal medyanın en popüler araçlarından biri olarak gösterilmektedir. Bir diğer sosyal ağ olan Facebook'taki gibi arkadaş sistemi değil de takipçi sistemiyle çalışması popülaritesini arttırmaktadır. Sosyal medyada Facebook'un yarattığı dev tahtın yerini artık Twitter'ın almaya başladığı söylenmektedir" (Wikipedia, 2016b).

[42]"Youtube, internet kullanıcılarının videolar gönderebildiği, paylaşabildiği ve izleyebildiği bir web sitesidir. İnternet üzerinden çalışan online bir ödeme sistemi olan "PayPal" firmasının çalışanları tarafından 15 Şubat 2005 tarihinde kurulmuştur. Yüksek kullanıcı rakamlarına ulaşmasının ardından 9 Ekim 2006 tarihinde İnternette en çok kullanılan "Arama Motoru"nun geliştiricisi olan "Google Inc" tarafından 1.65 milyar dolara satın alınmıştır. Youtube üzerindeki içerikler, genelde bireyler tarafından yüklenir. Fakat CBS, BBC, Vevo, Hulu gibi şirketler ve diğer organizasyonlar da Youtube ortaklık programı ile içeriklerinin bir kısmını yayınlamaktadır. Site içi üyelik almayan kullanıcılar videoları izleyebilir. Onaylı üyeler ise kendi yayın kanallarına video yükleyebilir" (Wikipedia, 2016c).

Sosyal medya, insanlara kendi deneyim ve hikâyelerini anlatmak için fırsat sunmaktadır. Sosyal medya araçları aynı zamanda gündemdeki politik dönüşüm süreçlerinde çok etkili olmaktadır. Facebook'taki protesto ve eylem grupları; muhalif görüşlerin Twitter'da sesini duyurabilme alanı bulması buna örnek olarak gösterilebilir (Demirtaş, 2012: 124).

Sosyal medya, demokrasiye katkı potansiyelinin yanı sıra politikacılara da önemli destek sağlayabilmektedir. Politikacıların kendi online kimliklerini kurma süreçlerinde Facebook fotoğrafları önemli fırsatlar sunmakta ve onların takipçilerine daha yakın ve samimi görünmelerini sağlama imkanı sunmaktadır. (Zandt, 2010: 43; Savulescu & Vitelar, 2012: 12). ABD Başkanı Barrack Obama sosyal medyanın kullanılmasına önemli bir örnek teşkil etmektedir. İnternet üzerinden daha önce örneği görülmemiş miktarda para toplamıştır. Facebook'ta 2 milyon 'arkadaş' edinmiştir (Gulati, 2010: 195).

Sosyal medya, kadın örgütleri için de git gide artan bir öneme sahiptir. G-1 durumu şöyle anlatmaktadır: "*Kadınların medyayla veya medyalarla ilişkisi bence her on yılda bir değişiyor. 2000'lerin başında e-posta grupları kurulup kadınlar ve kadın örgütleri arasında etkin haberleşme başladığında pek çok kadın e-postayla haberleşmeyi öğrendi ve bu bir fark yarattı. 2010'larla birlikte bu kez sosyal medya ağırlık kazandı ve çember genişledi."* Uçan Süpürge, sosyal medyayı en yoğun ve etkileşim içinde kullanan feminist medyalardandır. "Düzenli olarak haber paylaşmakta, yorumları takip etmekte ve içerik üretimine katılıma davet etmektedir" (Yanıkkaya, 2014: 83-84). Uçan Süpürge'nin sosyal medya kullanımındaki bir diğer önemli nokta ise web sitesinin yeterince güncellenmemesi nedeniyle oluşan boşluğu

azaltması azaltması ve geribildirimler almak konusunda çok yardımcı bir araç olmasıdır (G-1).

Uçan Süpürge'nin kullandığı sosyal medya araçları ise Facebook, Twitter ve Youtube'dur[43]. Bu üç sosyal medya aracı da çok etkin ağlardır. Şöyle ki Youtube ve Facebook hem Alexa hem de SimilarWeb[44] dizinine göre dünyada en çok kullanılan üç web sitesi arasındadır. Twitter ise onuncu sırada yer almaktadır.

Uçan Süpürge'nin Facebook sayfasının bir hayli etkin olarak kullanıldığı görülmektedir. Nerdeyse her gün bir paylaşım yapılmaktadır. Bu paylaşımlar arasında web sitesinde yer alan haberler/içerikler ya da Uçan Süpürge'nin bir parçası olduğu etkinliklere ilişkin duyurular olduğu kadar kadın hareketi gündemine ilişkin gelişmeler de yer almaktadır. Örneğin gündemde büyük bir yer alan bir yasa önergesiyle ilgili çok sayıda paylaşım ve değerlendirme yapıldığı, takipçilerini konu hakkında duruş sergilemeye davet ettiği görülmektedir. Twitter hesabının da Facebook hesabına paralel bir biçimde yönetildiği görülmektedir. Neredeyse aynı içerikler yer almakla birlikte Twitter'da daha sık paylaşım yapılmaktadır. Twitter'ın mikroblog niteliği ve doğası gereği daha fazla paylaşım yapılmış olması anlaşılır bir husustur. Bu bağlamda, Uçan Süpürgenin Facebook ve Twitter hesaplarının alternatif medya niteliği ile feminist aktivizm arasında çok iyi bir araç olduğu anlaşılmaktadır. Facebook sayfasını toplam 44.257 kişi beğenmiştir. Twitter hesabının ise yaklaşık 25 bin takipçisi bulunmaktadır. İnternetin alternatif medyaya en önemli katkılarından

[43] Web sitesinde Instagram isimli fotoğraf paylaşımı üzerine temellenmiş sosyal medya aracına yönelik de bir link bulunmakla birlikte bu link çalışmamaktadır. Bu nedenle Instagram üzerine bir değerlendirme yapılmamıştır.

[44] "Alexa,ABD merkezli ve amazon.com tarafından yönetilen bir internet şirketidir. Diğer web sitelerinin web trafikleriyle ilgili bilgi veren bir web sitesini işletmesiyle tanınmaktadır" (Wikipedia, 2016d).SimilarWeb ise Mart 2009'da kurulmuş bir bilgi teknolojileri şirketidir.Şirketin merkezi Londra'dadır. SimilarWeb, web analizi, veri madenciliği ve piyasa istihbaratı alanlarında uluslararası şirketler için hizmetler sunmaktadır. İnternet siteleri ve mobil uygulamalara şirketler için kullanıcı uyumluluğu istatistikleri toplamakta, ölçmekte ve analiz etmektedir (Wikipedia, 2016e).

biri de burada kendini göstermektedir. Zira geleneksel alternatif medya örnekleri sınırlı okur sayısıyla adanmışlara hitap ederken (Köse, 2007), sadece bu iki sosyal medya aracı ile dahi 20 binin üzerinde kişiye kolaylıkla ulaşılabilmektedir.

Youtube hesabında ise 2013 yılında yüklenmiş 5 adet video bulunmaktadır. Videolar yaklaşık 3.500 kişi tarafından izlenmiştir. Bu videoların hepsi erken yaşta evliliklerle mücadele hakkındadır. Bu bağlamda bu aracın etkin kullanıldığını söylemek mümkün değildir. Sosyal medyanın en etkin araçlarından olan ve en popüler 3 web sitesinden biri olarak konumlanan Youtube hesabının daha aktif olarak kullanımının Uçan Süpürge'nin faaliyetlerini daha geniş kitlelere tanıtabileceği ve görünürlüğünü artırabileceği açıktır.

SONUÇ

Kadınlar, medyada ikincil bir konumda ve eşitsiz bir biçimde temsil edilmektedir. Medyanın her düzeyinde var olan cinsiyetçilikle mücadelede değişik yöntemler göze çarpmaktadır. Bunlardan biri de alternatif medyadır. Alternatif medya, ana akım medyada sesini duyuramayanlara yer veren, kâra odaklanmayan, içerik üreten ile izleyici/okuyucu arasında geleneksel mesafelerin bulunmadığı, içerik üretim sürecinin daha demokratik bir biçimde gerçekleştiği bir mecra olarak görülmektedir.

Alternatif medya, medyada cinsiyetçilikle mücadelede önemli bir potansiyel taşımaktadır. Zira alternatif medya gerek haber değeri taşıyan konular gerekse haberlerde kullanılan dil açısından ana akım medyadan önemli ölçüde farklılaşmaktadır. Böylelikle ana akım medyadan adeta dışlanan kadınların sesleri ve sözleri, alternatif medyada çok daha kolay bir şekilde dolaşıma girebilmektedir. Alternatif medyada okur ve yazar ayrımının da geleneksel anlamını yitirmesiyle kadınlar ve kadın hareketi için önemli fırsatlar oluşmaktadır.

Son dönemlerde artan bir biçimde önem kazanan İnternet ise hem kadınlara hem de alternatif medyaya önemli açılımlar getirmiştir. Her ne kadar İnternetin kazanımları konusunda tartışmalar olsa da sağladığı potansiyel açıktır. Özellikle ciddi maliyetler olmadan çok sayıda kişiye ulaşmak, çok sayıda kişiyle etkileşim içerisinde olmak ve feminist gündemi geniş bir kitleye ulaştırmak açısından fırsatlar yaratmaktadır. Bu bağlamda, web sitelerinin alternatif medya olarak kullanımına birçok örnekte rastlanmaktadır.

Yeni iletişim teknolojileri bağlamında son yıllarda ön plana çıkan bir gelişme de sosyal medya olarak görülmektedir. Sosyal medya akıllı telefonların da yaygınlaşmasıyla giderek web siteleri kadar önem kazanan bir mecra olagelmiştir. Böylelikle alternatif medya olarak İnternet ortamının kullanımı konusunda web sitelerini tamamlayan –belki de zamanla yerini alacak-yeni bir oluşumdan söz etmek mümkündür.

Bu çalışmada şimdiye kadar, alternatif medyanın temelleri, yeni toplumsal hareketler bağlamındaki yeri, alternatif medyanın tarihsel gelişimi, feminist alternatif medyanın ön plana çıkan özellikleri betimlenmiş;ardından Türkiye'de kadın hareketinin alternatif medyayı kullanım biçimlerinden örnekler verilmiştir.. Araştırma kısmında ise Uçan Süpürge Web Sitesi, feminist perspektife sahip ve İnternet aracılığıyla faaliyet gösterenbir alternatif medyaörneği olarak incelenmiştir.

Araştırma2 ayak üzerine oturtulmuştur. Öncelikle web sitesine dair bir nitel analiz gerçekleştirilmiştir. Web sitesi tasarım, içerik, işlevsellik ve kullanıcı etkileşimi bakımından web sitesi içeriği ise"feminist" ve "alternatif" nitelikler bağlamındaanaliz edilmiştir. Araştırmanın ikinci ayağını ise Uçan Süpürge editörü ileyapılan derinlemesine mülakatve Uçan Süpürge ile etkileşim içinde olan yerel gazetecilerle yapılan e-posta görüşmelerioluşturmuştur. Bütün bunlar ile Uçan Süpürge'nin feminist ve alternatif niteliği irdelenerek kuramsal bölümde belirtilen özelliklerle koşut bir niteliğe sahip olup olmadığı değerlendirilmiştir.

Alternatif medya ve feminist medya üzerine literatür oldukça yeni olmasınave kavramlar üzerinde uzlaşma bulunmamasınarağmen yine de ön plana çıkan bazı özellikler bulunmaktadır.Alternatif medyanın ön plana çıkan özelliklerinden biri ana akım medyada bulunmayan haberlere, konulara ve kişilere yer vermesidir. Uçan

Süpürge Web Sitesindeki içeriğe bakıldığında bu özelliğin tam olarak karşılandığı ve yer verilen haberlerin içerik itibarıyla bu nitelikte olduğu görülmektedir. Trans bireylerin yaşadığı şiddet, kadınların teknoloji alanındaki potansiyelleri, kayıt dışı çalışma gibi ana akım medyada rastlanmayacak pek çok haber Uçan Süpürge'de yer almaktadır.

İçerik üreten ile izleyici/okuyucu arasında geleneksel mesafelerin olmaması ise bir diğer temel alternatif medya özelliğidir. Uçan Süpürge'nin en önemli içerik kaynakları olan web sitesinin Uçan Kalem bölümü ve Yerel Kadın Muhabirler AğıProjesi göz önüne alındığında bu özelliğinde karşılandığı görülmektedir. Zira Uçan Süpürge Web Sitesi içerik üretmek isteyen herkese açık bir niteliğe sahiptir.

Uçan Süpürge'nin kâr amacı gütmeyen bir sivil toplum kuruluşu olması ve web sitesini herhangi bir gelir yaratma amaçlı olarak sürdürmemesi alternatif medyanın kâra odaklanmama özelliğini de sağladığını göstermektedir.

Hiyerarşinin ve işbölümünün makul seviyelerde olması ise Uçan Süpürge Web Sitesiiçin çok geçerli bir ölçüt oluşturmamaktadır. Zira web sitesi içeriği için tek bir görevli (editör) bulunmaktadır. Genel olarak Uçan Süpürge'ye bakıldığında ise belirgin bir işbölümü olduğu görülmektedir.

Alternatif medya ile ilgili yukarıda bahsi geçen özelliklerin çoğu aynı zamanda feminist medya için de geçerlidir. Alternatif medyanın feminist anlayışla kullanılmasına ilişkin bu özelliklere ilave olarak sayılabilecek temel niteliklerden biri ise feminist hareket içinde yer alan kadınlar arasında iletişimi ve bilgi akışını sağlamaktır.Ayrıca kadınlar için bir bilgi kaynağı olma da bu nitelikle paralel düşünülebilir. Bu bağlamda Uçan Süpürge Web Sitesinde yer alan "Türkiye'deKadın

Örgütleri" bölümü feminist hareket içinde iletişimi ve bilgi akışını artırmak için önemli bir araç olarak görülebilir. Ayrıca"Projeler"ve "Arşiv" bölümleri de kadınlar için önemli bir bilgi kaynağı sağlamaktadır. Ancak feminist hareket içinde yer alan kadınlar arasında iletişimi ve bilgi akışını artırmak için önemli bir potansiyel taşımakla birlikte söz konusu bölümlerin güncel olmaması nedeniyle bu potansiyelin tamamıyla gerçekleştirildiğini söylemek de güçtür.

Feminist alternatif medya için bir diğer ön plana çıkan nitelik ise geniş toplumsal kesimler arasında feminist iddiaların geçerliliğine yönelik bir kamuoyu oluşturulmasına yardımcı olmaktır. Kadınların politik, sosyal ve kültürel hedeflerini geliştirmeye katkı sağlamak; kadınlar için adalet istemek, kadınların toplumsal konumlarının yükseltilmesini hedeflemek de diğer özelliklerindendir. Web sitesinde bunlara yönelik doğrudan bir bölüm/faaliyet bulunmamakla birlikte aslında Uçan Süpürge'nin varlık amaçlarından birisi de budur. Zira Uçan Süpürge'nin misyonunda da "*Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlenmesine yönelik feminist düşünce, eylem ve politikaların yaygınlaşması için çalışmak*..."ilkesi yer almaktadır. Uçan Süpürge'nin etkinliklerine ve projelerine bakıldığında da bu ilkeye uygun bir biçimde faaliyet gösterildiği görülmektedir.Web sitesi ise hem bu faaliyetlerin aktarıldığı yer olması hem de "Kadın Haberleri" bölümü aracılığıyla kadın sorunlarının daha görünür olmasını sağlaması açısından bu nitelikleri sağlamaktadır.

Feminist alternatif medya örneklerinin kadınlar ile toplum arasında bir köprü vazifesi görmesi ve böylece kadınların görüşlerine alan yaratması; bunu dakadınların kendileri için konuşmalarına fırsat vererek yapmaları, kadınlar için açık bir forum oluşturmaları beklenmektedir. Uçan Süpürge Web Sitesi'nin özellikle"Uçan Kalem"

bölümü aracılığıyla tam da kadınlar ile toplum arasında bir köprü vazifesi gördüğü anlaşılmaktadır. Ayrıca bu bölüm ile kişisel öz alana ait hikâyeleraktarılmakta olup bunları doğrudan kadınların kendisi anlatmaktadır. Web sitesi forum niteliğine sahip değildir;ancak özellikle sosyal medyanın bu şekilde kullanıldığı görülmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi Linda Steiner,kadınların alternatif medyasının karakteristik özelliklerini ise feminist amaçlara yardımcı olmak için faaliyet göstermeleri; kâra odaklanmayarak adanmış, spesifik ve küçük bir izleyici grubunu amaçlamaları ve genellikle 1-2 kadınla işlemeleri veya okuyucu/izleyici katılımın cesaretlendirildiği bir kolektif olarak faaliyet göstermeleri olarak sıralamıştır. Yukarıdaki değerlendirmeler ışığında Uçan Süpürge Web Sitesi'nin feminist perspektife sahip bir alternatif medya örneği olarak kabul edilecek niteliklere sahip olduğu görülmektedir. Ancak değişen koşullar göz önüne alındığında, Facebook ve Twitter gibi sosyal medya araçlarının da web sitesi ile birlikte bir bütün olarak ele alınmasının daha uygun olacağı da görülmüştür. Zira sosyal medya araçları, web sitesini tamamlayarak web sitesinin durağanlığını ortadan kaldırarak dinamik bir ortam yaratmaktadır.

Yukarıda her bir özellik için yapılan açıklamalar çerçevesinde "Uçan Süpürge Web Sitesi"nin feminist perspektife sahip bir alternatif medya olarak değerlendirilebileceği görülmektedir. Uçan Süpürge Web Sitesinde okuyucular aynı zamanda içerik oluşturmak için cesaretlendirilmekte, Yerel Kadın Muhabirler Ağı ile olaylar birinci ağızdan aktarılmakta, ana akım medyada haber değeri taşımayan konu ya da kişiler haber olabilmektedir. Ayrıca Uçan Süpürge Web Sitesi'nin Türkiye'deki kadınlar ve feminist hareket için bir bilgi kaynağı olmak, kadınlar arasındaki iletişimi artırmak gibi önemli potansiyelleri bulunduğu ancak web

sitesinde oluşan durağanlık neticesinde bu potansiyeli tam olarak yansıtamadığı da görülmektedir. Her ne kadar sosyal medyada aktif olmak önemli olsa da web sitesinin daha fazla güncellenen ve dinamik bir yapıya sahip olması gerektiği de açıktır.

Uçan Süpürge Web Sitesi'nin potansiyelini kullanamamasında, insan kaynağı ve maddi kaynaklar temel nedenler olarak görülebilir. Alternatif medya, kuruluşlara maddi kaynaklar açısından kolaylıklar sağlasa da insan kaynağı için izleyici/okuyucu ile yazar ayrımını azaltarak açılımlar getirse de yine de -ana akım medyayla kıyaslanmayacak ölçüde düşük de olsa- düzenli maddi kaynaklara ve içeriği daha etkin kullanacak insan kaynağına ihtiyaç duymaktadır. Zira web sitesinde yukarıda da bahsedildiği gibi çeşitli sorunlar tespit edilmiştir. Sürekli güncelleme ve gündemin hızla aktarılması, web sitelerini takip edenler için giderek artan bir biçimde önem kazanmaktadır.Uçan Süpürge Web Sitesi'nin bu alanlarda ciddi eksikliği olduğu görülmektedir. Örneğin;"Arşiv" bölümünün yaklaşık 4 yıldır güncellenmediği tespit edilmiştir. Bunun yanında web sitesi etkileşimliliği artıracak dinamik bir format sunmamaktadır. Web sitesinde kullanılan fotoğrafların çözünürlüğü gibi birkaç noktada kendini gösteren teknik özelliklere ilişkin eksiklikler de göze çarpmaktadır. Bu eksikliklerin çözümünde ise maddi kaynaklar ile insan kaynağının yer aldığı düşünülebilir. Ancak iyi bir örgütlenme ve gönüllü kaynakların daha etkin kullanılmasıyla da bu eksikliklerin azaltılması konusunda çaba gösterilebilir. Yerel Kadın Muhabirler Ağı'nın yeterince etkin kullanılmaması da bir diğer sorun olarak görülmektedir. Bu sorunu çözmek için yerel muhabirlerle iletişim güçlendirilebilir, daha önce gerçekleştirilen seminerler yinelenebilir, Türkiye genelinde bir kadın muhabir dayanışması örgütlenebilir. Ayrıca sadece Yerel Kadın Muhabirler Ağı

değil;ilgili dernek ve cemiyetler vasıtası ile Türkiye'nin her yerindeki yerel muhabirlere kadın odaklı habercilik bakış açısını yaygınlaştırma amaçlı seminerler de gerçekleştirilebilir.

Medyada cinsiyetçilikle mücadele bağlamında değerlendirildiğinde ise ana akım medyada yer alan haberleri web sitesine aktarırken yapılan düzenlemeler ve Yerel Kadın Muhabirler Ağı aracılığıyla haberlerin yazımında cinsiyetçilikten uzak bir yapı oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca bu konuda çeşitli seminerler verildiği, medya izleme konusunda faaliyetler gerçekleştirildiği de görülmektedir. Ancak bunların medyada cinsiyetçilikle mücadelede yeterli olmayacağı, web sitesinde medyada cinsiyetçilikle mücadeleye ilişkin konuların ele alınması, konuya ilişkin yapılan faaliyetlerin daha görünür kılınması, "iyi örnekler"in ve hak ihlallerini içermeyen bir habercilik anlayışının ilkelerinin ön plana çıkarılması vb. uygulamaların da hayata geçirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Sonuç olarak Uçan Süpürge Web Sitesi'nin, medyada var olan cinsiyetçi yapıya bir alternatif sunduğu, literatürde var olan feminist ve alternatif medya niteliklerinin çoğunu karşıladığı; ancak web sitesinin adeta bir duraklama döneminde olması nedeniyle etkin bir araç olarak varlığını sürdüremediği değerlendirilmektedir. Uçan Süpürge Web Sitesi'nin daha etkin bir araç haline gelmesi ve medyada cinsiyetçilikle mücadele potansiyelini kullanması ise sadece web sitesini takip edenlere değil;hak ihlalleri ve ayrımcılıktan uzak bir medya için mücadele edenler başta olmak üzere tüm topluma olumlu yönde katkılar sunacaktır.

EKLER

EK-1 Uçan Süpürge Çalışanı İçin Derinlemesine Görüşme Soru Formu

1. Uçan Süpürge içindeki görev tanımınız/unvanınız nedir? Web sitesi ile ilgili olarak ne iş yapıyorsunuz?
2. Web sitesinin kuruluş öyküsünü anlatır mısınız?
3. Alternatif medyayı nasıl tanımlarsınız? www.ucansupurge.org sizce alternatif midir, neden?
4. Benzer bir biçimde feminist medya ya da alternatif kadın medyası olarak çerçeveyi çizersek Uçan Süpürge ve ucansupurge.org nerede durmaktadır?
5. Uçan Süpürge'nin maddi kaynakları hakkında neler düşünürsünüz?
6. Uçan Süpürge'yi, hiyerarşik yapılanma bakımından nasıl değerlendirirsiniz?
7. ucansupurge.org haber üretim sürecini nasıl gerçekleştirir? Haber üretim sürecinin aşamaları nelerdir?
8. Haberi kendi anladığımız hale getirmek ne demektir?
9. www.ucansupurge.org'ta habercilik konusunda bir çerçeve var mıdır, ucansupurge.org haberi nasıl bir editoryal perspektiften geçirerek yayına sunar?
10. www.ucansupurge.org'da geleneksel medya eleştirisi yer almakta mıdır? Cinsiyetçi söylem nasıl işaretlenmekte ve tartışmaya açılmaktadır?
11. Sizce www.ucansupurge.org'un okuyucuları kimlerdir, www.ucansupurge.org ile aralarındaki etkileşimi nasıl değerlendirirsiniz?
12. Medya üreticileri ile tüketiciler arasındaki ayrımın ortadan kaldırılmasını habercilik pratikleri açısından nasıl değerlendirirsiniz? Okuyucu ve üreticiyi bütünleştiren katılımcı üretim süreçleri www.ucansupurge.org'un habercilik pratiklerine nasıl yansıyor?
13. Haber kaynağı olarak Yerel Muhabirler Ağı'ndan bahsettiniz. Ağ ile ilgili biraz bilgi verip alternatif medya özelliği sağlaması açısından nasıl bir katkı sunduğunu açıklar mısınız?
14. Habercilik ve finansman açısından internet teknolojisi size ne gibi avantajlar sağlamaktadır? Okuyucuları üretim sürecine dahil etmenizde internetin kullanım düzeyi nedir?
15. Türkiye'deki medya ortamını ve kadınlar ile ilişkisini nasıl değerlendirirsiniz, www.ucansupurge.org bu ortamdaki konumu nedir? Cinsiyetçi dilin dönüştürülmesi için ne yapılmaktadır? Anaakım

medyadaki cinisyetçi dil ile ilgili ne düşünüyorsunuz? Sizin bu dilin dönüşmesi için katkınız olabilir mi?

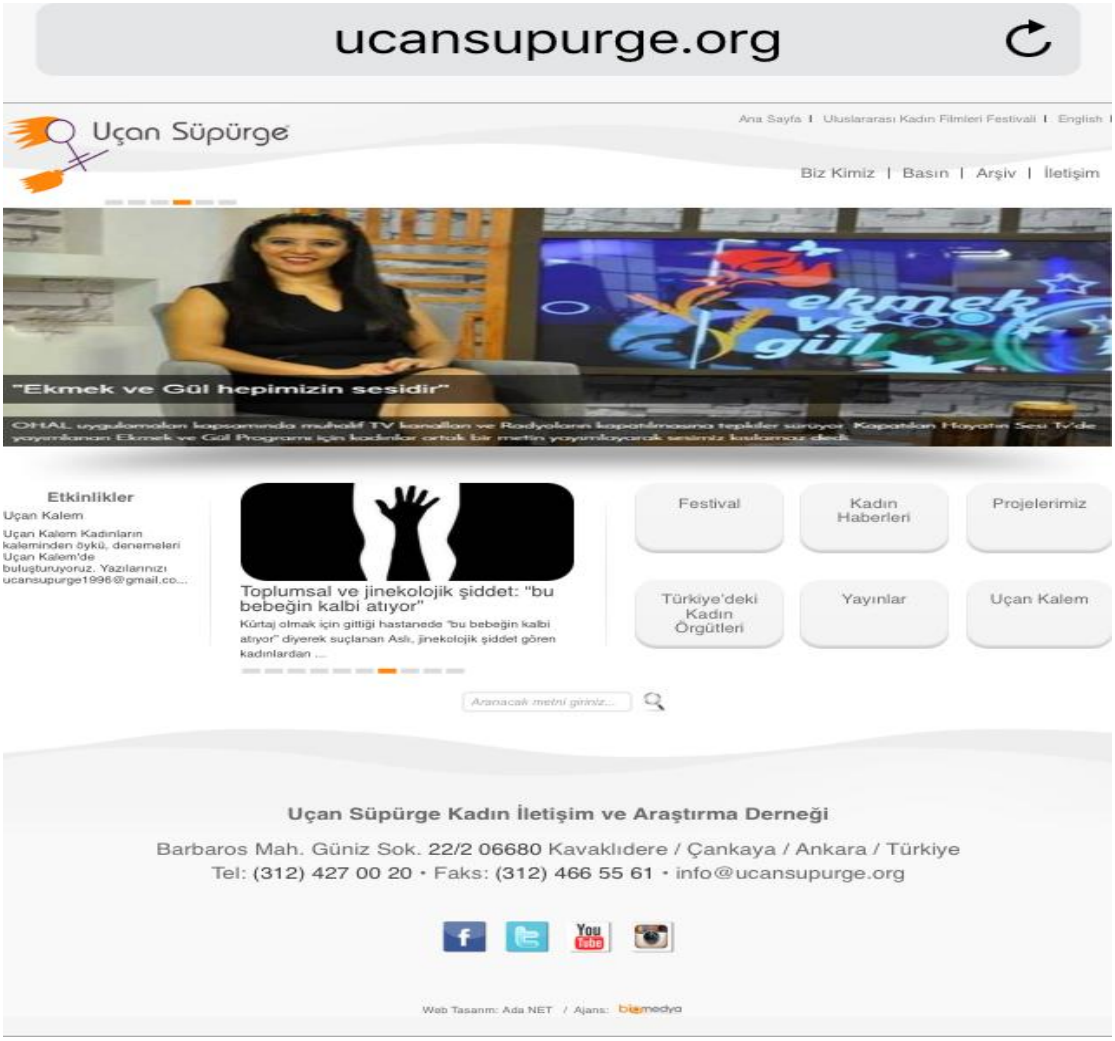
16. Diğer alternatif kadın medyaları ile ilişkileriniz nasıl?
17. Alternatif medyanın ticari girişimlere hangi mesafede durması gerektiğine inanıyorsunuz? Finansman açısından belirli kaynakları kullanmak sizce alternatifliği nasıl etkiler?
18. Alternatif medyanın ana akım medyayı kendi varlık nedenleri doğrultusunda etkileme imkânı var mıdır, www.ucansupurge.org bu imkânı nasıl değerlendiriyor?
19. Kuruluş amaçlarınız açısından öncelikli kurumsal hedefinizi nasıl tanımlarsınız? "okunma oranı/bilinirlik" bu hedefler açısından nerede durmaktadır?

EK–2 Yerel Kadın Muhabirler Ağı Soru Formu

1. Bir medya organında görev yapmakta mısınız?
2. Evetse görev tanımınız/unvanınız nedir? (Yayın sahibi, muhabir, editör, yazı işleri müdürü, yayın yönetmeni vb.) Kaç yıldır gazetecilik yapmaktasınız?
3. Yerel bir muhabir olarak Uçan Süpürge ile etkileşiminiz ve iletişiminiz nasıl ve ne zaman başlamıştır? Uçan Süpürge yetkilileri ile nasıl iletişim kurmaktasınız? Aranızdaki bu işbirliği/koordinasyon hangi faaliyetleri (eğitim seminerlerine katılma, hukuksal danışmanlık alma, haber ve program alanında işbirliği vb.) kapsamaktadır?
4. Uçan Süpürge tarafından düzenlenen yerel medya eğitim seminerlerine katıldınız mı, katıldıysanız bu çalışmanın size nasıl bir kişisel/mesleki katkısı olmuştur?
5. Sizin tarafınızdan gönderilen haber ve içerikler Uçan Süpürge Web Sitesinde kullanıldı mı? Evetse sizin tarafınızdan gönderilen haberler Uçan Süpürge'de sizin isminiz/imzanız ile mi çıkıyor?
6. Gönderdiğiniz haberin metninde büyük çaplı bir değişiklik ya da kısaltma yapılıyor mu yoksa haber aynen mi kullanılıyor?
7. Gönderdiğiniz ancak değerlendirilmeyen haber ya da bilgi/belge/fotoğraf oldu mu? Olduysa bunların konusu genel olarak nedir, bu haberlerin kullanılmama gerekçesi size bildirildi mi?
8. Uçan Süpürge ağından alınan programları/haberleri varsa kendi medya kuruluşunuzda değerlendiriyor musunuz?
9. Uçan Süpürge web sitesini okuyucu olarak da takip ediyor musunuz? Ağırlıklı olarak ne tür haberleri takip ediyorsunuz/ediyordunuz?
10. Sizce yerel medya büyük sermayeli medya kuruluşlarına karşı yerel bir alternatif ve eleştiri odağı oluşturuyor mu? Uçan Süpürge ve benzeri haber ağlarıyla üretilen alternatif içerik ve fikirlerin buna katkısı neler olabilir?
11. Uçan Süpürge ile olan etkileşiminize dair sizin eklemek istediğiniz başka bir düşünceniz ya da beklentiniz var mı?

EK-3 Web Sitesinden Görseller

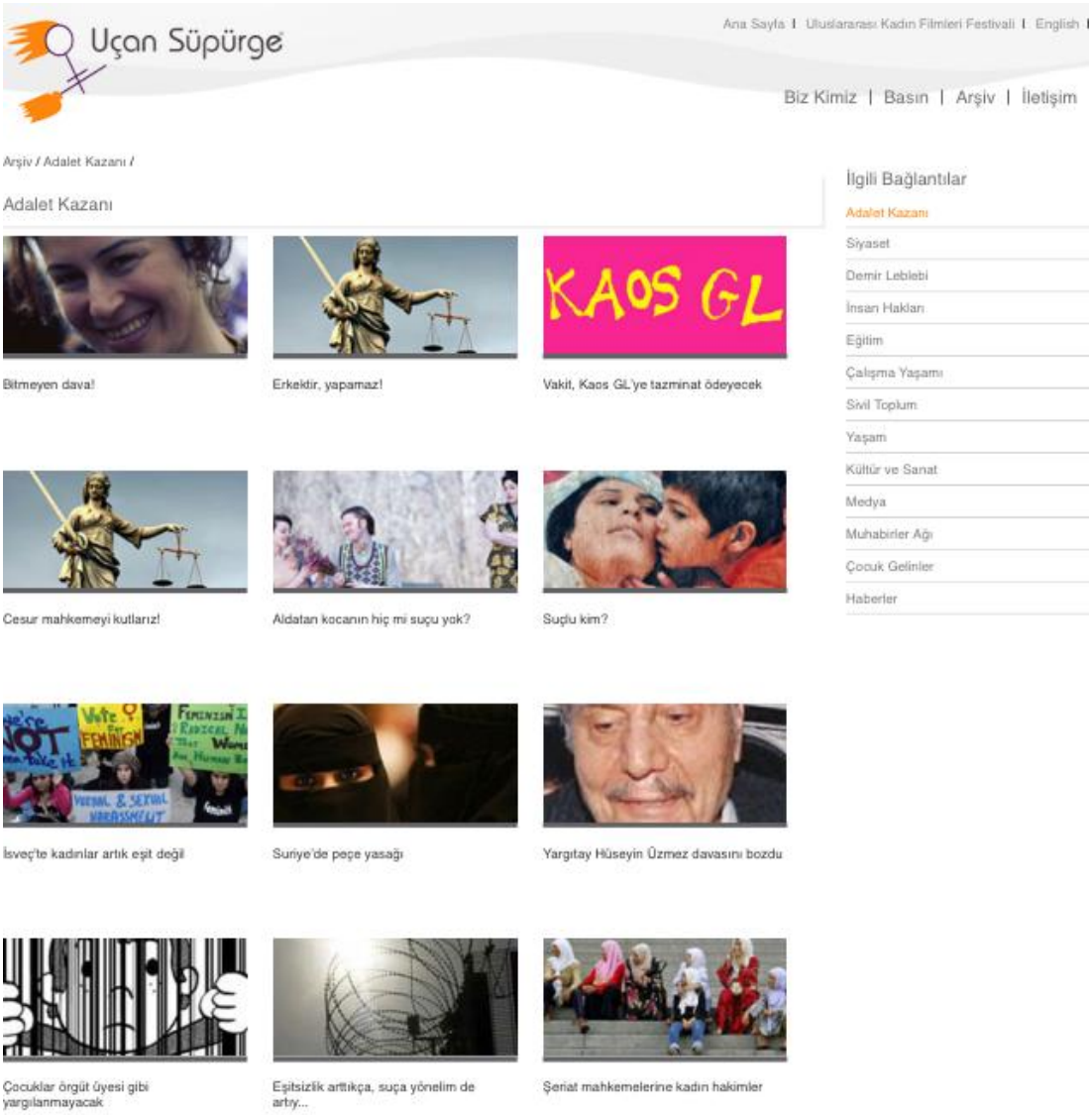
a) Ana Sayfa

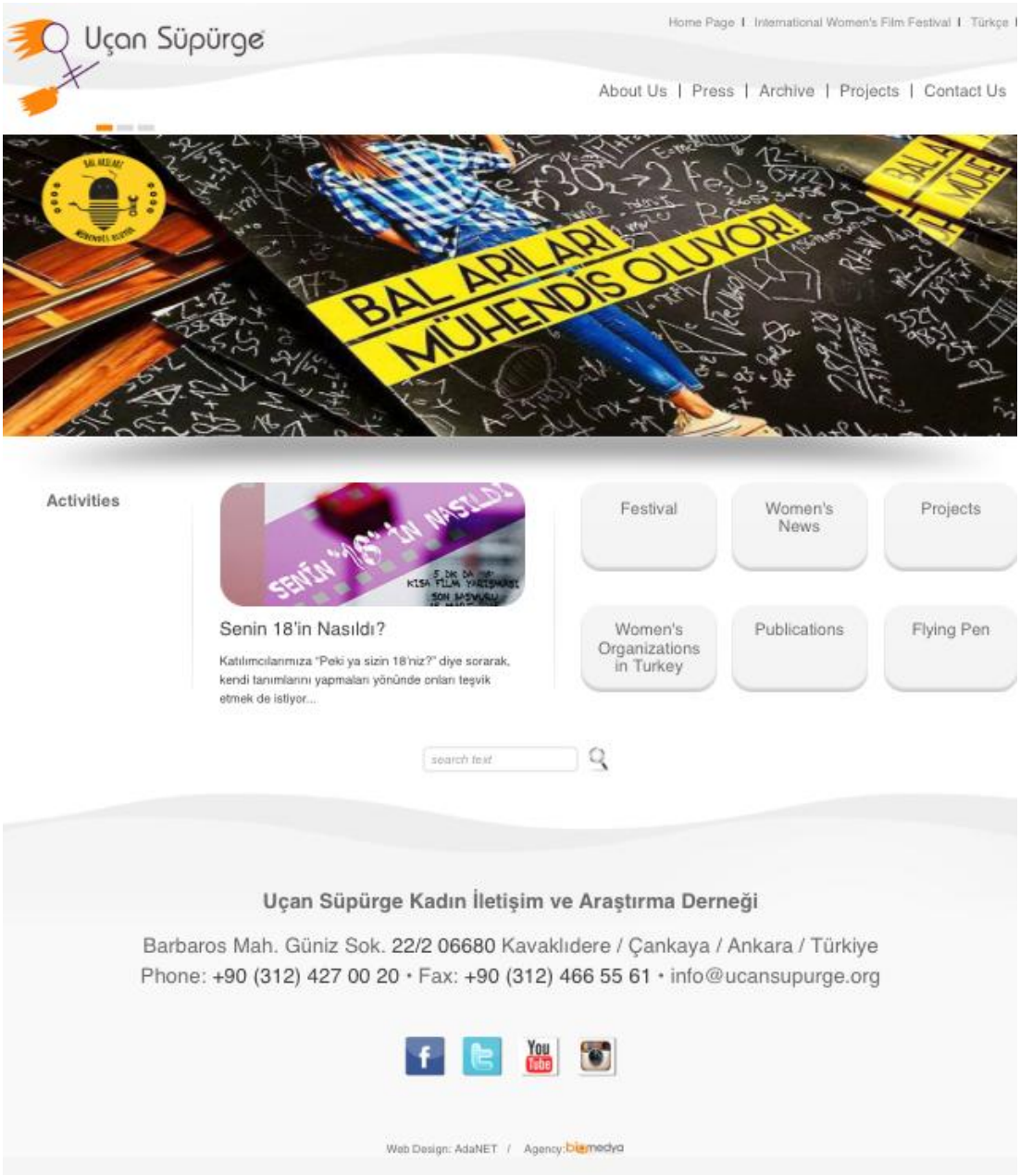
b) Sağ Üst bölüm

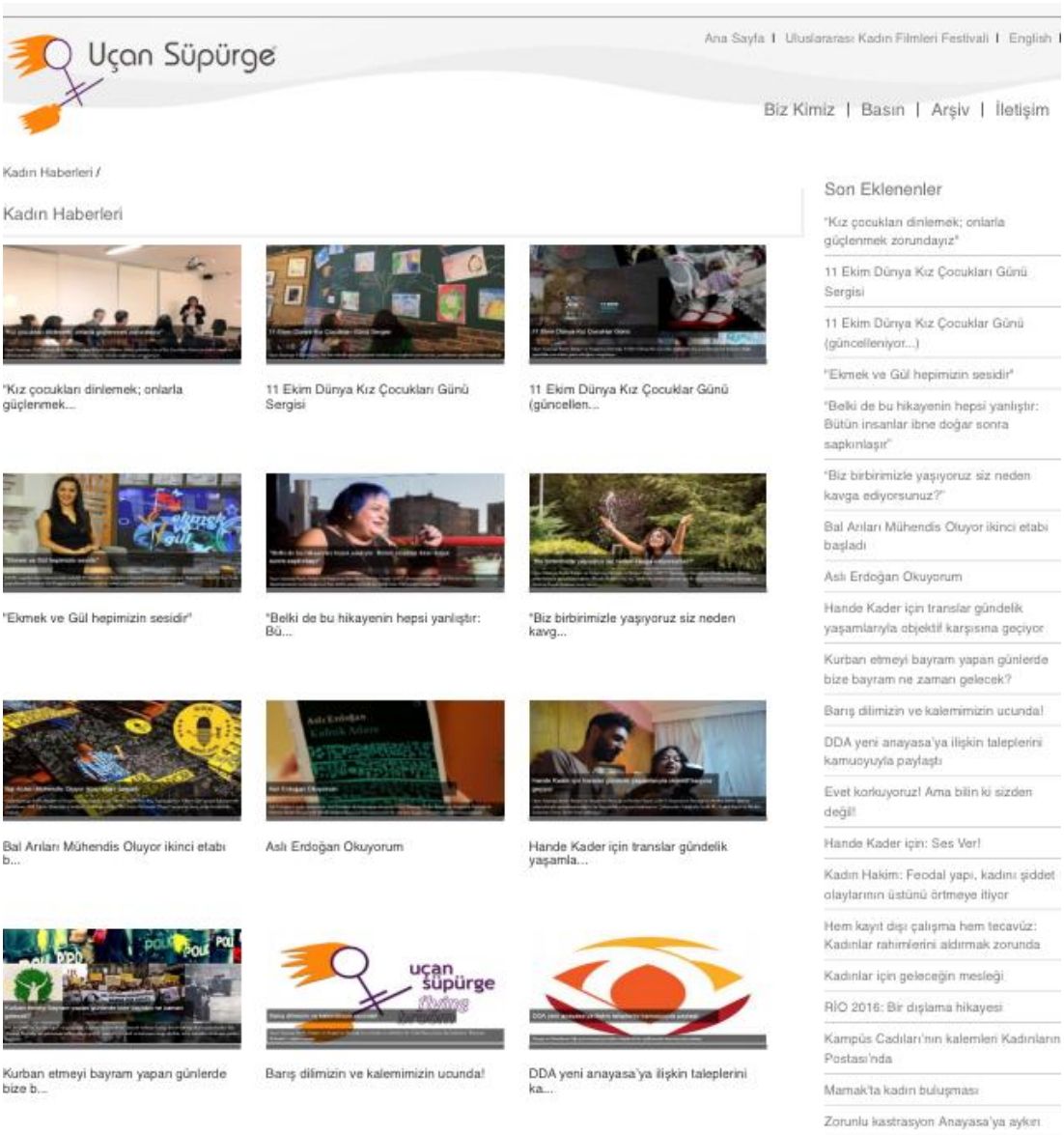
c) Arşiv – Adalet Kazanı

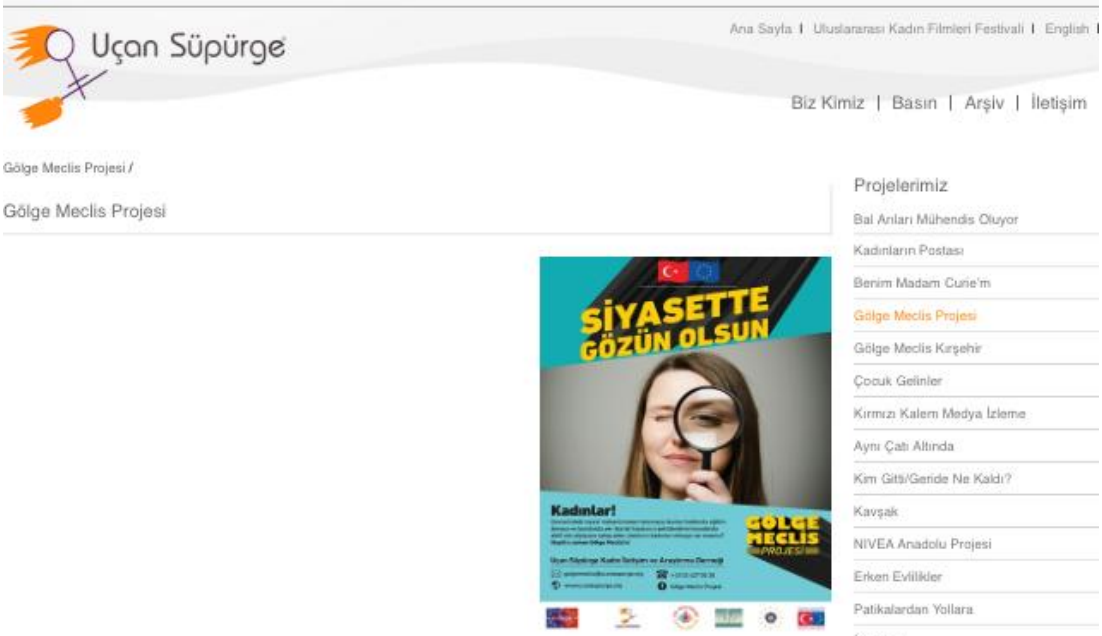
d) İngilizce Ana Sayfa

e) Kadın Haberler

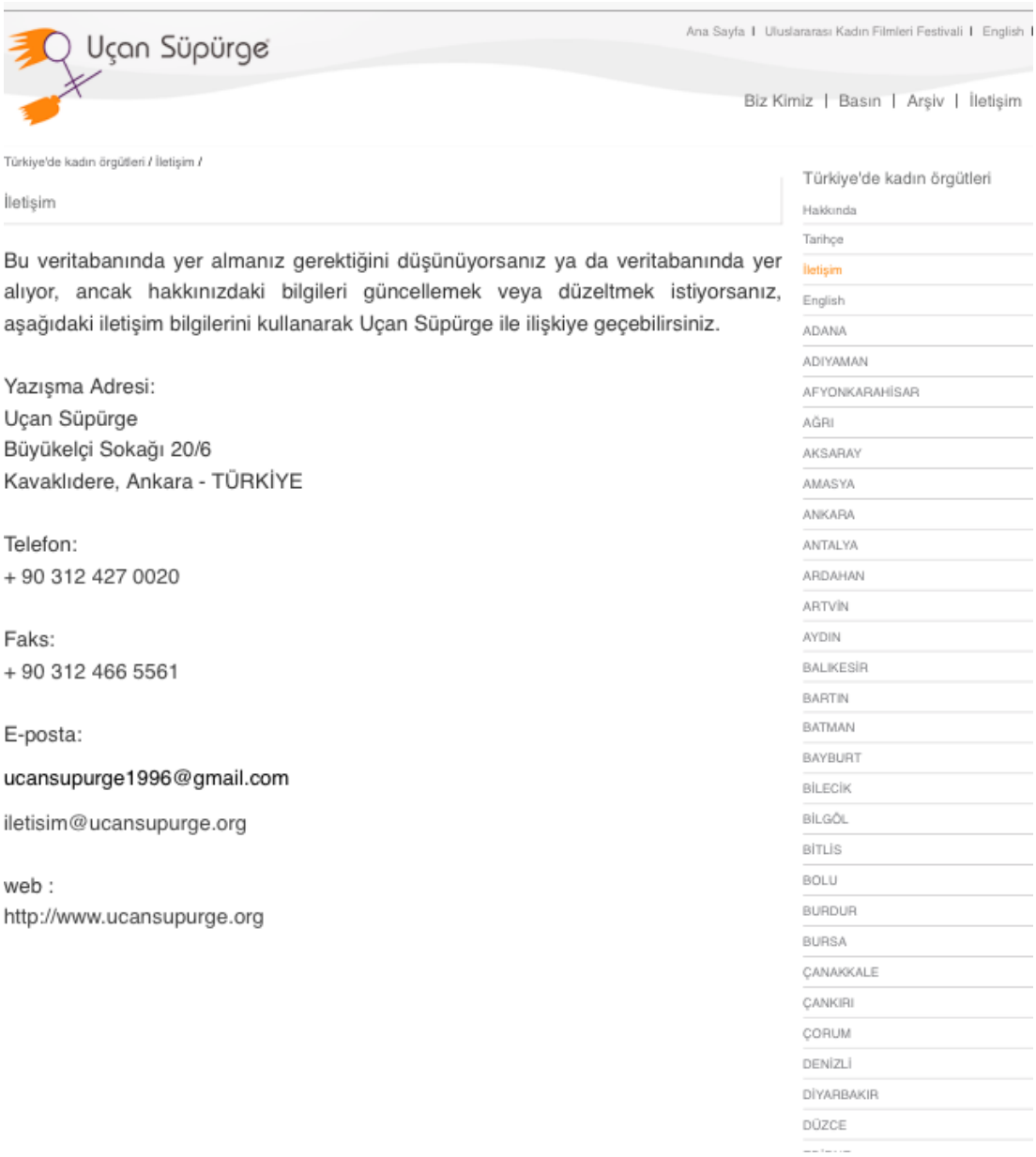
e) Projelerimiz

Gölge Meclis Projesi İngilizce ismiyle Watch Your Shadow, Avrupa Birliği ve Türkiye arasında Sivil Toplum Diyaloğu III - Siyasi Kriterler Hibe Programı kapsamında desteklenmekte. 15 Ekim 2014 tarihinde başlayan proje, 14 ay boyunca uygulanacak ve 15 Aralık 2015 tarihinde sona erecek. Bu projeyle, Türkiye'de kadınların ve kadın konusunda çalışan sivil toplum kuruluşlarının yerelde siyasete katılımının artmasına gölge meclis isimli mekanizmalarla katkıda bulunulacak. Gölge Meclis, belediye meclislerinin çalışma mekanizmalarını kendisine örnek alarak çalışan ve yerel meclislerle aynı dönemlerde toplanan bir izleme mekanizmasıdır. Kadınlardan oluşan bu meclis, öncelikli olarak kadın erkek eşitliğinin ön plana çıktığı, belediyenin yürüttüğü faaliyetlerde kadınların faal olarak yer aldığı bir yerel siyaset anlayışı ortaya koyacaktır.

Proje kapsamında, Türkiye'de belediye meclislerinde kadınların mevcut durumu araştırıldı ve araştırma sonucuna göre, gölge meclislerin kurulması için Yalova ili ve Ankara'nın Mamak ve Etimesgut ilçeleri seçildi. Gölge meclis üyesi kadınlara, çalışmalarına katkı sağlayabilmek maksadıyla yerel siyasi mekanizmaları tanıtıcı ve bunları kullanmaya yönelik eğitim faaliyetleri gerçekleştirilecek. Eğitim içerikleri ihtiyaç analizi çalışması kapsamında hazırlanan anket kullanılarak katılımcı

f) Türkiye'de Kadın Örgütleri Veritabanı 1

g) Türkiye'de Kadın Örgütleri Veritabanı 2

hedefi olup, sokak çocukları, çocuk işçiler, çocuk gelinler, engelli ve mevsimlik tarım işçilerinin çocuk ve kadınlarının yaşamlarının yaşam şartlarını kolaylaştıracak projeler üretmek hedefindedir.

2-) ADANA EV EKSENLİ ÇALIŞAN KADINLAR DERNEĞİ

3-) ADANA GİRİŞİMCİ İŞ KADINLARI DERNEĞİ

Başkanı: Devlet Koçaklı

Çalışma Alanı: Kadınların, çalışma hayatına katılması, daha aktif rol alarak girişimcilik faaliyetlerinde bulunması.

İletişim Bilgileri:

Tel: 0322 233 2677

Adres: Beyazevler Mahallesi Bülent Angın Bulvarı Melda Apartmanı Kat:7

E-posta: adanagirisimciiskadinlaridernegi@hotmail.com

Facebook Sayfası: www.facebook.com/ADANADERNEK

Hakkında:

Son yıllarda, kadınların, çalışma hayatına büyük oranda katılması ve daha aktif rol alarak girişimcilik faaliyetlerinde bulunmaları, gelişen ekonomiler için "stratejik" bir öneme sahiptir. Çünkü iş dünyasında kullanılmayan potansiyeli etkin hale getirmenin ve yeni iş sahaları oluşturmanın yolunun, kadınların girişimciliğinin teşvik edilmesinden geçtiği gerek akademik çevrede, gerekse iş dünyasında ifade edilmektedir.

Yapılan çalışmalarda kadın girişimcilerin kişisel karakteristikleri; dinamik, bağımsız, özgüvenli, rekabetçi ve amaç yönelimli olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda kadınların ekonomik hayatta erkeklerin yanında yer almalarını sağlayacak politika ve projelere öncelik verilmesi ile onları ekonomik ve sosyal gelişmeye önemli katkılar sağlayan potansiyel güç haline getirmek mümkündür.

Bununla birlikte kadınların, girişimcilik faaliyetlerinde önemli engellerle karşılaştıkları ve oldukça zorlandıkları ifade edilebilir. AGİŞKAD çalışma prensiplerinde, girişimciliğin hız kazandığı günümüz dünyasında, Türkiye perspektifinden, kadınların girişimcilik faaliyetlerinde karşılaştıkları engelleri ve yaratacakları fırsatları kuramsal bir çerçevede ele almayı amaçlamaktadır.

4-) ADANA İŞ VE MESLEK SAHİBİ KADINLAR DERNEĞİ

5-) ADANA KADIN DAYANIŞMA MERKEZİ VE SIĞINMA EVİ DERNEĞİ

Çalışma Alanı: Kadınlara yönelik tüm ayrımcılık ve şiddet çeşitlerinin bitmesi, sığınaksız bir dünya için çalışılması.

İletişim Bilgiler:

Tel:0322 453 5350

Adres: Reşatbey Mahallesi Ordu Caddesi Samanyolu Apartmanı Kat: Zemin Seyhan/Adana

E-posta: akdam.adana@yahoo.com

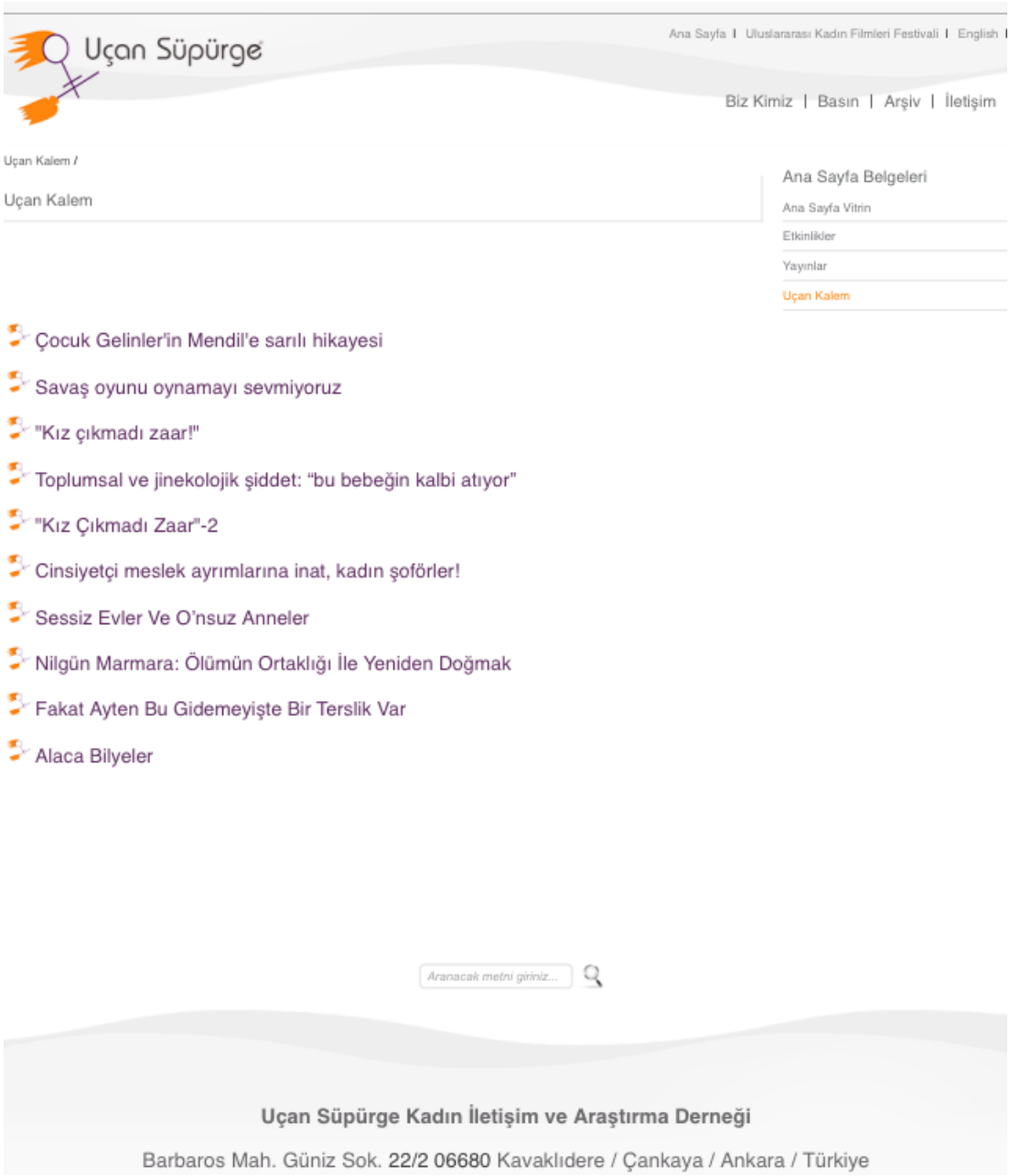
Facebook Sayfası: www.facebook.com/adanakadindayanisma

6-) Adana Kadın Emeği Kolektifi Derneği

Çalışma Alanı: Kadın olmaktan kaynaklı yaşadığımız sorunlar karşısında dayanışma ve

BİLGÖL
BİTLİS
BOLU
BURDUR
BURSA
ÇANAKKALE
ÇANKIRI
ÇORUM
DENİZLİ
DİYARBAKIR
DÜZCE
EDİRNE
ELAZIĞ
ERZİNCAN
ERZURUM
ESKİŞEHİR
GAZİANTEP
GİRESUN
GÜMÜŞHANE
HAKKARİ
HATAY
IĞDIR
ISPARTA
İSTANBUL
KOCAELİ
KOCAELİ
KONYA
KÜTAHYA
MALATYA
MANİSA
KAHRAMANMARAŞ
MARDİN
MUĞLA
MUŞ
NEVŞEHİR
NİĞDE
ORDU
RİZE
SAKARYA
SAMSUN
SİİRT
SİNOP
SİVAS
TEKİRDAĞ
TOKAT
TRABZON

h) Uçan Kalem

Uçan Süpürge
Ana Sayfa | Uluslararası Kadın Filmleri Festivali | English |
Biz Kimiz | Basın | Arşiv | İletişim
Uçan Kalem /
Uçan Kalem
Ana Sayfa Belgeleri
Ana Sayfa Vitrin
Etkinlikler
Yayınlar
Uçan Kalem
Çocuk Gelinler'in Mendil'e sarılı hikayesi
Savaş oyunu oynamayı sevmiyoruz
"Kız çıkmadı zaar!"
Toplumsal ve jinekolojik şiddet: "bu bebeğin kalbi atıyor"
"Kız Çıkmadı Zaar"-2
Cinsiyetçi meslek ayrımlarına inat, kadın şoförler!
Sessiz Evler Ve O'nsuz Anneler
Nilgün Marmara: Ölümün Ortaklığı İle Yeniden Doğmak
Fakat Ayten Bu Gidemeyişte Bir Terslik Var
Alaca Bilyeler
Aranacak metni giriniz...
Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği
Barbaros Mah. Güniz Sok. 22/2 06680 Kavaklıdere / Çankaya / Ankara / Türkiye

EK-4 Niteliksel Metin Analizinde Kullanılan Haberler

a)Ekmeği Taştan Çıkartmak

Kadınların işgücünü her alanda görmemiz mümkün. İş güç çok. Ancak, sosyal güvence yok. Emiş, Gaziantep'e 20 km uzaklıktaki bir köyde yaşıyor. Köylerinde bir derslikli okul var. Sınıfta 1,2,3,4,5. sınıf öğrencileri bir arada ders görüyorlar. 5. sınıftan sonra öğrenciler öğrenimlerine devam edebilmek için ya yakınlarında bulunan okula ya da Gaziantep'e gidiyorlar. Emiş'in çocukları Gaziantep'te okuyor. Çocuklarına ev tutmak zorunda kalmış. Tabii bunlar için paraya ihtiyaç var. Çalışmak gerek; hangi iş olursa yapacak.

Emiş şöyle anlatıyor yaşadıklarını: "Başka bir köye gündelikçi olarak çalışmaya gidiyoruz. Yaptığımız iş tarlanın taşını temizlemek. Taşlar büyük, taşımak zor. Aldığımız gündelik de çok az. Geçen gün ayağıma taş düştü parmağım ezildi. Kadın hakları deniyor da bizim gibi gündelikle çalışanlara hak yok mu acaba? Mesela benim ezilen parmağım kesilebilirdi. Nasıl bir hak arayabilirdim bilmiyorum. Taş toplama işine ara verdik. Şimdi nane toplama işine başladık. Pazardan aldığınız nanelerin demetini biz yapıyoruz. Naneyi tarladan toplamak, temizlemek, demet etmek bizim işimiz. Alıp yemek de sizin işiniz. Anlayacağınız bizlerin işi hiç bitmez. Onu bitirir bu defada sebze ekeriz. Yeter ki çocuklarımıza iyi bir hayat verebilelim."

Köyün Maya ninesi ise şunları söylüyor: "Köyün işi çok. Hiç oturan kadın gördünüz mü? Herkes çalışır. Ne kadın olduğumuz belli ne de erkek. Kadın işini de biz yapıyoruz, erkek işini de. Bizde zaten ayrım yok. Şimdi bizler hangi kadın grubuna giriyoruz? Çalışan mı, tüketen mi, ezilen mi? Ah bir de ne olduğumuzu anlasak. Bu yaşımda elin tarlasında, tapanında çalışıyorum. Ne için? Hepsi bir ekmek."

Gördüğünüz gibi kadınlar ekmeğini taştan çıkartıyor. Bir lokması için kendi ağırlıklarınca yük taşıyorlar sırtlarında. Onların isyanı da sırtlarındaki hayata.

b) Kampüs Cadıları'nın Kalemleri Kadınların Postası'nda

Kadınların Postası ekibi ile Kampüs Cadıları Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği'nde bir araya geldi. Gündemi ve kadın dayanışmasının önemini konuşan Kadınların Postası editörleri ve Kampüs Cadıları sokakta ve yaşamın her alanında kadın dayanışmasını birlikte örgütlemeyi tartıştı.

Kampüs Cadıları Kim?

Üniversiteli kadınların yurtta, kampüslerde, sınıfta ve sokakta karşılaştıkları sorunlara karşı ve kadına yönelik her türlü taciz, tecavüz ve şiddete karşı bir araya gelme ve dayanışma amacıyla 2012'de bir araya gelen kadınlardan oluşan Kampüs Cadıları, kadınların karşılaştıkları gündelik sorunlara da çözüm üretiyor.

Türkiye'de birçok üniversitede örgütlenen Kampüs Cadıları, Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde kadınları taciz eden bir erkeğe kadınların yalnız olmadığını göstermeleriyle medyada gündeme gelmişlerdi. Özellikle ana akım medyada, "kadınlar kampüste erkeği dövdü" başlıklarıyla yer alan haberlerde, kadınların neden tepki verdiğinin altı silinerek olay magazinleştirilmiş, kadınlar saldırgan ve şiddet dolu yansıtılmıştı.

Kampüs Cadıları, fakülte tuvaletlerine ped kutusu yapmaktan, öz savunma eğitimlerine ve birçok atölye çalışmalarına varana dek farkındalık yaratmak ve dayanışmayı her alanda büyütmek için örgütlenmeye devam ediyor.

Fakülte tuvaletlerine ped kutusu

Kadınların regl dönemlerinde hazırlıksız olmaları halindeki ped arayışını anlatan Kampüs Cadıları'ndan Gözde Çelik, fakültede kadın tuvaletlerine ped kutusu yaptıklarını anlatıyor:

"Böyle günlerde kadınlar kulaktan kulağa ped arayışına giriyor okulda, pedi bulunca da saklı gizli kimseye göstermeme kaygıları taşıyor. Okulda kadın tuvaletlerinde bırakın pedi, kağıt havluyu sabun bile bulmak mümkün değil. Biz de Kampüs Cadıları olarak bir kampanya başlattık. Kadın tuvaletlerine ped kutusu yaptık. Bir karton kutunun etrafını süsledik ve tuvaletlere koyduk, üzerine de "ihtiyacı olan alsın, fazla olan bıraksın" gibi notlar yazdık. Ve o paylaşım öyle güzel sürdü ki o

kutu hiç boş kalmadı.”Kampüs Cadıları’ndan Melike Avcı ise, ped dolu kutulara kadınların teşekkür notları bıraktığını ekledi.

Kampüs Cadıları Kadınların Postası’nda yazıyor

Kadının gündelik yaşamında karşılaştığı çok küçük görünse de esasında ne kadar önemli olduğunu fark ettiğimiz ped arayışı, bedenine dair gizli tutması öğretilen dayatımlara dair yaklaşımları, alışkanlıkları yıkan bir kampanya ped kutusu kampanyası. Biz de Editör arkadaşım Neslihan Koyuncuyla birlikte hayranlıkla dinledik kampüslerde ve yaşamın her alanında örgütlenen Cadıları.

Uçan Süpürge’nin cadı bebeklerini kucaklayarak gülümseyen Kampüs Cadıları ile çaylarımızı yudumlayıp Sümeyra’nın kurabiyelerini yerken önümüzdeki süreçlerde dirsek temasımızı güçlendirmeyi konuştuk. Kampüs Cadıları kadınlarının haberleri ve yazılarını artık Kadınların Postası’nda okuyarak dayanışmayı ve kadın mücadelesini büyüteceğiz. Bu dayanışma ağında buluşmak için siz de bizimle iletişime geçer haberlerinizi, yazılarınızı Kadınların Postası’na yollayarak birlikte güçlenmeyi kadın mücadelesini büyütmeyi örgütleyebilirsiniz. Süpürge çatısı altında daha kalabalık bir masa etrafında buluşabiliriz.

KAYNAKÇA

Akkent, M., (2013), **Feminist Kadın Dergilerinin Büyük Büyük Büyükannesi**, http://bianet.org/bianet/kadin/145572-feminist-kadin-dergilerinin-buyuk-buyuk-buyukannesi11 Mayıs 2010 tarihinde erişilmiştir.

Aksoy, N., (2006),**Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün Rolü**, Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.

Aktan C. Ve Tunç M., (1998), "Bilgi Toplumu ve Türkiye", **Yeni Türkiye Dergisi,** Ocak Şubat 1998

Al, U. ve Bahşişoğlu, H.,(2000), "Türkiye'deki Üniversite Kütüphanelerine Ait Web Sitelerinin İçerik Açısından Değerlendirilmesi", **Bilgi Dünyası**, 1 (2), s. 307-329.yunus.hacettepe.edu.tr/~umutal/publications/webevaluation.pdf20 Aralık 2016 tarihinde erişilmiştir.

Alankuş S. (1998), "Globalleşme/Yerelleşme ve Yerel Medyanın İmkânları". **Birikim Dergisi**. Temmuz/Ağustos 1998. s. 195-209.

Alankuş, S. (2000),"Alternatif Olarak Yerel Medya ve Bir Girişim: Bağımsız İletişim Ağı"**Özgür Üniversite Formu**, Sayı 12. s. 132-151.

Alankuş, S., (2001), **Alternatif Olarak Yerel Medya ve BİA**, http://www.bianet.org/bianet/medva/908-altematif-olarak-verel-medva-ve-bia . 11 Mayıs 2010 tarihinde erişilmiştir.

Alankuş. S. (2003),**Medya ve Toplum**. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

Alankuş, S., (2008a), "Türkiye'de 'Başka' Bir Demokrasi İçin, 'Başka' Bir Medya ve Habercilik", **Uygun Adım Medya**içinde, İ. Cangöz (Der.) Ankara: Ayraç Kitabevi. s. 177-229.

Alankuş, S., (2008b), "Demokrasi ve 'Başka-Medya' İlişkisi: Türkiye'deki Yaygın-Dışı Medya Ortamını Anlamak Üzere Teorik Bir Çerçeve", **Başka Bir İletişim Mümkün**içinde, S. Çelenk (Der.), İstanbul: IPS İletişim Vakfı. ss 121-137

Albert, M. (1997), "Alternatif Medyayı Alternatif Kılan Nedir?", **Bilim ve Toplum**, http://eski.bgst.org/keab/albert20061112.asp15 Aralık 2013 tarihinde erişilmiştir.

Alkan A. (2005),**Yerel Yönetimler ve Cinsiyet Kadınların Kentte Görünmez Varlığı**. Ankara: Dipnot Yayınları

Allen, D. (2006),**The Eight Characteristics of Women's Media**. http://ekawenats.blogspot.com.tr/2006/05/eight-characteristics-of-womens-media.html 20 Kasım 2013 tarihinde erişilmiştir.

Atabek Ü (2005),"Yeni İletişim Teknolojileri ve Yerel Medya İçin Olanaklar", **Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya**içindeS. Alankuş (der) İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2. Baskı. s. 61-90.

Atakul, S. (2002), **Popüler Feminist Bir Yayın Deneyimi: Kadınlara Mahsus Gazete Pazartesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı.

Atauz A. vd. (1999),**Toplumsal Cinsiyet Eğitimi El Kitabı**. Yayınlanmamış Eğitim Materyali, Ankara: KSSGM.

Atton, C. (1999), "A Re-assessment of the Alternative Press", **Media, Culture & Society**, Vol. 21, s. 51-76.

Atton, C. (2002a), **Alternative Media**, Londra, Sage.

Atton, C. (2002b), "News Cultures and New Social Movements: Radical Journalism and the Mainstream Media", **Journalism Studies**, Vol. 3, No. 4, s. 491-505.

Atton, C. (2003), "Reshaping Social Movement Media for a New Millennium", **Social Movement Studies**, Vol. 2, No. 1, s. 3-15.

Atton, C. (2007), "Current Issues In Alternative Media Research", **Sociology Compass**, Vol. 1, No. 1, s. 17-27.

Awid, (2015), **Kibrit Çöplü Kızlar – Feminist İnternet Dergisi** http://www.forum.awid.org/forum12/tr/kibrit-coplu-kizlar-feminist-internet-dergisi/ 20 Aralık 2013 tarihinde erişilmiştir.

Aziz A. vd. (1994),**Medya, Şiddet ve Kadın 1993 Yılında Türk Basınında Kadınlara Yönelik Şiddetin Yer Alış Biçimi**. Ankara: Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayın No:81.

Aziz, A. (2006) "Türkiye'de Kadın ve Medya Çalışmaları",**İletişim Çalışmaları Dergisi**, (3), 165-208.

Başaran, F.(1998), "Yeni Bir İletişim Ortamı: İnternet", **Birikim**, N.110:46-49.

Başaran, F., (2005), "İnternetin Ekonomi Politiği", **İnternet, Toplum, Kültür**, içinde, Binark M. ve Kılıçbay B. (der.), Ankara: Epos Yayınları, s. 32-52.

Bayramoğlu, Y. (2008),"Reklâmlar ve Cinsiyet Meselesi", Bianet,http:// bianet.org/bianet/biamag/108605-reklamlar-ve-cinsiyet-meselesi 20 Nisan 2008 tarihinde erişilmiştir.

Belge, B. (2010), "Medyada da Haberlerde de Kadının Adı Yok",Bianet, http://bianet.org/bianet/medya/125140-medyada-da-haberlerde-de-kadinin-adi-yok 20 Haziran 2015 tarihinde erişilmiştir.

Berger, J. (2006),**Görme Biçimleri** (On İkinci Basım). (Y. Salman, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları. (1972).

Bhasin, K. (2003), **Toplumsal Cinsiyet, Bize Yüklenen Roller.** (K. Ay, Çev.). İstanbul: Kadın Dayanışma Vakfı Yayınları.

Binark, M. ve Kılıçbay, B. (Der.) (2005), **İnternet, Toplum, Kültür**, Ankara: Epos Yayınları.

Binark, M. (2007). "Yeni Medya Çalışmalarında Yeni Sorular ve Yöntem Sorunu", **Yeni Medya Çalışmaları** içinde Mutlu Binark (der.), Ankara: Dipnot, Yayınevi. s. 21-44.

Binark, M. Ve Gencel-Bek, M., (2007), **Eleştirel Medya Okuryazarlığı: Kuramsal Yaklaşımlar ve Uygulamalar**, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Binark, M., vd. (2009), **Toplumsal Paylaşım Ağı Facebook: Görülüyorum Öyleyse Varım**, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Binark, M. (2010), "Nefret Söyleminin Yeni Medya Ortamında Dolaşıma Girmesi ve Tüketilmesi", **Yeni Medyada Nefret Söylemi** içinde, T. Çomu (Der.), İstanbul: Kalkedon Yayınları, s. 11-53.

Bora, A., (2005),**Kadınların Sınıfı: Ücretli Ev Emeği ve Kadın Öznelliğinin İnşası**, İstanbul: İletişim Yayınları.

Bryan vd. (1998),"Electronic Democracy and the Civic Networking Movement in Context", **Cyberdemocracy** içinde, C. Bryan (Ed.), Londra: Routledge

Butler, J. (1990),Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity. New York: Routledge.

Büker S. ve Kıran A., (1999), **Televizyon Reklamlarında Kadına Yönelik Şiddet: Şiddetin Nesnesi Kadın**. İstanbul: Alan Yayıncılık.

Callamard, A. (2006),**Gender-based Censorship and the News Media**. http://reliefweb.int/rw/lib.nsf/db900sid/OCHA-6RJMS5/$file/article19-genmar06.pdf?openelement20 Aralık 2013 tarihinde erişilmiştir.

Ceyhan, Ç.,(2008), **Anaakım Medyaya Karşı Alternatif Medya: Alternatif Gazeteler Olarak Ahali ve Mülksüzler**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ceyhan, Ç. (2009), "Medyada Alternatif Bir Hal: 'AHALİ' ve Karşıt Kamusallık", **Kurgu-Online International Journal of Communication Studies**, Sayı: 1, http://www.kurgu.anadolu.edu.tr/dosyalar/9.pdf , 15 Aralık 2013. tarihinde erişilmiştir.

Choi, Y., et al.(2006), "Claiming Feminist Space in Korean Cyberterritority", **Javnost - The Public: Journal of the European Institute for Communication and Culture**, Vol. 13, Issue 2, s. 65-83.

Chomsky, N. (1997), "What Makes Mainstream Media Mainstream", **Zmag.**https://chomsky.info/199710/ 17 Mayıs 2016 tarihinde erişilmiştir.

Claro, M. (2007),**Video Games and Education**. OECD Background Paper for OECD-Enlaces Expert Meeting, www.oecd.org/dataoecd/14/60/39548100.pdf 15 Mayıs 2012tarihinde erişilmiştir.

Connell, R.W. (1998),**Toplumsal Cinsiyet ve İktidar**, Çev: Cem Soydemir, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Coşkun, M. K.,(2007), **Demokrasi Teorileri ve Toplumsal Hareketler**, Ankara: Dipnot Yayınları.

Couldry, N. (2001)"Mediation and Alternative Media: Or, Reimagining the Centre of Media and Communication Studies",**Our Media, Not Theirs**, konulu Uluslararası İletişim Birliği Konferansı Bildirisi, Washington.

Couldry, N.,(2003), "Beyond the Hall of Mirrors? Some Theoretical Reflections on the Global Contestation of Media Power", **Contesting Media Power: Alternative Media in a Networked World**içinde,Couldry N. ve Curran J. (Der.), Londra: Rowman & Littlefield s. 39-54.

Coyer, K., (2007), "Mysteries of the Black Box Unbound: The Alternative History of Radio", **The Alternative Media Handbook** içinde, Coyer K. et al (Der.), Oxon: Routledge, s. 15-28.

Çakır, S. (2011),**Osmanlı Kadın Hareketi**, 3. Baskı, İstanbul: Metis Yayınları.

Çakır, S. (2006),**Türkiye'de Kadın Tarihi Çalışmaları-1**. http://bianet.org/bianet/kadin/78369-turkiyede-kadin-tarihi-calismalari-1 , 28 Nisan 2016 tarihinde erişilmiştir.

Çam, Ş. (2009),"Televizyon Dizilerinin Kadına Yönelik Şiddet Temsillerinde Ataerkil Rejimin İdeolojisi",**Kültür ve İletişim**, 12 (2), s. 79-132.

Çelenk, S., (1998), "Video'nun Sunduğu Olanaklar: Görüntünün Alternatif Kullanım Biçimleri", **Birikim**, Sayı: 110, s. 50-53.

Çelenk S. Timisi N. (2000),"Güldürü Yerli Dramalarda Kadın Temsili ve Şiddet",**Televizyon, Kadın ve Şiddet** içinde N. B. Çelik (Der.), Ankara: Dünya Kitle İletişimi Araştırma Vakfı KİV Yayınları s. 23-64.

Çelik N. B. (2000),"Giriş", **Televizyon, Kadın ve Şiddet** içinde N. B. Çelik (Der.), Ankara: Dünya Kitle İletişimi Araştırma Vakfı KİV Yayınları s. 1-21.

Çinar, M. Ç. (2013),**Mobil Teknolojilerin Sosyal Yardımlar Alanında Kullanılması**. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Basılmamış Uzmanlık Yeterlilik Tezi.

Çetinkaya, L., (2008),**Ortaöğretim Kurumlarındaki 10. Sınıf Öğrencilerinin Elektronik Oyunlardaki Mesajları Algılama Düzeyi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.

Çoban B. (2009),"Toplumsal Hareketler ve Radikal Medya", **Yeni Toplumsal Hareketler** içinde, Çoban B. (yay haz), İstanbul: Kalkedon Yayınları. s. 43-62.

D'Arcy, M., (2000), **Galway's Pirate Women: A Global Trawl**, Galway: Women's Pirate Press.

Dagron, A. G., (2001), "Call Me Impure: Myths and Paradigms of Participatory Communication", **Our Media, Not Theirs**, konulu Uluslararası İletişim Birliği Konferansı Bildirisi, Washington.

Dagron, A. G. (2004), "The Long and Winding Road of Alternative Media", **The SAGE Handbook of Media Studies** içinde, (Der.) J. Downing; D. McQuail; P. Schlesinger; E. Wartella, Thousand Oaks: Sage, s. 41-63.

Dağtaş, E. (2007), "Yurttaşlık Haklarının İnşası Ekseninde Eskişehir Yerel Basınından Online (Çevrimiçi) Bir Örnek: Midas Gazetesi". **Yeni Medya Çalışmaları**içinde, M. Binark (der.), Ankara, Dipnot Yayınevi. s. 97-144.

Danacı Yüce, Ö. (2008),"Siyasal Kimlikli Gazetelerde Kadın Kimlikleri", **Sen Benim Kim Olduğumu Biliyor musun? Toplumsal Yaşamda Kimlik**

İzdüşümleri içinde, H. Uğur Tanrıöver (Der.), İstanbul: Hil Yayınları. s. 155-177.

Day, R.,(2008), **Community Radio in Ireland: Participation and Multi-flows of Communication**, Creskill: Hampton Press.

December, J., (1994), "Challenges for Web Information Providers", **Computer Mediated Communication**, Vol. 1,No.6, s.8-14, http://www.ibiblio.org/cmc/mag/1994/oct/webip6.htmr. 28 Mayıs 2011 tarihinde erişilmiştir.

Deleuze, G. ve Guattari, F. (1987), **A Thousand Plateaus. Capitalism and Schizophrenia**, Londra: Athlone.

Demir, B. (2012),"Alternatif Kadın Medyası Örneği: Pazartesi Dergisi", **Kadın Odaklı Habercilik** içindeS. Alankuş (Ed.), İstanbul: BİA. s. 211-218.

Demirtaş.M, (2012), "An Analysıs In Purpose to the Facebook and Twitter Users in Turkey", **British Journal of Arts and Social Sciences** 2046-9578, Vol.9 No.II 116-125.

Diamond, L., (1994), "Toward Democratic Consolidation", **Journal of Democracy**, Vol. 5.

Dikkaya, M. ve Özyakışır, D., "Küreselleşme ve Bilgi Toplumu: Eğitimin Küreselleşmesi ve Neo-Liberal Politikaların Etkileri",**Uluslararası İlişkiler**, Cilt 3, Sayı 9 (Bahar 2006), s. 151-172.

Dillon, J. ve McKeel, W. (2005), "Political Nihilism, Alternative Media and the 2004 PresidentalElection" , **Simile: Studies in Media & Information Literacy Education**, Cilt 5 Sayı 2. S. 1-12.

Doğan, S., (2007),"Uçan Süpürge: Yerel Kadın Muhabirler Ağı'nın Öyküsü ya da Hayat, Haberdir". **Kadın Odaklı Habercilik**, içinde S. Alankuş (Ed.). İstanbul: BİA. s. 217-224.

Doğan, S. (2009), **Uçan Süpürge Web Sitesi'nin Kuruluş Öyküsü**, Uçan Süpürge Haber Merkezi, www.ucansupurge.org adresinden 12 Mayıs 2012 tarihinde erişilmiştir.

Dorer, J. (2006),"İnternette Cinsiyet: Yeni İletişim Teknolojileri İle Birlikte Cinsiyet Ayrımına İlişkin Araştırmalara Bakış",**Medya ve Kadın** içinde D. İmançer (Der.), Ankara: Ebabil Yayınları. s. 199-218.

Downing, J. D. H., (1984),**Radical Media: The Political Experience of Alternative Communication,** Boston, MA, South End Press.

Downing, J. D.H. et al. (2001), **Radical Media: Rebellious Communication and Social Movements**, Londra: Sage.

Downing, J. D.H. (Der.) (2011), **Encyclopedia of Social Movement Media**, California: Sage Publications.

Downing, J. D. H., (2014), "Alternatif Medyanın İzleyicileri ve Okuyucuları: Fiilen Bilinmeyenin Olmayan Cazibesi". **Kendi Medyanın Yarat, Kavramlar, Tartışmalar, Örnekler**, içinde, Yanıkkaya, B.,ve Çoban, B., (Ed.), İstanbul, Kalkedon Yayınları. s. 13-46,

Dönmez, İ.H. (2009),**Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Bir İletişim Ortamı Olarak Mahkemeler,** Ankara Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi

Duncombe, S., (1997),**Notes from Underground: Zines and the Politics of Alternative Culture,** Londra: Verso Publications.

Dursun, Ç., (2008),**Kadına Yönelik Aile içi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif Bir Habercilik,** Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.

Ege, G. B. (2004)"Enformasyon-İletişim Çağında Eğitim ve Bilgisayar" **Ege Eğitim Dergisi,** Sayı:(5):1, Ege Üniversitesi Yayınları, s. 37-43.

Elmas, E. Ve Kurban, D., (2011),**İletişimsel Demokrasi-Demokratik İletişim: Türkiye'de Medya: Mevzuat, Politikalar, Aktörler,** İstanbul: TESEV Yayınları.

Erdoğan, İ. (2012). **Pozitivist Metodoloji ve Ötesi**. Ankara: Erk Yayınları.

Erdoğan, M. (2011). **Medyada Cinsiyete Dayalı Ayrımcılıkla Mücadelede Medya İzleme Grupları**. Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.

Feminist Yaklaşımlar, (2016), "Hakkımızda", **Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar,** http://www.feministyaklasimlar.org/hakkimizda/. 10 Nisan 2016 tarihinde erişilmiştir.

Fiske, J., (1992), "The Cultural Economy of Fandom", **The Adoring Audience: Fan Culture and Popular Media** içinde, L.A. Lewis, (Der.) Londra: Routledge. s. 30-49.

Fiske, J., (2003), **İletişim Çalışmalarına Giriş**, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Fountain, A., (2007), "Alternative Film, Video and Television", **The Alternative Media Handbook** içinde, K. Coye et al. (Der.) Oxon: Routledge, s. 2946.

Gauntlett, D. (2008),**Media, Gender and Identity**. London: Routledge.

Gencel-Bek, M. ve Binark, M. (2000),**Medya ve Cinsiyetçilik**, Ankara.Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi,.

Gencel-Bek, M., (2001), "Medyada Cinsiyetçilik ve İletişim Politikası", **İletişim**, Sayı: 10, s. 213-235.

Gencel-Bek, M. (Der.) (2008),**Medyada Aile İçi Şiddetin Temsili ve Üretim Pratikleri**. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Yayınlanmamış Araştırma.

Geray, H., (2002), **İletişim ve Teknoloji: Uluslararası Birikim Düzeninde Yeni Medya Politikaları**, Ankara: Ütopya Yayınevi.

Gilleti J. (2001), **Contemporary Challenges For Alternative Media: Lessons From The AIDS Movement.**http://mediaprof.org/ourmedia/omwebsite/papers/om2001/Gillett.om2001.pdf 10 Ocak 2015 tarihinde erişilmiştir.

Gorschenek, M. (1994),**Reklâm Spotlarındaki Cinsiyet Stereotipleri**(Çev. Dilek İmançer)http://www.sinemasal.gen.tr/stereotip.htm 10 Mayıs 2012 tarihinde erişilmiştir.

Göker, G., (2007), "İnternetin Türkiye Kadın Hareketi Üzerindeki Etkisi: Kadın Kurultayı E-Grubu Örneği", **Yeni Medya Çalışmaları**içinde, M. Binark (der.) ,Ankara: Dipnot Yayınevi. s 177-204

Göker, G.,(2010), "Yeni Toplumsal Hareketler ve İnternet İlişkisi", **KaosGL**,. http://www.kaosgl.com/sayfa.php?id=404810 Eylül 2012 tarihinde erişilmiştir.

Gulati, G. J. (2010),"No Laughing Matter: The Role of New Media in the 2008 Election",**The Year of Obama: How Barack Obama Won the White House**içinde L. J. Sabato (Ed.), New York: Longman, s. 187–204.

Gülbahar, H. (2007),"Kadına Yönelik Şiddet Genelgesi ve Medyanın Sorumluluğu",**Kadın Odaklı Habercilik** içinde S. Alankuş, (Ed.), İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları. s. 85–116.

Güzel, M. (2007), Küreselleşme, Tüketim Kültürü ve İnternet'deki Gençlik Siteleri,**Yeni Medya Çalışmaları** içinde M. Binark (der.), Ankara: Dipnot Yayınevi,s. 205-250.

Haas, T., (2004), "Alternative Media, Public Journalism and the Pursuit of Democratization", **Journalism Studies**, Vol. 5, No. 1, s. 115-121.

Harcup, T., (2003), "'The Unspoken - Said': The Journalism of Alternative Media", **Journalism**, Vol. 4, No. 3, s. 356-376.

Işık, G., (2015), **Sanaldan Sokağa Toplumsal Hareketler.** Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

İnal, A. (1996), **Haberi Okumak**. İstanbul: Temuçin Yayınları.

İlhan, V. (2014), "Feminist Alternatif Medya'nın İşleyişi Üzerine", **Erciyes İletişim Dergis**i, Cilt 3, Sayı 3, http://erciyes-akademia.com/article/view/5000006570. 18 Ocak 2015 tarihinde erişilmiştir.

İmançer D. (Der.) (2006),**Medya ve Kadın.** Ankara: Ebabil Yayınları.

İrvan,S.(2000), "Metin Çözümlemelerinde Yöntem Sorunu",**Medya ve Kültür,** 1. Ulusal İletişim Sempozyumu Bildirileri, İletişim Dergisi Yayınları, s. 73-86.

Kadıoğlu, S. (2005), Batı Ülkelerinde Kadın Hareketleri İstanbul: Gri Yayınevi.

Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği, (2015), **Kadınlarla Mor Bülten**, http://www.kadinininsanhaklari.org/yayinlar/mor-bulten/. 20 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir.

Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSSGM). (2000), **Popüler Kültür Ürünlerinde Kadın İstihdamını Etkileyebilecek Öğeler**. Ankara: Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları.

Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSSGM). (2001), **PEKİN+5 Siyasi Deklarasyonu ve Sonuç Bildirgesi.** Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2008a), **Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Ulusal Eylem Planı**. Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2008b), **Politika Dokümanı "Kadın ve Medya"**. Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.

Kara, İ., (2008), **Türkiye'de 1970'li Yıllarda Radikal Medya**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı.

Kara, T.,(2006), "Bilişim Teknolojilerinin Gelişimi ve Gazeteciliğin Değişen Yüzü", **Medyada Olmayanlar**, C. Bilgili (der.), içinde, İstanbul: Beta Yayınları, s. 13-35.

Karaduman, M. (2003), "İnternet ve Gazetecilik", **Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya** içinde Sevda Alankuş (Der.), İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, s. 141-154.

Karaman, D. (2006),**Türk Basınında Kadın Gazetecilerin Yönetim Kademelerinde Temsili**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Bilim Dalı

Karasar, N. (2000),**Bilimsel Araştırma Yöntemi**, (10. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karataş, S. (2003). "Öğretim Amaçlı Web Sayfası Tasarımında Renk Kullanımı", **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi** Cilt 23, Sayı 2 139-148.

Kaypakoğlu, S., (2004),**Toplumsal Cinsiyet ve Medya: Medyada Cinsiyet Stereotipleri**. İstanbul: Naos Yayınları.

Kazancıgil, A., (2000), "Türkiye'de Modern Devletin Oluşumu ve Kemalizm", **Türkiye'de Politik Değişim ve Modernleşme** içinde, (Der.) E. Kalaycıoğlu ve A. Y. Sarıbay, İstanbul: Alfa Yayınları.

Kazete, (2015), "Kazete 19 Yaşında", **Kazete**, http://kazete.com.tr/haber/kazete-19-yasinda_42115 4 Mayıs 2016 tarihinde erişilmiştir.

Kellner D., (1999),"Globalisation From Below", **Journal of the Theoretical Humanities** 4:2.

Kellner, D., (2004), "Tabandan Küreselleşme: Radikal Demokratik Bir Teknopolitikaya Doğru", **Kamusal Alan**içinde, M. Özbek (der.) İstanbul, Hil Yayınevi. s. 715-735.

Kılıçbay, B., (2005), "Bir Teknoloji Söyleminden Parçalar: Enformasyon ve İletişim Teknolojileri Kuramlarına Tarihsel Bakış", **İnternet, Toplum, Kültür** içinde, M. Binark, ve B. Kılıçbay (der.), s. 15-31, Ankara, Epos Yayınları.

Kimmel, M. (1993)."Invisible Masculinity", **Society,** Vol:30, No:6.

Köker, E., (1997). "Feminist Alternatif Medya Üzerine", **Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yıllık. (1995-1996)**, s. 23-44.

Köker, E. (2007),"Kadınların Medyadaki Hak İhlalleriyle Baş Etme Stratejileri",**Kadın Odaklı Habercilik** içinde S. Alankuş, (Der.), İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları. s. 117-148.

Köse, H., (2007), **Alternatif Medya,** İstanbul: Yirmidört Yayınevi.

Köse, Hüseyin (2008), "İnternette 'Açık' ve Demokratik Yayıncılık: 'Sanal Ortam Günlükleri' ve 'Wiki'ler", **Marmara İletişim Dergisi**, Sayı 13, s. 83-94.

Kümbetoğlu, B., (2008), **Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma**, (İkinci Basım). İstanbul, Bağlam Yayınları.

Laclau, E. ve Mouffe, C., (2008),**Hegemonya ve Sosyalist Strateji**, (Çev.) A. Kardam, İstanbul: İletişim Yayınları.

Mater, N. ve Çalışlar, İ. (2007),"Medyadaki Durumu Tersine Çevirmek", **Kadın Odaklı Habercilik** içinde S. Alankuş, (Der.), İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, s.167-195.

McChesney, R.W., (2007), **Medyanın Sorunu**, (Çev. Ç. Çidamlı). İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Meho, L. (2006), "E-Mail Interviewing in Qualitative Research: A Methodological Discussion" **Journal Of The American Society For Information Science And Technology**, 57(10):1284–1295.

Mete, Y. (2008),**Alternatif Medya Biçimi Olarak İnternet: Bağımsız İletişim Ağı (Bianet) Üzerine Bir Araştırma**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Mitchell, C., (2004), "Dangereously Feminine? Theory and Praxis of Women's Alternative Radio"**Women and Media: International Perspectives**.Chapter 8,s.157-184.

Mitchell, C., (1998), "Women's (Community) Radio as a Feminist Public Sphere", **Javnost - The Public: Journal of the European Institute for Communication and Culture**, Vol.5, Issue 2. http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13183222.1998.11008676 12 Mayıs 2012 tarihinde erişilmiştir.

Mutlu, E. (2004),**İletişim Sözlüğü** (4. Baskı). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Nalçaoğlu, H., (2005), "İnternette Röntgencilik", **İnternet, Toplum, Kültür** içinde, M. Binark ve B. Kılıçbay (der.), Ankara, I. Basım, Epos Yayınları, s.53-89

Nalçaoğlu, H., (2008), " 'Eski' Medyadan 'Yeni' Medyaya Geçiş, Gençlerin Kamusal Katılım Alanı Olarak İnternet",**XIII. Türkiye'de İnternet Konferansı Bildirileri**, 22-23 Aralık 2008 Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Norris, P. (2001), Digital Divide: Civic Engagement, Information Poverty and the Internet Worldwide. Cambridge University Press

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) 2005,**Are Students Ready for a Technology-Rich World? What PISA Studies Tell Us?**http://www.oecd.org/dataoecd/28/4/35995145.pdf12 Mayıs 2012 tarihinde erişilmiştir.

O'Sullivan, Tim (1994), "Alternative Media", **Key Concepts in Communication and Cultural Studies** içinde, T. O'Sullivan et al (Der.) Londra: Routledge.

Onaran, O. (2000),"Televizyonda Gösterilen Yabancı Filmlerde Kadının Sunumu", **Televizyon, Kadın ve Şiddet** içinde N. B. Çelik, (Der.), Ankara: Dünya Kitle İletişimi Araştırma Vakfı Yayınları. s. 213-247.

Opdenakker, R., (2006), "Advantages and Disadvantages of Four Interview Techniques in Qualitative Research",**Forum: Qualitative Social Research** Volume 7, No. 4, Art. 11

Outhwaite, W (Ed.) (2008),**Modern Toplumsal Düşünce Sözlüğü**, İstanbul: İletişim Yayınları

Ovadia, S. (1987),"Kadınlar, Dayağa Karşı Dayanışmaya!"**Feminist Dergisi**, 3. Sayı. http://www.sosyalistfeministkolektif.org/kampanyalar/tarihimizden-kampanyalar/dayak-stella/ 12 Kasım 2016 tarihinde erişilmiştir.

Öktem, A., (2006),**Şeytan Aletleri: Genel Kültürden Kenar Kültüre Fanzinler ve Öteki Kitaplar**, İstanbul: Everest Yayınları.

Örer, A. (2006),**Downing: Hayal Gücüne Hitap Eden Medya Gerek**,http://bianet.org/bianet/medya/87336-downing-hayal-gucune-hitap-eden-medya-gerek 12 Aralık 2016 tarihinde erişilmiştir.

Özbudun, Sibel (Derl.) (2007),Küreselleşme, Kadın ve 'Yeni' Ataerki, Ankara: Ütopya

Özdemir, İ. (2013),**99 Seattle'dan 2013 Gezi'ye**. http://www.yazihaneden.com/2013/06/99-seattledan-2013-geziye/ 10 Aralık 2011 tarihinde erişilmiştir.

Payne, J. G., (2009), "Feminist Media as Alternative Media? A Literature Review", **Interface**, Vol. 1, No. 2, s. 190-211. http://www.grassrootsfeminism.net/cms/sites/default/files/1.%20payne_feminist%20media%20and%20alt%20media_interface.pdf12 Mayıs 2012 tarihinde erişilmiştir.

Phillips, A., (2007), "The Alternative Press", **The Alternative Media Handbook** içinde, K. Coyer et al (der.), s. 47-58, Oxon, Routledge.

Rakow, L. F. ve Kranich K. (2002),"Televizyon Haberlerinde Gösterge Olarak Kadın",**Medya Kültür ve Siyaset** (2. Baskı) içinde S. İrvan (Der.), Ankara: Alp Yayınevi, s. 515-548.

Rodriguez, C., (2001), **Fissures in the Mediascape: An International Study of Citizens Media**, New Jersey, Hampton Press Communication Series.

Ross, K. (2004),"The Gendered Turn in Mediated Politics",**Women and Media: International Perspectives** içinde M. Byerly (ed.), Oxford: Blackwell, s. 60-80.

Ross, K. ve Carolyn, M. (2006),**Women and Media: A Critical Introduction**, Oxford: Blackwell.

Sandoval, M., (2009), "A Critical Contribution to the Foundations of Alternative Media Studies", **Kurgu: Online International Journal of Communication Studies**, Vol. 1.http://openaccess.city.ac.uk/14324/1/10.1.1.562.1845.pdf12 Mayıs 2012 tarihinde erişilmiştir.

Sanlı, L.,(2005), **Politik Kültür ve Toplumsal Hareketler**, İstanbul: Alan Yayıncılık.

Savran Acar, G. (2004),**Beden Emek Tarih, Diyalektik Bir Feminizm İçin**, İstanbul: Kanat.

Savulescu R ve Vitelar A (2012),"Pics or It Didn't Happen: Analyzing Facebook Photographs of Romanian Women Politicians"**Romanian Journal of Communication and Public Relations** 14(1) s. 7–20.

Sayılan, Ü. (2009), **Uçan Süpürge Web Sitesi'nin Kuruluş Öyküsü**,Uçan Süpürge Haber Merkezi, www.ucansupurge.org adresinden 12 Mayıs 2012 tarihinde erişilmiştir.

Scott, J., (2007),**Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi**, İstanbul: Agora.

Shih, C. (2009),**The Facebook Era**. Boston: Prentice Hall Publication

Steeves, L. H. (2005),"Feminist Teoriler ve Medya Çalışmaları." **Medya İktidar İdeoloji** içinde, Mehmet Küçük (Der. ve Çev), 3. Basım, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, s. 123-190.

Stevenson, N. (2008),**Medya Kültürleri - Sosyal Teori ve Kitle İletişimi**, Çev: G. Orhon ve B. Engin Aksoy. Ankara: Ütopya Yayınları

Subaşı, N., (2005), "İnternet ve Sanal Cemaat Tartışmaları", **İnternet, Toplum, Kültür**, M. Binark, B. Kılıçbay (der.), içinde, s., Ankara, Epos Yayınları. s.106-117.

Şahin Başfırıncı, Ç. (2008), "Bir Pazarlama İletişim Medyası olarak Web Ortamında İçerik Analizi Yapmanın Güçlükleri ve Olası Çözüm Önerileri", **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, İşletme İktisadı Enstitüsü Yönetim Dergisi**, Yıl:19, Sayı:61, s.52-71.

Şimşek, S. (2006), "Günümüz Medyasında Kullanılan Teknolojik Gelişmeler", **Medyada Olmayanlar** içinde, Can Bilgili (Ed.), İstanbul: Beta Yayınları, s. 253-266.

Uğur Tanrıöver, H. (2007),"Medyada Kadınların Temsil Biçimleri ve Kadın Hakları İhlalleri",**Kadın Odaklı Habercilik** içinde S. Alankuş, (Der) İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, s. 149- 165.

Tapscott, D. (2009),**Grown Up Digital: How the Net Generation is Changing Your World.** New York: McGraw-Hill.

Taylan, A. (2012),**Alternatif Medya ve Bianet Örneği: Türkiye'de Alternatif Medyaya Dair Etnografik Çalışma**. Ankara Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), (2012),**Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinde Medyanın Rolü Konulu Komisyon Raporu**, Ankara, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Yayınları No: 10

Terkan, B. (2010), "Kadın Örgütlerinin İnterneti AlternatifMedya Olarak Kullanımı Üzerine Bir İnceleme", **Selçuk İletişim**, Cilt 6, Sayı 3,34-55.

Thompson, M. vd. (2005), "Alternative Internet Radio and Feminist Interactive Communications", **Feminist Media Studies** Vol. 5 No.2.

Timisi, N., (1997), **Medyada Cinsiyetçilik**, Ankara, KSSGM Yayınları.

Timisi, N. (2002),**1980'ler Türkiye'sinde Feminist Hareket: Ankara Çevresi. 90'larda Türkiye'de Feminizm**. İstanbul: İletişim Yayınları. s. 13-40.

Timisi, N., (2003), **Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi**, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları.

Timisi, N., (2005), "Sanallığın Gerçekliği", **İnternet, Toplum, Kültür** içinde M. Binark, B. Kılıçbay (der.), Ankara, Epos Yayınları. s. 89-106.

Toker Erdoğan, M., (2010),**Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanmasında Okuryazarlığının Rolü**, Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.

Topal DemiroğluE.,(2014), "Yeni Toplumsal Hareketler: Bir Literatür Taraması" **Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi** • Cilt 2, Sayı 1, Mart 2014, s. 133-144

Touraine, A. (2007),**Bugünün Dünyasını Anlamak İçin Yeni Bir Paradigma**, Çev. Olcay Kunal, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Törenli, N., (2007), "Çağdaş Kamu Yönetimi-Yönetişim Yaklaşımına Eleştirel Bir Bakış: Bilgi Toplumunda İnsani Kalkınmanın Bir Aracı Olarak Kamusal İlgi Gereksiniminin Karşılanması", **İdare Etmek mi? Yönetmek mi?**içinde, S. Engin (der.), İstanbul: Sistem Yayıncılık, 285-305.

Tunç, A., (2005),"Yurttaşlık Hareketi Bir Klik Ötede Mi? Küresel Direnç Platformu Olarak İnternet", **İnternet Toplum ve Kültür** içinde, Der. M. Binark ve B. Kılıçbay, Ankara: Epos.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2011),**Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması**. www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?tb_id=60&ust_id=2 20 Mayıs 2012 tarihinde erişilmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2014),**Yazılı Medya İstatistikleri**. http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18523 20 Temmuz 2016 tarihinde erişilmiştir.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, (2016**), Kadın ve Medya Kılavuzu**. tgc.org.tr/images/kadin_ve_medya_kilavuz.pdf 20 Temmuz 2016 tarihinde erişilmiştir.

United Nations Development Programme. (UNDP) (2007),**Gender Mainstreaming in Practice: A Toolkit**, http://www.kg.undp.org/content/kyrgyzstan/en/home/library/womens_empowerment/a-toolkit--gender-mainstreaming-in-practice.html 8 Aralık 2016 tarihinde erişilmiştir.

Ural-Kavgacı, H., (2006),**Küreselleşme Sürecinde Kadın**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi / Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi.

Uysal M. ve Tunç M. (1996),**İnternet**, İstanbul: Beta Yayınları.

Van Dijk, A.T., (1999); "Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları**", Medya, İktidar, İdeoloji** içinde, M. Küçük, Ankara: Ark Yay.

Van Zoonen, L. (1994),**Feminist Media Studies**. London: Sage.

Van Zoonen, L. (2002),"Medyaya Feminist Yaklaşımlar",**Medya Kültür ve Siyaset** (2. Baskı) içinde S. İrvan (Derl.), Ankara: Alp Yayınevi s. 467-514.

Wikipedia, (2015), **Amargi Dergi**, https://tr.wikipedia.org/wiki/Amargi_Dergi. 12 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir.

Wikipedia, (2015), **Riot Grrrl**, https://en.wikipedia.org/wiki/Riot_grrrl 12 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir.

Wikipedia, (2016a),**Facebook** https://en.wikipedia.org/wiki/Facebook 20 Temmuz 2016 tarihinde erişilmiştir.

Wikipedia, (2016b), **Twitter**https://en.wikipedia.org/wiki/Twitter 10 Temmuz 2016 tarihinde erişilmiştir.

Wikipedia, (2016c),**Youtube** https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_YouTube 10 Temmuz 2016 tarihinde erişilmiştir.

Wikipedia, (2016d),**Alexa** İnternet https://en.wikipedia.org/wiki/Alexa_Internet 10 Temmuz 2016 tarihinde erişilmiştir.

Wikipedia, (2016e),**SimilarWeb**https://en.wikipedia.org/wiki/SimilarWeb 10 Temmuz 2016 tarihinde erişilmiştir.

Wittkower, D.E. (2010),**Facebook and Philosophy : What's on Your Mind?,** Chicago : Open Court.

Walker, D. (2010), "Women as Leaders in Alternatif Media", içinde **Gender and Women's Leadership: A Reference Handbook**O'Connor, K (Ed.), Sage Publications. s 810-818.

Yalansız, Nedim (2006), **Türkiye'de Koalisyon Hükümetleri 1961-2002**, İstanbul: Büke Kitapları.

Yanıkkaya, B. (2014), "Türkiye'de Feminist (Alternatif) Medya: Duvarları Aşmak", **Kendi Medyanı Yarat: Alternatif Medya-Kavramlar, Tartışmalar, Örnekler, Cilt 2** içinde. Yanıkkaya, B. ve Coban, B. (Ed.) İstanbul: Kalkedon Yayınları, s. 47-99.

Yaşın Dökmen, Z. (2004),**Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar**. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Yenen, İ. (2016), "Din, Müzik ve Kimlik Bağlamında Türkiye'de İslami Popüler Müzik", **Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi**. Cilt: 5, Sayı: 2.

Yılmaz İ. (2008),"Hareket ve Kurumsallaşma Arasında Türkiye'de Kadın Mücadelesi: Eşitlik, Özgürlük, Farklılık", **Toplumsal Hareketler** içinde D. Çetinkaya (der), İstanbul: İletişim Yayınları, s. 525-567.

Zandt, D. (2010),**How You Will Change the World with Social Networking**. San Francisco: Berrett-Koehler

ÖZET

Medya, cinsiyete dayalı ayrımcılığı üreten başlıca kurumlardan biri olarak görülmekte olup bu bağlamda ayrımcılıkla mücadelede ele alınması gereken en önemli alanlardan biridir.

Medyada var olan cinsiyete dayalı ayrımcılıkla mücadelede çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Bu yöntemlerden biri de kadınların alternatif medyalar oluşturmasıdır. Alternatif medya medyada sesini duyuramayanlara yer veren, kâra odaklanmayan, içerik üreten ile izleyici/okuyucu arasında geleneksel mesafelerin bulunmadığı, üretim sürecinin daha demokratik biçimde gerçekleştiği bir mecradır. Bunların yanı sıra medyanın cinsiyetçi yapısına etkili bir alternatif oluşturma potansiyeline sahiptir. İnternet ve yeni iletişim teknolojileri ise alternatif medyaya yeni açılımlar getirerek kısa sürede daha fazla insana ulaşılmasına ve alternatif medyanın daha etkin olmasına yardımcı olmuştur.

Bu çalışmada Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği'nin web sitesi bir alternatif medya örneği olarak ele alınarak medyanın cinsiyetçi yapısına bir alternatif oluşturup oluşturmadığı incelenmiştir.

İnceleme neticesinde ortaya çıkan temel bulgular şunlardır;

- "Uçan Süpürge Web Sitesi"nin feminist perspektife sahip bir alternatif medya olarak değerlendirilebileceği,
- Literatürde var olan feminist ve alternatif medya niteliklerinin çoğunu karşıladığı,
- Medyanın cinsiyetçi yapısına bir alternatif oluşturarak medyada cinsiyetçilikle mücadelede önemli bir potansiyel taşıdığı,

- Ancak web sitesinin güncellik problemleri vb. çeşitli nedenlerle etkin bir araç olarak varlığını sürdürmediğigörülmektedir.

Araştırma sonucunda feminist niteliğe sahip bir alternatif medya örneği olarak değerlendirilen Uçan Süpürge Web Sitesi'nin daha etkin bir araç haline gelmesi ve medyada cinsiyetçilikle mücadelede sahip olduğu potansiyeli kullanması, bu işleve sahip alternatif medya örneklerinin artması medyanın daha eşitlikçi bir yapıya dönüşmesi için mücadele edenler başta olmak üzere tüm topluma katkılar sunacaktır.

ABSTRACT

The media is seen as one of the main institutions that produce gender-based discrimination and in this context it is one of the most important areas to be addressed in combating discrimination.

There are various methods of combating discrimination based on gender that exist in the media. One of these methods is that creating alternative media by women. Alternative media is a medium in which the traditional distance between the producer and the viewer / reader does not exist, people who can't announce their voice in media find a place, focus is not profit, and the production process is more democratic. Besides it has the potential to create an effective alternative to the sexist structure of media. As to the Internet and new communication technologies have helped to reach more people in a short time and to make alternative media more effective by bringing new expansions.

In this study, the website of Flying Broom Women Communication and Research Association was considered as an alternative media example and the potential as an alternative to the sexist structure of the media was examined.

The main findings of the study are as follows;

- "Flying Broom Website" can be considered as an alternative media with feminist perspective,
- It carries most of the characteristics of feminist and alternative media qualifications which are in the literature,
- It has an important potential in combating sexism in the media by creating an alternative to the sexist structure of the media,

- The web site does not exist as an effective tool for various reasons such as problem of the up-to-date.

When Flying Broom web site -which is considered as an example of alternative media with feminist perspective as a result of this research- being a more effective tool, using of its potential on combating sexism in media the and the increase number of similar alternative media examples, will offer contributions to all society, especially those who are struggling to transform the media into a more egalitarian structure.